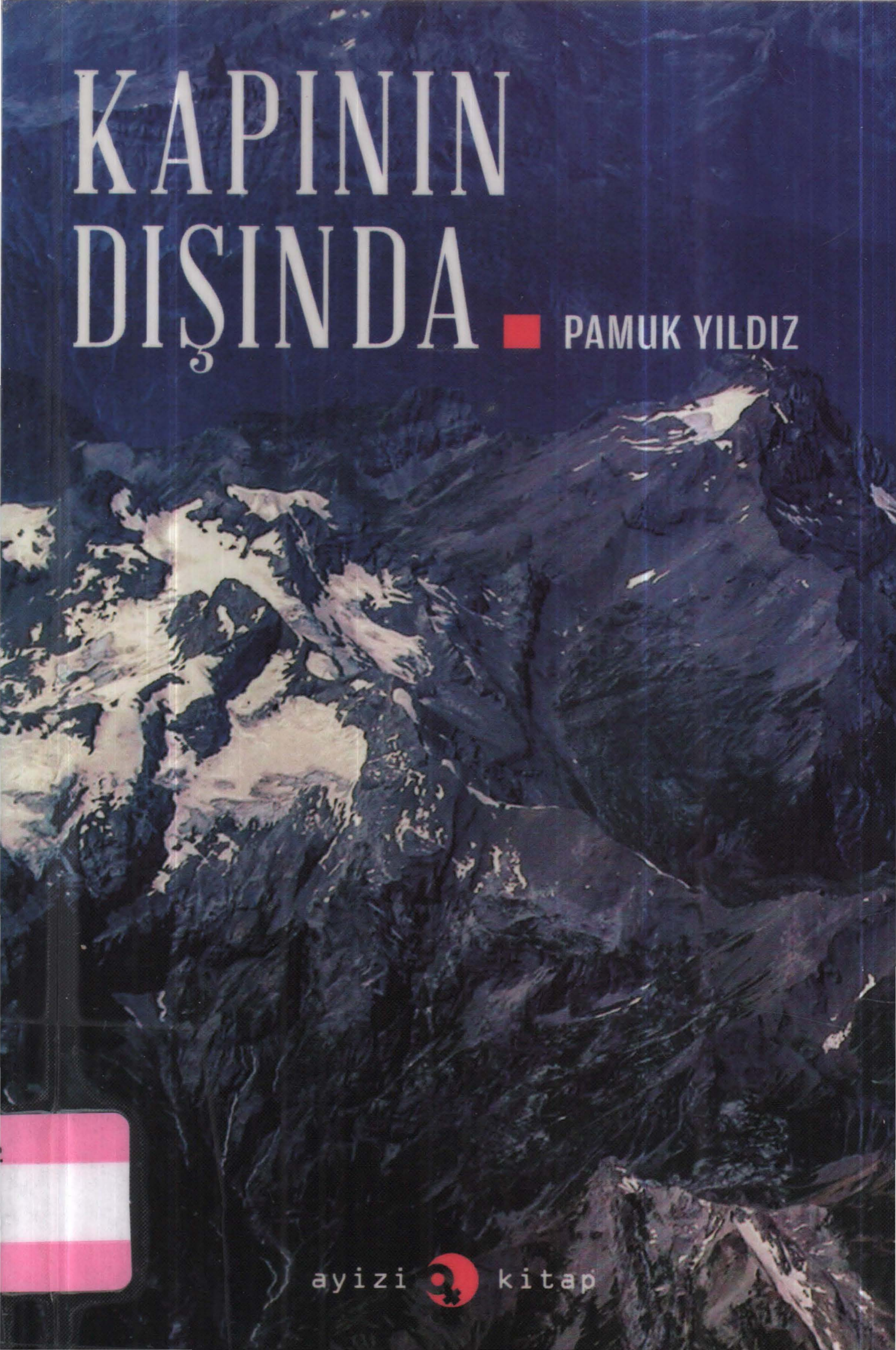
KAPININ DIŞINDA

PAMUK YILDIZ

ayizi kitap

KAPININ DIŞINDA

PAMUK YILDIZ

1962 yılında Çorum'un Evcikuzkışla köyünde doğdu. Ankara'da Tuzluçayır İlkokulu, Ortaokulu ve Lisesi'nde okudu. Lise son sınıfta gözaltına alındı. Altı yıl yedi ay Mamak Askeri Cezaevi'nde tutuklu kaldı. 12 Eylül cuntasının işkencelerini, yargılamalarını *O Hep Aklımda* (2001, Belge Yayınları; 2007, 2008, 2010, Penta Yayınevi; 2012, Ayizi Yayınevi) isimli kitabında anlattı. Cezaevi sonrasını *Babam Yalnız Öldü* (2010 Penta Yayınevi, 2011 Ayizi Yayınevi) isimli kitabında romanlaştırdı. Hollanda'da Umut Magazin'in öykü yarışmasında *Kapım Çalınıyor* öyküsüyle birincilik aldı.

ayizi
kitap

Ayizi Yayınları 23
Kadınlar Hayatlar 3

Kapının Dışında
Pamuk Yıldız
1. Baskı, Şubat 2014, Ankara
ISBN: 978-605-85967-2-6

Yayına Hazırlayan
Can Cankoçak

Kapak Tasarımı ve Sayfa Düzeni
Tennur Baş

Kapak Fotoğrafı
cahilus

Baskı ve Cilt:
Sena Ofset
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi
B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 90.212.613 03 21
Sertifika No: 12064

AYİZİ YAYINLARI
A: Atatürk Bulvarı No:223/12 06680 Kavaklıdere/Ankara Türkiye
T: +90.312.467 16 18 F: +90.312.467 16 19
W: www.ayizi.com.tr E: bilgi@ayizi.com.tr

KAPININ DIŞINDA

Pamuk Yıldız

ayizi
kitap

Nooshin ve Jasmin için

1

Gitmek mi gitmemek mi? Kalabiliyorsan kal;
Gitmen gerekirse git. Kimi koşar, kimi de,
Zaman denen düşmandan, pusudaki, ölümcül
Düşmanından sinerek çekilir köşesine.

- Charles Baudelaire

İşte ardımda bıraktım, diye sevindiğimde, yeni başladığımı bilmiyordum. Belki de beni bekleyen yaşamın zorluğunu görmezden gelirsem, ihtiyaç duyduğum gücü toplarım sanıyordum.

"Evrakların tamamlandı. Yarın gidiyorsun." diyenin ellerine, gözlüklerinin ardındaki kara gözlerine çaresizce baktım. Mevsim baharın kapılarını açmış, biriktirdiği sıcaklığı idareli kullanmak ister gibi cimrice sırtıma yolluyor, üşüyor ve ısınıyorum. Ağaçlar tomurcuğa durmak, çiçekler açmak, doğa neşelenmek istiyor ama çiçekler açmıyor, ağaçlar tomurcuğa durmuyor, kimse neşelenmiyor. Uzattığı vizeli pasaportumu aldım; adım, soyadım, anne, baba adım, doğum yerim, doğum tarihim, hane, cilt, sayfa... hepsi değişmişti.

Değişmeyen vücudum, kaşım, gözüm, ağzım, burnum ve yaşadıklarımdı. Değişen kimliğime, değişmeyen benle baktım. Tereddüt edersem masadan kalkamayacağımı sandım. Ağırlaşan bedenimi zorlanarak kaldırdım. Hazırlıklarımı yapmak için benim olmayan evin yoluna düştüm.

Yarın kurtulacaklar benden, dönüp arkama bakmayacağım, anmayacağım adlarını. Sileceğim hepsini. Yanımda durduklarını sandılar; oysa susuzluktan boynunu eğmiş çiçek, pencereden bakan yalnız kadın, ezilen çimen, tozlanmış masa, kararmış duvar, beyaz defter sayfası, okudukça değişen kitaplar daha çok yanımdaydı.

Gitmeliyim... Yarın yola çıkmalıyım... Gitmeliyim... Uzaklara... Arkamda bırakmalıyım... Yanıma almalıyım... Gitmeliyim... Gitmeliyim... Umudu bulma mücadelemde yalnızlığıma sitemle, umutsuzluğumdan kaçışla mı gideceğim? Köksüzlükle mi kök salacağım? Kimsesizlikte, yalnızlıkta mı umut arayacağım? Sevgisizlikte mi sevgi arayacağım? Soğukla, hesap kitapla mı dost olacağım? Nereye, kime, nasıl bir yere gidiyorum? Bilmiyorum. Bilmemekte mi kendimi bulacağım?

Kapanan hava bunalttı, bunalttı, sonunda patladı. Sıcaktan intikamını almak için savaşıyor. Güneşi yeryüzüne indirip, ıslatıp alt edeceğini sanıyor. Ama nafile. Şimdiye kadar nasıl başarılı olamadıysa yine olamayacak. Herkes bir yerlere sığınmış bana bakıyor. Bir daha ne zaman yürüyeceğimi, göreceğimi bilemediğim sokakları, caddeleri, yağmurda ıslanarak geçiyorum. Bu şehri, insanlarını hem beynime kazımak hem de unutmak istiyorum.

Giderken yanıma çok az şey alacağım. Unutmak istediklerimi arkamda bırakıp gideceğim, dönüp bakmayacağım. Sevginin vefasızlığını, beni ittiği yalnızlığın hayal kırıklığını arkamda bırakabilecek miyim, sırtımı dönebilecek miyim

bilmiyorum. Ama gideceğimi ona haber vermeyeceğim. Arar mı, özler mi beni, hiç bilmeyeceğim. Yıllar sonra döndüğümde de arayıp sormayacağım.

Gitmeye hazırım artık. Herkesle de vedalaştım. Gitmemek olmaz. Dün akşamki veda gecesinde bir tek o yoktu. Ve onun yokluğu yaktı, kavurdu içimi. Hem gideceğimi söylemedim, aramadım, davet etmedim, hem de bekledim. Hangi anda geçtiğini bilmediğim, ama geçtiğinden emin olduğum sokaklarda onu aradığım, görmeyi beklediğim günlerdeki gibi bekledim. Her erkeği ona benzetirdim, bazen arkalarından koşup fark ettirmeden yüzlerine bakardım. Hiçbiri o olmazdı. Onu aradığım sokaklarda, onu aradığım zamanda o yoktu. O da beni zamanın bir anında bu sokaklarda aramış mıydı? Aramamıştır. Arasa, "Sen git, ben gelmeyeceğim" demez, sanki ülke, şehir onunmuş gibi "Daha gitmedin mi?" der gibi davranmazdı bana.

Eve her dönüşümde yaptığım gibi sokağın başında durdum, iç çektim, ellerimi cebime soktum, "Sabret, az kaldı." dedim... Birbirine yaslanmış, apartmanların arasına daldım. Yürürken betonların arasından fırlayan düzensiz otlara ne kadarı büyümüş, ne kadarı ezilmiş, ne kadarı sararıp solmuş diye baktım. O kadar azınlıktalar ki yok olmamaları mümkün değil. Üzerlerine basan ayaktan kurtulurlarsa yağmur yağınca yeşil başlarını topraktan çıkartıyor, bir zamanlar sahip oldukları uçsuz bucaksız toprakları, doğayla geçirdikleri gençliklerini birbirlerine anlatıyor; yaşlanınca kötürüm kaldıklarını anımsıyor, geçmişin güzel anılarıyla seviniyorlar.

Üst katı dubleks olacakken yarım kalan apartmana baktım. Yine yarımdı. Gözlerim pencerede ağlayan kadını aradı, uzun süredir yoktu. Yarım kalmış çatı katının altındaki dairenin penceresinden, iri çakır gözleri, başına attığı siyah yemenisinin orasından burasından çıkan bal rengi saç-

ları ve yalnızlığıyla yardım isteyerek, medet umarak bakardı. Söylenti, oturdukları evi yapan müteahhidin, yüklü başlık parası vererek köle alır gibi çakır gözlü Kürt kızını alıp geldiğiyle başlar; evden dışarı çıkartılmadığı, sürekli dövüldüğü, kafasının duvarlara vurulduğu, hıçkırıklarının, yalvarmalarının dayak bitene kadar sürdüğüyle devam ederdi. Yakında ölüm haberi duyulurmuş. Evimize toplanan akrabaların kardeşim öncülüğünde kızın dedikodusunu yaptıktan sonra evecenlikle diğer haberlere geçmelerindeki acımasızlık, kayıtsızlık beni ürkütmüştü. Evlerinin önünden her geçişimde kızın penceresine bakıyorum. Kocasının evde olmadığı anda kaçırıp kurtaracak, kollayacaktım. Uzun uzun plan yapmıştım. Birkaç gün kalabileceği evi bile ayarlamıştım. Ama o pencereye çıkmamıştı. Umudumu kestiğim günlerden birinde, ağlarken pencerede görmüş onu kaçıracağımı hava boşluğuna tersten yazmıştım. Ne yaptığımı anlamamış, dilini bilmediği bu büyük şehirde ona tanıdık gelen, sadece dayak ve evin içi olduğundan, korkuyla perdeleri kapatmıştı. Yalnızlıktan başka dalı yoktu. Yalnızlık, bir gecede yetmiş iki milyon insanın sessizce, kimsesizce göç etmesiydi. Kalabalıkta kimsesizlikti. Tamamlanmamış evler, yarım kalmış yaşamları hatırlatıyor.

Kafam önümde, güvensiz yürüdüğüm caddeyi bir an önce bitirmek isteyerek yeni taşındığımız apartmana geldim. Dış kapıyı evecenlikle açtım. Daire kapısının üstünde eski kiracıdan kalan yapma çiçeğe öfkeyle baktım. Kapıyı her açtığımda çıkarıp atmak istiyorum, sonra bizden önce bu dairede yaşayanları inkâr edeceğimi düşünüp çiçeği sökemiyorum. Sokaktan kendimi kurtardım. Eve girdim. Sükût karşıladı beni. Sükûtun yanında, sabırla bekleyen Kürt kızıyla paylaştığım yalnızlık vardı. Evin içi hüzünlü ama ferahtı. Seviyorum sessizliği. Çok az yalnız kalıyor ve

mutlu oluyorum. Ev benim sanıyorum. İnsanlardan koparıldım. Kardeşimin, arkadaşlarımın, annemin, babamın dertleri derdim olmuyor artık. Duygularım yitti gitti, onları götürdüler... Bulabilecek miyim bilmiyorum. Ama arayacağım.

Kanepenin köşesine oturdum. Eşyalar, kasabadan geldikleri bu şehre, bu daireye uyum sağlayamamışlardı daha. Az yer kaplamaya çalışarak büzüşmüşlerdi benim gibi. Büyük salonda küçük kalan iki kanepe ve tek katlı evimizde nereye koyacağımızı şaşırdığımız sehpalar mahcup dertleşiyorlardı. Eski evimizde kanepenin bitişiğinde duran sehpa uzağa konmuştu. Sehpayı kanepenin yanına getirdim. Anne ve babamın yatak odasının kapısını açıp mahremiyetlerine baktım. Evimizin en görkemli eşyası, onların pirinç başlıklı karyolası olduğu için yatak odalarının kapısı sürekli açık dururdu. Oda hava alsındı. Şimdi eşyalar yaslandıkları duvara sığınmış, korkarak yüzlerini kapatmışlardı. Annemin övünerek, sevinerek işlediği etaminin üzerindeki eflatun çiçekler solmuş, dantellerinin kopan yerleri görünür olmuştu. Evde ne kadar tanıdığım eşya varsa hepsiyle tek tek vedalaştım. Vedalaşırken fark ettim ki, aile sevilmiyorsa eğer eşyalar da sevilmiyordu. Aileden kurtulmak istendiğinde eşyalardan da kurtulmak isteniyordu. Ta ki onları özleyinceye dek. Onları özleyeceğimi, apartman dairesindeki yabancı ve emanet hallerini benimkiyle özdeşleştirdiğimde, birlikte olmamız gerektiğini söylediklerinde, eğer orada birlikte olamıyorsak onları da götürmem teklifinde bulunduklarında anladım. Bunun mümkün olmayacağını söyleyerek onlara arkamı döndüm.

Karnım aç fakat bir şey yemek istemiyorum. Balkona çıktım. Yola bakmaya, gelip gidenlerin yaşamlarına hikâye yazmaya çalıştım. Elinde poşetle önüne bakarak geçen ada-

mın borçlarını düşündüğünü; formalı, gülerek yürüyen ergenlik dönemindeki süslü kızların aşklarını konuştuğunu; annesinin elinden tutmuş ağlayan çocuğun istediğinin alınmadığını varsaydım.

Yanıma ailemi hatırlatan hiçbir şey almadım. Sırt çantama cezaevinde işlediğimiz masa örtüsünü, diş fırçası koymak için yaptığımız miki mauslu etamini ve yatağımın üzerine serdiğim sarı pike ile birkaç iç çamaşırı, iki kazak, bir pantolon koydum. Onun aldığı askılı elbiseyi ne yapacağıma karar veremedim. En parasız zamanında, tahliye olduğumda aldığı bu hediye en değerli eşyamdı. Hatıralarımı arkamda bırakıp bırakamayacağımı bilememenin tedirginliğiyle kendime oralar soğuk oluyormuş, ihtiyacım yok, açıklaması yaptım. O da içinde ben olmayınca anlamsız olacağının bilinciyle yere çöktü. Zaten başka da eşyam yoktu bu evde. Çantamı yatağımın yanına koydum.

Pijamalarımı giydim, televizyonun karşısına geçtim. Işığı söndürdüm. Gözlerimin yorulup kapanması için gecenin yarısına kadar haberleri, arkasından dizileri ve filmleri izlemek isteyerek ekrana baktım. Uyursam kendi kapansın diye televizyonu gecenin ikisine ayarladım, daldım, tıkırtı duydum, maskeli askerler sayıma geldi, sıçrayıp kalktım. Uyuyamadım.

Gel-git, var-yok, özgürlük-tutsaklık duygularımız iki uç noktada gidip gelirken, hangisinin geçici, hangisinin kalıcı olacağını bilemezken özgürlük yanımıza gelmişti. Siyasi koğuşlarda gezinen haberlerin çok azı fos çıkardı. Sadece gözaltı, bir şey sorup bırakacaklar, diye gittiğim devletin emniyet kurumunda, kalacağım günlerin sayısı günlerle hesap edilecek diye beklerken, yıllarla hesap edildiğinde, yıllara yıllar eklendiğinde, gitmekten umudu kesip, hepimizi işkenceyle öldürecekler sandığımızda, öleceksek sesimiz bari

bu dünyada kalsın diyerek ölümüne grevler yaptığımızda özgürlük yanımıza geldi.

Dövülüp gece yarısı Songül'le kapıya konduğumuzda, özgürüz diye karanlıkta yürüyüp otogara gitmek için dolmuşa bindiğimizde, paramızı vermeye utanmıştık. Songül ailesini aradığında sevinç çığlıklarını sanki benim için seviniyorlarmış gibi dinlemiştim. Ben de sevdiğimi aramıştım. Ailemin yanına gitmeden, bir gece başkasının evinde birlikte kaldığım sevdiğimden ayrıldığımda, otobüsün koltuklarına, camlarına hüzün çöktüğünde, ağaçların arasından geçtiğimizi gördüm. Büyük cama kafamı yasladım. Camın yerine pencere olsa kafamı çıkartıp "özgürüm" diye bağıracak, gülecektim ama kalın cam sadece trafik kazalarında parçalanmak, parçaları sağa sola batmak ve saçılmak için yapılmıştı. Evde nasıl karşılanacağımı düşünmek bile istemiyor, sürekli kendi kendime fısıldıyordum: "Başka çaren yok, gidecek ve onlarla karşılaşacaksın." Tutsak olanın unutulmaz duygu yasaları vardı. Alınmaya gelindiğinde kapının vurulma, kırılma anı, götürülüşünün ilk gecesi, işkencelerden sonra ilk banyosu, tahliye anı... Vefasızlık, terk edilmişlik, haksızlık... sağlam basan duygular gibi güçlü gözükse de zamanın eskittiği, affettiği, er geç unutturduğu duygulardı. Anılarımı, duygularım bu yasaya uyarak hiç unutmuyordu. Bırakıldığımın ertesi günü evime giderken, dışarıya dalmışken, otobüs hostesinin elindeki ısıtıcıya, servis arabasına ve içindekilere, sanki cezaevinin koridorunda servis yapan görevliye bakar gibi şaşkın bakışım bundandı.

"Hanımefendi biraz acele eder misiniz, bekleyen var!" deyince parmağım hangisini işaret ettiyse onu almıştım. Kısık sesimle "çay" demiştim. Oysa hostese eve gitmeye korktuğumu, gidecek başka yerim olmadığını, cezaevinden yeni çıktığımı, işte "terörist" diye korkuttuklarından birinin de

ben olduğumu söylemek isterdim. Terminale yaklaştığımızın işareti dağıtılan kekler, içilen çay, kahve ve meşrubatlardı. Şimdilik yol bitmişti. Özgürlük günümü, anılarımı biriktirdiğim sandığımda, altta kaldıkça sürekli üste çıkarıp yenileyeceğimi o zaman bilmiyordum.

***

Öldüğüm, yasımı tuttukları, üzüntülerini geride bırakıp beni unuttukları günleri geri getirmişim gibi istenmemiştim.

Mutfağın penceresinden beni gören annem, başkası görmesin diye acele koşarak kapıyı açmış, elimdeki torbayı almadan etrafına bakındıktan sonra içeri çekip en dip odaya götürmüş ve "Burada kal!" deyip kapıyı üzerime kapatmıştı. Bir süre odada yalnız kaldıktan sonra kanepeye uzanmış, yaşadığım şoku atlatmak için gözlerimi kapatmıştım. Sonra babam kahvehaneden gelmişti. Bana uzun uzun bakıp "İnşallah akıllanmışındır. Devlete bizim sülalemizde kim karşı geldi, hangi karşı gelen muvaffak oldu?" deyip kapımı açık bırakarak salondaki kanepeye çökmüştü. Akşama doğru nasıl haberleri olduğu bilinmeyen akrabalar, kardeşim ve kocası gelmişlerdi. Her gelende kapım kapatılmıştı. Utanarak saklamışlardı. Onlar beni sakladıklarında, cuntanın götürdüğü ağabeyi tahliye olan üniversite arkadaşımı hatırlamıştım. Evlerine gidip olağanüstü bir kahramana bakar gibi bakmıştık sarı benizliye. Ağabeyine gösterilen sevgi, ilgi, tapınma kıskandırmıştı bizi. Onun gibi olmaya karar vermiştik.

Bir süredir annem ve babamla kahvaltıda karşılaşmamak için iş aramaya gidiyorum diye evden alelacele çıkıyorum. Eve döndüğümde onlar genellikle komşulara ya da kardeşime gitmiş oluyorlar.

Babam sevdiğini söylemeden söylemek ister gibi, haftada iki kez yazdığım, karşılığını alamadığım için gitmediğini sandığım mektuplarımı, eve geldiğimin ertesi günü kucağıma bırakmıştı sessiz, sitemli. Uzun uzun mektupları bir arada tutan beyaz naylon iple oynamış, sonra da yattığım kanepenin altına atmıştım onları. Babam mı yoksa annem mi enişteye mektuplardan bahsetmişti? Evde olmadığım bir gün sakıncalı eşyalarımı aramışlar, mektupları bulmuşlardı. Babamın beni sevdiğinin tek delili saydığım mektupları beni üzmek için yakmışlardı. Haberi nasıl vereceklerinin provasını sanki önceden yapan eniştem ve kardeşim, aynı anda sırıtıp, aynı anda "Mektuplarını başımıza bela olmasın diye yaktık." demişlerdi. Kanım çekildi, nefesim kesildi öfkeden.

Bu ülkede doğmamışım, bunlar annem, babam, kardeşim olmamış gibiydi. Büyüdüğüm ev, mahalle üniversiteyi kazanıp Adana'ya gidince beni sınırları dışına atmıştı zaten. Ben de yaşadıklarımı inkâr etmek için onların yokluğuna gidiyorum. Değişeceğim, unutacağım. Benden istenenleri bu defa yapacağım.

Ailem beni inkâr etmek için yatağımı, odamı, kitaplarımı, mektuplarımı yok etti. Ben yarım bıraktığım yerden yaşamaya başlamak istedim. Olmadı. Ailem, evlerini yıktırıp yenisini yaptırırlarsa mahallelerini, kasabalarını bırakıp büyük şehre taşınırlarsa yaşadıklarını, anılarını, arkalarında bırakacaklarını sanıyordu. Hatıraların azıtılmaktan korktukları için eşyaların arasına gizlenip büyüdüklerini bilmiyorlardı. Ben de yarım bıraktığımı sandığım yaşamın tamamlanmayacağını bilmiyordum. Yaşadıklarımı unutmak istemiyorum, devlet peşimi bırakmıyor, ailem hepsini silmek istiyor. Yaşamın, anıların toplamı olduğunu inkâr etmemi istiyorlar. Uzaklaşırsam yaşamın elinden anılarımı alacaklarını düşünüyorlar.

Kardeşimle aramda üç yaş var. Onun doğmadığı üç yılda ne kadar sevildim hatırlamıyorum ama o geldikten sonra geçen her anı hatırlıyorum. Ana-baba çocuklarını ayırmaz diyenler yalan söylüyor. Ayırıyorlar. Her biri kendine yakın olanı yanına alıyor. Kardeşim doğduğu an, annem parçasının o olduğunu anladı. Babam da onu çok sevdi ama evde benim de olduğumu ara sıra hatırladı.

Her şeyi ona aldılar, hep onu sevdiler, övdüler. Kardeşim, aklı ermeye başladıktan sonra işlediği tüm suçları üzerime attı, ödevlerini bana yaptırdı. Okula gitmediği ergenlik döneminde çantasını taşıttırıp yalanlarını bana söylettirdi. Liseden sonra okumadı. Ben üniversiteyi kazanıp Adana'ya gittiğimde evin tek kızı olarak annemin, babamın gönlüne yerleşti. Cezaevine girişimle, evden de onların gönlünden de beni attırdı.

Cezaevinde kaldığım süre boyunca mektupları gelmedi. Babam iki, annem bir kere görüşe geldi. Bir kez de birlikte geldiler. O da Nevşehir Cezaevi'nde, 19 Aralık operasyonu olduktan sonra.

Gece üçte yüzü maskeli, silahlı, bombalı askerler gelmişti. Hep gecede geliyor, başka cezaevlerine gecelerde gidiyorlardı. Kıdemli "Burası kadın koğuşu, giremezsiniz!" diye itiraz etti. Duvarlar içine duvar örüp, bizi birbirimizden ayırıp, diri diri mezara gömüp, çürüteceklerini biliyorduk. Onlar "F tipi ile alakası yok, normal arama yapacağız..." diye geldiler, "Yeter! Kesin sesinizi, teslim olun!" diye eklediler. Operasyona gittikleri gecelerde her yerde elektrikleri kesmişlerdi. Erkek arkadaşları Sincan F Tipi Cezaevi'ne naklettiler. Bizi dövdüler, eşyalarımızı götürdüler. Havalandırmayı kapattılar. Televizyon seyredemiyor, diğer cezaevlerinde neler olduğunu bilmiyorduk. Her yeri dağıtıyor "Sizi burada öldüreceğiz ve kimse duymayacak, İstanbul'daki ağabeylerinizi öldürdük,

sizi de öldüreceğiz. Herkes gözünü İstanbul'a çevirmiş, kim gelip sizi soracak?" diyorlardı. Uyulması gereken kurallar listesini bizi asıyorlarmış gibi duvara astılar. Listeye göre, asker gibi sayım verecek, tek tip elbise giyecek, havalandırmaya onların istediği saatte çıkacaktık. Kantin dahil her şey için yazılı dilekçe verecektik. Operasyonun hemen ardından sayım vakti olmadığı halde geldiler. "Ayağa kalkın, sayım alacağız." dediler. Hepimiz yaralıydık. "Halimizi görüyorsunuz, sayımı böyle alın," dedik ve iki ay boyunca günde üç kez dayak yedik. 12 Eylül gibiydi, hava çok soğuktu. Kar havalandırmada diz boyuydu. O yıl çok kar yağmıştı. Kış da bizi düşmandan saymıştı. Mevsimlerin düşmanlığını orada öğrenmiştim. Şimdi de bahar düşmandı. Dövülüp, yaka paça havalandırmaya atılıyorduk. Süresiz açlık grevine başladık. Akşama kadar karın içinde kalıyorduk, "Alın size havalandırma!" diyorlardı. Koğuşumuza yarı donmuş giriyorduk.

F tiplerine geçmek için operasyonlar yapılıp, arkadaşlarımız öldürülüp, diri diri yakılıp, kollar, bacaklar çöplerden çıktıktan sonra, bu durumu protesto eden tüm cezaevleri açlık grevindeyken, beni ne kadar öldürdüklerini görmek için gelmişlerdi. Babamın gözlerinde yaş, annem ve kardeşimde öfke vardı. Onlara nasıl sitem edeceğimin, yaralayıcı sözlerimi yüreklerine oturtacağımın, onları nasıl kovacağımın provasını defalarca yaptığım halde, hepsini unuttum. Karşılarında konuşmadan donup kaldım. Tahliye olunca gidecek yerim olsaydı, onlara gitmez, arayıp sormazdım onları ama yoktu.

***

Ben içeri girince kız kardeşim evlilik hayalleri kurup, gelin ayakkabısını aldıktan sonra sevgilisi, ablası terörist ol-

duğu için onu terk etmiş. Giden sevgili, tüm gitmeye karar verenler gibi ne kadar özleniyor, aranıyorum diye ardında gözlerini bir süre bırakmış. Kız kardeşim ağlasa, kendini önce yerlere atıp sonra acısını unutmak için başını taşlara vursa, sevgilisi belki dönecekmiş ama öyle olmamış. Kendine benzeyen enişteyle hemen evlenmiş. Sevgilisi de birkaç gün üzüldükten sonra kardeşime söylediği sevgi sözlerini, vaatlerini, güzel baktığı gözlerini alarak, dönmemecesine gitmiş.

Kız kardeşim kocasını sevmiyor; çünkü tıpkı kendisi. Kimseye söyleyemiyorlar ama onlar kendilerini de sevmiyor. Hiç hata yapmadıklarını, herkesin onlara imrendiğini, çok para biriktirdiklerini, araba aldıklarını, yakında ev alacaklarını, herkesin onları kıskandığını, en güzel ve sağlam mobilyayı en ucuza aldıklarını, her şeyi en iyi onların bildiğini söyleyerek övünmelerinden anladım kendilerini sevmediklerini. Enişteyi "Senin aklın ermez, geri zekâlı mısın, bir şeyi de doğru anlasan..." diye sürekli azarlar kardeşim. Karısı onu ittikçe, aşağıladıkça, bir gün sevgisini kazanacağını düşünerek kene gibi yapışır, köpek gibi itaat eder, köle gibi sözünden çıkmaz enişte. Kocasını sindiren kardeşim, zengin, dingin, milliyetçi sevgilisi ondan vazgeçti diye intikamını benden alıyor. Kavga ederek rahatlamaya çalışıyor.

Ben içerideyken evlenen kardeşim, oturduğu dairenin karşısını annemlere aldırmış. Annemler oraya taşınınca kardeşim buzdolabına hiçbir şey almamış, elektriğini suyunu kullanmamış. Sabah uyanıp annemlere gelir, yatmadan yatmaya gider. Sürekli biriktirdiği parayla övünür. Sanki para biriktirmesini engelleyecekmişim gibi benim annemlerin yanında kalmamı istemiyor ve benimle uğraşıyor. Mesela kahvaltı sofrasını o hazırladıysa, benim için tabak koymaz. Balkona serdiği çamaşırları toplarken benimkini almaz. Evde olduğum

halde arayıp soranım olduysa yok der, evde yoksam, gezmeye gitmeme müsaade ettiği için anneme kızar. Mutfakta yardımcı olmaz, pişirdiğim yemeğin lezzetsiz olduğunu mutlaka söyler. Sofraya oturmamı engellemek için birkaç defa tuz, su ister. "Kalk kendin al." dememi ve tartışma çıkmasını ister. Annem benimle konuşursa "Neden konuşuyorsun?" diye kızar. Böyle zamanlarda karşısına oturur, gözlerine gözlerimi dikerim. Bunlarla mutlu olur, başka neler yapacağını düşünür, verdiği her zarara sevinir.

Geçmişimin delillerini yok etmek istedikleri için, mektup yakma işi onları mutlu etti ve kardeşim eniştenin koltuğunun altına girip zevkle sırıttı.

***

Gece ikiye doğru geldiler. Sabah gideceğimi söylediğimde kardeşim, "Al bunu harçlık yap!" diyerek elimi düşürecek sertlikte avucuma vurarak elli Euro verdi. Önce kısık sesimle "Sağ ol" dedim, ne yapacağımı şaşırdım. İki aklım yanıma gelmiş beni ikna etmeye çalışıyordu. Birisi "Nasıl olsa bir daha görmeyecek, konuşmayacaksın cimri kardeşinden ne koparırsan kârdır. Sana o parayı verirken kötülüklerini öldürmeye çalışıyor. İade edip de kötülüklerini diriltme." diyordu. Diğeri ise "Gururlu ol. Kötülüklerini diriltmiyorsun, içlerini rahatlatıyorsun, elli Euro seni ne ondurur ne öldürür ama onu belki düşündürür!" diyordu. Akıllarımın kavgaları arasında "İstemiyorum!" diyerek cebimden parayı çıkartıp uzattım. Yok ettiklerini, yerine koyma şanslarını yitirenleri affetmemek gerektiğine inanıyorum. İdam eden, mektup yakan, yazdıklarını silenler asla affedilmemeliydi. Zaten affedilmeyeceklerini bildikleri için, hiç özür dilemiyor, sürekli inkâr ediyorlardı. İçten içe biliyorlardı ki yap-

tıklarını düzeltemez, kendilerine dahi doğruyu söyledikleri zaman başkaları duyar, başkalarından da başkaları duyardı. Başkaları bilse, anlasa bile bu kendilerinden duyulmamalı, anlatılmamalıydı. Hatta hatta biri sırrına el uzattığı zaman, onu suçlayarak suçunu bastırmalıydı. Bu türler sürekli plan, proje ürettikleri için genellikle huysuz, geçimsiz olurdu. Zor ve içten içe insanı yiyen bir yaşantıydı. Kardeşim de onlardan biri olduğu için "İyilik de yaramıyor," diyerek parayı aldı, cebine koydu.

Kardeşim ve annem hiç olmazsa birkaç saat uyumak için hemen yattı, babam mutfakta oturdu sigara içti. Tam uykuya dalarken "vakit geldi" diyen telefonum beni uyandırdı. Sabah onları ayakta karşıladım. Yüzüme bakmadılar... "Gidiyorum" dedim, "benden kurtuluyorsunuz," demek isteyerek.

Havaalanındaki ayrılık sahnesinde birbirimize sıkılarak sarıldık. Sıkıldıkça birbirimizin omuzlarına başlarımızı gömdük. Ne kadar sarılırsak sarılalım ne benden onlara, ne onlardan bana duygu aktı. Valiz teslimine sırada beklemek, gideceğim zamanı beklemekten daha uzun geldi. Birkaç kere "Gidin artık," dedim ama gitmediler. Oysa gitseler onlar da ben de rahatlayacaktık. Pasaport kontrolünden sonra her şey arkamda kalacak. Onları unutacağım. Annemin, babamın, kardeşimin yüzlerini sileceğim. Gün olur da karşılaşırsak "Afedersiniz, tanıyamadım!" diyeceğim.

"Kendine iyi bak, bizi unutma, senin için iyi olacak," dediler. Üçü birden mi dedi, yoksa birer birer mi dediler fark etmedim.

"Hadi gidin" dedim ve pasaport kontrolüne doğru arkama bakmadan ilerledim. El sallamadım.

2

Sahte kimliğim sanki asıl kimliğim. Bilgilerin sahte olduğunu söyleseler şaşıracağım, sahte olmadığı konusunda onları ikna edeceğim. Telaşsızım, mutluyum da galiba. İlk defa uçağa bineceğimi düşündükçe heyecanlanıyorum. Kimlik kontrolünde sorun çıkmıyor ve arkama bakmadan, bekleme salonuna doğru ilerliyorum. Bir süre sonra uçağa alınıyoruz.

Hostes, tehlike anında yapılacakları anlatıyor. Bıkkın, öğrenmeseniz de olur, der gibi. Uçağa ilk defa biniyorum ama hostesin anlattıklarını kimsenin dinlemediğini, anlamaya çalışmadığını seziyorum. Havadayken "tehlike anı" diye bir şeyin olmayacağını, yok olmaktan kurtulamayacağımızı hepimiz biliyoruz.

Yerim pencere tarafında. Emniyet kemerlerimizi taktıktan sonra uçak uzun süre pistte dolanıyor. Sanki kara yoluyla gideceğiz. Bir türlü tekerleklerini karnına gömüp yükselmiyor, zaman geçmiyor. Gözüm kapıda, görevlilerin benden bahsettikleri için fısıltıyla konuştuklarını düşünüyor, nefes almadan dinliyorum. Konuşmalarını mimiklerinden anlamaya çalışıyorum. Her geçen uzun dakikayı, polislerin

"Bizden kaçacağını sanıyordun öyle mi?" diyerek böleceğini, uçaktakilerin şaşkın, öfkeli bakışları arasında saçımdan sürükleyerek beni götüreceklerini sanıyorum. Gözüm kapıdan girecek ayaklarda, kulağım seslerde tedirgin, nefesimi tutmuşken, uçak kibirle burnunu kaldırıyor, gökyüzünün bağrını deliyor, yükseliyor, yükseliyor.

Bir daha yollarınızda yürümeyeceğim, kapılarınızı çalmayacağım, hapishanelerinize girmeyeceğim, size anne, baba demeyeceğim; yeniden doğacağım ve her şeye yeniden başlayacağım.

Gökyüzünü delercesine bulutların içinden geçiyoruz, uçsuz bucaksız mavilikte mola veriyoruz. Uçak kollarını açmış hareketsiz duruyor gibi. Pencereyi açıp "Kurtuldum!" diye bağırmak, bulutların üstüne atlamak, elimi uzatıp yumuşak buluttan bir avuç koparmak istiyorum.

Ailemi, arkadaşlarımı, toplumun kurallarını karşıma alıp aşkıma sahip çıkacağımı düşünerek, "Okula tekrar dönmeye çalışıyorum!" diyerek evden uzaklaşıp ona gittiğim günleri hatırlıyorum. Birbirimizi sevdiğimizi sanırken yaşamın kuralları, yasakları ve bize biçtiği rollerle baş edemedik. Birlikte olamayacağımızı anladığımda ondan beklemiştim düşündüklerimin inkârını. Oysa o da yorulmuştu kaç göçten benim gibi. Gideceğimi "Gitme!" veya "Birlikte gidelim." demesini isteyerek söylediğimde, "Git!" dedi. Bitmeyeceğini sandığım aşkımı bir söz bitirmişti. Oysa benimle gelmesini istiyor, hep bunun hayallerini kuruyordum. Ona, birlikte olursak başaracağımızı söylemek istiyordum.

Düşünmek istemesem de beynimin bir yanı geride bıraktıklarımda, diğer yanı yaşayacaklarımdayken benimle birlikte uçağa binen sinek, düşüncelerimin akışını engelliyor. Kulağımın dibinde, kafamın etrafında vızıldayarak uçuyor. Sanki uçakla boy ölçüşmek istiyor. Sahte veya gerçek pasa-

portu, vizesi olmadan, uçak bileti almadan Avrupa'ya geliyor. Şu an en yakınım o. Duygularımın, tedirginliğimin şahidi sinek elime kondu. Gözlerini gözlerime dikip dik dik baktı. Elimi kaldırdım kaçsın diye, hiç oralı olmadı. Sanki "Vur hadi, vur da göreyim!" diyerek bana meydan okuyor. Sinirli, sertçe vurdum, elim acıdı, o kaçtı. Bu sefer kulağımın kepçesine kondu. Kulağımın içine girip yuva yapmaya çalışıyor. Kulağıma elimle vurdum, başıma kondu. Vızıltısı düşünmemi engelliyor; oysa ben düşünmek, hesaplaşmak, düşündüklerimi paketleyip üstünden geçtiğimiz şehirlerden, dağlardan, ovalardan birinin üstüne atmak, arasam da bulamamak istiyordum. İçimden, "Bana bak, zaten canım burnumda, sende hiç insaf yok mu, git başkasına kon," derken, yanımda oturan ve sürekli gözünü karıştıran kadın "Alır mısınız?" diyerek çubuk kraker ikram etti. Teşekkür edip birkaç tane aldım. Bu alış konuşmak istiyorum demekti onun için. Kadının kaşı, gözü sağ-sol çatışmasına girmek için burnuna iyice yaklaşmıştı. Kavgayı engellemek için büyük burnu aralarına set çekmişti. Rujlu dudakları ve sarıya boyanmış saçıyla konuşuyordu sanki. Güneş varmış da, korunmak istiyormuş ya da olası kaş-göz kavgasını engellemek için eliyle sürekli gölge yapmaya çalışıyormuş gibiydi. Bu onun tikiydi. Kadının tikli hali merakıma ve konuşmama neden oldu.

"Avrupa'da mı yaşıyorsunuz?" diye sohbeti açmak için sordum. Soruma cevap vermek yerine düşündüklerini anlatmayı yeğledi:

"Kendime yaptırdığım üç katlı apartmanı görünce etrafımda geziyordu. Hiç yüz vermediydim. Karısını da dövüyormuş, kolunu kırmış dedilerdi." Kimi anlattığını anlamayarak,

"Aaaa yazık, böyle bir adamın kahrını neden çekiyor ki?" dedim.

"Ona hiçbir şey olmadı! Asıl bize yazık oldu!" Anlamadığımı anlayarak izah etmeye çalıştı:

"Beni Türkiye'de iki çocukla bırakıp Almanya'ya geldi. İçer, kumar oynardı. Bizi yanına getirmek istemedi. Almanya'da, akrabamız olan 'komşusunun kızına' takılırmış. Takılmadığı kadın yoktu zati. Komşusunun kızı da, 'Karını, çocuklarını getir, senle yatacağım!' demiş. Onunla yatmak için bizi getirdi. İşveli, güzel kadındır. Çok severim onu. Bir kere yatmış kocamla. Bizi getirttikten sonra kocamla hiç yatmadı, evinin önünden de geçirmedi. Bana 'Sen gelmeden kocanla bir kere yattım, senin gelmen için.' diyor ama bu iki üç veya daha fazla olabilir, sayısı önemli değil. Akrabam, komşum, canım arkadaşım onunla bir daha yatmayınca, Türkiye'den kerhanede çalışan ve değişik erkeklerden çocukları olan bir kadını aldı geldi benim evime. Korkudan ikisine de hizmet ettim. Nikâhı bendeydi ama o kadın bizim evdeyken kocamla hiç yatmadım. Daha yirmi iki yaşındaydım o zaman. Bir süre sonra o kadınla birlikte Türkiye'ye döndü. Birkaç gün evvel arabanın altında kalmış, araba depelemiş dediler. Öldü de kurtuldum."

Yüzündeki öfkeyi, kini haklı çıkarmak için açıklamasını derinleştirdi:

"Sadece Allah'a inanacak ve güveneceksin. O her şeyi bilir. Allah onu sınamak amacıyla içine kötülük verdi. Şeytan onu yendi. Ettiğinin cezasını çekti. O ölünce çocuklarla birlik olduk, bırak Almanya'yı, Avrupa'da yaşatmadık öteki kadını. O da gitti. Avrupa'ya geldiğim günden beri çalışıyorum. O yatardı, ben çalışırdım. Elimden paramı alır, kumara içkiye yatırırdı. O karıyla gidince evim de oldu barkım da. Almanya'da dört katlı apartmanım var. Çocukların her biri bir katında oturuyor. Çankırı'da iki dairem var. Birinde kiracı oturuyor. Diğerinde ben gidince kalırım. O karıyı ge-

tirdi ya, ondan sonra onu hiç koynuma almadım. Aynı evde yattık da dönüp suratına bakmadım."

Anlattıklarını sıraya koymaya çalışıyorum. Koynuna almadığı ile övündüğüne göre demek ki adam onu hiç istemedi diye düşünüyorum. Neyse ki ilgi gösterilmese bile anlatacağım diye yapışan cinslerden değil. Kafasını önündeki koltuğun arkasına dayayıp içine çekildi. Apartmanı olduğu, kocasının içkisine, kumarına katlandığı halde istenmeyen, dövülen, küçümsenen olmak benliğinde derin yara açmıştı. Öfkesi, yarasının iyileşmesini engelliyordu. Bir kez tuvalete gitti. Koltukların arasından zorlanarak geçerken kilolu olduğunu fark ettim oysa yüzü inceydi.

Yolculardan Türkiyeli olan kadınların çoğu kilolu. Kilolarını kapatmak için ya da kocaları öyle istediği için bol elbiseler giymişler. Kocalarının hâkimiyetine teslim olmuşlar, himayelerine girmişler. Yalnız başlarına uçaktaki tuvalete gitmeye bile çekiniyorlar. Almanya'da yaşayan Türklerin yaşamını daha önce duyduğum halde şaşırıyorum. Başı açık olanların sayısı az. Gençler dahil çoğunun başı kapalı.

Eteğim dizimin üstünde, tırnaklarım ojeli. Benim gibi giyinen kimse yok. Herkes rahat giyinmeyi tercih etmiş. Bacaklarım ağrıyor, hareket olsun diye sık sık tuvalete gidip geliyorum. Yan koltukta oturan kadını korumak için dibe oturtmuş kocası. Kadın bana, "Ben de gideceğim ama..." diyor, etrafına bakınıyor. Sonra kocasına, "Tuvalete gitmek istiyorum." diyor. O da, "Git" diyor. Kadının istediği yanıt bu değil. Belli ki kendisiyle gelmesini istiyor. "Acaba dolu mu?" diye soruyor bana. Kendine sürekli gölge yapan tikli kadının diğer yanında oturan yakışıklı, "Işık yeşil yanarsa boş, kırmızı yanarsa dolu. Bak buradan gözüküyor." diyor. Kadın anlamsız bakıyor, kalkıp gidemiyor. Kocasına tekrar "Tuvalete gideceğim." diyor, bu defa da "Bekle..." yanıtını alıyor.

Tikli kadın verilen yemeği silip süpürüyor. Çok acıkmış. Sabahtan beri yemek yememiş galiba. Belli ki para biriktiriyor. Çatalın ucuyla bir lokma alıyorum, tatlı bir yemek. "Beğenmedin mi?" diye soruyor. "Karnım tok..." diyorum. İade edeceğim dolu tabağıma bakıyor, isteyemiyor, ben de teklif etmiyorum.

Karısına "bekle" diyen, ben tuvalete gidip geldikçe sırıtıyor. Muhabbet etsem edecek. Kısa etek giydiğim yetmiyormuş gibi bir de yalnız başıma yolculuk ediyor, tuvalete gidiyorum. Belli ki kolay biriyim. Bir şey dese çatacağım, surat asıyorum.

Koltuğun arkasında duran İngilizce, Almanca dergileri karıştırıyorum. Tikli kadına, "Almanca biliyor musun?" diye soruyorum.

"Tabii, her dediklerini anlarım." Dergiyi incelemeye başlıyor. İngilizce ve Almancam olmadığı halde bana aktarırken uydurduğunu fark ediyorum. Atışıyla önce eğlenirken sonra sıkılıyorum.

Dışarıyı izlediğimi gören badem bıyıklı yakışıklı,

"İlk uçuşunuz mu?" diye soruyor.

"Evet," diyorum. Kibirli sanmasın diye ben de ona soruyorum,

"Ya sizin?"

"Ben Hollanda'da yaşıyorum. Türkiye'ye sık gider gelirim, siz Avrupa'ya gezmeye mi gidiyorsunuz?"

"Evet."

"Güzeldir Avrupa. Yani gezmek için."

"Yaşamak için güzel değil mi?"

"Uzun kalacak olsaydınız ne demek istediğimi anlardınız. Gezmeye gelene anlatamam. Yabancı olmak neyiniz varsa alıp götürüyor. Güveninizi, gençliğinizi, gözlerinizi... Vatanlarında yaşayan hiç kimsede olmayan organları-

nızdan biri yabancılık oluyor ve içinizi sürekli kemiriyor." Tam anlatamadığını düşünüyor. "Sanki siz ağaçsınız, o da ağaçkakan, sürekli kafanıza 'yabancısın, yabancısın' diye vuruyor..."

Onun duygulu, pişman sesini duyan ve önünde oturan birisi duymamış gibi yapamıyor, lafa karışıyor. Türkiyelilerin -belki de tüm azınlıkların- bir araya gelip, ana dillerini konuştuklarına, etraftakilerin onları anladığına, yorum yaptığına ilk o gün tanık oluyorum. Uçakta akraba, komşu gibi birbirleriyle konuşuyor, kulak misafiri oluyor, tanışmadıkları halde sohbete dahil oluyorlar. Dillerini herkesin anladığı bir ortamda konuşmanın rahatlığını, zevkini yaşamak istiyorlar. Avrupa'da kara kafalı oldukları için uğradıkları ayrımcılıktan şikâyet edenler, yakılanlar, ezilmişliklerinden hesap sorarcasına, ülkelerindeki azınlıklara "ya sev ya terk et" diyorlar. Avrupa'da solcu, ülkelerinde milliyetçi olmalarını anlamaya çalışırken ön sıranın ortasında oturan, arkasını dönüp,

"Ben de yıllardır Avrupa'da yaşıyorum. Yabancılık insanın kendi içinde! Türkiye'ye gidip geliyorsun, yaşanacak hali mi kalmış? Buradan iyi olsaydı kimse gelmezdi. Avrupa'da insan olduğunu anlıyorsun..." deyip örnekler vermeye başlıyor.

Avrupa, Türkiye çekişmesi başladığında konuya ilgimi kaybettim. Konuşanlar benim için artık gürültü yapıyordu. Yanımda oturan tikli kadının ve tartışmanın akışına kapılmış yakışıklının önünden geçip arkadaki boş koltuklara doğru ilerledim. Hostese "Burada oturabilir miyim?" bakışıyla baktım. Konuşamadım, çünkü hostesler uçak havalanmadan Türkçe konuşuyorlardı ama havalanınca İngilizce konuşmaya başladılar. Bakışlardaki soruları bilen anlayan hostes, "Oturabilirsin," dedi.

Uçağın sabit duran kanatlarının üzerine çıkmak istiyorum. Beni bekleyen yaşam nasıl? Neler yaşayacağımı merak ediyorum. Pencereye başımı dayayıp, gökyüzünün büyüleyiciliğinde kaybolmak isterken, sineğim, önde oturanların muhabbetinden sıkılmış olacak ki yanıma geldi. Tedirginliğimi dağıtmak için yine beni sinirlendirmeye çalıştı. Kulağıma, burnuma kondu. Vızıltısı sinirlerimi bozdu, beni bekleyen hayatı düşünmemi engelledi, ben kovdum o geldi.

Sinekle kavgam bitmemiş, düşünememiş, hayal kuramamışken, biraz önce konuştuğum hostes yanıma geldi. Avusturya'da aktarma yapacağımızı, yerime oturmam, emniyet kemerimi bağlamam, eğer yanımda eşyam varsa yukarıya koymam gerektiğini söyledi. Aktarmada yardımcı olacak birine ihtiyaç duyarak tikli kadının yanına döndüm.

Yanında yöresinde fazla giysisi olanların eşyalarını yukarıya kaldırdıklarını gören tikli kadın eşyalarını arkasına saklıyordu. Yakınlık kurmaya çalışarak,

"Emekliliğe çok var mı?" diye sordum.

"Yok, gidince emekli olacağım." deyip fısıldayarak ekledi,

"Tanıdık birini bulduk, yaşımı altı yıl büyüttük. Allah var, rahmetli herif şikâyet etmedi."

Şaşarak baktım burnunun kaş-göz kavgasına set yaptığı yüzüne. Nerden akıllarına geliyordu bunlar? Gözlerinden geçen kurnazlık, kin ve kıskançlığı gördüm. Kötü duygularını gizlercesine çocukça,

"Komşumu özledim. Aralıktan beri Türkiye'deyim, memleketin kötüsü olmaz ama artık ölsem yaşayamam Türkiye'de. Kiracı çıkmıştı, yeni kiracı bul, ev ile uğraş derken bu vakte kadar kaldım. Yoksa imkânı mı var bu kadar kalacağım." dedi.

Yığın yığın olmuş, sakin, kimseyi rahatsız etmeden yavaş yavaş hareket eden bulutların içinden, onları rahatsız ederek,

bağırlarından delip ikiye bölmek isteyerek geçtik. Avusturya tablo gibi kendini sergiledi. Yoğun yeşillik, köyümde ot aramak için sabahtan akşama kadar gezinen inekleri, koyunları düşündürttü. Onları da getirip buraya iltica ettireceğim.

Uçağın tekerlekleri, ohhh bunu da atlattık, dercesine yere temas etti, sonra biraz havalandı tekrar indi, hızını kesene kadar pistte yaralı boğa gibi dolandı. Hızı azaldı, yavaş yavaş dolanırken sakinleşti. Sineğim önümdeki koltuğun başına konmuş, gelecek yolcuları bekliyordu. Giden yolcularla birlikte ayağa kalktım.

Uçaktan indik. Kadının peşine takıldım. İndiğimiz yeri benden daha çok bildiği için sevinçli, bir yandan da tedirgin,

"Ben buradan gideceğim. Sen devam edeceksin." deyip ayrıldı. Ne tarafa gideceğime bakarken yakışıklı "Beni takip et." dedi. Yaklaşık bir saat bekleme salonunda yerimizden kalkmadan oturduk. Yakışıklı,

"Sizi biraz önce yerinizden ettik. Özür dilerim. Benim huyum değildir ama öndeki çok konuşuyordu," dedi.

Yakışıklının özür dilemesi hoşuma gitti. Şimdiye kadar hiç kimse benden özür dilememişti. Ailemin, akrabalarımın, arkadaşlarımın, devletin yaptığı haksızlık yanında bunun lafı olmazdı. Özür dilenmeye alışkınmış gibi,

"Önemli değil. Rica ederim," dedim.

Daha ufak bir uçağa aktarma yaptık. Yakışıklı yanıma oturdu. Sohbet sohbeti açmasın diye anlattıklarına dahil olmadım. O da fark edip sustu.

Avusturya'da kalan sineğimi düşündüm. Gözlerim arkadaşlarını aradı. Bu uçağı küçük, mesafeyi de az bulmuş olacaklar ki yoklar. Acaba uğradıkları soykırım yüzünden her uçağa bir eleman gönderemiyorlar mıydı?

Aynı yolcular sanki havada değişmiş, Avrupa'da ezilmenin hava sahasına girerek yabancılaşmışlardı. Uçakta Türkiyeli

azdı, olanlar da birbiriyle konuşmuyordu. Hatta Türkiye'den gelirken karısını tuvalete götürmeyen, beni kesen adam bile artık etrafında onca açık saçık yabancı kadın olduğu halde bakmıyordu. Sanki aktarma yaptığımız uçakta birlikte oturmamış, tartışmamış gibiydiler. Pencereden bakan yakışıklı "Schiphol Havaalanı'na geldik," dedi.

Bilmediğim yerin bilmediğim adı beni tedirgin etti. Ya beni karşılayacağını söyleyen arkadaşımın tanıdığı gelmediyse, soru soramaz, söyleneni anlayamaz, gideceğim yere gidemezsem... Yola çıktığımdan beri koruduğum sakinliğim yerini paniğe bırakmaya başladı. Birkaç kere derin nefes alıp uçaktaki tek tanıdığım olan yakışıklının peşine takıldım, onu kaybetmemeye çalışarak ilerledim. Yakışıklıyla daha çok konuşmadığım için pişmandım. Kendinden emin, çıkışı bilmenin rahatlığı ile gitti. Uçağın kapısında bekleyen hostesler, belki de pilot, evine gelen misafiri yolcu eder gibi güler yüzle tek tek herkese şarkı söyler gibi, "tot ziens"[1] dedi. Uçakla yolculuğa alışkın ve Hollandaca bilen biri edasıyla, başımla selamlayarak onlara gülümsedim.

Uzun boru gibi bir tünelden geçtik. Uçakla havaalanını birbirine bağlamak için inşa etmişler. Pasaport kontrolüne geldik. Yeşil-kırmızı pasaportlular bir yana, mavi pasaportlular bir yana dizildi. Ben mavi pasaportluyum. Bu sırada yakışıklı, Hollanda vatandaşı olduğu için kırmızı pasaportlularla birlikte uzaktan pasaportunu gösterip geçti. Bizim sıra çok yavaş ilerliyor. Sıra bana yaklaştığında önümde duran mavi pasaportluyu sorguya çeker gibi azarlamalarına baktım. Önce pasaporttaki fotoğrafa sonra yüzüne, sonra fotoğrafa, tekrar yüzüne bakıyor bir şeyler soruyorlardı. Sıra bana geldiğinde heyecanım geçmiş, omzuma yorgun-

1 Güle güle.

luk çökmüştü. Tek istediğim bir yere kıvrılıp uyumak. Görevli asık suratıyla baktı, azarladığı belli olan sesiyle bir şeyler söyledi. Sanki başkasına söylüyormuş gibiydi. Birkaç kişinin arkasında duran kadın, "Davetiyenizi görmek istiyor," dedi. Çantamın ön gözünde duran evrakları çıkartıp verdim. Yine sinirli "git" işareti yaptı. Arada cam bölmeler olmasa sinirli ve asık suratlı olduğuna aldırış etmeden sarılıp öpeceğim. Bana tercümanlık yapan kadını bekledim ve sonra takip ettim. Eşyalarımızı alacağımız yere ben etrafıma şaşkın bakarak, o alışkın hareketlerle geldik. Dönen silindir, çantamı önümden geçirirken herkes gibi telaşla ben de kulpundan yakaladım. Kapıdan çıkanları anlamadığım dilde yapılan anonsların eşliğinde yalnızlaşarak, tedirgin takip ettim. Önümden çıkan birine el sallayarak adını seslendiler. Koştular, birbirlerine filmlerdeki gibi sarıldılar. Kenara çekilip çıkışta beklemeye başladım.

3

Sanki tutukluyum. Yukarı bakınca gökyüzünü göremekten korkuyorum. Korktuğumu gizlemek için bildiğim marşları, sloganları içimden söylüyorum. Güç veriyor bu bana.

Havaalanının bulunduğumuz bölümünün üstü kapalı. Tanıdık hiçbir şey yok. "Hiç" denilenin yalnızlık, kimsesizlik olduğunu daha önce öğrenmiştim, işte bu da büyük bir hiçti. Unutulmayacak, korkulacak bir hiç. İnsanlar, konuşulanlar, hizmetlilerin yerleri parlatma çabaları, kullandıkları deterjanlar, sürülen arabalar, paspaslar, polisler, alışveriş yerleri ve içinde satılanlar, yazılar, anonslar... hepsi hiçti. Gökyüzünü görmem artık mümkün değilmiş gibi güvensizleştim. Ben korkumu kovuyorum, o yanına tedirginliğimi alıp geliyor. Nefesim içime girmiyor, karnım kasılıyor. Tanımadığım bir çift bana doğru geliyor. İkisinin de üzerinde çok cepli, haki yeşil pantolon var. Korkum yitti.

Erkek neşeli, "Sevinç?" dedi. Adımı yadırgadım. Ben sahte kimliğimdeki gibi Tülay Gedik olmak istiyorum. "Sevinç değilim," ya da "Eskiden Sevinç'tim," demek isteyerek "Evet benim," dedim. İkisi de "ohhh" çekti. Adam çantamı aldı.

Elini uzattı, "Ben Hakkı," dedi. Kadın, "Ben de Belgin," dedi. Hakkı,

"Hepsi bu mu başka eşyan yok mu?"

"Hepsi bu kadar."

Belgin dostça koluma girdi.

"İyi etmişsin, giyecek problem değil," dedi.

Bekâr evi demek, öğrencilik demekti. Birbirimizin giysilerini giyerdik kardeş gibi. Arada ufak yollu tartışmalar olurdu. "Onu giyme, ben giyeceğim, akşam onu giymek için yıkadım"a karşılık "Bencil, seni beni mi var?" sözleri uçuşurdu. Bizden öncekilerden bencilliğin de hırsızlık, tecavüz, dolandırıcılık gibi ayıp, yüz kızartıcı suç olduğunu öğrenmiş ve buna içtenlikle inanmıştık. Evimizi ve arkadaşımı hatırladım. Özledim.

Yaşamım ve öğrenciliğim, bekâr evinde mutluyken bıçakla kesildi. Kesilen yerde kaldı benim için her şey. Arkadaşlarım için de öyle olduğunu sandım. İçerdeyken dünyadaki, Türkiye'deki gelişmeleri takip ettik. Dışarı çıkınca acemilik çekmeyelim istedik ama akıp giden yaşamı kapatıldığımız yerden tutmak mümkün değilmiş. Ailemle yaşamak zorunda kalacağımı düşünmüyordum. Dışarda Seda'nın olması yetiyordu. Mektuplaşıyorduk. Mektuplarımda çıkınca neler yapacağımla ilgili hayallerimi yazıyordum. "Bir çık hele gerisi kolay," diyordu o da. Bütün umudumu "bir çık hele"ye bağladığımı bilmiyordum. Çıktıktan sonra aileme okula kayıt yaptıracağım diye yalan söyleyerek Seda'ya gittiğimde evlendiğini, çocuğunun olduğunu bildiğim halde şaşırmıştım. "Mutluyum..." diyordu. Yanında birkaç gün kalınca anladım ki artık ne o ne de ben öğrenciyiz. O, tutunduğu yaşamın iplerini gevşetmek istemiyordu. Baş başa kaldığımızda sohbet edemedik. Ayrı yaşamlarımız, yarım bıraktığımızı sandığımız anılarımızı terk edip gitmişti. Sonra

öğrendik, anılarımız yarım değil, o kadarmış. Bebeğinden dolayı dışarı çıkamadık ve yaşadıklarımı, aile problemlerimi anlatırken uyuyup kaldı. Bebek gece uyutmuyormuş, çalıştığı için gündüz de dinlenemiyormuş. Göğüsleri dolmuş halde koşarak merdivenleri çıkıyor, elini yıkayıp bebeğine sarılıyordu. Eşi ne kadar sorumlulukları paylaşırsa paylaşsın çocuğu emziremiyordu işte. Bir süre onun evinde kaldıktan sonra aileme geri döndüm. "Bir çık hele..." hayali orada kaldı. Birkaç kere aradım, sürekli koşturmaca içindeydi. Ben aramayınca o da aramadı. Ülkemi terk edeceğimi söylemek aklıma gelmedi. Şimdi beynim neden Seda odasını açtı ki? Güzel yüzü, ince uzun bedeni ile gözümün önünde. O süslüye de herkes âşık olurdu!

Havaalanının büyüklüğünden ve temizliğinden gözümü alamıyorum... Otoparka doğru ilerledik. Hakkı birkaç adım önden gidip yüzlerce arabanın arasında kapısını kendinin açacağını bildiği siyah olanı anahtarıyla açtı. Onca kalabalıkta arabalarını bulmalarına, ülkeye adım attığım anda beni karşılayan düzen ve sakinliğe şaşırdım. Arabanın arkasına oturdum. Belgin beni derinlerine indiğim misafir ve yabancı olma ruh halinden çıkarmaya çalışarak,

"Yolculuk nasıl geçti?" dedi.

Size anlattığım tüm detayları ona da anlatmak istiyordum ama, "Güzel!" diyebildim ancak. "İlk defa uçağa bindim." diye de içimden ekledim.

Arkaya dönerek konuşmak ve arabanın gürültüsü sohbet ettirmiyordu. Daha zamanımız vardı nasıl olsa. Dolanarak çıktık dışarı. O zaman defalarca göreceğim, bıkacağım düzenli yeşilliğe, ferahlığa, seyrek evlere bir daha böyle bakmayacağımı bilmeyerek baktım. Havaalanı çıkışı sadece o günle anılarım arasına yerleşti.

Arabadan kafamı çıkarıp gökyüzüne bakmak istedim,

yapamadım. Pencereye kafamı dayadım, uzakta uçan birkaç kuş gördüm. Çevrenin yabancılığı, Hakkı ve Belgin'le karşılaştığım andaki sevincimi aldı, yerine yine yalnızlığımı, yabancılığımı bıraktı. Ben de derinliğine indim.

Hollanda'nın şehirleri arasındaki uzaklık, bizim semtlerimiz arasında olan kadardı. Mahallelere şehir gibi davranmalarına şaşırdım, gülümsedim. Şehirlerin sahiplerine "İstanbul'a gelin de gözünüz şehir görsün, ülkenizden büyük." demek istedim. Taksim'den Bostancı'ya gittiğimizden daha kısa zamanda Schiphol'den Utrecht'e geldik. Oyuncak gibi şehirler, küçük oldukları için düzenliler sanki. Aynı düzenin çok büyüğünü Almanya'ya gidince göreceğimi henüz bilmiyorum.

"Çevre çok güzel," dedim. Belgin arkasını dönüp,

"İlk önce hayran oluyorsun, sonra alışıyor ve fark etmiyorsun, sonra sonra da batıyor," dedi.

"Siz ne zaman geldiniz?" diye sordum.

"Yirmi yıl önce. Yani batıyor."

"Mülteci miydiniz?"

"Babam işçi olarak önceden gelmişti. Cuntadan sonra annemle biz de geldik, aslında mültecilerden farklı da değildik."

"Sadece sonradan gelenler yaşamıyor yabancılığı. Ben burada doğdum, büyüdüm ama buralı olmadığımı hep hissettim." dedi Hakkı. Belgin, kocasının araya girmesine kızdı.

"Hiç olmazsa sizin dil sorununuz yoktu!".

İçinde bulunduğum ülkenin, şehrin, insanların yabancılığına konuşulan sorunların yabancılığı da eklenince, onların yetişmesinin mümkün olmayacağı yere doğru uzaklaşarak gittim, sustum, dinledim. Hakkı,

"Evet, yoktu ama tenin esmer olduktan sonra, dil sorunun olup olmadığına bakmıyorlar ki... Aynı eğitimi alıp

aynı işi yapsan da, bürokratik işlerini takip ederken derdini tam anlatsan da, otobüse bindiğinde, yolda yürüdüğünde yabancısın." dedi. Benim, dışarıyı seyrettiğimi fark ederek, "Neyse bunlar bitmez. Sen de yabancıların derdini anlayacaksın nasıl olsa," diye ekledi, sustu.

Yan yana, kol kola girerek sıralanmış, aralarına başka ev, yeşillik, merdiven almamak için yapışmış dubleks evlerin önünde indik. Arabadan indiğim anda, elinde tahta valiziyle tahliye olan mahkûmların ilk yaptıkları gibi başımı gökyüzüne çevirdim, görebildiğim en uzak noktaya baktım. Tek değişmeyen, gökyüzüydü. Kuşlar, uçaklar ve sonsuz mavilik... her yerden görünüyordu. Gökyüzüne bakmak, cezaevinden kalan alışkanlığımdı. Onun için yabancılaştığımda, yalnızlaştığımda hep gökyüzüne bakıyor ve şaşarak altında gezdirdiği insanları, yaşamları düşünüyordum. Önü yeşillik olan evlerden birinin ziline bastılar. Kapıyı sarışın yabancı bir kadın açınca yanlış kapıya geldiğimizi düşündüm ama sarışın kadın kırık Türkçesiyle "Hos geldiniz!" dedi. Hakkı, "Almanya'dan dün akşam babamla cici annem geldi." diye açıklama yaptı. İçeri girdik. Gökyüzü dışarıda kaldı.

Belgin beni rahatlatmak isteğiyle "Evine hoş geldin," dedi. Hakkı gülerek kulağıma, "Bu cici annem, bu da zampara babam," diye fısıldadı. Yurt dışındaki zampara babaları sarı gömlekli, zincir kolyeli, bol dövmeli, dar kot pantolonlu hayal ederken, ağır oturaklı, modern ve temiz giyimli, gamsızlığın gençleştirdiği güleç yüzlü bir adamla karşılaşınca şaşırdım. Sohbet konuları, evleri ve eşyalarıydı. Cümlelerin arasına her fırsatta giren "leuk, lekker, mooi..."[1] gibi kelimeler ilk öğrendiğim, ya da öğrenmek zorunda kaldıklarımdı. Bunca yabancı içinde yegâne tanıdığım, valizimdi. İçinde-

1 Güzel

kileri hissetmek, yalnızlığımı hafifletmek için yakınındaki sandalyeye oturdum.

Hakkı'nın Almanya'da yaşayan annesiyle babası yıllardır ayrıymış ve babası hayırsızmış. Babası onlara gelince annesi gelmiyor, annesi gelince babası gelmiyormuş. Onun için üçünün bir arada olması çocukluk fotoğraflarında kalan bir anıymış. Bunları babasının, "Annenle görüşüyor musun?" diye sormasından, Hakkı'nın, "Annem de gelecekti ama sizin geleceğinizi duyunca vazgeçti, 'Nerden aklına gelmiş sizi arayıp sormak, ziyaretinize gelmek?' dedi" diyerek iğnelemesinden, iğnelerinin etkisini görmek için babasının yüzüne uzunca bakmasından anladım.

Hakkı babasından ayrı büyüse, evlenip çoluk çocuk sahibi olsa da hâlâ kendini ona ispat edemediğini düşünüyordu. Sürekli iyi öğretmenliğinden, öğrencilerinden, yaşadığı zorluklardan bahsediyor, yakınıyormuş gibi yapıyor ama aslında övünüyordu. Ben eşyalarımın yanına, sandalyeye tünemişken Belgin, cici kayınvalidesiyle arabaya binip markete gitti.

Hakkı'nın babasına çuvaldızları batırışını izlerken, mutfakta yan yana mutlularmış gibi iş yaparlarken, ne yapacağımı, kollarımı nereye koyacağımı bilmeyerek, sohbetlerine katılamadan oturdum. Sonra salona açılan kapıdan bahçeye çıktım, ağzından çiçekler dökülen, aslanlıktan çıkmış heykele baktım. Aslan o kadar ölüydü ki gözü gözüme hiç değmiyordu. Bahçenin düzenine hayranlık duydum. Girişi kasvetli kara binaların arka bahçeleri sihirbaz gibi yeşilliği, çiçek kokularını etrafa saçıyor, düzenleriyle doğal olmadıklarını, geçici olduklarını sürekli hatırlatıyorlardı. İçeri girdim, birbirlerini iğneleyerek sofra kuran ev sahibi ve zampara babaya yardım etmek istedim, ikisi birden "Sen misafirsin bugün otur," dediler.

Bir saat sonra kadınlar marketten geldi. Dört kişi alınan malzemeyi eve taşıdı. Dubleks evin merdiven altındaki boşluğa makarnalar, meşrubatlar, baharatlar, poşet çaylar... uzun vadede akmayacak, kokmayacak kuru diri yiyecekler yerleştirildi. Merdiven altındaki depo nerdeyse küçük bir mahalle bakkalı gibiydi. Şaşkın baktığımı gören Belgin,

"Burası Türkiye gibi değil. Marketler uzak ve mesai saatleri dışında kapalı," diye açıklama yaptı. Yine de beslenme alışkanlıklılarına şaşırdım. Kıyaslayınca Türkiye'deki orta sınıf, açlık sınırında debeleniyor sayılırdı. Onlara ben de yardım edeyim istedim ama yerimden kalkamadım. Üzerime çöken; dilimi, yaşadıklarımı, giysilerimi, paramı, şehrimi, şehrimin tabelalarını, sevmediğim kız kardeşimi, enişteni, kapıyı açıp çıktığımdaki sokağımı içine alan yabancılık, sinmeme neden oldu.

Evde benden başka herkes koştururken Hollandalı bir kadın ve onun Türkiyeli kocası küçük çocuklarıyla misafirliğe geldiler. Çocuğa şaşarak baktım. Adı Ahmet, esmer, kıllı ve cana yakın. Ne dediğini anlamadığım çocuğun benimle oynamak istediğini kapıdan girince annesinin bacakları arasına saklanıp tek gözünü kenardan çıkarıp gülüşünden anladım, mutlu oldum.

Hazırlıklar tamamlandı, görkemli sofra kuruldu. Ahmet benim, ben Ahmet'in etrafında dönerken sofraya "Ablanı rahat bırak," sözüyle çağrıldık. Ahmet, Türkçe bilmiyor ama eve gelen herkesle oynamak istiyor olmalı ki "rahat bırak" sözünü anlıyordu. Ahmet'le yan yana oturduk.

Hakkı, babasına dik dik bakarak Türkiye'den geldiğimi, iltica edeceğimi söyledi. Konu açılmamışken birden damdan düşer gibi söylemesi, babasının "Daha bu solculuk işleri bitmedi mi?" demesini istemesindendi. Tartışmak, biriktirdiği, bastırmadığı, engelleyemediği, unutmadığı kırgınlığını

gün yüzüne çıkarmak istiyordu. Baba şaşırmadı, yargılamadı, soru sormadı "Senin işin çok zor," deyip beni unuttu. Ağzının içine giren gür bıyıklarını çekiştirip kendisinin yaşadıklarının daha zor ve olağanüstü olduğunu anlatmaya başladı. O anlatırken oğlunun defalarca dinlediğini, şimdi de benim hatırıma dinlemek zorunda olduğunu hissettim. Biraz önceki tahammülsüz tepkisini evde misafir olduğu için bastırdığından babasının bencilliğini kanıtlayan örnekler vermek yerine susmayı tercih etti.

1968 yılında işçi olarak köyden geldiklerinde kocaman hangar gibi koğuşlara, ranzalara yerleştirilmişler. Biz çok şanslıymışız, hele hele oğlunun şansına diyecek yokmuş. O Türkiye'de bile hiç şehir görmemiş. Eğer görseymiş dilini anlamasa bile neyin ne olduğunu biraz çıkartırmış. Alafranga tuvalete uzun süre oturamamış, hep kuş gibi tünemiş. Treni, metroyu orada görmüş. Onların köyden altı kişi aynı yere gelmiş. Kaybolmaktan korktukları için dışarı hep birlikte çıkıyorlarmış. Aslında köyde çok anlaşamıyorlarmış ama burada mecburen birbirlerinin en yakınları olmuşlar. Şimdiki gibi Türk marketleri yokmuş. Marketten ne alıp yiyeceklerini bilmedikleri gibi işyerinde verilen mal bokuna benzeyen yemeklerini de hiç sevmemişler. Onlardan bir ay önce gelen bir arkadaşı markette ona tadı güzel yiyecekler göstermiş. Uzun süre topluca onu yemişler. Sonra öğrenmişler ki yedikleri kedi- köpek maması... Almanya'ya geleli otuz yılı geçtiği ve bir Almanla evli olduğu halde hâlâ onların tatlımsı yemeklerini yiyemiyormuş. Almanlar tüm pis ve ağır işlerini onlara yaptırmışlar. Aynı fabrikada çalışan birkaç geri zekâlı Alman varmış. Ne dediklerini, neden güldüklerini anlamadıkları için ilk günler birlikte gülmüşler. Aralarında biraz Almanca bilen arkadaşları "Neden gülüyorsunuz, karını bana verecek misin Türk?" diyorlar demiş

de gülmeyi kesmişler, kızıp yumruk atmaya korkmuşlar, sadece içlerinde en delikanlı olanı ters ters bakmış.

Anlattıklarını dinlemek istiyorum ama sürekli konuşan ve herkesin kendisini dinlemesini isteyen babayı takip edemiyorum.

Merdivenlere ne kadar güçlü ve asi olduğunu hissettirmek isteyen ayaklar vurdu... Aşağıya sinirli, ergenlik döneminde iyi beslenmiş, uzun boylu, genç birisi indi de zampara baba konuşmasına ara verdi.

"Ben çıkıyorum." dedi genç

"Oğlum bak misafirimiz geldi, hoş geldin demek yok mu?" Hoş geldin'i baskıyla söylediğini belirtmek isteyerek uzaktan "Hoş geldin!" diyen genç, ayakkabılarını giydi, kapıyı gürültü ile açıp kapatarak çıktı. Arkasından annesi,

"Ne zaman geleceksin?" diye bağırdı ama o duymadı. Sofradaki misafirlerin onu kınamasını, kocasının söylenmesini istemeyen anne,

"Gençlik işte," dedi. Hakkı, kızgınlığını sonraya saklamaya çalışarak,

"Şımarıklık desek daha iyi olmaz mı?" dedi. Birden öfkelendi.

"Onların evi rahat tabii, kızla iyi fingirdeşiyordur," dedi. Karşılaştığım andan itibaren sabırlı, terbiyeli diye düşündüğüm Hakkı'nın sinirliliği, Belgin'in alttan alma çabaları gözümden kaçmadı.

"Onlar genç, burası başka bir ülke, çocuğa gitme gelme dersen uyum sağlayamaz. Hem kime zararı var ki?" dedi Belgin. Uyum sorununu halletmiş cici Hollandalı eşli, küçük çocuklu komşunun anneyi savunacağını düşünürken kendinden örnekler vermesine şaşırdım. Ahmet'i Türkiye'nin gelenek göreneklerine göre yetiştireceğini söyleyip "De mi lan?" diye kafasından güreşçi gibi kendine çekti. Ahmet ba-

basının bu hareketine alışkın, öğrettiği gibi "De la!" dedi. Hepimiz gülüştük. En çok da Alman cici anne güldü. Farklı davranmaya "enteresanlık" deniyorsa eğer Ahmet'in enteresan olacağı şimdiden belliydi.

Özenli ve görkemli sofraya çıkan şarap, rahatlamaya ihtiyacım olduğunu kulağıma fısıldadı. Hakkı,

"Arkadaşlar seni görmek, seninle sohbet etmek istiyorlar, bugün yorgun olursun diye onları çağırmadık. Ev de kalabalık. Babamlar sabah erkenden Almanya'ya gidecekler, biz de işe gideceğiz. Nazan arkadaş seni evine götürecek," dedi.

"Zahmet olmasın. Yalnız kalırdım."

"Ne zahmeti, tam tersi memnuniyetle misafir edecek seni, rahat ol!"

Şarapla rahatladım. İlk günden sarhoş olmak istemediğim için dikkatli içtim ve kıvamında bıraktım. Üzgün, sevinçli, şaşkındım. Fazla içeceğim bir kadehin hangi duygumu ortaya çıkaracağını, ortaya çıkan duygumun başını alıp nereye gideceğini bilmiyordum. Oysa şu an en çok istediğim duygularımın rezilce ortaya çıkması, beni hırpalaması, dağıtması, yorulmuş, kırılmış halimle ortada bırakmasıydı.

Şaşkınlığım, üzüntüm ve sevincimle meşgulken onlar yabancı olmanın zorluklarını anlatmaya devam ettiler. Özlem dolu sıla türküleri söylediler. Yer yer didişen babayla oğul birbirlerine sarıldılar. Hakkı'nın Türkiye'de yaşamış gibi tüm dertli türküleri bilmesi, babasıyla salınarak söylemesi, gurbet duygusunu düşündürttü. Sözü birbirlerinin ağızlarından alıyorlardı. Anlattıklarına bekledikleri şaşma ve üzülme tepkisini gösteremedim, onlar da ben tepki gösterene kadar, hararetli bir tarzda karşılaştıkları zorlukları tekrar tekrar anlattılar.

Ahmet'in uykusu geldi, kalabalığa aldırış etmeden kanepeye sızdı. Üzerine battaniye örtüldü. Beynim dolu, gözüm

yatakta uzun süre kaldıktan sonra Ahmet'in anne ve babası en kısa sürede görüşmek üzere gittiler. Zampara baba içtikçe açıldı, sabaha kadar otursa oturacaktı. Belgin yorgun olduğumu anladı. "Bunların sohbeti ve gece bitmez, sen yorgunsun, yerini göstereyim istediğin zaman yat." dedi. Çantamı alarak yukarı çıktık. Aşağı tekrar inmedim, iyi geceler dileyip yattım.

***

Gelecekte ne olacağımı düşünmek yerine, yalnız olmadığımı düşünerek uykuya daldım. Evin sessizliğine uyandım. Evin genci gelmemiş, anne baba işe gitmiş, zampara baba cici karısıyla Almanya'ya dönmüştü. Dinlenmiştim ve duygularıma yer açılmıştı. Zilin sesiyle hayallerimden ayrılıp aşağıya indim, kapıyı açtım. Güleç yüzlü Nazan'la karşılaştım. Yıkanmamış yüzümü "Aaa sen daha uyuyor musun?" sözcükleri arasında öptü.

"Hadi üstünü giyin, kahvaltı hazır. Çayın altı yanıyor."

Çayın altını yanık bıraktığına göre hemen yan komşu sandığım Nazan'ın arabasına doğru ilerledik.

"Evin uzak mı?" diye sordum.

"Buradaki tanıdıkların yaşadığı mesafeye göre yakın, Türkiye'deki komşuluk ilişkilerine göre uzak."

Yalnız yaşadığını arabayı kullanmasından anladım. Güvenli hareketleri gözümden kaçmadı. Uzun süre yanan kırmızı lambaya, yanından cıvvv diye geçen lüks arabaya, yolun kenarında hız limitini aşmadan ilerleyen garantici karı kocaya kendi kendine söylendi. Bana hiçbir şey sormuyor, içimdeki sesle beni baş başa bırakıyordu. On dakika sonra sıra sıra dizilmiş, birbirine benzeyen apartmanların otoparkında durduk.

Arabaları, zincirlenmiş bisikletleri, sıra sıra dizilmiş on katlı binaları görünce şaşırdım. Büyük bir gettoydu burası. Nazan, ilk görenlerin şaşırmasına alışkın,

"Burada beş bin civarında insan yaşıyor, hepsi de yabancı," dedi.

"Kaç blok var?"

"Yirmiden fazladır. Tam olarak ben de bilmiyorum."

"Hiç Hollandalı yok mu?"

"Tek tük vardır herhalde."

Bahçede oynayan esmer çocukların, anne ve babalarının önünden geçerek bloklardan birinin önüne geldik. Nazan koşarak, hareket etmeye hazırlanan asansöre girdi. Onu kaybetmekten korkarak peşinden koştum. Dokuzuncu kata çıktık. Dışarısı boydan boya balkon olan, gürültülü apartmandan Nazan'ın dairesine girince sessizlik "hoş geldin" dedi.

Salonun penceresinin genişliği, perdesizliği ormanın yeşilliğini içeri getirdi. Yeşilliğe doğru ilerledim.

"Sofrayı balkona hazırlayayım mı?"

"Olur."

Sanki yıllardır tanışıyormuşuz ve evi biliyormuşum gibiydi. Yabancılığımdan beni kurtaran evin penceresinin genişliği mi, baktığım yeşillik mi, yoksa Nazan mıydı? Yeşilliğin içine ayağımı gömerek yürümek, kurumaya yüz tutmuş yapraklara basıp çıtırtısını işitmek, ağaçların gölgesinde serinlemek, kuşların cıvıltıyla ağaçtan ağaca konmasını izlemek istiyordum. Türkiye'de arayarak bulamayacağım yeşilliğin sınıf, cins ayrımı yapmadan yakınıma gelmesi içine dalıp gitme isteğini özgürlük isteğiyle eşleştirdi. Yapraklarının uçları kızarmış, dikenli çamın üzerinde gezinen uğur böceğini kıskandım.

Nazan'ın,

"Kahvaltı hazır." diyen sesiyle balkona döndüm.

"Ben uğur böceği olamaz mıyım?" diye sordum Nazan'a.

Gürültülü bir kahkaha atıp,

"Olursun, neyin eksik ama önce sabırlı ol, acele karar verme..." deyip sustu. Sonra suskunluğunun ev sahibi olmasına yakışmayacağını düşünmüş olmalı ki,

"Acele etme daha çok dalacaksın ormana, okyanusa, binalara, yollara..." diye ekledi.

Kahvaltı yaptığımız sürece gözlerim karşımdaki ormandaydı. Nazan ne cezaevini, ne Türkiye'yi soruyor, ne de yabancı olmayı anlatıyordu. Yalnız kahvaltı yapmaya alışkındı, sessizliğe muhtaçlığımı anlamış, beni kendi halime bırakmıştı.

"Yarın panel var. Ulucanlar operasyonunu yaşamış ve Ümraniye Cezaevi'nde kalmış iki arkadaş operasyon öncesini ve sonrasını anlatacaklar. Birlikte gideriz, etrafı ve hep geri dönmek isteyen, bunun hayalini kuranları görürsün," dedi.

"Sen dönmek istiyor musun?"

"Dönmek ve özlemek ayrı şeyler ama hep karıştırılır. Bilirsin özlem çağırır, vaat eder, üzer ağlatır, burnunun direğini sızlatır... Dönmek zor ama çok özledim. Bilmiyorum. Herkes gibi döneceğim diyerek yılları yormak istemiyorum. Belki hep özlerim, belki özlemekten bıkar gider, sonra geri buraya gelirim. Bizler seksen kaçkınıyız. Yıllar oldu sokaklarında sabah akşam gezdiğimiz yerleri görmeyeli, okulumuzun kantin boşluğunda toplanıp tartışmayalı, yaralanan arkadaşlarımızı saklamayalı, anne, baba, kardeşimizle aynı evde uyanmayalı..." dedi, bir süre sustu.

"İlk defa geçen sene gittim, geride kalan anıların yittiğini gördüm. Oradaki yaşamı olduğu gibi donduran, buradaki bizlerdik. Gittik, yüzleştik, özlediğimiz yaşamın yerinde durmadığını gördük. Yirmi yılın özlemi bir haftaya sığmadı. Sevgi seli bu monoton yaşamıma aktı durdu, hâlâ akmakta.

Gitmek güzeldi ama döndüğümde sevinçle boynuna sarılıp, yaşadıklarımı anlatacağım kimsenin olmaması çok zordu. Bu zorluğu tekrar yaşamak korkutuyor, eğer bir daha gitmezsem, dönüşün zorluğu için gitmem sanıyorum," dedi. Ormanda onun da bir sevdiği varmış gibi derinliklerine daldı.

"Sana önereceğim, buradayken burada gibi yaşa. Eğer Türkiye'deymiş gibi yaşarsan kendin için, başkası için hiçbir şey yapamazsın. Her şeyi unut, sil, buraya entegre ol demiyorum. Yıllarca gidemeyeceğini bil ve buranın imkânlarından yararlanarak yaşamını zenginleştir, yalnızlığın içinde boğulma diyorum," dedi. Konuştukça durgun sesi şelaleden akmaya hazırlanan su gibi önce birikmeye sonra coşmaya başladı.

"Bu evi kendinin say. Ben yalnız yaşıyorum. İnsan sesi, ayağı, nefesi özlüyorum. Belginler kalabalık olur, yalnızlık isteyen senin benim gibileri boğar. İstediğin zaman gel, istediğin kadar kal."

"Ben kısa zaman içinde mültecilik başvurusunda bulunacağım zaten."

"Biliyorum ama kampta uzun süre kalamazsın. Onca şey yaşamış, çekmişsin ikinci bir eve ihtiyacın var. Aklının bir köşesinde teklifim kalsın. Zaten hafta içinde benimlesin. Hafta sonu Belginlerde olursun, Pazartesi de müracaat etmen gerekiyor. Neyse bunları daha sonra konuşuruz." Sofrayı toplamaya başladı.

"Ormanı seyret, konuşmamızdan önceki zamana dön ve gelen sesleri dinle," diye ekledi.

***

Yaşamımdan 19 sayısını çıkarmak istiyorum. Ailemi çıkartmak istediğim gibi. 19 Ağustos depremini, 19 Aralık eşzamanlı operasyonlarını...

17 Ağustos Sakarya ve ardından 19 Ağustos Gölcük depremi benim de depremim olmuştu. Arkadaşım Gölcük'e iki günlüğüne ailesini ziyarete gitmiş ve bir daha dönmemişti. Depremin gecesinde arkadaşlarıyla buluşmuş, eğlenmiş, anahtarıyla kapıyı açıp içeri girerken depreme yakalanmış ve oracıkta can vermişti. Arkadaşlarıyla beş dakika daha otursaydı, o gece evden dışarı çıkmasaydı, binalar depreme dayanıklı olsaydı, kapıda değil de sokakta depreme rast gelseydi yaşayacaktı. Birlikte güldüğüm, sinemaya gittiğim, satranç oynadığım, ders çalıştığım arkadaşım ailesini ziyarete gitti ve dönmedi.

Gece derin uyur geldiğini duymazsam diye, kapının arkasında anahtarımı hiç bırakmadım, kendime ne aldıysam ona da aldım, masaya onun için de tabak koydum günlerce. Ne kadar beklersem bekleyeyim gelmedi. Beklemekten bıkıp küsünce, ne olur ne olmaz diye "mutlaka gelecek" umudumu alıp Seda'nın yanına taşındım. Kaybetme acısını yaşarken depremzedelere yardım ederek acımı, acımızı hafifletmeye çalıştık.

Devletin deprem fonunda yıllardır toplanan paralardan bir kuruş birikmediği, deprem çadırlarının Nuh Nebi'den kaldığı düşünülürse ne kadar doğaldı bizim depremzedelere yardımcı olmamız. Öğrenci derneği olarak izinli makbuzla para toplarken bizi de terörist diye toplamışlardı. Kiminle dans ettiğimizi anlatmak için. Şaşırmış kalmıştım. Örgüt kurmuşuz. Keşke kursaydık. Örgütüm olmadan, örgüt üyeliğinden yargılanmayı beklerken, direnenleri cezaevlerinde nasıl öldürdüklerini duyduk.

Yaşadıklarımı hatırlamak istememeyi özgür olmak, onlardan kurtulmak sanıyorum ama her sessizlikte ben ittikçe sindikleri köşeden kafalarını çıkartıp, hayalet gibi konuşmaya başlıyorlar. Böyle zamanlarda insanlardan uzak dur-

maya çalışıyor ve kendi kendime,

"Üzme kendini. Üzülünce yok olmuyor hiçbir şey. Bak özgürsün, gökyüzü senin, sınırsız uzaklığı engelleyecek duvarlar yok artık. Hollanda'dasın, peşine polis düşmeyecek, ailen surat asmayacak. Sevdiğin uzakta kaldı. Artık seni üzemeyecek, özlemine dayanamayıp aramayacaksın, arayınca göremeyeceksin. Kangren olmuş organından kurtulur gibi bu sıla onu da kesip atacak," diyordum.

4

Bu buz güneşin o soğuk işkencesinden
Kaosu andıran bu büyük sonsuz geceden
Daha korkunç hiçbir şey olamaz dünyamızda.

- Charles Baudelaire

Uçsam... Uçmaya gökyüzünün başlangıç noktasından başlasam. Uçarken her ağaca, ağaçların dallarına, yapraklarına isim taksam. Ağaç hüzünse dalı ayrılık, yaprağı özlem; özgürlükse dalı aşk, yaprağı sevgi; aileyse dalı anne-baba, yaprağı kardeş; ülkeyse dalı eşitlik, yaprağı yoldaş... olsa. Ağaçla konuşsak tutsaklığı ve özgürlüğü. Göstersek birbirimize acıyan yerlerimizi.

Köklerin yoksa ya da dalından ayrıldıysan özgür olunmuyor. Ailesiz ne kadar özgür olunur ki? Burada özgür olabilecek miyim, özgürlükle sarabilecek miyim yaralarımı? Kardeşçe, dostça, arkadaşça, aşkça sevebilecek miyim birilerini? Uzun uzun, sabahlara kadar cezaevindeki arkadaşlarımla olduğu gibi sohbetler edebilecek miyim, anlayacak mıyız gur-

betin büyüttüğü ayrılıktaki özlemleri, anlaşıp kaynaşacak mıyız birbirimizle? Gitmesek Nazan'la. Balkonda otursak, içimizdeki dokunulmazlıkları kaldırsak, konuşsak gülsek, konuşsak ağlasak, konuşsak sussak...

"Bir yere gitmesek, evde kalsak," diyecekken Nazan'ın telefonu çaldı. Konuşmasının bitmesini beklerken ayakkabılarımı acele giymemi işaret etti. Ayaklarıma kabını her geçirdiğimde tutsaklıklarına üzülüyorum. Ayaklarımı bile isteye hapsediyorum. Yalınayak olmak isterken giyinip çıktım ve arabaya doğru ilerledik. Telefonu kapatınca,

"Dernekten aradılar, acele etmemiz lazım, F tipleri için panel var, seninle geleceğimizi söyledim. Ayrıca mültecilik başvurusundan önce avukatla görüşmeni sağlayacak arkadaş da gelecek, hem onunla da tanışmış olursun," dedi.

Arkamda bırakıp geldiğimi sandığım operasyonları, katliamları yaşadım ama duymak istemiyorum artık. Kaçtım önünden ta buraya kadar, demek ki geldi peşimden ta buraya kadar... İnsan yaşadıklarından kaçabilir mi hiç? Bunları söylemek istiyordum.

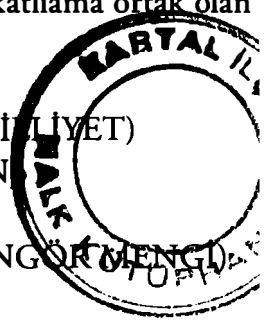
"Ücreti ne olacak? Ben ödeyemem," dedim. Gülümsedi.

"Mültecilik için başvurunca yasal olacaksın, o zaman devlet karşılayacak masraflarını. Yasal olan herkesin doktora gitme ve avukat tutma hakkı var."

Amsterdam'a doğru gittiğimiz yol boyunca düşündüklerinden huzursuz olup asılan yüzümü düzeltmek için konuştum durdum. Operasyonları dinlemek istemediğim için utandım, utancımı gizlemek için dilim döndüğünce cezaevinde olanları, duyduklarımı anlatmaya başladım. Anlatırken altına anlatmak istemediklerimi gizledim. Sustu, dinledi, dinledikçe daha çok sustu, o sustukça ben daha çok anlattım. Sonra aniden sustum. Sustuk...

***

Derneğe girdiğimizde Hollanda'nın "yabancısın" diyen, tedirgin eden sokaklarından kurtulduk. Düğün salonu gibi genişti salon. Masalar kürsüye dönük sıralanmış. Ayakta duran grupların sohbetleri birbirine karışıp uğulduyor. Duvarlara vahşet fotoğrafları asılmış. Dingin uyumuyor hiçbiri. Yüzleri parçalanmış, yarılan kafaları boydan boya yorgan sırır gibi kalın iğnelerle aralıklı dikilmiş. Parçalanmış, şişmiş, yanıp büzüşmüş, kömürleşmiş, tanınmaz hale gelmiş yüzler neredeydiniz diye sormakta her birimize. "Bizi diri diri yaktılar!" diyen kız haykırmakta o günkü gibi. Cezaevinin üzerinden dumanlar yükselmekte. Fotoğraflara bakanların sözcükleri saklanıyor gürültüde. O gün katliama ortak olan gazete başlıkları yazılıp asılmış duvara.

"SAHTE ORUÇ KANLI İFTAR" (MİLLİYET)
"SAHUR OPERASYONU" (ZAMAN)
"NİHAYET"
"DEVLET UYANDI" (SABAH, GÜNGÖR MENGİ)
"DEVLET GİRDİ" (HÜRRİYET)
"TELEFONLA YAK EMRİ/ LİDER TALİMATI: BİR ARKADAŞ KENDİNİ YAKSIN"

Fotoğraflara bakıp yazıları okuyanların kaşları çatılıyor, gözleri öfkeleniyor, ağızları küfrediyor; ülkelerini seviyor ama yöneticilerine kızıyorlar. Kimileri de özlediği Türkiyeli olmak ruhunun sözcüklerine tutunmak istiyor. Dip masada oturan, köyünde, kasabasındaymış gibi uzaktan "Çayın var mı usta?" diye bağırıyor. "Geldim!" diyor elinde çaylarla anadilini bağırarak konuşmaktan mutlu olan çaycı. Bizi bekleyenler gülüyor, ayağa kalkıyor hep birlikte. "Hoş gel-

din," diyorlar, yer açıyorlar. Nazan "Gel seni ölüm oruçlarından çıkıp gelen konuşmacı arkadaşla tanıştırayım," diyor. Masadakiler sanki buhar olup uçuyor. Görmüyorum, duymuyorum hiçbirini, tek tanıdığım o sanki. Elini uzatırken gözleri, "Kurnalardan bitmek bilmeyen kan, doymak bilmeyen içiciler için akıyor, akıyordu... Kanı bitmiş olanlar tanınmasın diye gözleri çıkartılmış, kafaları kırılmış, parmakları kesilmiş, bedenleri yarılmış, iç organları çıkarılmış, sonra bir torbaya doldurulur gibi vücuda doldurulup kalın iğnelerle dikilmişti. Annesi çocuğunu tanımamıştı. Cesetler teşhis edilememişti. Bir gün öncesine hiçbir yerleri benzemiyordu artık..." diyordu. Ben gözlerini dinlerken "Acı biber yersen dilin acır, üstüne ekmek yer, su içersen acısı geçer, zor günler yaşadınız, üstüne güzel günler yaşayın ki acısı geçsin," diyor ölüm oruçlarından çıkanın yanındaki bilinçli sevgilisi. Ben konuşmak, paylaşmak, paylaşmazsam da benim gibi gelenle Hollanda'yı tanımak istiyorum. Kızardığımı, sesimin titrediğini, dudağımın seğirdiğini, elimi koyacak yer bulamadığımı, gözlerin içine bakarak sözlerimi savuramadığımı kimse görmesin, bilmesin istiyorum.

Ölüm oruçlarından çıkıp gelen, Hollanda'ya, oraya, yabancı duruyor benim gibi. Sonra yaklaşıyoruz birbirimize. Telefon numarası veriyor, numaramı istiyor. "Numaram yok," diyorum. "Bulurum seni," diyor başka insan grubunun içine çekilirken.

Panel öncesi gruplaşmış insanlar, aralarda gezinenler, gürültüye boğuyor kürsüyü, binayı. Bina biraz sonra duyacaklarını duymak istemez gibi yüzünü nadir denk geldiği güneşe dönmüş, içindekileri umursamamaya çalışıyor. İsimlerini sonra aklımda tutacağım birkaç kişi orayı nasıl bulduğumu soruyor. Uğultuyu, "Lütfen sessiz, ayaktakiler otursun, panel başlıyor arkadaşlar!" anonsu bıçak gibi kesiyor. Ayakta-

kiler sessizce buldukları sandalyelere oturuyorlar.

Operasyonu anlatacak olanlar, "Nasıl anlatacağız?" der gibi salona göz gezdiriyorlar. İkinci konuşmacı operasyonlar öncesinde kalmış, biliyormuş Ümraniye'yi. Almanya'da oturum almış. Ulucanlar'dan kurtulan, suyunu yudumluyor. Kafasını elindeki kâğıda gömüp okumaya başlıyor.

"Yapraklar solup sararmaya başladı, sonbahar 'gelen benim' dedi. Havalandırmanın üstü, gökyüzünü demirsiz görmeyelim diye parmaklıklarla kapatılmış. Yapraklar nazlı nazlı önce parmaklıklara, sonra havalandırmaya düşüyor. Kış soğuğuyla sonbaharın arkasında sıraya durmuş. Bulutlar kışa göz kırpıyor, kulağına 'bekle beni, yakında gökyüzü, bulut benim olacak' diyor. Yağmur tek tük atıştırsa da henüz ıslaklığa mührünü vermedi. Ankara Kalesi'nin yamaçlarındaki gecekondular yere yapışmış, kışa teslim olmuş, ellerini ensesine birleştirmiş yatıyor. İçindekileri üşütmeye başlamış, bacalarından dumanları çıkıyor. Bedenimiz havalandırmadayken her daim, gözlerimiz gökyüzünde özgürlük arıyor.

Küflü, paslı, karanlık ve soğuk hücreye canlının yaşayıp yaşamayacağını ölçmek için oksijen testi yapıyoruz. İçeriye yakarak attığımız kâğıdı anında üflüyor, soğuk, küf ve karanlık. Ama bir anlık da olsa biz görüyoruz dökülmüş, korku filminin vurulmuş, yaralanmış yatan kahraman yatağı," diye okurken heyecanını yatıştırıyor, dalgalı sesi gittikçe düzeliyor ama durgun akmıyor. Yer yer kesiliyor. Sesinin kesilen, titreyen yerinde daha çok su içiyor.

"Eylül'ün son günleri, doksan dokuz yılının son ayları, takvim yaprağının yirmi beşinci gününü yatmadan yırttık. Ayaklarımızı aylar, yıllar boyu vurduğumuz gibi yine vurduk koğuşun zeminine, havalandırmanın kara betonuna. Ayaklarımız vurdukça yere, biz kurduk bozduk, yine kurduk

hayalleri. Yorulduk. Ertesi güne yine kurmak için hayalleri, dinlenmeye çekildik. Tedirgindik son günler. Ansızın saldırıya yakalanmamak için sırayla geceyi dinlemek, kuleyi gözlemek için nöbet tutuyoruz.

Sessiz bildiğimiz gece yarılandığında uğuldamaya başladı. Uğultunun içindeki araba sesi, yoldan geçtiğinde sesinden markalarını tanıdıklarımızdan değildi. Kışlalardan tanıdığımız askeri araç sesleriydi. Arabaların markalarını, işportacıları, otobüs-dolmuşları sesleriyle tanıyor, ayırt ediyoruz artık. Burada gözlerimizin görevlerinin çoğunu kulaklarımız devraldı. Üstümüzü giydik, nefeslerimizi tuttuk, bekledik gelenleri..." diye devam ederken başını kaldırıp neler yaşandığını bilmeyen dinleyenlere baktı. Bakışlarında öfkeden, sitemden çok yorgunluk vardı. Yaşadığı yetmiyormuş gibi bir de anlatma sorumluluğu ona verilmişti. Sanki kâğıdını bırakıp kaçmak istiyordu. Devam etti.

"Evlere gelen misafirler kısa sürede giderlerdi, buraya gelenler cezaevinin sahibi olmak istercesine uzun kalıyorlar. Gidenler az, gelenler çok oldukça bir yatakta üç kişi yatıyoruz. Oysa toplamda kırk yatağımız var. Yemeklerimizi ranza aralarında yiyoruz. Başka cezaevlerinden hastaneye gelen tutuklularla nefes nefese, koyun koyunayız. Verem olanlarla nefeslerimiz karıştıkça korkuyoruz bize de bulaşacak diye. Kanser olanlar inlemekte. Aramızda mutlu ve özgür olan sadece bulaşıcı hastalıkların mikropları. İçimizden birini seçip başımıza bela olsun istemiyoruz. Cezaevinde belalı hastalıkla baş etmek de, yaşamak da zor. Koğuşta verem, başka bulaşıcı hastalık taşıyan ve kanser olan yirmiye yakın hasta var. Cezaevinde görevli olan, kapımıza gelen bütün görevlilere bıkmadan usanmadan anlatıyoruz derdimizi. Uzun uzun dilekçeler yazıyoruz ama anlayan yok. Kulaklarını kapatıp geliyorlar sayımlara.

Yedinci koğuşun mevcudu az, bazen onlara misafir oluyoruz. İdare sorunumuzu bildiğini ve çözeceğini söylüyor, yıllardır söylediği gibi. Adli suçlulara af çıktı, üçer beşer gidiyorlar koğuşlarını bize bırakmak istercesine, bizim için değişen bir şey yok, yine yatıyoruz üç kişi bir yatakta. Oysa af çıkınca boşalan koğuşlardan bazılarını bize verecekler sanıyorduk. Sözle anlatınca anlamıyorlar diye eylemle anlatmaya karar verip maltayı işgal ettik. Koğuşumuzun kapısını kapattırmamaya çalıştık, yine de vermediler boş olanlardan bir tane. O zaman düzenlemeyi kendimiz yaparız diyerek, yedinci koğuşun duvarını delip yaşam alanımızı genişletmeye karar verdik. Sayıları azalan adli suçluların bir kısmını altıncı koğuşa, bir kısmını da dört ve beşinci koğuşlar birleştirilerek dört buçukuncu koğuş denilen eskiden gardiyanların kaldığı koğuşa ranzalarını taşıyarak yerleştirdik.

Duydular bizi, verdiler mektup, ailelerimizle, avukatlarımızla görüş yasaklarını. Arada sırada dalga geçercesine sorununuzu çözeceğiz diyorlar ama çözmüyorlar. Yokuşa sürdüklerinden, 2 Eylül'den beri sayım almadıklarından anlıyoruz operasyon yapacaklarını. Sayımımızı 2 Eylül'e kadar, günde iki kez verdik oysa. Ansızın yakalanmamak için nöbet tutuyoruz. Ailelerimiz bizi koruyacakmış gibi evlerine gitmiyor. Cezaevinin önündeki parkta yatıp kalkıyorlar. Onlar dışarda, biz içerde bekliyoruz..." Yaşadıklarını anlatırken tekrar yaşayacağından korktu, yardım isteyerek dinleyenlere baktı, onları da korkutmak istedi. Ayağa kalktı. Okuduğu kâğıdı bıraktı. O günü yaşamaya başlıyor gibiydi. Gözünü sabit bir noktaya dikti, anlatmaya başladı.

"Günler kısalırken, gecenin karanlığı uzuyordu ve işkenceler karanlığı seviyordu o geceki gibi. Yazın dörtte şafak söker, ışık canlıların, cansızların etrafındaki sınırları kaldırır çabuk teslim ederdi gündüze. Gecenin uzamaya başla-

dığı Eylül'ün 26'sında gece yarılandığında robokop giysili, silahlı, coplu sayısızlar 'Allah, Allah...' nidalarıyla içimizden kimleri öldüreceğini bilmediğimiz zamana geldiler, son kez görüyormuş gibi tedirgin, unutmak istemediğimiz simalarımıza baktık. Sayılarını bir kişiye en az on kişi düşecek hesabıyla ayarlamışlar ve çatılar, kuleler onlar ve silahlarıyla dolmuştu. Allahlarını yardıma çağırarak maltaya ateş ediyorlardı. Eski cezaevinin kiremitlerini ve rüzgârda uçmasın diye üstüne koydukları taşları, üstümüze atıyor, ateş ediyorlardı. Koğuşumuza girmesinler diye kapının arkasına bulduklarımızı yığarken Abuzer göğsünden vuruldu. Onu yere yatırırken kurşunlar içimizden birini seçmeye devam ediyordu. Ümit'i seçti, kalçasından vurdu. Yarasını bulduğumuz bezlerle sıkıca sarıp Abuzer'in yanına yatırdık," diye tane tane anlatan, sakin olmak isteyen sesi birden hızlandı, sanki naklen maç anlatıyordu. Gördüğü, birlikte yaşadığı arkadaş ölümlerini olabildiğince çabuk anlatıp, operasyonun zamanını kısaltmak, hızlandırmak, yaşayıp geçmek istiyordu.

"Kadın koğuşlarının olduğu taraftan cuntacıların postallarının sesi geliyor, Abuzer ve Ümit inleyerek yan yana yatarken, silahlardan çıkan kurşunlar bizi arıyor, kurşunların hedeflerini şansa bırakmak istemeyenler, yedinci koğuşun yanına diz çökmüş, göz-gez-arpacık nişan alıp ateş ediyorlar. Onlar ateş ederek bize doğru ilerlerken sağ kalanlarımızı döverek öldürmek için arkalarından coplarla robokop giysililer geliyor. Havayı barut kokusu, vuruldum sözleri, kurşunların hızla geçerken çıkardığı sesler doldurdu. Cafer hayasından, Ertan bacağından, Zafer kafasından vuruldu. Diğer vurulan arkadaşlarımızın yaşayıp yaşamayacağını bilmiyoruz ama Zafer'in yaşamayacağını biliyoruz. Havalandırma yaralananlar, onlara yardım etmek isteyen sağa

sola koşanlarla doldu. Kulelerden ateş edenlerin kurşunları sayısız ve özgür cıvvvv, tırrrr sesi çıkartarak yanımızdan yöremizden geçiyor. Kiremitler ve taşlar bitmek bilmiyor. Sapan da getirmişler yanlarında. Belli ki günler öncesinden gelip ihtiyaç tespiti yapmışlar," derken nefesi bitti, gitti. Yutkundu. Oturmadı. Eliyle dışarıyı gösterdi, sanki cezaevinin kulesine baktı.

"Kulelerin ışıkları yanıyor, cezaevinde patlayan silah, slogan sesleri... Karanlık çökmüş, şehir suskun uyuyor. Göğe yükselen duman 'öldürün onları' der gibi ürkütücü ve kara." Baktığı kuleden gözlerini aldı. Kırık bir gülümseme dudaklarının kenarına panikle konup kalktı.

"Duvarlar içindekilere, 'Teslim olun!' diye bağırıyorlar. Yaralılar yan yana yatıyor. Zafer'in kafası sıkıca sarıldı, Abuzer'den ses çıkmıyor. Ateş, barut, dumanlar arasında 'dokunmayın bana' der gibi sessiz, yıldızları sayar gibi yatıyor, hareket ederse bir büyü bozulacakmış gibi. Kalbini durduran mermi öldürüp gitmiş. Yarasını bastıran arkadaşın eline Halil'in beyni düşünceleriyle akıyor, o an yaşıyor ama konuşamıyor. Ümit'in atardamarını parçalayan kurşun, kanını musluktan su akar gibi fışkırtıyor. Kanı kalmadı, dili sözcükleri inleyerek çıkarmaya çalışıyor. Halil'in gözbebekleri yaşananları tam anlamak için büyüdü, dizlerini isyan edercesine karnına son kez çekip bıraktı, bir daha bu dünyayı görmek istemedi, öldü.

Dördüncü koğuşa geçmek isterken yaralılarımızı onlara bırakmak istemiyoruz. Geçeceğimiz kapıyı hedef almış tarıyorlar. Bastığımız yerler cam kırıkları ve kanla dolu. Pencereden yaralılarımızı geçiriyoruz." Sesinin tonu değişti. Şimdi arkadaşına derdini anlatır gibiydi.

"G-3'lerin mermileri öfkeli tıslayarak, öldürecek insan arayarak maltayı tararken sırtımızı dayayarak sohbet ettiği-

miz, kitap okuduğumuz soğuk ve ıslak duvarları yalıyor." Sesi tekrar tahammülsüz, heyecanına dönüyor. Anlattıkça daha öfkeli, daha kararlı daha dinç çıkıyor.

"Dördüncü koğuşun havalandırmasına kurşunların üstünden atlayarak, yaydan fırlamış ok gibi çıkıyoruz. Akşamlarında hayal kurduğumuz, gelen giden bulutlarını izlediğimiz gökyüzü kan, çığlık, ölüm, zulüm, gaz dolu şimdi.

Dört duvar arasındayız, nereye gidersek peşimizden geliyor kurşun, taş, kiremit. Yere yatırdığımız yaralılarımızı korumak isteyerek kendimizi atıyoruz üstlerine. Başımıza yağmur yerine inen kurşun, kiremit ve taştan bizi korusun diye tuttuğumuz plastik sandalyeler parçalanıyor, sırtımıza iniyor taşlar," diyor. Nefesleniyor, salonu görmeden bakıyor. Belki duvara, belki de duvarlardaki arkadaşlarının fotoğraflarına yaşadıklarını izah etmek isteyerek dertli devam ediyor.

"İçine ateş yakıp attığımızda havasızlığın söndürdüğü hücrelerin önlerine kadar geldiler. Biraz evvel geçtiğimiz pencerelerin önünde durdular çoğu yaşıtımız olan öldürücüler. Bazıları pencerelerden havalandırmaya hortumla gaz sıkarken, bazıları çatıdan bomba atıyor. Açıkta kalan ellerimiz, gözlerimiz, yüzlerimiz yanıyor. Sinir ve biber gazı göğüslerimizi yakarak parçalıyor. Gece gündüze dönmek istemese, yavaş ilerleyip zulmünü çoğaltsa da sonunda bitiyor. Ateş edenlerin, gaz sıkanların insan olduklarını insanlığımızdan utanarak görüyoruz. Gizlenen onlar olduğuna göre utanacak olanların da onlar olması gerektiğini düşünüyoruz. Koğuşların birinden 'Şehitler ölmez, vatan bölünmez! Asker gelecek ananızı ...' diye bağırıyor öldürücüler." Susuyor. Bitti, hiç konuşmayacak sanıyoruz, soramıyoruz. Dinleyenlerin sık sık aldıkları nefes sesleri salonu dolduruyor. O devam ediyor.

"Eylülün gitmesine dört gün kala sabahının soğuğunda titreyen yaralılar betonda yatıyor. Yaralı ve ölülerin sayılarını çoğaltmak için bizi taramaya devam ediyorlar. Umutla beklediğimiz gün aydınlandı ama işkenceler bitmedi. Bundan sonra tan ağarırken uyanık kaldığımız her gece vahşeti hatırlayacağız.

Bizi öldürmek isteyenlerin çokluğu şaşkınlığımızı öfkeye dönüştürüyor. 'Aralarında bir insan, tek bir insan yok mu acaba?' diye düşünürken itfaiye merdivenleri yükseliyor, bize tazyikli su sıkıyor. Belediyenin hizmetlerinden biri de mahkûmları öldürtmek! Soğuk sabahta, bedenimizi kırbaçlar gibi döven sudan titrerken, gaz bombaları tekrar atılmaya silahlar taramaya başladı. Belediyenin itfaiyesi öfkeyle, olmak istedikleri işkencecilerle beraber köpük sıkmaya başladı. Gaz bombalı, kurşunlu köpükler havalandırmanın yüksek duvarlarının boyuna yetişmeye çalıştı. Bomba, kurşun ve köpükler arasında nefes alamadık. Köpüklere kanımızın kırmızısı karıştı. Ölülerimizi mutfağın soğuk zeminine yan yana dizdik. Hepimiz biraz sonra öleceğimizi bildiğimizden, arkadaşlarımızdan ayrıldığımızı, onları hep işkenceli son nefesleriyle hatırlayacağımızı o zaman düşünmedik.

Çatıdan atılan taş ve kiremitlerden nerdeyse hepimizin kafası yarıldı. Kimimiz, yüzümüz kan içinde, sanki sağa sola koşarsak korunacakmışız gibi taş ve kiremit yağmurundan kaçmaya çalışıyoruz. Koşmaktan yorulanlarımız ranzalara sığınmış ölümü bekliyor. Kurşunlanmayanları yaralıdan saymadığımızdan, kurşunlananları koridorun arka tarafına taşıdık.

Ölme sırası Ümit'te. Önder, 'ben iyiyim' diyor ama karnından yaralanmış iç kanama geçiriyor. Habib'in diz kapağının üstüne değen kurşun açık yara oluşturmamış. Enver ayağından yaralanmış. Savaş üç parmağını kurşunlarla kay-

betmiş, kolunda açık yarası var, sürekli kanıyor. İlhan da vurulmuş. Tavandan açılan delikten su sıkıyorlar. Suyun, kanın, köpüğün içinde yaralılar yatıyor. Ümit'in gözbebekleri büyüdü, Habip 'ne olur konuş' diye başını kucakladı. Ümit öylece oturur vaziyette öldü." Kimseden çıt çıkmıyordu, kimse ağrıyan bacaklarını dahi değiştirmeye cesaret edemiyordu. O anlatmasına devam etti.

"Sıkılan suyun ardından hortumla gaz sıkıp bomba atıyorlar. Kol kola girip dışarı çıkar, teslim olursak dururlar sanıyoruz ama onlar üzerimize ateş ediyorlar. Öldürme çılgınlığına kapılmışlar. Yaralanıp düşüyoruz, düşenleri almak istiyoruz. Ateş ediyorlar. Alamadıklarımız sürünerek koğuşa girmeye çalışıyor. Öldürüldüğümüz bu cehennem, eskiden bir at ahırıymış. Çatılarından sökülüp atılan kalaslardan, ranzanın üstüne korunak yapıyoruz. Eşyalarımızla birlikte kalaslar bizi korusun isteyerek, altına sığınıyoruz, bizim gibi onlar da parçalanıyor. Habip dışarıda kaldı. Deprem olup çökmedi üstüne taşlar ve kalaslar, attıklarının altında kaldı, yüzüstü hareketsiz yatıyor.

Gaz maskeliler köpükleri yarıp havalandırmaya giriyor. Kafamızı sokmak için yaptığımız çatının altına sığınanlara kiremit atıyorlar. Sol kapının yanında kalan Ahmet'in kafasında tuttuğu sandalye parçalanmış, yüzü kan içinde.

Gün öğlene doğru giderken, saat on biri gösterirken ellerinde G-3, M-5, Kalaşnikof olanlar, 'Bakın orada ranzanın içinde beş altı kişi kalmış' deyip silahlarını üzerimize çevirdiler.

Gaz maskeli robocoplar yüzlerini gizleyip, gözlerini koruma altına alarak, havalandırmaya iki sıra oluşturarak doldular. Kalasların altında yüzüstü kalan Habib'i aldılar. Tekmeler, coplar, yumruklar yaralı bedenimize sayısız, öldüresiye inerken, havalandırmadan, maltaya, maltadan havalandır-

maya dolandırıldık. Revirin önüne götürüldük, kollarımız arkadan tekmelerle, yumruklarla, küfürlerle kelepçelendi. Ölenlerin sayısı az bulundu, kalanlar öldürülmek için hamama yol boyunca dövülerek götürüldü." Bir an sustu, soluklandı. Sanki herkesin gözünün içine bakacak kadar gözü vardı. Herkes kendine baktığını sanıyor, tamam, yoruldun, yorulduk artık demek istiyor, hiçbir şey diyemiyordu. O gücünü topladı, "Yaşadıklarımı anlatacak gücüm de cesaretim de var," diyerek devam etti.

"Duvarın önüne tek sıra yatırıldık. Sırtımıza çıktılar, zıpladılar, iç organlarımızı küfürlerle tekmelediler, kafamızda tahtaları parçaladılar. Saçlarımızdan tutup kaldırdıkları yüzümüzü copladılar. Yüzümüz parçalandı, şişti, biz bizi tanıyamadık. Parçalanan yüzümüzü yere çarptıklarında başlarımız kan gölü oluşturdu. Top gibi şişen yüzümüze tekmeler attılar. Daha önce yıkanmaya geldiğimiz bu hamamda sanki sesimiz yankılanmamıştı, şakalaşıp gülmemiş, birbirimize taslarla su atmamıştık. Kan gölünün içinde yatan arkadaşlarımızı yüzlerinden değil, inleyen seslerinden tanıdık.

Kanlarımızın içine yan yan oturtulduk. Çok üşüyoruz, oysa eylülün güneşi yaşanan vahşete kayıtsız, her zamanki görevini yapmak için gelmiş, kanlarımızı kurutuyor, yaralarımızı yaşamı hatırlatmak için yalıyor. Her yer kanlı elbise, ayakkabı dolu. O vahşetin içine eylülün güneşi gibi güne uymayan genç kadın doktor kafamıza dikiş atmaya gelmiş. Yoksa o da onlardan biri mi? Kadın dikiş atarken başka biri elindeki cisimle vücudumuza kesikler atıyor. Kadın korkusundan duygularını mı gizliyor ya da bizi insan olarak görmüyor mu anlamıyoruz.

Giysilerimiz parçalanmış, kanlı, üzerimizden çıkmış. Tek tek ölmeyenlerin isimlerini okuyorlar, ellerini arkadan ke-

lepçeleyip, çıplak olarak sevke götürüyorlar. Gittikleri yerlere karşılayacak işkencecilerin ataması önceden yapılmış."

"Bize yapılanları görsün, korksun, korkusunu anlatsın diye bir adli tutuklu getirdiler, tekme tokat, yumrukla bayıltana kadar dövdüler. Bayılmadan önce son gördüğü bu olsun diye yanımda oturan arkadaşımın ağzına copla vurup, dişlerini döktüler. Karşımda oturtulmaya çalışılan ama bir türlü oturamayan arkadaşım bayıldı. Kafasının altına nerden bulduklarını bilemediğim bir salça kutusu koydular. İşkencecilerden biri kutuya hızla tekme attı, kafası zemine sanki ölürken bu dünyaya son sitemini iletmek istercesine 'çat' diye vurdu. Adım okundu, ben yürüyemiyorum, onlar bacaklarımı tekmeliyor, yumruk yağmuruna tutuyorlar. Revirin yanına götürüldüm. Bedenleri parçalanarak ölmüş arkadaşlarım çıplak yerde yatıyor. Üzerlerine merdivene basar gibi basıp geçiyorlar," derken çizdiği resim hepimizin gözünde canlandı.

"Sevke, hastaneye gidenlerden arta kalanların yine elleri arkadan kelepçeli, gardiyanlar havasızlıktan ateşin yanamadığı hücrelere götürüyor onları. Komando bereli askerler ite kaka içeri girip kelepçelerimizi açıyor. Çöküyoruz pis, karanlık hücrenin bir köşesine; acıyan, kanayan yaralılarımızla ölülerimizi birbirimize seslenerek sayıyoruz." Herkes işkenceden yeni çıkmış gibi şaşkın, tahribatın bilançosunu dinlemeye hazırlanmak için derin nefes alıyor.

"Kadın arkadaşlarımızı getiriyorlar hücreye. Bizim gibi gözleri mor, kafaları kırık. Adli tutuklular kadın arkadaşlarımızın gelmesiyle sözlü sataşmaya başlıyorlar. Onlar insansa artık biz değiliz, biz insansak onlar değil. Bir adli tutuklunun hücresindeki televizyondan spiker haberleri okuyor. 'On yedi kişi öldü' diyor. 'Vahşice öldürüldü' demiyor. Öldürüldüğünü gördüklerimizden başlayarak sayıyı on yedi-

ye tamamlamak için tahmin yürütüyoruz. Yasımızın uzun olacağını kalanlarımız biliyor. Gardiyanın adli tutuklulara sattığı uyuşturucunun pazarlık cümleleri dağılıyor cezaevinin pisliğine.

İsyan çıkardığımız, devletin malına zarar verdiğimiz suçlamasıyla savcılığa morarmış vücudumuz tekrar morartılarak, gardiyanlarca dövülerek çıkartılıyoruz ve yaşadıklarımızı anlatıyoruz. Gardiyanlardan biri 'Vurma, bak ne hale gelmiş' diyerek vuruyor, diğeri 'Öldüreceksin, yeter!' diyor yine vuruyor. Revirin önünü, kanlarımızın kırmızıya boyadığı giysiler doldurmuş. Gardiyan ceplerini karıştırıyor," deyip susuyor. Derin nefes alıp son gücünü topluyor ve devam ediyor.

"Hastaneye götürülen arkadaşlarımızın elleri arkadan kelepçeli, yanlarında işkencecileri var. Bu şekilde tedavi kabul etmedikleri için, geri getiriliyorlar. Özgür'ü çenesi kırık, saçları kesilmiş atıyorlar hücreye.

Bir arkadaşımız annesiyle iki dakika görüştürülüyor. Annesi oğlunu arıyor, karşısında duran parçalanmış yüze, sırıyarak dikilmiş kafaya bakarak. Arkadaşımız kendine yabancı sesiyle, 'Anne benim!' diyor. Görüş bitiyor.

Hücrelere attıklarını hâlâ dövüyorlar. Dövmelere, öldürmelere doymuyorlar. Açlık grevindeyiz. Grevde olmasak da yemek yiyecek takatimiz yok. Çay ve şekeri bazen karıştırıp veriyorlar. Yaralarımız kabuk bağlarken on gün sonra adli tıptan geliyorlar. Hücreler karanlık ve küflü. Pencerelerin camları kırık, yaralanmış bedenlerimiz, döverek öldürülmüş arkadaşlarımız üşütüyor bizi. Yaralarımız küsmüş bize, iyileşmiyor, irinleşiyor. Sağ kalanlarımız açlık grevinde ölecekler...

Adalet bakanlığından komisyon gelmiş, hücrelerdekileri görmeden gitmiş. Ne gördü acaba? Ailelerimizle görüşene

kadar yaralı bedenlerimiz, kanlı, parçalanmış giysileriyle kaldı. İki hafta sonra bizden kalan parçaları ailelerimiz gördü.

Ulucanlar'da uluyanlar on arkadaşımızı öldürdüler. Yaralanmayan kalmadı. Kemikleri kırmış, iç organları parçalamışlar ama ne kadar uğraşırlarsa uğraşsınlar yaptıklarına tanık bırakmışlardı. Sadece sloganlar, ölenlerin, ölecek olanların acısını hafifletmeye çalışmıştı. Feryatlar hâlâ duyuluyor. Her kim ki tanık olduysa, yapılanları bildiyse hâlâ işitir kapıların, duvarların iniltisini, feryatlarını... Siz de işitiyor musunuz?" diye sordu, sustu.

"İniltileri susturmak, inkâr etmek için kalanları önce başka cezaevlerine taşıdılar, sonra da F tiplerine. Hatta o arada öldürmeyi unuttukları kimi tutukluların hangi cezaevine gittiğini takip ettiler, 'eş zamanlı' öldürmeye çıktıklarında Veli'yi iş makinesiyle duvara sıkıştırdılar, kolunu kopardılar, köpekler yesin diye kopardıkları kolunu duvar dibine attılar," dedi yorgun oturdu. Sessizliğimizi yorana kadar sustuk.

Ümraniye ve Bayrampaşa'yı anlatacak olan konuşmaya başlamasa herkes günlerce sanki çakıldıkları sandalyede kalacak, yemeyecek, evlerine gitmeyecek, uyumayacak gibiydi. İkinci anlatıcının operasyonları yaşamamış oluşu dinleyenleri rahatlattı. Anlatılacak tanıklığın, yaşayanın anlatımından hafif olacağını herkes biliyordu. O da konuşmaya başlamadan önce suyunu yudumladı. Yazarak hazırlanmamıştı. Notlarının olduğu kâğıtlar uçları kıvrılmış, bakmasını bekliyordu. Daha heyecansız, sakin, durum tespiti yapar gibi, sandalyesine yaslanarak anlatmaya başladı.

"Ulucanlar'dan on dört ay sonra, 2000 yılının Aralık ayının 19'unda, mevsim kışın ortasına geldiğinde F tiplerine karşı açlık grevleri de, görüşmeler de sürüyordu," dedi. San-

ki gelen gidenden dertlenen ev sahibi gibiydi.

"Ümraniye Cezaevi tutukevi gibiydi. Geleni, gideni, kalanı çoktu. Ayrıca mimari olarak Bayrampaşa gibi değildi. A blok idari binaydı, B, C, D ise tutuklularındı. Kadınlar B blokta kalıyordu. Koğuşların yapısı ana caddeye açılan ara sokaklar gibiydi.

Onlar da gece yarısı silah sesleriyle uyanmış. Blokların başından taramaya, bombalamaya başladıklarında ara sokaklara kaçmışlar. Operasyon başlayınca erkek koğuşlarının bitişiğindeki konferans salonunun duvarını delip ana maltada toplanmışlar. Ezelden beri olduğu gibi devlete karşı gelen herkesi tutukladıkları için sayıları çokmuş. Birbirlerine sarılarak birlikten kuvvet doğurtmak istemişler. Ahmet operasyonu protesto etmek için ara sokaktan ana sokağa çıkınca katiller tarafından yaylım ateşine tutulmuş. O kadar çok ateş etmişler ki, Ahmet'te saplanacak yer bulamayan kurşun intikam alırcasına karşılıklı ateş eden özel jandarma birliğindeki ere gelmiş," dedi, durdu. "İşte 'askeri ateşli silahla öldürdüler' iftirasının gerçeği bu! Asker, arkadaşlarının silahından çıkan kurşunla öldü ve suçu devrimcilere atıldı. Açtıkları asılsız davalarına asker öldürmeyi de böylelikle eklediler!" dedi. Ders veren, anlattıklarını anlamayan öğrencisine sinirlenen, nasıl bilmezsin diye hesap soran öfkeli öğretmen gibiydi. Sanki ilk anlatıcının oluşturduğu ağır havayı, ikinci anlatıcının öfkesi dağıtıyordu.

"Açılan ateşten, gaz bombalarından korunmak için bir koğuştan diğerine geçerken çatılardan açılan ateş sonucunda yaralananlar da öldü. En son kepçeyle deldikleri duvardan dışarı çıkarken yine kurşun yağmuruna tutulmuş, son ölüyü burada vermişler. Beş erkek arkadaş öldürüldü. Bayrampaşa Cezaevi'nde kullandıkları kimyasal silahları Ümraniye'de de kullanmışlar, içten içe yakmışlar," dedi. Bayrampaşa

Cezaevi'ne geçti. Sanki operasyonlarla birlikte o da cezaevlerini geziyor gibiydi. Öfkesi durdu.

"Bayrampaşa Cezaevi'ndeki operasyona kadın tutukluların olduğu yerden başlamışlar. Üst katları yatakhane alt katları yemekhane olan cezaevine çatılardan girmişler, makineli tüfeklerini mazgala yerleştirmiş, taramış, gaz bombası atmışlar. Beklemedikleri katliamdan kurtulmak için, içeri atılan bombaları tutuklular havalandırmaya atmış. Sonra bombalara yetişememişler, nefes alamamışlar. Yemekhaneye, havalandırmaya kaçmaya çalışmışlar. Operasyoncular önce yatakları yakmışlar, sonra tavandan hortumla içeri bilmedikleri kimyasal bir madde sıkmışlar. İç organları, yüzleri yanmış. On iki kişinin öldürüldüğü cezaevinde ölenlerin altısı kadındı. Dumandan bayıldıkları için aşağı inememişler, birbirlerine sokulmuşlar ama korunamamışlar. İsimlerini duyduğumuz, selamlarını aldığımız kadın arkadaşlarımızın beşi kimyasal maddeden zehirlenerek, biri yakılarak öldürülmüş. Sağ kalanlar ömür boyu operasyonun izlerini taşıdı. Eli yüzü kimyasal madde ile yakılan bir arkadaşımız, operasyon sonrasında hastaneye götürülürken arabaya bineceği sırada, 'Bizi diri diri yaktılar!' diye bağırdı. Yanan yüzü, maske takmış gibiydi. Sadece duymak isteyenler duydu. Duymak istemeyen, görmek istemeyenler bir gün onların da başına hiç beklemedikleri anda gelecekleri bilmedi, duymadı," dedi. Konuştukça daha önce yaşadığı cezaevi gözünün önüne geldi, kadın tutukluların koğuşuna sıkılan kimyasal madde gözlerini yakmış gibi, gözlerini sıkı sıkı kapatıp kapatıp açtı.

"Cezaevinin çatılarına yerleştirilen keskin nişancılar uzun namlulu, yüksek enerjili silahlarla maltaya, koğuşlara ve avluya ateş etmiş, harp tüfeklerini ve ağır silahları kullanmış, yüzlerce kurşun harcamışlardı.

Arkadaşlarımız yandı, kurşunlandı, öldürüldü. Sağ kalanları suçlandı, suçlu olarak teşhir edildi. Operasyonların olduğunda gerçek suçlu bilinseydi, bulunsaydı sonradan ölümler, işkenceler, kaybolmalar yaşanmazdı. Öyle olmadı, daha çok insan ölüm orucunda öldü. Son saatlerini işkencecisi ile geçiren genç, sağlıklı bedenler sakatlandı, öldürüldü, kaybedildi. Gizlice bilinmedik arazilere, dağlara, ovalara gömüldü. Öldürenler ellerini havaya açtı, daha daha daha diyen seslerinin duyulacağını, istedikleri insan canının verileceğini bilerek yakardılar.

Ölenler öldürüldükleri yetmemiş gibi bir de suçlandılar. Yanarak ölenleri yakınları dişlerine yaptırdıkları dolgulardan tanımıştı. Koğuşları ateşe verdiklerinde birbirine sokulmuş, kenetlenmiş herkes. Ateşin harı geçince koğuştan çıktılarında kurşunlar bedenlere saplanmış, birbirlerinin üzerine kapaklanmışlar. Kurşunlar sustuğunda, terden sırılsıklam olmuş gardiyanlar coplarla içeri girip ateşe verdikleri bedenlere ölün artık diye vurmuşlar.

Yirmi ayrı cezaevinde aynı anda düzenlenen operasyonlarda yirmi sekiz tutukluyu öldürdüler. Öldürenler kadar suçlu olan medya 'Ümraniye Cezaevi'nde tahta kalaşnikoflarla tutuklular tiyatro yaptılar ölmeden önce' diye, beş yıl önce başka cezaevinde çekilen fotoğrafı gazetelerinin baş sayfasına bastı. 'Ölüm orucunda değiller, turp gibiler' dediler. Mahkûmların ne işine yarayacaksa yıllardır dört duvarıyla yaşadıkları koğuşlarını ele geçirdiğini, duvarlarını yıkmak isterken içeri duvar ördüklerini iddia ettiler. Devlet tutukluları yaktı, gazeteler 'kendilerini ateşe verdiler' diye başlık attı," dedi önündeki nottan o günkü gazete başlıklarını okudu.

"Ayıbı temizledik,

Hayata kaçış.

Arkadaşlarını vurdular.

Cezaevini hallettik, sıra Kuzey Irak'ta.

Devletin sabrı taştı.

Hainler.

Devlet girdi.

Hayata dönüş... Salonda da asılı bu unutturulmak istenen gazete başlıkları. Ama yazılanlar unutulmaz. Salondan gittikçe yükselmeye hazır, "evet, doğru..." diyen birkaç kişinin birlik olmak isteyen, aynı anda çıkan sesleri, o devam edince sustu.

"Yakmak, öldürmek, kolları bacakları kesmek için bir yandan cezaevlerine malzeme yığarken, F tipi cezaevlerini güruh halinde 'Avrupa ayarında' diye gezdiler. Avrupa ayarına bir gün kendilerinin de konulacağına ihtimal vermediler.

F tipi cezaevlerinde tutukluyu yalnız odalara kapatacaklar istedikleri işkenceleri yapacaklar, 'Avrupa ayarındayız' diyeceklerdi. Topluma anarşist, terörist, vatan haini olarak tanıtılmış, toplumdan soyutlanmışlardı zaten. Sıra bizi birbirimizden ayırmaya gelmişti. Bir zamanlar adını dağlara taşlara 'umudumuz Ecevit' diye yazdıranın hükümeti yönetimdeydi. Oy aldıklarının çocuklarını, döve döve öldürmek, ateş etmek, kolunu kesip çöpe atmak, yakmak işine hükümetin bakanı 'hayata dönüş' adını vermiş, 'Asıl amaç açlık grevlerini bitirmek değil, devletin otoritesini sağlamaktır,' demişti.

Arkadaşlarıma yaşattıkları operasyondan sonra 'eş zamanlı' sözünü kullanmamak için hafızamdan çıkardım. Sanki bu söz olmasa aynı zaman diliminde öldürülmeyecek, yakılmayacaktı kimse.

İşkence edilerek, taranarak, yakılarak öldürülenler dışında kalanlara "cezaevine karşı silahlı ayaklanma, devlet

malına zarar verme, faili belli olmayacak şekilde adam öldürme'den dava açtılar," dedi kelimeleri arar gibi etrafına baktı, bulamadı.

Paneli düzenleyenlerden biri,

"Sorusu olan var mı?" diye sordu. Kimse bir şey sormadı, kimse yerinden kalkmadı. Bir süre sonra en arkada oturan çıktı dışarı, diğerleri onu sırayla takip etti.

5

Ertesi gün avukatla saat on altıya randevulaşıldı. Randevu Hollanda'da çok önemliymiş. İlk önce geç kalmamayı öğrenmem gerekiyormuş. Nazan'ın arabasında arkaya oturmak isteyerek kapıyı açarken, tercümanlığımı yapacak Sinan, "Öne otur, etrafa bakarsın." dedi.

Geç kalmamız beni ilgilendirmiyor, rahatım. Gideceğim yere yalnız gidemem, avukatla konuşamam nasıl olsa. Benden beklenenleri yerine getirdim. Nazan "Hadi" dediğinde kapıdaydım. Sinan "Geç kalıyoruz" dediğinde çantam omzumdaydı. Onların telaşı bana geçmiyor. Randevuya vaktinde yetişiyoruz. Amsterdam'ın kanallarından birinin kenarında iniyoruz. Nazan'a, Sinan "Sen park et gel," diyor. Kanala bakan, güzel işlemeli evlerin dışarıya açılan birkaç basamağını çıkıp zile basıyor. Sinan'ı kaybetmekten korkarak aynı basmakta, yanında duruyorum.

Kapıyı genç, sarışın bir adam açıyor. İlk defa genç, üstelik sarışın bir adamda takım elbise görüyorum. Şimdiye değin gördüğüm erkeklerin çoğu, çok cepli pantolon ve yelek giyiyordu. Orada çalışan biri diye düşünüyorum. Tokalaşırken "Buyurun" dediğini, Sinan'la beni birlikte dansa davet et-

mek istiyor gibi eliyle içeriyi işaret etmesinden anlıyorum. Üçümüz nasıl dans ederiz ki? Düşünüyorum birbirimizin ayağına basmadan üçlü dans çeşitlerini. Birlikte ilerliyoruz, girmemizi istediği odaya, koltuğa geçip oturuyor. "Bir saniye," deyip gidiyor. Şaşırdığımı gören Sinan "Nereye gitti?" diye sorduğumu sanıyor. "Gelecek," diyor. Oysa ben Hollandalı avukatın kırık Türkçesine şaşırmıştım. Avukatı beklerken Nazan, peşinden de avukat giriyor. "Rica ettim sekreter, getir bize çay diye, is çokmus, getirme yokmus," diyor.

Genç avukat dolaşık, heyecanlı evrak ararken ısıtıcıya koyduğu suyun kaynadığını anlatmak için fokurdayışını, sonra da tamam oldum işareti vermek için düğmesinin atış sesini duymuyor. Nazan, evrakların içinde kaybolmuş avukatı rahatsız etmek istemeyerek poşet çayların olduğu güzel işlemeli kutudan çay ikram ederken, "Kutuya bak, ne güzel, sanki damla, arap kızı veya kent sakızının kutusuymuş da, sonra dantel kutusu, daha sonra da çay kutusu olmuş," diyor. "Buraya nasıl gelmiş?" diye soruyorum. Kutu, Türkiye'de geçirdiği yıllarına tanıklık eden birilerini gördüğü için sevinçli. Nazan, "Daldın yine, alsana," dediğinde kutuyla sohbete yeni başlamıştım.

Avukatın kırık ve mahcup Türkçesi, Hollandaca konuşmaya başladığında bitiyor, kendine güveni tamamlanıp geliyor. Türkiyeli eşinden on yılda öğrendiği birkaç kelimeyi, bize jest olsun diye şımarıkça sergilediğini bürodan çıkınca Nazan'la, Sinan'ın dedikodularından anlıyorum.

Avukat, Hollandaca konuşup susuyor, Sinan bana çeviriyor. Pazartesi müracaat etmeliymişim. Ona ve Hollanda hükümetine güvenmeliymişim. Büyük bir ihtimalle oturum hakkımı alacakmışım, fakat uzun sürermiş. Mültecilik prosedürüm süresince Hollanda sınırlarının dışına çıkmam yasakmış. Oturum aldıktan sonra da Türkiye'ye gitmemeliy-

mişim. Eğer süren davamdan beraat eder veya ileride Hollanda vatandaşlığına geçersem gidebilirmişim. Neyse şimdi bunları düşünmemeliymişim. Sabırlı olmalı ve beklemeye alışmalıymışım. İlk defa ondan duyduğum, sonra sık sık duyacağım Wachten[1] sözcüğü ile tanışıyorum. Sabırlı olma ve beklemeyi ilk duyduğumda yaşadığım beklemeler ve sabırları düşünüp sarsılıyorum fakat bekleme ve sabrın başka başka çeşitleri olacağını henüz bilmiyormuşum. Yaşadıkça tanışacak, tanıştıkça öğreneceğim.

Avukatla görüşmeden sonra derneğe dönerken fark ediyorum ki, bir saat önce yolların kenarına sıra sıra dizilmiş, ormanların içine yayılmış ağaçlara, cıvıl cıvıl öten kuşlara, saygılı Hollandalılara, kanallarda yüzen ördeklere atom bombası atılmış ve yok olmuşlar. Onların yerini sinirli, kırmızı yüzlü, tasma taktığı köpeğini boynundan koparmak isteyerek çeken, kedisini havasız kalsın diye çantasına kapatanlar almış.

Dernekte panel için asılan fotoğraflar duruyor, parçalanmış yüzler... Çay içip sohbet edenlere duvardan sitemli bakıyorlar. Özledikleri kenti, kasabayı, köyünü getirmek isteyenlerin coşkuları gitmiş, yerlerine horlanan, ezilen, istenmeyenler gelmiş. Nazan, durgunluğumu fark ediyor.

"Oturmayalım biz, birkaç yere uğrayacağız," diyor. Tokalaşırken kim önce söylerse tanıştığına memnun oluyor. Yolda arabamızın içine bizden önce gelip oturmuş ağır havayı Nazan dağıtmak istiyor.

"Nereye gidelim?" diye soruyor. Gideceğimiz yeri, yolları biliyormuşum gibi kendimden emin,

"Düz git," diyorum. O sorusuna, ben cevabıma gülüyoruz. Ağır hava aniden hafifliyor. Şehrin dışına çıkıyor,

1 **Beklemek**

Nazan'ın evine yakın, ormanın içlerine doğru ilerleyen özgür patika yolun başında duruyoruz.

"Yürümek ister misin?" sorusu ben yürümeye başlayınca geliyor.

Sessiz yürüyoruz. Kaybolmayayım diye Nazan'ı bir adım arkasından takip ediyorum. Nazan gördüğü çiçeğe, böceğe, ota, çöpe doğru sapıyor ara sıra. Ben o zaman önümdeki patikada yavaş ilerliyorum. Nazan, karışmış duygularımın gürültüsü yüzünden duyamadığım türküler söylüyor. Panel ve avukat görüşmesi gömdüğümü sandığım, gömmeye çalıştıklarımı gün yüzüne çıkardı.

Yorulup eve dönüyoruz. Karnım acıktı, yemek yapılana kadar beklemem lazım. Açlığı sevmiyorum. Acıkınca başım ağrıyor, elim ayağım titriyor, içim boşalıyor, sinirim bozuluyor. Bastırmak için meyve veya azıcık ekmek de isteyemem. Dernekte yemek teklif ettiler ama utandığımdan, ücretini ödememi kabul etmediklerinden yemedim. Doğru balkona çıkıyorum. Açlığımı temiz havayla sakinleştirmek için gözlerimi kapatıp derin nefes alıyorum. Nazan,

"Sofrayı buraya kuralım," diyor. Çıkmadan önce yemek hazırladığının farkında değilim, seviniyorum.

"Şanslısın, iki gündür hava güzel. Buranın havası hiç belli olmaz, markete girerken hava güzeldir; çıkarsın, bir yağmur, bir fırtına... Onun için genellikle içimize yazlık, üstüne sonbaharlık, en üste kışlık giyeriz. Yanımıza da çanta alırız ki, mevsimlerden hangisi geldiyse, diğerlerini içine koyalım. Yok öyle üç ay yaz, sonbahar, kış, ilkbahar muhabbeti," deyip muzır bir şey düşündüğünü belli etmek isteyerek gülümsüyor.

"Erkekler, değişen havaya 'orospu havası' derken acaba her kadının orospu olduğunu mu, yoksa orospu kadınların da bazen namuslu olduklarını mı ima etmek istiyorlar?" diye soruyor.

"Ne fark eder ki, ikisi de aynı kapıya çıkıyor."

Sofrayı birlikte kuruyoruz. Şarap açıyoruz. Sarhoş olursam kaygısı taşımıyorum.

"Bardağı buradan atıp kırmak istiyorum," diyorum.

"Dur o zaman, elindeki bardak güzel, sana kıracağın bardak getireyim," diyor.

Getirdiği bardağı atmadan önce, kimse var mı diye aşağı bakıyoruz, sonra hızla atıyorum. Galiba bardağım meyve olmak istiyor, ağaçlardan birine takıldı, kırılma sesini duymuyorum. Yaramazlığımız bizi eğlendiriyor, sonra eğlenceyi uzatıp gülüyor, gülüyoruz.

***

Geç vakitte, Belgin ile Hakkı geliyor, hafta sonu evde olduklarından ve görmek isteyen arkadaşlar geleceğinden beni götürüyorlar. Çanta gibiyim, biri alıyor, gitmem gereken yere götürüp bırakıyor, sonra başkası alıyor... Nazan'ın hafta sonu işi varmış. Gezmeci çantalıktan mutluymuşum gibi gidiyorum. Gösterdikleri ilgiye, yalnız kalmamam için yaptıkları programa ve fedakârlığa, kadir kıymet bilirliğe sevinmem gerektiği için seviniyorum.

Cumartesi gündüzünü akşam misafiri için hazırlık yaparak geçiriyoruz. Gülerek Nazan'ın gece misafiri olduğunu söylüyorlar. Çeşit çeşit yemekler, tatlılar, aperatifler hazırlanıyor. Hazırlığın heyecanına ben de kapılıyorum.

Akşam tekli çiftli gelen misafirleri içimden sayıyorum. On sekiz kişi. Çocuklarını tanıdıklarına bırakanlar erken kalkıyor. Diğer çocuklar, gençler üst katta. Kalanlarla sabahlıyoruz. Ben ve ölüm oruçlarından gelen, az konuşuyoruz. Sordukları soruya yanıt verecekken biri araya giriyor, ilk açlık grevini Avrupa'da nasıl örgütlediklerini, cuntadan sonra

ne kadar kalabalık miting yaptıklarını, destek olan yabancı heyeti Türkiye'ye mahkemeleri izlemeleri için nasıl yolladıklarını anlatıyor. İçtikçe, dingin yaşantılarını inkâr etmek isteyerek geçmişi hatırlıyorlar. Bencil Avrupa kültüründe kendilerine nefes alacak delik açmak istiyorlar. "Ben" akımından kurtulmak isterken yakalanıyorlar. Çocuklu olanlar çocuklarının hangi okula gideceğini, entegre sorunlarını, yabancıların çoğunlukta yaşadığı semtlerden kurtuluş mücadelelerini övünerek anlatmışlardı zaten. Cuntadan kaçıp gelenlerden üniversite bitirenlerin, lisan sorununu halledenlerin azlığı ve bu azınlığın onca çabadan sonra işyerlerinde ayrımcılığı yaşamalarının öfkesi gözümden kaçmıyor. Çalışmak istemiyor, uzun rapor almanın yollarını arıyorlar. Raporlu olanların çokluğu, işyerlerindeki yabancı baskısının göstergesi. Mültecilik başvurusunun nasıl olacağını, nelerle karşılaşacağımı düşünmekten, düşündüklerimi gizlemekten, onları dinliyormuş gibi yapmaktan yoruluyorum. Sigara içmek için dışarı çıkıyor, evin arka tarafına ormana bakan yere geçiyorum. Gündüzün yeşili, karanlıkta yanına yaklaşanı içine çekip yok edecekmiş gibi ürkütücü, karadan daha koyu karanlık araziye bakarak yabancılığımı hafifletmek istiyorum.

Yanıma Ulucanlar kıyımından kurtulan geliyor. Hiç konuşmadan, yan yana kurşuna dizilmeyi bekler gibi duruyoruz bir süre. Yeşilliğin arkasını görmek isteyerek gözlerini kısabildiği kadar kısıyor, gözbebeği karanlıkta kalan uzakları görmek istiyor.

"Bekliyorum. Değişik bir şey olacak, yanan, sıkılan yüreğime su serpecek, beni yeniden yaşamaya başlatacak diye hep bekliyorum. Oysa bu yaşantı öyle sessiz, düzenli, dingin, ölü ki, beklediğimi eskitmek, yok etmek sessizce gömmek istiyor," diyor. Çözemediklerimizi içimize hapsedip

susuyoruz. Ben kelimeleri yardıma çağırmak için ararken o kaldığı yerden devam ediyor.

"Beklediğimi bulmak için çoğu zaman bisikletimi alıp çıkıyorum. Ormanları, şehirleri geziyorum. Yoruluyorum, erkenden sızıyorum. Ertesi güne beklediğimi bulamamış ve bacaklarımda bir önceki günü hatırlatan tatlı bir sızı ile başlıyorum."

"Sürekli wachten yani," diyorum. Gülüyoruz.

"Belki nişanlanır, evlenir, herkesin istediğini yaparsam beklentim geçer diye evlenmeye karar verdim," diyor.

"Onu sevmiyor musun?" diyorum.

"Bekliyorum. Seveceğim günü bekliyorum. Sevdiğimi göstermek, kendimi beklediğimin bu olduğuna inandırmak için tüm aşk sözlerini söylüyor, davranışlarını sergiliyorum ama aslında hep yalnız kalmak istiyorum."

"Belki içimizde yanan öfke, haksızlığa uğrama ateşi sönmedikçe başlayamayacağız yeniye ve zaman harımızı azaltacak, sonra söndürecek," diyorum. Sesi titriyor, öfkeleniyor, şimdi vücuduna sayısız cop iniyor, hakaretlerle yaralanıyor. Öfke krizleri ile bedenine, ruhuna yapışanları atmak istiyor, sesi gitti gidecek. Öfkeden ölecek diye korkmuyorum; çünkü öfkesini biliyor ve tanıyorum. Ölmüyor insan.

"Zamanın öfkemi eskitmesini istemiyorum. Bize zulüm edenlerden hesap sorulmadıkça da beklentim bitmeyecek, yeni hiçbir şeye başlayamayacağım, sadece başlamış gibi yapacağım," diyor. Susuyoruz yine.

"Galiba burada herkes önce yeni yaşantısına başlamış gibi yapıyor. İçerdekilerin sohbetlerini duydun, onlar da bizim gibiymiş, sonra biz onlar gibi olacağız, bizden sonra gelenler önce bizim ilk halimiz gibi olacak, sonra bizim son halimize dönüşecek," diyorum. Susuyor. Konuyu değiştirmek isteyerek,

"Uyuyabiliyor musun?" diye soruyorum.

"Tan ağarınca, odamın eşyalarının sınırları belirginleşince pijamalarımı giyiyor, yatağa gidiyorum."

"Bizi sanki aydınlanan gün iyi edecek gibi gözlüyoruz tanın ağarmasını," diyorum.

Laf lafı, laflar kapıyı açsa da, operasyonlarda yaşadıklarımızın kapısını açamıyor. Elimizi uzatıp uzatıp sıcaklığı hissedince, içimizdeki yangına dokunmadan korkarak çekiyoruz. Ben susuyorum, o çocukluğunun hatıralarını gömüldükleri yerden çıkarmaya çalışıyor. Annesinden bahsederken yolu çocukluğuna düşüyor. Annesi ona hep şapşi dermiş. Öyle sıkı kucaklarmış ki nefessiz kalıp öleceğini sanırmış. Öyle şappadanak öpermiş ki yanağının bir kısmı annesinin dudaklarında kaldı sanırmış. Babası o küçükken ölmüş, çok hastaymış. Doktorların her biri ayrı ölümcül hastalık teşhisi koymuşlar. Kanser, kalp, böbrek yetmezliği... Amcalarının anlattığına göre çocukluğunda da hep hastaymış. Altı amcası, üç halası varmış. Onlar büyütmüş, okutmuş, babasının yanında götürdüğü sevgiyi amcaları, halaları vermiş ona. Çok şanslıymış bu konuda. Aileden öğrenmiş dayanışmayı. Biri hasta olunca, bir şey alacak olunca kardeşler bir araya gelir yardımlaşırlarmış. Böyle böyle hepsinin evi olmuş. Devrimci olduğunu biliyorlarmış ve hepsi birden sözleşmiş gibi "En iyisini sen bilirsin, sadece başına bir şey gelecek diye korkuyoruz," demişler. Amcaları genç yaşında dul kalan annesinden sadece evlenmemesini istemiş. Zaten dört çocukla onun da hiç aklına gelmemiş evlenmek. İşi çocuklarına evine bakmak olmuş. Amcasının birinin zerzevat dükkânı varmış, oradan annesini sigortalı göstermişler, evlerinin eşyalarını, yiyecek içeceklerini hep bir havuzda biriktirdikleri para ile karşılamışlar. Annesi o yurtdışına çıkınca ölmüş. Avrupa yumruklayacak duvarı

olmayan, kocaman bir cezaeviymiş onun için. Gidememiş, görememiş. Cezaevinin kapısında yatan, dayak yiyen, gözaltına alınan, katiller diyerek cezaevi müdürüne saldıran annesini son yolculuğuna uğurlayamamış. Sözünü kesmeden, o da ailemi soracak diye korkarak, imrenerek dinliyorum. Sıra bana gelirse yalan söylemeye, kız kardeşimi annemi övmeye karar veriyorum. Anlatmaktan neden utandığımı boş vaktimin çok olacağı zamanlarda uzun uzun düşüneceğim. Ben bunları düşünürken o sevgi ve minnetle dalıyor erkek kardeşinin ona sahip çıkma mücadelesini anlatmaya. Yine öfkeleniyor anasının ve kardeşinin gözaltına alınıp dayak yemesine. Hep öfkeli...

İçeriden çağrılmıyoruz, kimisi kendi havasına dalmış, kimisi de sonra gelen bizleri kendi halimize bırakmayı uygun görmüş. Anlatma sırasının bana geldiğini hissettiğim anda,

"Üşüdüm," diyorum.

"Ben de," diyor. İçeri giriyoruz.

***

Gençlerin ve çocukların Türkçe kelimelerin arasına yerleşmiş Hollandacadan oluşan, kimin ne dediği belli olmayan gürültüleri arasında, telefonun sesini evin sorumluluğunu almış, aksilik olmasın diye duyargalarını sonuna kadar açmış Belgin duyuyor ve Hakkı'ya sesleniyor. Hakkı gürültüden konuşmakta zorlandığı kişiye Hollandaca "Bir dakika," deyip telsiz telefonu alarak bahçeye çıkıyor. Bahçede sigara içenler sohbetlerini kesip Hakkı'nın konuşmasını dinliyor.

Arayan bir öğrencisinin babası Muhammed. Geçen yıl Muhammed birkaç defa çeşitli bahanelerle Hakkı'nın evine gelmiş, çay, kahve içmiş. Günlerce Hakkı'dan yardım istemeyi düşünmüş.

Muhammed, işçi olarak Hollanda'ya gelen Türkiyeli bir baba ve Hollandalı bir annenin çocuğuymuş. Babasının Türkiye'deki evliliğinden de çocukları varmış. Annesi ile bir süre birlikte yaşamışlar ve anne Muhammed'e hamileyken ayrılmışlar. Muhammed beş yaşındayken annesi Sürinamlı biriyle evlenmiş ve Surinam'a gitmişler. Üvey babası onu hiç sevmemiş. Annesinin başka çocukları olmuş ve Muhammed'i Hollanda'da yatılı okula yollamış. Okumuş, memur olmuş, evlenmiş ve babasını bulmak istemiş. Annesinin eşyalarını karıştırırken babasının Tokat'ın Erbaa ilçesinin Karaağaç Köyü'nden olduğu notunu bulmuş ama Türkiye'yi ve dilini bilmediği için nasıl arayacağını, ne yapacağını bilmiyormuş.

Hakkı'nın yanına birkaç kez bu yüzden gelmiş. Hakkı günlerce uğraşarak önce köyün muhtarına sonra babaya ulaşmış. Baba önce görüşmek istememiş. Yine de muhtara belki sonra arar diye telefon numarası bırakmışlar. Günler sonra babasının Türkiye'deki eşi aramış. Kocasının Hollanda'da bir çocuğu olduğunu daha önce hiç duymadığını, duyunca üzüldüğünü, eşinin hasta olduğunu, onu bir evladı saydığını söylemiş, vakit kaybetmeden gelmesini istemiş.

Babasının, onu ne kadar düşündüğünü, özlediğini söyleyeceğini, o gittikten sonra annesinin ne yaptığını soracağını, yatılı okulda kimsesiz geçen yalnız gecelerini, ağlamalarını ona anlatacağını düşünerek gitmiş. Babasının ondan özür dileyeceğini, sıkıca sarılıp başını omzuna gömüp sarsıla sarsıla ağlayacağını hayallerine eklemiş.

Karşılaştıklarında heyecanı geçmiş. Babası kansermiş ve Muhammed'i bunca derdimin arasında sen nerden çıktın der gibi karşılamış. Konuşmamış, soru sormamış. Sofrada yemek yerken bir kere yüzüne bakmış. "Bana benziyorsun," demiş. Üvey annesi, "Hasta olduğu için öyle" diye gönlünü

almaya çalışmış. Hollanda'ya dönünce de babasının ölüm haberi gelmiş.

Cenazesine gitmiş. Birkaç gün kalmış. Üvey annesi ona öz annesinin göstermediği ilgiyi göstermiş, vermediği sevgiyi vermiş. Ona babasını anlatmış. Birden iki erkek, bir kız üç kardeşi olmuş. Onlarla gezmiş. Dillerini bilmese de konuşmuş. En büyük ağabeyine ne çok benziyormuş. Onun küçüğünden huyunu almış. Onun gibi tatlıyı çok seviyor, yerken gözünü kapatıyormuş. Ablası sessiz ama komikmiş. Muhammed'e "Ne güzel, en küçük bendim, şimdi benden küçük, kocaman bir kardeşim oldu," demiş. Üçü de evliymiş. Beş tane yeğeni varmış. Ortanca ağabeyi okumuş. İngilizce biliyormuş. Onun aracılığı ile konuşmuşlar. Üvey annesinin evinde kalmış. Yalnız kaldıklarında, başını dizine koymuş. Üvey annesi türkü söyleyerek saçını okşamış. Öz annesi onun hiç öyle saçını okşamamış. Birkaç kelime Türkçe öğrenmiş, daha çok öğrenecek ve karısı, çocuğu ile birlikte her yıl ailesini ziyarete gidecekmiş. Ailesini Hollanda'ya davet etmiş. Gelmeye söz vermişler. Çok mutluymuş. Hakkı'ya annesi Tokat pastırması, elbiseli sucuk, kuşburnu marmeladı, taş ekmeği yollamış. Muhammed, Hakkı'yı ziyarete gelmek istiyormuş. Ona çok şey borçluymuş.

Dinlediğimiz öykünün bitmesini istemiyoruz.

Gün ağarana kadar gülerek, hüzünlenerek, öfkelenerek sohbet ediyoruz. Herkes birkaç yıl sonra Türkiye'ye döneceğini söylüyor.

Yaşadığımız gerçek şimdi ayrı. İçlerinden gözüme kestirdiğimin dizlerinin dibine oturup elini tutmak, ayrı dünyaların insanları oluşumuza ağlamak istiyorum. Acaba zamanla entegre sorunumu halledebilecek miyim?

Ertesi gün öğleye doğru ağzımızın içi acı, gözlerimiz şişmiş, bir gece önceki sohbetten, dingin yüzlerden eser kal-

mamış, kimimiz zor, kimimiz kolay uyanıyoruz. İşi olanlar erkenden gitmişler. Kalanlarla kahvaltı ediyoruz. En sona kalan iki kişiyle teslim olmadan önceki son gezime çıkıyoruz.

Hakkı ile Belgin işe gittikleri için beni Sinan teslim edecek. Heyecansızım. Neresi olursa olsun, yeter ki kendime kuracağım yaşamın başlangıç noktasına gideyim.

Teslim olmaya giderken yanıma alacaklarımı ayırıyoruz. Telefon ve adres defterini bırakıp, biraz eşya alıyorum.

Öğleye doğru Sinan geliyor, çıkıyoruz. Sinan sessizliğin arabasına oturmasına müsaade etmiyor. Ben nereye gittiğimi bilmediğim için kırgınım, gökyüzüne bile bakmıyorum.

Beni uzun bir süreç bekliyormuş, sabırlı olmalıymışım. Hollanda'nın yabancılar politikası "eğer sabredersen oturum alırsın, sabretmezsen çeker gidersin"miş. Genellikle çekilip gidiliyormuş. Çekilip gidilsin diye, başka ülkeye ulaşmaları için her türlü kolaylık sağlanıyormuş. Yabancılar merkezinde çalıştığı için bunları biliyormuş. Bir süre kimseyle görüştürmezlermiş. "Geldiğinden itibaren bu dört günde neredeydin?" sorusunu mutlaka sorarlarmış. Akşam da konuştuğumuz gibi kaldığım yerleri rahatça söyleyebilirmişim. İhtiyacım olduğu her zaman arayabilirmişim. Hep yanımda olacaklarmış.

Söylediklerinden önemli olanın "sabır" olduğunu öğreniyorum ama buradaki sabrın ne olduğunu henüz anlamıyorum. Bazen sesli, bazen içimden "sağ olun" diyorum sadece.

Araba duruyor ve iniyoruz.

6

Bir yanda canlı umut ve endişe bir yanda,
Ölümcül kum saati boşalıp tükendikçe,
İşkencem artıyor, tatlanıyordu daha da
Ve yüreğim kopuyordu, dünyadan, gittikçe.

- Charles Baudelaire

Ne kadar yürüdük bilmiyorum. Sanki yürürken yeryüzündeki bütün arabalardan daha hızlı gittik. Yorulduğumu anladığımda, dünyayı bir uçtan diğer uca dolanmıştık. Takatim kalmayınca Sinan'a,

"Yoruldum, biraz dinlenelim," dedim.

"Az kaldı, biraz daha dayan."

Biraz daha dayandım. Gerçekten de "biraz" diye tarif ettiği sürenin sonunda elime çantamı verdi. Gürültüyle açılacağı belli olan, büyük binanın önünü kaplayan demir kapının yanındaki zile bastı. Bir süre sonra kapının kilidi tüm demir kilitler gibi tehdit edici, yalnızlaştırıcı, ürkütücü madeni sesini çıkararak açıldı. Sinan'la sarıldık. Sarıldığım sürenin bitmesini bekleyeceklerini bilsem ömür boyu yeni tanıdı-

ğım bu adama böyle sarılarak dururdum. "Kapı kapanacak hadi git, merak etme yalnız kalmayacaksın," dedi.

Öleceğimi sandım; hayır sanmadım, ölüyordum. Nefes alamıyordum. Kapıyı açan kimse yoktu. Makinelerin yaşamı ele geçirdiği kurgu film sahnelerinden birini yaşıyordum. Arkamdan kapanan büyük kapının dibinde ürkek, nereye gideceğimi bilmeyerek, şaşkın kalakalmıştım. Kaybolmuştum. "Git" denilen yer neresiydi. İleride, binanın köşesinde sarışın bir adam belirdi gel işareti yaptı. Arkamda kapanan kapının ardında Sinan hâlâ duruyormuş gibi dönüp dönüp bakarak adama doğru yürüdüm. Binanın köşesine geldiğimde etrafta birtakım insanların gidip geldiğini, konuştuklarını gördüm ama ne konuştuklarını anlamadım. Nerde olduğumu, onların kim olduğunu soracak kimsem ve dilim yoktu. Ülkemde üniversite okumuş bir kadın olarak şehirlerde yalnız gezmiş, yaşamış, sokaklarında isyan edip gösteri yapmış, ailesine, düzene baş kaldırmış biriyken şimdi okuması, yazması, konuşması olmayandım. Sanki düz yolda yürürken önüme aniden uçurum çıkmış, nasıl geçeceğimi düşünürken biri sırtımdan itmişti. Kürtlerin anadillerini konuşması gerektiğini savunur, dile getirirken aslında savunduğumun ciddiyetinin ve ihtiyacının ne olduğunu tam olarak bilmediğimi yeni anlıyordum. Yabancı bir ülkede yalnız olmanın zorluğunu yaşıyordum. Sadece bana onlar yabancı değildi, onlara da ben yabancıydım.

Gel işareti yapan, arkasına bakarak yürüyünce, onu takip etmem gerektiğini anladım. Anlaşamadığımız dilin yerini işaretler almıştı. Sahibinin peşinden giden köpekler gibiydim. Acıktığımı, yorulduğumu söyleyemezdim; yalnızlık buydu. Çok şey düşünmek, istemek ama hiçbirinin anlaşılmaması, verilmemesiydi. Kendisini takip etmemi isteyen, peşinden gittiğimden emindi, geliyor muyum, yoksa

bir taşın başına oturmuş ağlıyor muyum diye merak edip arkasına bakmadı. Merak etmesini bir süre bekledikten sonra köşeyi döndüğünü görünce içimden ağlamamı kesip peşinden koştum. Onu da kaybedersem bu bilmediğim yerde diri diri unutulacağımı sandım.

Ağladım mı, evlerin önünden geçtik mi, çevrede başka insanlar var mıydı?... Takip ettiğimi, adam bir kapının önünde durana, kafasıyla gir işareti yapana kadar unuttum. Etrafıma baktım. Belgin'in evinde kanepenin köşesinde oturduğum sürece beni rahatsız eden sineğin peşime takıldığını fark etmiştim ama onunla yalnız kalana kadar emin olamamıştım. Acaba Türkiye'den getirip Avusturya'da bıraktığım sinek miydi bu? Sanki o değildi, ama sinekler örgütünce adresimin verilip her yalnızlığımda yanımda olması, elime konması, kulağımın kenarında vızıldaması istendiği belliydi. Neyse ki bu geveze değildi.

Görevlinin içeri girmemi istediği kapının önünde, sağında solunda kimse yoktu ve kapı kapalıydı. Soğukta çıplak kalmışım gibi üşüdüm, içim titriyor ve ben titremeyi engelleyemiyordum. Takip eden var mı korkusuyla etrafıma bakarak, gizli bir iş yapıyormuşum tedirginliğiyle içeri girdim. Dışarıdaki ayağımı daha tam içeri alamadan kapı hızla, bir daha açılmayacak gibi kapandı. Geri dönüp gitmeyi, koşmayı istedim ama geç kalmıştım. Beni karşılayan bankonun arkasındaki memur kapanan kapıdan çıkmak isteğiyle döndüğümü görünce "bankoya gel" işaretini, ince dudaklarındaki küçümseyici, kapıdan giren her yabancının ruh halini bilici "çok geç artık" tavrıyla yaptı. Bankoya doğru tedirgin giderken ben de ona "evet çok geçti" işaretini verdim. Çok geçti dememle de sevindim çünkü ikimiz da ayrı lisanda konuştuğumuz halde anlaşıyorduk. "Peşimden gel," dedi. Demese de peşinden gidecektim; çünkü yapacağım başka bir şey yoktu.

Önce görürken bile özlediğim yeşilliklerden geçtik, sonra ciğerlerime temiz havayı çektim. Mutluydum. Çünkü ilk önce özlediklerimi yapıyordum. Peşimden gel diyenin işaretlerinden ne dediğini anlıyordum. Ona "Dediğini Anladığım" adını verdim. Ayak izlerini takip etmemi istedi. Arkasından koşup ayak izlerinin beni nereye götüreceğini sormak istedim ama anında kayboldu. Yine kaybolacağım korkusuyla kafamı kaldırmadan etrafıma bakmadan ayak izlerini takip ettim. Ayak izlerini adımları büyük birine göre yapmışlardı. Ayaklarımı izlere denk getirerek yürürken oldukça zorlandım ve kafamı kaldırmadan, etrafıma bakmadan, ayak izlerini kaybedeceğim korkusuyla izlere basarak yürüdüm. İzler, kapalı bir kapının önünde bitti. Kapıyı açmaya çalıştım, açılmadı, yumrukladım. Yanındaki pencereden filmlerde defalarca gördüğümü sandığım artistlerden birinin başı uzandı, eliyle kapının duvarın diğer tarafında olduğunu işaret etti. Diğer tarafı bulmak için tedirgin korkarak ayak izleri olmadan yürüdüm. Sinan'ın "Merak etme, yalnız kalmayacaksın," dediğini düşündüm, güçlenmedim, sevinmedim. Yan taraftaki açık kapıdan içeri girdim.

Ne dediği anlaşılmayan bir kalabalık karşıladı. Bir sürü banko vardı ve hepsinin üzerinde anlamadığım yazılar vardı. İşaretler ve rakamlar dışındakileri anlamıyordum. İleriyi işaret eden oku takip ettim, okların bittiği yerde yine tanımadığım sarışın bir baş eliyle "gel" dedi. Yanına gittim. Konuşmadan üzerimdeki gömleğin cebinden, sahte kimlik kartımı çıkartıp uzattım. Kimlik kartımı alan görevli, bir kimliğimdeki fotoğrafa, bir bana baktı. Sanki her baktığında değişecektim. Ben değişmeyince bıkkın, sakin "git otur" demek isteyerek başıyla içeriyi gösterdi ve oku takip etmemi istedi.

Oklar beni parklardan çalındığı belli olan bir banka götürdü. Hemen gidecekmişim gibi arkama yaslanmadan, kol

çantam kucağımda, kulağım sahte adımın söyleneceği anı bekleyerek, sırtım ağrıyana kadar oturdum. Banka yaslanmam, adım okununca zıp diye kalkmamı engellemez diye düşünerek yaslandım, çantamı yanıma koydum. Yaslanmaktan o kadar yoruldum ki en sonunda çantamı yastık yapıp uzandım. Sonra ayakkabılarımı çıkardım. Uzanmaktan o kadar yoruldum ki en sonunda banktan kalktım tuvalet aradım. Tuvaleti bulup ihtiyacımı giderdikten sonra beklemekten bıktım ve etrafıma baktım. Şaşarak gördüm ki benim gibi bir sürü bekleyen var. Rengime benzeyenleri arayıp buldum ama konuştuklarını anlamadım. Bana bakan yabancı gözlerden, farklı lisanlarda konuşulan dillerden tedirgin, kader ortaklarımla banklarda, yerlerde rastgele yatarken, duygularımı yine kaybettim. Yorgunluktan oraya neden geldiğimi, beklediğimi unuttuğum, kaygılarımın yok olduğu sırada "Tu-lay Hadik" diyen sesi duydum. "Hadik" üstelik bizim okuduğumuz gibi söylenmemiş, "h" sesi "ğ" ile karıştırılmış, gırtlaktan başka bir ses olup çıkmıştı. "Benim" demek isteyerek el kaldıran biri var mı diye etrafıma baktım. Kimse çıkmayınca anladım, bu benim adımdı. Sese doğru gittim. Rengi bana benzemeyen sarışın, telefon ahizesini uzattı. Kulağıma götürdüm. Ahizeden gelen ses "Merak etme, yalnız değilsin, sakin ve sabırlı ol, her şey düzelecek, yanındayız," diyen Nazan'ın sesiydi.

Oysa sabrım çok sınanmış ve sabırsız olduğuma karar verilmişti. Bunu hiç beklemiyordum. İnsanın sabrının sınanması acımasızlıktı. Mademki ülkemin duvarları içinde yaşamayı istemediğimden kaçıp buraya geldim, karşılığında sabırlı, yalnız ve yabancı olmayı kabul etmeli, şikâyet etmemeli, yanıp yıkılmamalıydım.

İlk sabır odasında, zamanı hesap edebildiğim sadece üç gece, üç gündüz vardı. Onun dışında zamanı hesap edece-

ğim, ne olay, ne ses, ne saat, ne orasının neresi olduğunu soracağım, ne de sorduğumu anlayacak kimse vardı. Oysa etrafta konuşan, gülen, ağlayan insan çoktu. Dertlerimiz, dillerimiz birbirinden ayrıydı. Sadece tekerliği patlamış, iterek götürülmeye çalışılan, çok yavaş ilerleyen zaman bizi birlik yapıyordu.

***

İkinci tura yani "daha uzun sabır odasına" alınmak için çağrıldım. Yine artistlere benzeyen insanlar tarafından vücudumda sakladığım bir şey var mı diye arandım. Oysa ilk karşılamada sadece ceplerime bakmışlardı. Şimdi vücuduma bakıyorlardı. O an anladım ki çok istemelerine rağmen ulaşamadıkları sır, kendime söylediğim ama onlara söyleyemediklerimdi. Buradaki yaşamımda rahat edeceğim umudu ve sevinci gittikçe uzaklaşıyordu. Yavaş yavaş yaşamımın burada da kolay olmayacağını anlamaya başlamıştım. Pişman olmak için çok erkendi. Eğer şimdi pişman olursam başka zaman pişman olamayacaktım onun için pişman olmadım.

İkinci sabır odasına geçmeden sabrımı denemek isteyen yetkililerden birinin odasına götürüldüm. Odaya girince yetkiliden önce masasının yanındaki sandalyeyi gördüm. Hemen otururum, ne derse desin ne yaparsa yapsın sabrımı yenileyecek, sabırsız kalmamış gibi dinç olacaktım. O zaman yetkiliyi anlamayacak, anlamaya çalışmayacak, anlamadığım için de takmayacaktım. Sandalyeye oturup oturmama tereddütünün, çekingenliğimi çağıracağından korktum, hemen oturdum. Oturmamla birlikte, yetkilinin sorduklarını çeviren, masadaki telefondan gelen Türkçe sesi işittim. Mültecilerin arasında, kendi lisanında konuşanın adı telefon

tolktu. Sanki konuşan, soru soran sarışın yetkili değil, masadaki telefonmuş gibi, yetkiliye bakmadan, sesimi iyi duyurmak için masaya eğilerek konuşmaya başladım.

"Buyurun oturun," dedi.

Masa kibar konuşunca, ben de kibarca teşekkür ettim. Sesim titrek çıkınca rahat olduğumu onlara ve kendime duyurmak istedim.

"Oturdum zaten," dedim. Aniden kibarlığı gitti, sert,

"Sen buraya neden geldin?" dedi.

Yetkili ağzını oynatıyor, masanın sesi çıkıyordu.

İki sabır odasından kendimce başarıyla çıktıktan sonra, sabırsızca bu soruyu beklediğimi anladım. Yan duran sandalyemi, masaya çevirdim. Dik çıkardığım, konuşmaya susamış sesimle, heyecanlı, üzgün, öfkeli anlatmaya başladım.

"Ben" dedim -öksürdüm- "üniversite öğrencisiydim. Demokratik hak sanarak öğrenci derneğine üye oldum. Ülkemde peş peşe gelen İstanbul, İzmit, Sakarya depremleri dolayısıyla yardım amaçlı para topladığım için gözaltına alındım, işkence gördüm, tutuklandım. Devlet, makbuzsuz para toplamamı delil göstererek örgüt üyeliğinden dava açtı. Oysa örgütüm yoktu ve parayı da öğrenci derneği adına makbuzla toplamıştım. O kadar haklıydım ki, eleştirdiğim, adaletine güvenmediğim devletin ceza verecek delil bulmasının imkânsızlığına, adaletsizliğin bile bir adaleti olacağına inandım, davam sürerken tahliye oldum ve sonra davayla ilgilenmedim. Dava aleyhime sonuçlanmış. İlgilenmediğim için avukatım da 'O ilgilenmiyorsa ben neden ilgileneyim?' demiş. Hakim de 'Onlar ilgilenmiyorsa ben de ceza veririm o zaman, devleti takmamak nasılmış anlasınlar' demiş ve ceza vermiş. Süresini geçirdiğim için itiraz hakkımı da kaybetmişim. Derken bütün kapılar kapanmış. Ben üniversitede okuyan, okuduğum için kız kardeşime ör-

nek gösterilen, akrabaların gıptayla baktığı biriyken, terörist oldum, tekrar tutuklanmak için arandığımı duydum. Cezaevine koyduklarını diri diri yaktıklarını, işkence ettiklerini, öldürdüklerini bildiğim için korktum, kaçıp buraya geldim. İşlemediğim suçun kesinleşmiş cezasını çekerken, dört duvar arasında geçen yaşamlarımızı daha çok duvarlara, daha az insanlara böleceklerini biliyordum. F tipi demek bizi dövmek, istedikleri cezayı vermek ama şahit bırakmamak demekti. Birbirimizle ve birbirimizin şahidi olmak istediğim için F tipine karşıyım. Eğer şimdi karşı çıkmazsam biz yalnız, onlar çok olacak ve istedikleri her şeyi yapacaklardı. Karşı çıkanları diri diri yaktılar. Kollarını kesip çöp tenekesine attılar. Gözlerini oydular, kulaklarını kestiler, öldürdüler, öldürdüler... Ölümlerden dönenler protesto için açlık grevine başladı. Açlık grevlerindekiler yine öldüler, öldüler... İçerde kaldığım iki yıl boyunca çok yalnızdım. Üyesi olduğumu iddia ettikleri örgütüm ve örgütüme bağlı kimse yoktu. Tek temsilcisi bendim. Serbest bırakıldığımda nereye gideceğimi ne yapacağımı bilemedim. Okuluma dönemedim. Yokluğumda bana ait tüm bilgileri silmişlerdi. Evime gittim. Evde kimse beni istemedi. Gelenlerden sakladılar, yine de onlarla birlikte kalmaya karar vermiştim ama tek başıma cezaevine kapatmak için aradılar. İçerde tanıştığım arkadaşlarımdan biri sahte kimlik ayarladı. Çeyiz paramı vererek aldım ve buraya geldim," dedim. İçimden ohhhhh çekene kadar bekledim. Tam bitti diye rahatlayarak sonuç bölümüne geçecekken.

"Biraz yavaş, çok hızlı anlatıyorsun ve ben bir şey anlamıyorum. Yavaş yavaş, tane tane ben sordukça anlatacaksın," dedi. Nedenlerimi anlatma, şevkim kırıldı, öfkem, sabırsızlığım geçti. Yorgunluk, bıkkınlık tüm hücrelerime nüfuz etti.

"Suç işlemedim, kimseye kötülük yapmadım, sadece depremde neden o kadar çok insan öldüğünü, deprem için toplanan paraların, kesilen vergilerin nereye gittiğini sorgularken, aynı soruların sahibi öğrenci derneğine denk geldim, onlarla birlikte depremzedelere bir nebze olsun umut olmak istedim; ama suçluymuşum, sanki devleti dolandırmışım, kasasını boşaltmışım gibi davranıyorlar," dedim.

Bunu söylememle birlikte konuştuğumun da bir başka devletin görevlisi olduğunu düşündüm, kendimi tereciye tere satıyormuşum gibi hissettim, telefon tolktan başımı kaldırıp, sarışın görevliye baktım. Gözlerindeki küçümseme ve ağzının içine hapsettiği tebessüm sanki masayı hızla enine boyuna büyütmüş, beni sandalyemle birlikte duvara dayamıştı.

"F tiplerine neden karşısınız? Bizim cezaevi modellerimiz de F tipidir," dedi görevli. Devlet, F tiplerini hayata geçirmek için onca insanı vahşice öldürmüş, sakat bırakmış, kollarını çöplere atmışken. Yaşadıklarımızı protesto etmek için ölüm oruçları yapılmış canımı zor kurtarıp buraya gelmişken, gözüme bakarak F tipi cezaevinin normalliğinin söylenmesi kolumun kanadımın kırılmasına neden oldu. Duyduğum cümle nefesimi kesti. İçim dışım titremeye başladı. "Siz öyle yapıyorsunuz diye doğru olacak değil ya," diyen sesimi duydum ve kendi sesimin odada dolanıp tekrar bana gelmesi güç verdi. İçimde gömülüp kalmayacak, beni içten içe yiyemeyecekti. Konuşursam titreyen sesim odada dolanır ve titremesi geçer sakinleşir diye,

"İnsanları insansız, insanı sessiz, sözsüz, yıllarca kendi iç sesiyle bırakmak, etrafına dar duvarlar örmek, tanıksız gidip gelip dövmek, hakaret etmek, öldürmek, yalnız gömmek acımasızlıktır," dedim. Bu defa telefona değil, sarışın memura baktım. Bakışlarından beni saf salak bulduğu o kadar belliydi ki... Telefondan, beni anlamayan ama "anladım"

diyen ses geldi. Son sözü bana bırakmak istemedi sarışın, eliyle kapıyı gösterdi.

Görüşmenin sığlığı, F tiplerinin onayı "hepsi bu kadar mı?" diyen iç sesim yerimden kalkmamı zorlaştırdı. Bir süre diken üstünde oturduktan sonra, yavaşça yerimden kalktım, kapıyı açıp çıktım ve koridordaki sandalyeye çöktüm. Şimdi ne olacaktı?

Bir canlı için en kötü şey muhatap alınmamasıdır. "Muhatabım değilsin," diyerek kavga ettiğim o kadar çok insan vardı ki, başıma gelince davranışımdan pişmanlık duydum. İşte şimdi ben de onların muhatabı değildim. Keşke başka şey söyleseydim, keşke düşündüklerimi duygularımı katarak anlatma imkânım olsaydı, derdimi tam anlatabilseydim. Keşke...

Görevli gel işareti yaptı. İşarete alışkın, takip ettim. Eliyle bir odayı gösterdi, içeri girdim.

Odada bir sürü masa ve sandalye vardı. Onlarla konuşmak, kötü muamele gördüğümü anlatmak umuduyla tek tek hepsinin başına gittim. Masaların sandalyelerine oturdum. Yalvardım, ağladım, şimdiye kadar üzüldüklerimden daha çok üzüldüm de vicdansızların hiçbiri kafasını kaldırıp bakmadı, tek söz söylemedi. Hepsi ayaklarına bakıyordu. O zaman anladım ki onlar da benim gibi suçlu sayılanlardı. Günler mi geçti, aylar mı geçti, saatler mi geçti anlayamadığım bir zamanda, masa ve sandalye olmaya karar vermiş ve suskunlaşmışken iki çocuklu bir karı koca odaya girdi. Farkında değildim ama ben de masa olmuştum. Çünkü selam vermeden, konuşmadan, tebessüm etmeden, yokmuşum gibi gidip başka bir masanın etrafına oturdular. Birbirleriyle ne zaman konuşacaklar diye nefes almadan bekledim. Benimle konuşmasalar bile birbirleriyle konuşmaları gerekiyordu. Çocukların biri yedi, diğeri

on beş yaşlarındaydı. Yaramazlık yapmaları, uyarılmaları gerekiyordu ama çocuklar da anne ve babaları gibi susup oturuyorlardı. Nice zaman sonra küçük çocuk -çocuklarda kız veya erkek diye ayırım yapmayı sevmediğim için çocuk diyorum- yanıma geldi ve masaya eliyle "rittemales unos nırbas" yazdı. Yazısı bittikten sonra, Türkçe "Anladın mı?" diye sordu. Çocuk Türkçe konuşunca sevindim. Türkler o kadar çoktu ki burada... Çocuğun ne yazdığını anlamadığım halde o biliyor da ben nasıl bilmem diye düşündüğüm için "evet" dedim. Çocuk sevinerek, "Anne bak bizim gibi konuşuyor," diye annesini çağırdı.

Beni buraya getiren umudun elinden tutuyormuşum gibi çocuğun elinden tuttum. Çocuk masalarına doğru çekti. Mutluluktan ağlayacaktım, ağlamaktan utandım, ağlamamaya çalıştım ama ağladım.

Annesi sanki akrabaymışız, arkadaşımmış gibi hasretle beni kucaklarken ben de kız kardeşimmiş gibi ona sarıldım. Aile kendi aralarında konuşmuş dertleşmiş, dertlerini anlatacak yeni insan bulmaya susamış gibiydi. Evin reisi çaresiz, görevini yapamamış olmanın verdiği agresiflikle,

"Bunları neden yaşıyoruz biliyor musun? Onlar kaybetmeyince anlamayanlardan olduğumuzu bildikleri için bizi burada bekletiyorlar. Kaybetmeyince anlamayanlara anlatmak çok zor ve acı oluyor ama en sonunda anlıyorlar. Biz de yeni anladık, inşallah çabuk unutmayız," dedi.

Elimden tutup masaya götüren çocuk büyüklerin konuşmasına dahil olup,

"Ne demişler 'rittemales unos nırbas" dedi. O zaman anladım ki büyüklerin çözemediğini çocuk çözmüştü. Çocukları çocuk yapan, her şeyi hemen anlamaları, çözmeleri, gizleri yok etmeleri, yaralarının çabuk iyileşmesi miydi acaba? Bunu sabretme sınavını beklerken uzun uzun düşünecektim.

***

İkinci sınavı beklerken başkaları da geldi. Sanki her gelen, önce duvara, sonra masaya bakıyor ve birbirlerine "Rittemales unos nırbas" diyordu. Günü saatler değil, sarı kafalıların kasa içinde bıraktığı esmer ve beyaz ekmek içine dilimlenmiş kaşar peynir ve salam bölüyordu. Geceleri ise herkesinki gibi uyku vakti belirliyordu. Sandalye şeklini almış kıçlarımız ve masa şeklini almış gözlerimizle yerimizden kalkmamız ve yatmamız istendiğinde günün yirmi dört saatinde on altı saat masanın bize, bizim ona baktığımız ortaya çıkıyordu. Yatmamız istenen sekiz saat içinde önce tek tek aranıyorduk. Giysilerin etiketlerine bakıyorlardı. Yanımızda krem, saç tokası... ne varsa nerden aldığımızı tekrar tekrar soruyorlardı.

Aradıkları herkesin kucağına geç işareti anlamında, bir kere yattıktan sonra atılacak, altına serilip üstüne alınacak iki adet kâğıt çarşaf, kendinden macunlu, fırçaladıktan sonra atacağın diş fırçası, yine bir günlük pijama, gündüz giyineceğin aynı renk ve modelde tulum, iç çamaşırı ve ses geçirmez ayakkabı veriyorlardı. Verilenler ertesi gün imha edildiği için, oraya gelmeden önceki yaşamımız, anılarımız yok oluyordu. Hava boşluğunda sallanır gibiydik, öncesiz ve sonrasız.

Sabrımızın ne kadar deneneceğini bilmediğimiz o günlerde elimize verilenlerle içeri girip, hemen ayaklarımızı uzatıp yatmak yasaktı. Eğer dişimizi verilen macunlu fırçayla yıkamadıysak ya da çarşafı serip pijamalarımızı giymediysek nerden çıktığını anlamadığımız biri geliyor, yastığımızı, döşeğimizi, ranzamızı alıyordu. Nasıl geldiğimizi ya da getirtildiğimizi bilmeden kendimizi masanın başında buluyorduk. Ayaklarımız yatma odasına geçmeden sekiz bilemedin dokuz

saat önce ilkin sızlanmaya, sonra ağlamaya, sonra da "beni buradan çıkart" diyerek ayakkabılarımızı yumruklamaya başlıyordu. Ayakkabılarımız ses geçirmediği için sızlanmaları, ağlamaları ve yumruk seslerini kimse duymuyordu. Hızla diş fırçalamak, pijama giymek de yasaktı, onların uygun gördüğü sürelerde yapmalıydık. Bazen diş fırçalama süresini o kadar uzun tutuyorlardı ki, diş etlerimiz kenara çekiliyor dişlerimiz bunalmış kendilerini dışarı atıyordu. Nihayetinde sıra ayakkabılarımızı çıkarmaya geldiğinde ağlamaktan takati kesilen ayaklarımız uzun süre inliyordu. Beş yüz kişinin yani bin ayağın inleme seslerini duyan uyku kapının yanına geliyor, içeri giriyor, başımızda bekliyor ama sonra korkup kaçıyordu. Sabah erkenden günler boyu yorulan kirli bedenlerimiz, yağlanmış yapışmış saçlarımızla, yataktan, uykunun bizi alıp götüreceği zamanı bekleyerek, uyku gelmeden, bizi alıp götürmeden kalkıyorduk. Uyku sanki çok işi varmış gibi bize postasını koyuyor "Sizin beklediğiniz an gelmek zorunda değilim, ben istediğim zaman, istediğim yere gelirim," diyerek birkaç gün sonra da fırsatını bulduğu sessizlikte gizlice gelip kulağımızın içine giriyor, bizi alıp götürüyordu. O anlık gizlice gelip götürmeleri olmasa çıldırırdık.

Bütün bu zorluklar içindeki parça parça olmadan yaşayamayan insan nesli, salamları yiyen ve yemeyene göre yine kendi içinde ayrıldı. Dilden dolayı daha önce ayrılmışlardı ama ayrılan diller salamlara göre bir de dinden dolayı ayrıldı. Birlik olmayı düşünenler de ayrıldıkları için, birlik olmak gerektiğini söylediklerinde kimse dinlemiyor, ya "Önce siz kendinize bakın," deniyor ya da gülerek dalga geçiliyordu.

Sabrımızın sınandığı bu odada en önemlisi beklemekti. Dinlerine ve dillerine göre ayrılmış gruplar zapt ettikleri masalarının başında başları önlerinde beklerken arada sırada birinin adı okunuyordu. Adı okunan endişeli gözlerle bir

daha dönemeyeceği yere bakıyor, kafası arkada "bu taraftan" diyeni takip edip gidiyordu. Geride kalanlar gidip dönmeyecek, haber alınmayacakların arkasından endişeli, sıra bize ne zaman gelecek korkusu ile bekliyordu. Kimileri "Duydunuz mu kurşun sesini, kafasından vuruldu ve bir çukurun içine atıldı," diye ağlıyor, çukurun bile nerede olduğu bilinmediği için cesedin bulunmayacağını içeren sözcüklerle ağıt yakıyordu. Ağıt söyledikçe üzülüyor, üzüldükçe daha çok ağıt yakıp, daha çok ağlıyorduk. Bazen öyle oluyordu ki ağlamak bulaşıcı bir hal alıyor; aynı anda diş fırçalamaya, aynı anda pijama giymeye, aynı anda ayakkabılarını çıkarmaya alışmış, bu güruhun aynı anda burunları kızarıyor, aynı anda kızaran burunlar çekiliyor ve inanmak zor ama aynı anda aynı gözlerinden yaş, aynı irilikte veya küçüklükte, aynı sırayla aynı ellerine düşüyordu. Aynılaşan acıyı gören liderlerin "birlikte olmak" gerekliliğini söylemek için en uygun fırsatı bulduklarını düşünerek masanın üzerine fırlayarak çıktıklarını görünce, ağlayanları gülme krizi tutuyor daha önce nasıl aynılıkta ağladılarsa aynı aynılıkla, aynı dizlerine vurarak gülüyor ve gevşiyorlardı. Birbirini tekrarlayan bu duyguların aynı gülme krizi içindeyken sarı baş içeri girip adıma benzer bir şey seslendi. Kendimi yanlış anladığıma ikna etmiştim ki, daha önce yanıma gelen çocuk dizime vurup, üzgün "Seni çağırıyorlar, korkma, biz de yanına geleceğiz, kurşun sesini hiç duymadım ama kuşun 'Rittemales unos nırbas' dediğini duydum," dedi.

Çocuğun dizimdeki eli ve gözümdeki gözünün verdiği güçle başım dik masadan kalktım. Sarı başlıyı izledim. O zaman fark ettim ki bu sarı başlılar cinsiyetsizdi. Onları cinsiyetsiz yapan dış görünüşleri değil, duygusuz oluşlarıydı. Yoksa dış görünüş olarak çok erkek veya çok kadına benzeyenler o kadar fazlaydı ki... Ama duyguları hiç yoktu. Onun

için canlıların sevincine, üzüntüsüne, acısına anlam veremiyorlardı. Bu canlının insan, hayvan, bitki olması onların duygularını bulmalarını sağlayamıyordu. Bunu anlayınca acıdım ve üzüldüm.

***

Duygusuzun peşinden gittim ve onunla birlikte bir odaya girdim, masanın başına oturdum. Yine duygusuz ağzını oynattı, masa soru sordu. Uzun uzun konuştuk sayılır. Daha doğrusu uzun süredir konuşmadığım için bana öyle geldi. Şimdi yazarken fark ettim ki düşündüğüm kadar uzun konuşmamışım. Ona da suçlu olmadığımı, evine gidip bir daha dönmeyen, depremde ölen arkadaşımın yokluğunda duyduğum acımı, depremde evsiz kalan insanlara yardımcı olmanın hafifleteceğini düşündüğümü ve daha önce anlattığım gibi başıma zincirleme bir sürü iş geldiğini anlattım. Türkiye'de yaşamanın cezaevlerinde ölmek anlamına geldiği için buraya geldiğimi ekledim.

Ben bu minvalde konuşurken o, "Ülkesinde sorun var diye her gelene oturum verirsek, sonumuz ne olacak bilmiyorum, bunu hiç düşündün mü?" dedi. O zaman beni dinlemediğini, onların da sorunlarının bizi başlarından nasıl atacakları olduğunu anladım. Şaşkın yüzüne bakarken, "Daha önce oturum verdiklerimiz, şimdi başımıza bela oldu, entegre sorunlarını halledemediler, bizi pişman ettiler," dedi.

Doğdukları yerde kendini şanslı hissedenler oranın sahibi oluyor, geleceklere, gideceklere karar veriyorlardı. Yaşamın her alanında bu hep böyleydi. Ülkemdekiler bana ve benim gibilere, "Ya sev, ya terk et" derken bunlar onu bile demiyor, "Sevsen de gelme," diyorlardı. Şimdi bana ne yapacaklardı? İstemediklerine göre, kafama kurşun sıkıp bir çukura mı

atacaklardı? Odasından çıkmam için kapıyı işaret etti. Kapıların yaşamımızdaki anlam ve önemini yeniden anladım. Tutukluluk ve özgürlüğün sınır çizgisiydi.

Koridorda o kadar çok kapı vardı ki, hangisinden içeri gireceğimi bilmeyerek, çıktığım kapının dibine konmuş sandalyeye oturarak beklemeye başladım. Masalar nasıl işlev değişikliğine uğradılarsa kapılar da aynı değişikliğe uğramışlardı. Hiç açılmamak sadece kapanmak için yapılmışlardı. Açılmadıkları için hiçbir canlı önümden geçmiyordu. Konuşmasın, yeter ki bir canlı göreyim diye diledim ama göremedim. Karnım acıktı, susadım ama canlı yoktu. İşin ilginç tarafı kaybolacağım korkusuyla hiç hareket edemiyordum. Oysa kaybolmak nerede olduğunu, kendinin ve başkasının bilmemesiyse zaten kaybolmuştum. Aynı zamanda kafana kurşun sıkılıp öldürülmek, kimsenin seni bulamamasıysa zaten bulamazlardı. Kaybolmuşluğa, acıkmaya ve susuzluğa alışmıştım ki kalkıp kapıları açmaya karar verdim. Tek tek önce yumrukladım, sonra zorladım ama hiçbiri açılmadı. Sadece birinin üzerindeki pencerenin buzlu cam olmadığını gördüm ve ayakkabılarımı yumruklayan ayak parmaklarım üzerine yükselerek pencereden baktım. Önce bir şey görmedim, sonra bir şey görmemeye alışmış gözlerim, baktığım odanın dışarıya açılan penceresinden birinin kendini göstermek için el salladığını fark etti. Başına kurşun sıkılıp öldürüldü diye ağıt yaktığımızdı gördüğüm. Demek ki, onu oturum prosedürüne dahil etmemişler, kapıya koyup "Git, bir daha da buraya gelme," demişlerdi. Zıplayarak, bağırarak ona el salladım ama bir türlü beni görmedi. Kendimi göstermeye daldığım bir anda duygusuz görevli geldi bir şeyler söyledi.

"Boşa zıplayıp durma onu gördüğünü anlamaz," dediğini varsaydığım için,

"Ama ben onu görüyorum," dedim.

Duygusuz bana yanıt vermediği gibi -nasıl yaptı anlamadım- defalarca yumrukladığım, açmaya çalıştığım kapılardan ikincisini hiç çaba sarf etmeden açtı ve gitti. Peşinden koştuğumu sandım ama yerimden kımıldayamadım. Duygusuz her ne kadar "Onu gördüğünü anlamaz," dediyse de sadece görmek bile bütün esrarı, yalnızlığı, karamsarlığı yok etmişti. Vaktim varken bu yok edilmeyi düşüneyim istedim. Düşündüm, düşündüm ve en sonunda bir insanın sürgit karamsar, umutsuz olamayacağına karar verdim.

Duygusuzun açıp gittiği kapının deliğinden nasıl geçeceğimi düşlemeye başladım. Acaba incelebildiğim kadar incelsem kapı deliğinden geçebilir miydim? Önce kollarımı, sonra kafamı ve gövdemi geçirirdim ama popom sığmazdı. Yaralanır, morarır, kanardım ama geçemezdim. Bu hayalle bir hayli zaman geçirdiğimi düşünerek sevindim. Mülteci başvurusu reddedilmiş, kapıya konmuş, içerdekilere kendini göstermek için bekleyene, ben de kendimi göstermek için zıplamaya ve cama vurmaya başladım. Beni gördüğünü varsaydım, sevindim. Eğer yaşamaya herhangi bir canlının gücü varsa karamsarlık ve umutsuzluk tellerini iyice gerdiğinde, boşvermişlik makasla ince yerinden kesiyordu. O zaman haydiiii yeni yeni baştan başlama gücünü buluyordun. Böyle miydi bilmiyordum ama ben o anda böyle hissettim.

Orada ne kadar kaldım hatırlamıyorum. Yapayalnızdım. Zaman aniden kısalmıştı, zaten uzunluğu da, kısalığı da artık umurumda değildi. Gerildikten sonraki rahatlık, çocukken ağlaya ağlaya derin uykuya dalmak gibiydi. Ta ki biri kolumdan sarsıp uyandırana kadar, günlerdir biriktirdiğim uykuya yere serdiğim hırkamın üzerine kıvrılarak derinlemesine daldım.

Beni uyandıran duygusuzun gözleriyle karşılaşınca ürk-

medim, telaşlanmadım, kızmadım. Sanki sevgilim, ya da babam uyandırmış gibi sakin kalktım. Neden yaptığımı bilmeden üzerimi silkeledim ve onu takip ettim.

***

Büyük binanın uzun, dışarıya açılan penceresi olmayan koridorundan, yeraltındaki tünelden bir uçtan diğer uca geçiyormuş gibi geçtik. Büyük olduğu için unutuldum, unutulunca da çok bekledim, diye düşündüm. Açık duran kapının olduğu küçük koridora gelince duygusuz beni bıraktı, gitti.

Ürkek, kapıya doğru ilerledim. İçeri baktım. İnsanlar sıra sıra dizilmiş banklara oturmuşlardı. Herkes ayrı dilde konuştuğu için bir uğultu yükseliyordu. Bankların başında duran temsilcileri, ayrı lisanda, ayrı el hareketiyle "buraya gel" diyorlardı. Şaşkındım, nereye geldiğimi ve nereye gideceğimi anlamaya çalışıyordum. Lisanımda konuşanları ve gel işaretini ayırmak için bir süre kapıya sırtımı yaslayıp durdum. Sonra ürkerek içeri adımımı attım.

Yalnızlıktan, terk edildikten, kaybolduktan sonra, beklenmek, görüşülünce sevinmek yalnızlığımı hemen aldı. Spor salonu genişliğindeki yerden çıkan uğultuların, volta atanların, tartışanların arasından yedi yaşındaki çocuğu gördüm, sevinen sesini duydum.

Yanıma koşarak geldi, elimden tuttu, beni anne, baba ve ablasının oturduğu masaya doğru götürdü. Annesiyle yine sanki yıllarca görüşmediğim yakınımmış gibi sıkıca ve uzunca sarıldık. Türkçe konuşan grup kenarda "hoş geldin" demek için bekliyordu. İsimlerini söyleyerek tokalaştığım herkese ben de adımı söyledim: "Tülay." Hiçbirinin ismi aklımda kalmadı. İlk soru, geleli kaç gün olduğuydu.

Beş gün dedikten sonra, üç gün tanımadığım insanlarla bir arada, iki gündür de kimsesizler koridorunda beklediğimi söylemeye başlamış, konuşmaya susamış, kaybolan duygularımı, yalnızlığımı anlatacakken sözlerimi boğazıma dizdiler. Kendileri geleli daha çok olmuştu, daha çok kimsesizler koridorunda kalmışlardı, ben uzaktan hiç olmazsa birini görmüştüm, onlar kimseyi görmemişlerdi, duygularını tamamen yitirmişlerdi, onlara göre ben çok şanslıydım... Birbirlerinin ağzından çıkacak sözü tahmin edip hemen alıyorlardı. Yaşadıklarımı küçümsemeleri zoruma gittiği için, "Bina büyük nerede kaldığımı bilmiyorum," dedim. Tam karşıma çömelmiş olan, küçümser bir tebessümle "Kaybolmuşluk duygusunu yaşatmak için seni orada beklettiler. Bu, bir baskı yöntemidir. Sadece sen değil, hepimiz bekledik," dedi. Ne çok şey biliyorlardı; şaşarak, sormayarak, yaşadıklarımı anlatmayarak dinledim.

Beklediğim süreyi küçümseyen, kendilerinin daha çok beklediğini söyleyen, yalnızlığımı kendilerininkiyle kıyaslayıp ana kuzusu olduğumu ima edenler için, biriktirdiklerim anlamsızlaştı, sustum. Ben susunca onlar da sustu. O zaman, dinleyenleri olmadığı için, yeni birini bulunca yaşadıklarını anlattıklarını fark ettim ve bir süre sonra benim de onlar gibi olacağımı, kapıdan girecek ürkek kişiyi bekleyeceğimi anladım. Heyecanla kendisinin üçüncü gelişi olduğunu söyleyerek söze başlayana kafalar çevrilince, beni karşılayan çocuğun kulağına "karnım aç" diye fısıldadım. Aslında aç değildim ama halka olmuş grubun içinden çıkmak, halkayı bozmak istiyordum. Halka bozulmadı. Beni hemen unuttular, boşluğumu doldurup, anlatmaya kaldıkları yerden devam ettiler. Zaten daha boşluk da oluşturmamıştım.

Çocuk beni meyve kasalarının olduğu yere götürdü.

"İki çeşit yiyecek var, ekmek arasında kaşar peynir veya

ekmek arası salam. Salam domuz etinden olduğu için biz onu yemiyoruz," dedi. Kapıdan girince, domuz eti yemeyenler arasına kaydımı hemen yapmışlardı. "Kaydımı kim yaptı?" diye sormadım. İyiliğim içinmiş gibi hakkımda karar verilince huzursuz olurdum ama o an öylesine edilgendim ki, ne karşı çıkabiliyor, ne de ayrımcılığın bu çeşidinin hoşuma gitmediğini anlatacak gücü kendimde bulabiliyordum. Düşünmem için yaşadıklarımın üzerinden zaman geçmesi, olayların yerine oturması gerekiyordu. Ancak o zaman neler olduğunu önce kendime açıklayabilir, sonra da belki başkasına anlatabilirdim.

Halka olmuş gruptakilerin hepsi birbirinin ağızlarından sözleri kapıp kendi yaşadıklarının bir önceki anlatandan daha çok olduğunu ispat etmek için kâh sözcükleri daha çok kullanarak, kâh kimi sözcükleri üzerine basa basa tekrarlayarak, kâh abartarak anlattıktan sonra dağılırken, beni de aralarına aldıklarını ima ederek gülümsediler.

İçlerinden ufak tefek, esmer, yüzünde kavgacı olduğu bıçakla işaretlenmiş olan, bana "gel" dedi. Ürkerek peşinden gittim, kalabalık salona açılan başka bir kapıdan çıktık. Dört yanı yüksek duvarlarla çevrili cezaevi avlusuna girdik. Kaldığım cezaevlerinin havalandırmalarından tek farkı, avluya açılan kapının hep açık oluşuydu. Hepimiz orada da suçluyduk. Suçumuz bize uygun görünen cezayı kabul etmemek, özgür olmak istemekti. Avluda salondakilerden daha fazla insan olduğunu görünce şaşırdım. Kaşının yanından ağzının kenarına kadar bıçak yarası olan, "Boş ver onları, havasız kalmışsındır, biraz hava al," deyince gülümsemesi onu iyi insan yaptı ve şaşkınlığımla birlikte tedirginliğim geçti.

Havalandırmada tanışmanın yeni olduğunu anlatmak isteyerek önce yavaş yavaş yürüdük, sonra tanışmamıza sevinerek hızlandık. Avluda yürürken dönüşlerde,

"Kimseye sırtını dönerek yürüme. Bu mahpushane raconudur, eğer arkanı dönersen kavga nedenidir," dedi.

"Sen mahpus mu kaldın?" diye sormadan, "Neden mahpus kaldın?" diye sordum.

"Kan davasından on yıl yattım" dedi. Ben bunu yaşayan biriyle hiç tanışmadığım için merakla yüzüne bakınca, yaşadıklarının bana ilginç geldiğini anladığını fakat kendisine yorgunluk, bıkkınlık verdiğini hissettirerek anlatmaya başladı.

"Bizim oralarda sahip olduğumuz ya da olmasını istediğimiz topraklar kanla sulanır. Bu kavga sırasında toprağımızı isteyenlerden biri yüzümü kesti, bu iz onun izi. Ben de onun yüzünü kesmek istedim ama bıçak kalbine geldi, onu öldürdüm. Cezamı çektim fakat peşimi bırakmadılar. Onun için buraya kaçtım. İki yıldır dilini bilmediğim değişik ülkelerde, şehirlerde gezdim ama izimi bulmuşlar. Ölmek istemediğim için buraya sığındım. Biliyorum burada da bulacaklar, ben başka yerlere gideceğim, hayat da böyle geçip gidecek," dedi. Bunları herkesin yaşamının farklı olduğunu ve kendisine düşenin de bu olduğunu, sıradan bir şeyi anlatır gibi anlattı. Ben de ona mahpusluğumu, neden geldiğimi anlattım.

"Ülkende paran olmayınca mutlaka yardım alacağın, akraban, eşin dostun vardır, burada bankadan başka para alacağın hiçbir yer ve kimse yoktur bunu hiç unutma bu bir," dedikten sonra sustu, dinlemediğimi düşünmüş olacak ki sinirli "Anlıyorsun değil mi?" diye sordu. "İkiii" dedi, "hiç kimseye gebe kalma, sana destek olanlar çıkacaktır, her kim olursa olsun, ister akraba, ister siyasi arkadaşın bir gün 'sana yaptığım iyilikler veya ona çok iyilik yaptım' diyeceklerini, karşılığını ödemeni isteyeceklerini hiç unutma. Bunun maddi bir şey olması gerekmez, mesela sözlerinden çıkma-

manı isterler, kocasını kıskananlar yüzüne güler, altını oyar; erkekler seni beğeniyormuş gibi yapar, onları zorlayacak bir sorunun çıkınca 'Ben bu yaşantıyı zor kurdum,' diyerek arkalarını dönerler... Çünkü buranın insanları bu saydıklarımla yaşam kurmuşlar, yaralanmışlar ve bu saydıklarımla yaralarlar."

"Bizde bu söylediklerin olmaz," dedim.

"Daha misafir sayılırsın, emin ol bekleyeceğin süre düşleyebileceğinden uzun olacak,"

"Mesela ne kadar?"

"Bilmiyorum. On yıldır oturumu olmadan yaşayanlar var, en son tavsiyemi de ekleyim de sonra demedi deme. Düşünebileceğinden daha çok insana ve yardımlarına ihtiyacın olacak, bunaldığın, küstüğün, kırıldığın her an kendini onların yerine koy, uzun mücadelelerden sonra oturum alıp sorunlarını halletmişken, başkasının benzer sorunlarıyla ne kadar ilgilenir, ne kadar gözleri, dilleri olursun bunu hep düşün. Elinden gelse de gelmese de kimsenin yaşantısına dahil olma. Kampların koşulu ne olursa olsun bu devletin sana sunduğu şartlarda yaşa. Çünkü devlete karşı gelebilir, hakkını arayabilirsin. Seni iyi yaşatmayı onların görevi sayabilirsin, ama yük olduğun arkadaşlarına, akrabalarına karşı gelemez, seni iyi yaşatmayı onların görevi sayamazsın, tam tersi onların yaptığı yardımların altında ezilirsin. Ezilmek, devletin eziyet etmesi, senin karşı gelmen değildir. Karşı gelememek, yaşadıklarını sineye çekmek, boynun eğri olmasıdır. Ben bunları yaşadım. Bunlar sonra çok zor tamir ediliyor. Bana bunları söyleyen kimse çıkmadı, bak ben sana söylüyorum. Kendini şanslı say."

Merakla onu dinlerken çocukla annesi yanımıza geldi. Yüzü, gönlü yaralı arkadaşım,

"Bunlar niye gelmiş biliyor musun? Büyük şehirde sıkıl-

mışlar. Daha dingin, sessiz bir hayat yaşamak için buraya gelmişler," dedi. Çocuğun annesine, geliş nedenlerini küçümseyerek güldük. Onca zorluğun, ezen ezene kıyasıya mücadelenin olduğu bu ortamda en altta kalan, bu İstanbullu aileydi.

"Böyle olduğunu bilmiyorduk. Yurtdışında yaşamak kolay sanıyorduk. İşimiz, aşımız, ailemiz vardı ama mutsuzduk," dedi kadın.

Nedenleri geçerli olsa da sırf mutsuz oldukları için onları kabul etmeyeceklerini, ederlerse her mutsuzun buraya geleceğinden korkacaklarını onlar da biz de biliyoruz.

Çocuğun annesi mutsuzluklarını anlatmadı. Oraya gelmelerine neden olan tanıdıklarının karşılamaya, misafir etmeye, acemiliklerinde yardımcı olmaya söz verdiği halde, telefonunu kapatıp nasıl kaybolduğunu, aylar süren kaçak yolculuklarından sonra Hollanda'ya ulaştıklarında ortalıkta kaldıklarını, kötü otellere paralarının hepsini verdiklerini, sokaklarda iki çocuk ve dört valizleriyle gezerken yollarının buraya düştüğünü dalgın, üzgün anlattı. Küçük çocuk olanları oyun gibi görüyor ama büyük çocuk ve babanın içi içini yiyordu. Baba, güzel anlatılsın diye geliş hikâyesini karısının üzerine yıkmıştı. Kadın her işin içinden başarıyla çıkma sorumluluğunu üstlendiği için bu yükün altında ezilmişti. Benim hikâyemi öğrenmek için yüzüme baktıklarında avluya açılan kapıdan biri adımı söyledi ve merakla üçümüz havalandırmadan içeri girdik.

Uzun masaya oturmamız için işaret edilince, üçümüz birden masanın etrafına dizildik. Duygusuzların ırkından olan biraz duygulu adam anlamadığım bir şey söyledi. Anlamadığımı sezince, salondakilere yüksek sesle benimle ilgili olduğunu hissettiğim bir şeyler söyledi. Bizim gruptan olmayan esmer iki adam geldi. Karşılıklı oturduk.

"Bu adamın söylediklerini yanındaki anlayacak, ben onun ve sizin lisanınızı biraz biliyorum; o bana çevirecek, ben de sana aktaracağım," dedi. Daha doğrusu öyle dediğini "yüzü yaralı olan" bana açıklayınca anladım.

Böylece kulaktan kulağa oyununu sesli oynamaya başladık.

"Avrat ister misin?" sorusu yöneltildi bana.

Ne diyeceğimi şaşırdım. Başımda duran "yüzü yaralı olan" gülmeye başladı. Yardım isteyerek şaşkın ona baktım. "İstersen kadın avukat tercih edebilirsin demek istiyorlar," dedi. Bizimle anlaşamayacağını anlayan adam gitti. Neden gittiğini soramadık ama aramızda tartıştık. Bir süre sonra görevli adımı okudu ve peşinden gittim. Girdiğimiz odada sandalyeye oturdum, biraz evvel benimle konuşmaya çalışan adam ağzını oynatmaya, masadaki telefon izah etmeye başladı.

Onlar devletin adamı değilmiş. Bizim hakkımızı koruyan, yaşamımızı kolaylaştırmak isteyen, haklarımızı hatırlatan sivil oluşumlarmış. Eğer daha rahat anlatırım diyorsam kadın avukat tercih edebilirmişim. Herkesin avukat tutma hakkı varmış. Benim için cinsiyetin fark etmediğini, buraya teslim olmadan önce arkadaşlarım aracılığı ile bir avukat edindiğimi söyledim. Bilinçli olduğumu belirtmek istiyordum. Masa da bir sorunum olursa veya avukatımdan memnun kalmazsam onlara müracaat edebileceğimi söyledi. "Wachten"dan sonra öğrendiğim "dank u wel"[1]i ona da söyledim.

Salona döndüm ve hemen avluya çıktım. "Yüzü yaralı"nın yanında bu defa "sürekli gülen" vardı. "Beni dört defa buradan 'hadi git' diye kapıya koydular ama ben her seferinde kavga ederek içeriye girdim," dedi. Bu kadar kovulduğu halde neden geldiğini anlamadığımı anlayıp izah etti.

1 Teşekkür ederim

"On yıldır bu ülkedeyim. Evlendim dört çocuğum oldu, hâlâ burada oturma başka yere git diye beni kovuyorlar. Nereye gidebilirim? En iyi tanıdığım yer burası."

Kalabalık olduğumuz için fark etmiyorduk ama en çok buradaki sabretme odasında kalıyorduk. Defalarca gidip gelenden artık başımıza neler gelebileceğini öğrenmiştik. En kötü ihtimal kapıya konmaktı. Eğer kapıya konmadıysak oradan daha uzun sabretme odasından geçecektik. Orada dışarıda gezecektik ama gösterdikleri yerde yatıp kalkacaktık. Altı aya yakın kalınan bu yerden, daha uzun sabretme odasına geçecektik. En zoru burasıydı. Yine çıkıp gezecektik ama sonumuzun ne olacağı hiç belli olmayacaktı. Çalışmak, onların dilini öğrenmek yasaktı. Böyle olunca ev tutamayacaktık ancak tanıdıklar aracılığıyla bulunan bir işte korkarak çalışacak, az para alacak, kaçak tutuğumuz eve çok kira ödeyecektik.

Girdiğim iltica yolunun bu kadar zorlu olacağını düşünmemiştim. Çektiğim onca sıkıntıdan sonra, arzuladığım gibi bir yaşamı bana sunacaklarını umut ediyordum. Gerçi umudumu çok dile getirmiyor, "Çok zor" diyenleri küçümsüyor, içten içe "Kaybedecek neyim var?" diyordum. Neyse başlamışken gücümün yettiği yere kadar gidecektim. Hem daha neler göreceğimi merak etme zamanımdaydım. Merak öyle bir duyguydu ki yaşarken vaktin nasıl geçtiğini anlamıyordun ve merakının yenilmesini beklediğini bilmiyordun.

Kaç gün olduğunu yaşarken değil yaşadıktan sonra bildiğimiz o sayılı günlerde banyo yapmadık, kadınlarla erkekler ayrı yerlerde yattı. Yattığımız yerler kocamandı. Yüz kadını alıyordu. Yüz kadın demek, yüz ayrı renk, ayrı ses, ayrı karakter, ayrı dert, ayrı neşe, ayrı keder, ayrı ülke, ayrı geliş öyküsü... demekti.

Hep birlikte tek kullanımlık diş fırçası ve macunu, kâğıttan çarşaf, yastık kılıfı kullandığımız günleri elbet bir

gün bitecek diye bekliyor ve sayıyorduk. Sayılı günler çabuk biter diyerek sabah beşte kaldırılıp, akşam ona kadar ayakkabılarımız ayağımızda, masanın başında oturtuluyor, avluda geziniyor, adımızın okunacağı anı bekliyorduk.

Orada kaldığımız süre boyunca artık her zaman, her yerde birlikte olacağımızı düşünüyor, sonumuz ne olursa olsun birbirimizi arayıp nasıl bulacağımızın planlarını yapıyorduk. Hiçbirimizin telefonu yoktu. Adımızın okunacağı zamanı bilmiyor, sürekli "Hele buradan bir gidelim birbirimizi bulmak kolay," diyorduk. Kapıya konup "git" diye tekmelenmediysek hepimiz OC diye bir şehre yollanıyorduk. Toplama kampı gibi bir yermiş. Dayak yokmuş ama sırada saatlerce bekleyip, onların verdikleri kapta, onların verdikleri yemeği yiyor, gösterdikleri odada başkalarıyla kalıyormuşuz. Ayrıca her gün polise gidip imza vermemiz gerekiyormuş. Eğer imza vermezsek yine kapıya konuyormuşuz.

Çocuk, annesi, babası ve yeni genç kız olacağın adı benden önce okundu. Yeni genç kız olacak, bal rengi saçları, yeşil gözleriyle manken edasında salınırken, neler yaşayacağını anlamaya çalışan, umutsuz ve üzgün gözlerini iyi bakmamız için bize bıraktı.

Çocuk ise onu seven, ilgi gösteren bu ortamda mutluydu. Onlarla neden gitmediğime anlam veremiyordu ama kısa süre sonra görüşeceğimizi umut ediyordu. Onların kapıya konup tekmelenmediğini duyduk ve sevindik.

7

Zaman bitirir beni her dakika, her saat,
Bir gövde kazık gibi nasıl donarsa karla;
Bakıyorum tepeden şu yuvarlak dünyaya,
Sığınacak kulübe kalmadı artık. Heyhat!
Ey çığ yıkıl üstüme, beni de kendine kat!

- Charles Baudelaire

Sayılı gün çabuk bitmedi. Adım okunduğunda, yaşayacaklarımdan korktuğum için avukatla görüşmeye gittiğim yalanını söyledim kendime de, arkadaşlarıma da. Oysa mültecilik başvurusundan önce avukatımla görüşmüştüm. Ayrıca mültecilere yardım örgütü görevlisi de avukat ayarlamak istemiş, ben teşekkür edince o da üzgün durarak masaya, masa da bana iyi duygularını iletmişti. "Eşyalarını da al," dediler. Kim dedi, ne zaman dedi bilmiyorum. Küçük çantamı "yüzü yaralı"yla "sürekli gülen" elime vermek için kenetlenmiş parmaklarımı uğraşıp açtıktan sonra tutuşturdular ve tekrar kenetledim. Çantamla parmaklarımı kaynak yaptım. Sıkıca sarıldık, en kısa zamanda görüşeceğimiz sözünü verdik.

Bu defa pencereli uzun koridordan geçtik. Pencerelere bakarak yürüdüm. Kaç kapı geçtik, kaç kapının önünde bekledik, hangisinden çıktık bilmiyorum. Hava kararmıştı. Kararmış havada bilmediğim ülkede, bilmediğim adamların, bilmediğim yere götürdüklerini düşündükçe, beni çantam koruyacakmış gibi kulpuna elimi daha çok kilitledim. Elimin damarları acıyınca sıktığım yumruğumu gevşettim, avucum rahat etti ve usulca kanadı. Elim açılıp acımaya başlayınca korkum buhar oldu uçtu. Beni kaybedemeyeceklerdi.

Korku ve sevinç sinek gibidir, göçmen kuşlar gibi uzun uzadıya uçamaz. Gözlerine kestirdikleri canlıların etrafında, uygun anı kollamak için dolanıp dururlar. Uçan korkum kavuniçi tulumluların, birlikte yola çıktığımız siyah tenli iki genci, karanlıkta ağaçların gölgesine bıraktıklarında, arabada yalnız kaldığımda tekrar geldi. Siyah tenliler inerken peşlerinden ben de hamle yaptım ama sanki arabaymışım gibi elleriyle dur işareti yaparak "stop, stop" dediler.

Arkada yalnız kalmıştım ve bana dönüp sırıtıyorlardı. "Sırıtmıyorlar seni rahatlatmak için gülümsüyorlar," dedim kendime, pencereyi açtım, korkumu dışarı attım.

İndirdikleri her asielzoekerun[1] peşinden karanlıkta ağzına kadar dolu mavi kalın bir torbayı götürmelerine anlam vermek için düşünmeye başladım.

Torbayı taşıyan kavuniçililer torbadan yana eğiliyorlardı, demek ki taşıdıkları ağırdı. Biraz önce uçup giden korkum "Öldürdükleri yabancıları içine koyuyorlar, birazdan seni de içine koyacaklar," dediyse de inanmadım.

Karanlıkta olanları anlamak isteyerek pencereye başımı

1 Sığınmacı, mülteci

iyice yasladım. Böyle anlarda insanın en yakını, o an arabanın camına vurup kaybolan ağaçlardır. Benim de o an en yakınım, uzaktan koşarak, büyüyerek gelen, başımı yasladığım cama vuran, gülen, sonra arkasına bakarak, küçülerek giden ağaçlardı. Ağaçların arkasında duran evler de büyüdü, yakınımıza geldi, arabamıza koştu, yanımıza yanaşmadan küçüldü, uzaklarından geçtik, arkada kaldı. Gözlerimi alan evlerin içinde tanıdık olmayacağını bildiğim halde, yine de acaba biri var mı diyerek merakla evler yok olana kadar, arka cama dönerek baktım. Yollar arabanın önünde incecik gözükürken, yavaş yavaş kalınlaşmaya başladı, büyüdü, arabayı yutacak gibi oldu ama araba üzerinden yağdan sıyrılır gibi ustaca sıyrılıp aktı.

Ana yoldan ayrıldık, dar bir yola saptık. Arabamızı görünce bariyer "Yaramazlık yapmayın, adam olun yoksa kafanıza inerim" diyerek kalktı. Bariyerin gazabından kurtulmak isteyen arabamız altından geçti ve zınk diye durdu. Hangi ülkede olursa olsun bütün arabalar ani duruşlarında aynı sesi çıkarıyorlar. Köpeklerin aynı şekilde havlaması, kedilerin miyavlaması, sineklerin vızıldaması, rakamların aynı sayıyı, gel-git, in-çık işaretinin aynı şeyi anlatması gibi.

Arabadan kavuniçililer indi, bana önce "in" sonra "gel" işareti yaptılar. İndiğimiz yerin etrafında düzenli sıralarını kuruyunca kesildikleri için bozan, kalın gövdeli, koyu gölgeli ağaçlar vardı. Yeni gelen her mülteciyi korkutmak için başında duruyor, yapraklarını hışırdatıyor ama yine de korkutucu olamıyorlardı. Tam tersine acemi mültecinin korkularını paylaşıyorlardı. Paylaşmak çoğalmak olduğu kadar, acıyı, korkuyu da azaltmak demekti.

Gölgelerin altında veya yakınında iki, üç katlı evler, evlerin odalarında ya ölgün, ya da parlak ışıklar yanıyordu. Havada ne soğuk, ne sıcak, ne rüzgâr, ne kar, ne de yağmur

vardı. Dört mevsimden hiçbiri yoktu. Mevsimsiz bir gündü ve ışıklar, ağaçlar, gölgeler insansızdı. İndim ve onları takip ettim.

Onların girdiği kapıdan girdim. Hep arkalarında duruyordum. Kavuniçililerden önümde duran kenara çekildi, beni yine birbirine benzeyen duygusuz sarışınlardan birine teslim etti. Aldım, verdim işlemi bitince sanki okuduklarımı anlarmışım gibi yazının altına imza atmamı işaret ettiler. Nasıl işaret edildiğini bilirsiniz. Sayfayı karalıyormuş gibi yaparlar ama karalamazlar. İmzadan sonra çok bekletilmedim. Kendisini takip etmemi isteyen görevlinin elinde, beni götürdüğü ağacın altında, kafama vurup öldürecek kocaman telsizi, sonra da içine koyup gömeceği, ya da çöp tenekesine atacağı kalın mavi naylon torba vardı. Kaçacak, saklanacak yerim yoktu. Nerede olduğumu bilirsem, nereye saklanacağımı bileceğimi, bilmediğim yerde kaçmanın da saklanmanın da anlamı olmadığını önceden öğrenmiştim. Kaçarak geldiğim, saklanmak istediğim yer zaten burasıydı.

Duygusuzun peşinden tedirgin, sessiz gittim. Büyük gölgeli ağacın yanındaki bütün lambaları yanan binaya girdik. Binayı bana verecek, "İçinde istediğin gibi yaşa," diyecekler sanırken yerlere oturmuş, şakalaşan, kavga eden, kapıları yumruklayan bir kalabalıkla karşılaştım. Tüm seslerin ve görüntülerin arasından sessiz geçtik ve bir kapının önünde durduk.

Görevli kapıyı vurdu; uzun, esmer oldukça güzel bir kadın açtı. Görevli elindeki torbayı yarı açık kapıdan kolunu uzatarak içeri bıraktı gitti. Güzel kadın "selamünaleyküm" dedi. "Aleykümselam" dedim içeri adımımı attım. Güzel kadına bakmadan torbanın içine baktım. Öldürdüklerini koyduklarından nerdeyse emin olduğum torbada, temiz çarşaflar, battaniye, yastık, yemek almaya giderken götü-

receğim servis, tabak, çatal, kaşık, bıçak, bardak vs. vardı. Orada yaşamak için neye ihtiyacım varsa bu torbanın içindeydi. Duş alıp, temiz çarşafları serip yatmak o anda en çok istediğim şeydi.

Güzel kadına nerede duş alabileceğimi sormak için başımı kaldırdığımda, yanında ondan daha kısa, esmer bir adamla oturdukları masadan beni izlediklerini gördüm, dondum kaldım. Tanımadığım bir adamın yanında duşa gidip, yatağıma uzanıp yatamazdım. Güzel kadın "Adım Devran," dedi. Ben de "Tülay" dedim ama sanki Tülay olmadığımı biliyordu da onun için tokalaşmadı. Yatağımı gösterdi. Dört tane yatak vardı. Devran önce gelen herkesin yaptığı gibi pencerenin kenarını, masanın yanını kapmıştı. Diğer üçünden istediğimde yatabilirdim.

Devran Irak Türkmeniydi. Lüle lüle siyah saçları, koyu kahverengi gözleri, çizilirken kalem bir yere takılmış gibi sivri kavis yapmış dudakları, ince uzun bedenin alıp gittiği uçarı başıyla kusursuz, sıcak ve güzeldi. Farklı konuştuğu Türkçesini ilk duyduğumda anlamakta zorlansam da zamanla alışacaktım. Odanın içinde lavabo vardı; tuvalet, banyo yoktu. Tuvaletin yerini sordum. "Kop" dedi el işareti yaptı. Odamızın karşısına tuvaletler, banyolar sıra sıra dizilmiş kokuyordu. Nasıl duş alacağımı tarif etti. Sabunumuzu, şampuanımızı ortalığa bırakmayacaktık, her geliş gidişte yanımızda taşıyacaktık. Devran bunları anlatırken, alnının ortasından vurulmuş gibi beni olan bir kadın çocuğunu lavaboya işetmeye başladı. Devran'ın oraya değil, tuvalete işetmesi gerektiğini söylediğini, benli kadının "aaa, yaaa..." diye çıkardığı seslerden anladım.

Sıcak duş hayali kurarken, hızla ılıktan soğuğa dönüşen suya girdim. Titreyerek aceleyle Devran'ın elime tutuşturduğu sabun ve şampuanla yıkanırken, emniyetteki işken-

celerden çıkıp, yolunmuş yağlı saçlar, acıyan bedenimizle cezaevine yollanıp, koğuşa girdiğimizde yaptığımız ilk banyoyu anımsadım. Hiçbir tutuklu ilk banyosunu unutmazdı. Hırpalanan bedenlerden akan suyun temizleme çabasının, bazen başarılı, bazen başarısız, bazen çaresiz olduğuna tanık olurduk. Mültecilik için başvurduğum andan itibaren emniyet ve cezaevini tekrar yaşıyorum. Çok ortak yanları var. Ülkemdeki suçumun depremzedeler için para toplamak olduğunu bilirken, buradakini bilmiyorum. Mültecilik başvurusunda bulunan herkes gibi kapatılıyor, sorguya alınıyor, anlattıklarımı ispat etmem isteniyor, nereye isterlerse götürülüp bırakılıyor, sonra da oradan alınıyordum.

Temiz çamaşırlarım, yere değdirmeden giymek için ne kadar çaba sarf edersem edeyim, değdi. Islak saçlarımla tanımadığım adamın yanında oturmayayım diye soğuk ve tuvalet kokulu arada sallayarak kurutmaya çalıştım. Kurutamadan odaya girdim. Üşüdüğümü hisseden Devran, saç kurutma makinesini verdi. Saçlarımın dibindeki sıcaklığın rehaveti az kalsın ağlatacaktı. Yatağımı serdim, temiz çarşaf ve nevresimin arasına girdim. Derin uykunun kollarına atılmaya ne kadar ihtiyacım varsa, o kadar da, odanın içinde ve dışında gürültü vardı. Kısa boylu adamla Devran konuşuyor, gülüyorlardı. Adamın odada bizimle kalıp kalmadığını bilmiyordum. Gün sabaha döndüğü halde, uyku bir saniye olsun beni içine almamıştı.

Devran ertesi gün imza vermeye giderken beni de yanında götürdü. Her gün imza verecekmişiz. Asbaplarımızı aparttıktan sonra çamaşırhaneye, asbap yumaya verecekmişiz. Sıra ile nöbetleşerek helaları temizleyecekmişiz. Helalar çok pismiş, siği gelenler ortaya siğiliyormuş. Zamanla öğrenirmişim. Eşyamı koyacağım küçük dolabı gösterdi. Kilitlememi tembih etti. Sonra ortadan kayboldu.

OC[2] şehrine geldiğimi tanıdıklara haber verecek takatim, isteğim yoktu. Devran'ın odaya gelmemesini fırsat bilip yattım ve biri destursuz içeri daldı. Anlamadığım lisanda bir şeyler söyleyip gitti. O gitti, yanında çocukla biri geldi, o gitti başkası derken öğleye doğru Devran geldi. Nereden, nasıl alınacağını göstermek için beni yemek alınacak yere götürdü. Sıra uzadıkça uzuyordu. Devran param varsa dışarıdan alışveriş yapabileceğimi, alışveriş için bicyclemin[3] olması gerektiğini söyledi. Eğer binmeyi bilmiyorsam öğrenmeliymişim.

Yemek alınacak yerde, OC şehrine benden önce gelen iki çocuklu aileyi beklemeye başladım. Onları bulursam delirmezdim. Orada nasıl yaşayacağımı izah edecek, bana yardımcı olacak birine ihtiyacım vardı. Etli yemek, pilav, patates tatlıydı ve macun gibiydi. Akşama kadar yemekler yanımda, yemek dağıtılan yerdeki taşın üzerinde oturdum. Ne çocuk, ne de annesi, babası, ablası geldi. Demek ki ya yemek almaya gelmiyorlardı, ya da gelip gitmişlerdi de ben görmemiştim. Bu beklemelerim bir hafta sürdükten sonra öğrendim ki OC şehrin değil, kampın adıymış. Birçok OC, AZC[4] kampı varmış. Kısadan başlanıp gitgide uzun beklenen bekleme odalarından birindeymişim. Umutsuz, yorgun ve pişmandım; yalnızlığımın unutulmayacak kötü anlarını yaşıyordum.

Karanlık bastırınca odama dönerken, açlığımı bastırsın diye dağıttıkları ekmeği gönülsüz yedim. Kısa boylu adam yine Devran'ın yanında oturuyordu. Gitmesini beklediğim her an sabrımı kemirdi, nihayet gece ikiye doğru sabrım

2 Onderzoek Centrum: Araştırma Merkezi
3 Bisiklet
4 Asielzoekerscentrum: Sığınma Merkezi

tükendi. Devran'a arkadaşının odasına gitmesini istediğimi söyledim, Devran sözlerimi çevirdi. Adam sinirlendi. Daha yeni gelmişim ama ona ve Devran'a hükmetmeye çalışıyormuşum. Müslüman değil diye ona öyle davranıyormuşum. Irkçı ve faşistmişim. Devran hepsini çevirmedi ama adam kapıyı çarparak çıkarken raşist deyince faşist dediğini anladım. Bir daha da gelmeyecekmiş. Buna çok sevindim. Adam gidince Devran bir dakika önce odada bağıran olmamış gibi davranmaya başladı; geceliğini giydi, saçlarını savurdu, dolaptan soğuk sütünü alıp içti. Bana da ikram etti. Ona baskı yapmak istemediğimi; ama günlerdir uyumadığımı, arkadaşının ve onun anlayışlı davranmadığını, kızmasını bekleyerek söyledim. Sanki ben başkasıyla kavga ediyorum da o da araya girip ayırmaya çalışıyormuş gibi sakin, "Ben seni anlıyorum ama o gitmedi. İyi ettin, küstü bir daha gelmeyecek inşallah," dedi, gülmeye başladık.

Ertesi gün Devran imzaya gitti geldi, odasından çıkmadı. Gelen gidene yüz vermedi, ben sormadan anlatmaya başladı. Çok serbest büyümüş, sevgilisi varmış ülkesinde fakat başkasıyla evlenmiş. Hollanda'da yaşayan uzaktan akrabaları onu istemiş ailesi de Avrupa'ya gitsin diye vermiş. Avrupa da ne Avrupa'ymış ha! Kaçak gelmiş. Paralarını yolda almışlar. Dağın başında, neresi olduğunu bilmediği bir yerde hepsini terk etmişler. On kişilermiş. Onlarla birlikte gelen ailenin çocuğu soğuktan donmuş, ölmüş. Karların ortasında kaldıkları bir gün polisler kovalamış. Kaçarken eşyalarını atmışlar. Yolculuğu nerdeyse üç ay sürmüş. Sonunda İtalya'ya girmeyi başarmışlar.

Evleneceği adam İtalya'dan gelip almış onu, evine götürmüş. Bir de ne görsün, evde başka bir kadın ve dört tane de çocuk varmış. Ailesinin onu verdiği adamın oturumu yokmuş, oturum almak için bu dört çocuklu kadınla nikâh

yapmış ve nikâhlı karısı olduğu için de doğal olarak onunla yatıyormuş. Kocası böyle açıklasa da Devran kabul etmemiş, kavga etmiş. Karşı çıkıyor diye kocası onu sürekli dövüyormuş. Bir gün balkona çıkıp imdat diye bağırmış. Komşuları polisi aramış. Polis gelip onu ve kocasını götürmüş. Kocası oturumu tehlikeye düşmesin diye onu tanımadığını, yoldan aldığını, onun bir fahişe olduğunu söylemiş. Eğer karısı olduğunu söylerse, sahte evlilik yaptığı ortaya çıkar ve kocası sınır dışı edilirmiş. Kocasını serbest bırakmışlar, onu da kampa getirmişler. Ne yaşarlarsa yaşasınlar, onların geleneklerine göre birbirlerini bırakamazlarmış artık. Kocası her hafta sonu gelip onu evine götürüyormuş. Gittiği evdeki bıçakların hepsini saklıyormuş. Sinirlenince adamın onu keseceğinden korkuyormuş. Hatta bıçaklardan en büyüğünü kampa getirmiş. Yanına gelen kısa boylu adam onu seviyormuş ama Müslüman değilmiş. O sevmiyormuş sadece orada vakit geçiriyormuş. Kala kala o cüceye mi kalmış. Akşam ben cüceyi kovduğumda hemşerileri, Müslüman olmadığı halde nasıl Devran'ın yanına gidiyor diye adamı dövmüşler. Bir daha görürlerse öldüreceklermiş, ölmesin diye görüşmeyecekmiş.

***

O gün erkenden yattım, günlerdir beklediğim uyku beni alıp götürdü. Sabah dinç uyandım. İmzamı erkenden attım. Kamptan cezaevinden firar edercesine uzaklaşmak istedim. Adını aklımda tutamadığım sokaklardan geçer, kaybolursam, nerede olduğumu soramazsam diye korktuğum için, tek tek sokak numaralarını yanımda taşıdığım kâğıda kaydettim. Evlere, bahçelere bir daha göremeyecekmişim gibi aklımda tutarak baktım. Ağaç sayılarını not ettim.

Geri dönüşüm için kendimce bellek koyarak, zamanı hesap ederek orman yoluna çıktım. Ülkemin şehirlerinde nerede yeşillik, orman, açık alan gördülerse kesip kuruttukları için, "yeşil cennet" diye tarif edilen yerin buralar olduğunu düşündüm. Buralarda beton binalar yeşillikleri yok etmiyor, tam tersi evler yeşillikler, ağaçlar arasına saklanıyordu. Ama nedense temiz havayı ne kadar içime çekersem çekeyim, burada Türkiye'deki gibi ciğerlerimin içini oksijenle doldurup, içimde gezdirip, ısıtarak dışarı çıkartamıyordum. Bir yara gibi içime yapışıp kalıyordu.

Kaç ağaç geçtiğimi sayarak giderken ağaçların arkasına saklanmış evlerden birinin açık kapısından kocaman köpek salyalarını akıtarak fırladı, üstüme atladı, ayaklarını beni düşürmek için hızla omuzlarıma vurdu. Düşmedim. Göz göze geldik. Salyaları üzerime akıyordu ama dişlerini de geçirmiyordu. Avrupa'ya uyum sağlama kuralları içinde öğretilenlerden biri de, köpekler havlayınca, peşimize takılınca -yabancıları onlar da sevmemiş- önlerinde hazır olda durup, hareket etmememiz gerektiğiydi. Öğrendiğimden değil, canımı kurtarmayı istediğimden köpeğin gözlerine bakarak "Ne olur yapma," dedim kendi lisanımda. Biraz daha baktı gözlerime, baktıkça öfkesinin ve ısırma kararlığının geçtiğini fark ettim. Öfkesi her geçen saniyede azaldı, azaldı ayaklarını omuzlarımdan indirdi, arkasına bakmadan kuyruğunu sallayarak gitti.

Panik ve şaşkınlık aynı anda geldi, bocaladım ve anlam veremediğim bir donukluğun içine düştüm. Donukluğum anlamlansın diye olasılıkları düşünürken korkmaya başladım. Hadi ısırsaydı, çenemi koparsaydı ne yapardım? Orada kan kaybından ölürdüm herhalde. Cesedimi de köpek yerdi, tamamen ortadan kalkardım. Böyle düşünerek, düşündüklerimi üretip geliştirerek yürürken kaybolmayayım

diye saydığım ağaçların sayısını unuttum, kaç tane daha geçtiğimi, nerelerden ormanın içine doğru dönüş yaptığımı karıştırdım.

Geriye dönmek istemeyerek ormana daldığımda, uzunlu kısalı, yeşilden başlayıp kahverengiye doğru renk değiştiren, aralarına büyük papatya ve eflatun dikenli çiçekler serpiştirilmiş bir halı önüme serildi. Birbirine dolanmış, sarmaşığa benzeyen, ince dallı ağaççıkların ördükleri duvarı, halının üzerinde yürüyerek takip ettim. Sarmaşıkların yerlerini dikenli büklere bıraktıklarını görünce eski bir tanıdığı görmüş gibi sevindim. Henüz kararmamış, iri, kırmızı böğürtlenlere ağzımın suyu aktı, ben de birkaçını koparıp yedim ve yandaki kapıdan içeri girdim.

İçeride uzaktan gördüğüm yüksek ağaçlar vardı. Bazıları kol hizası almış düzenli sıralanmış, bazıları ise sıraya karşı çıkmış rastgele yerlere kısa, uzun, kalın, ince yayılmışlardı. Onlardan aldığım oksijen beni neşelendirdi. Soru sormadan, yargılamadan muhabbetlerine katmak istediler. Hatta hatta düzensiz ağaçlardan biri "Eğer bir gün sevgilin olursa evimize çekinmeden getirebilirsin, burası senin de evin sayılır," diyerek bana ait hiçbir şeyin olmadığını düşündüğüm bu ülkede bir ev sundu. Ağaçların köklerine neşeyle dokunarak, ondan ona kelebekler gibi konarken, ya da kendimi önemli biri gibi hissederek, "yabancı" olma duygusunu ayaklarımın altında, nemli toprağın üzerinde çiğneyerek uçuşurken, fark etmeden ağaçların el ele tutuşarak oluşturduğu halkanın içine girdim. Önüme ağaçsız, engebeli çimden bir halı serildi. Halının üzerinde pazar arabasıyla gezinen birkaç kişi vardı. Arabalarının içinde de uzun çubuklar. Hollanda'nın düzlüğünde tepe adını verebileceğim, insan eliyle yükseltilmiş bir çıkıntının üzerindeydim. Golf oynamaya gelenleri şaşkınlıkla izledim. Golf sporunun gerçekte var olmayacağını, sade-

ce okuduğum kitapların satırları arasında bulunabileceğini sandığımı o an anladım. Kitaplarda öyle anlatmışlardı ki tıpa tıp aynıydı. Hatta oyuncularının elit takılıp, geri kalanları küçümsediklerini uzaktan baktığım, hayal meyal seçtiğim oyuncuların mimiklerinden anladım. Oturup izledim. Kimim, o tepede yalnız başıma ne işim var onları hiç ilgilendirmiyordu. Beyaz eldivenli elleriyle attıkları beyaz topların girdiği delikleri köstebekler gibi arıyorlardı. Yaptıkları sporun estetikliği ve bana yabancılığı kibirli oldukları yargımı daha da güçlendirdi. Oysa gerçek, imkânsız sandığım bir görüntüyle karşılaşmamdı.

Sokaklarda dolanmaktan yoruldum. Parklarında oturdum, yeşilliklerine uzandım, dinlendim, tekrar dolandım. Etrafımda çok sayıda insan olsa da dillerini bilmeyince yok sayılıyor, yok sayıyordum. Birbirimiz için hiç kimseydik!

***

Odama döndüğümde Devran,

"Nerdesin? Türkiye'den gelen birkaç asielzoeker tanışmak, sana yardımcı olmak için geldi. Seni çok aradık. Daha yeni geldin, buraları bilmiyorsun, kaybolursun. Nereye gittin? İmza vermezsen mültecilik hakkın yanar" diye endişeli yorumlarıyla, meraklı sorularını sıralarken, kalorifer peteğine yıkadığı çamaşırlarını asıyordu. Zor anladığım konuşması arasında "Tumanımı yıkadım" diye açıklama yaptığı dikkatimden kaçmadı. Buzdolabını açtı, soğuk sütü yine kafasına dikti.

"Çok süt içiyorsun," dedim. Karnını okşayarak,

"Hamileyim," dedi.

"Kocandan mı?" Ağzımdan kaçan sözcüğü tutamamıştım.

"Odama başkaları gelip yanıma oturunca, memelerime

bakınca sanıyorsun ki onlarla yatıyorum. Hepsi o kadar işte. Kocam ne yaparsa yapsın özümü bir kere ona teslim etmişem. O benim kaderim. Dinimizde ve ülkemizde ayıp, günahtır boşanmak. Keşke senin yerinde ben olsaydım," dedi. Daralan ruhuna nefes aldırmak için tüm havayı yutmak isteyerek derince içine çekti. "Asbap aparmaya gidiyorum," deyip odadan çıktı.

Devran'ın gün boyunca yaptığı en önemli iş telefonla konuşmaktı. Eğer arayanı yoksa o arıyor, kocasının oturum almak için evlendiği karısını, çocuklarını, ona yaptıklarını, kocasının onu kesmek istediğini herkese, kampta olan bitenleri de kocasına anlatıyordu. Kıskanç, geçimsiz kocası anlattıklarına sinirleniyor, hafta sonu evine götürdüğü Devran'la kavga edecek konuları biriktiriyordu. Devran kampa döndükten sonra, hafta sonuna kadar telefonla kavgalarını sürdürüyorlar, diğer hafta sonunda konuyu değiştirip, kavgalarına devam ediyorlardı. Kocasını sadece birkaç saniye, Devran'ı hafta sonunda götürmeye geldiğinde, unuttuğu eşyasını almak için kafası önde, öfkeden kızarmış yüzüyle burnundan soluyarak odaya girip çıktığında gördüğüm halde, konu sıkıntısı çektiklerinde, haftalık konuları olmuştum. Devran kocasına benim orada yalnız olduğumu, tek başıma iltica ettiğimi, imzamı attıktan sonra ormanlara doğru gittiğimi ve kaybolduğumu anlatmış. Kocası da, benim mutlaka gizli kapaklı işler çevirdiğimi söyleyip, benimle konuşmamasını tembihlemiş. Evliliklerine zarar vermek amacıyla, karısına kadın sığınma evlerinden bahsedebilirmişim. Kocasına söylediklerini sorma şansım yoktu. Devran ne anlatıyorsa bazen kızarak, bazen tepkisiz şaşarak dinliyordum.

Doktora gittiğimizde gördüğümüz genç ve yakışıklı genç, derinden "ahhhh" çekerek, içine düşecek gibi gözünü

kırpmadan davet ederek bakması geldi gözümün önüne. Sanki bir yere koşarak yetişmeye çalışırken, gideceği yer yanına gelmiş gibi aniden donup kalmıştı. Güzel Devran'ın arzulu gözlerini hisseden genç, uzun kirpiklerinin altındaki kara büyük gözlerini kaldırıp "ne var" anlamında başını sinirli sallamıştı. Devran "Aynen kardeşime benziyorsun," demişti kendi dilinde başkalarının da duymasını isteyerek. Söylediklerini kimse anlamamıştı ama niyetini herkes anlamıştı. Gençle birlikte "yalancı" demek isteyerek gülümsemiştik.

Bu saatte asvap apartmayacağına göre geçen gün gelen iri kıyım adamın odasına gitti diye düşündüm. Müslim olmadığı için, dövülen kısa boylu hemşerisinden sonra odaya bu defa o dadanmıştı ama diğeri gibi sabaha kadar oturmuyor, yüksek sesle konuşmuyordu. Gözlerini dikiyor, Devran'ın güzel memeleri arasında kayboluyordu. O da bunu bildiği için yakası açık giyeceklerinin hepsini sıraya koymuştu. Devran'ın memeleri arasında kaybolan adam, kafasını kaldırmadan "Odam müsait, kimse yok, hem duş alırsın," diyordu orada olmamdan rahatsız olduğunu hissettirerek. Ben de kitap okuyormuş gibi yapıp, kaçamak bakışlarla, Devran'ın cilveli, adamın isteğini anlamamış gibi saf sorularını dinliyordum. Adam gidince "Seni kocana söyleyeceğim," dediğimde "Valla memelerimi keser," demesine birlikte gülüyorduk.

***

Kamptaki kadınların tamamına yakını hamileydi. Karınlarının içinde hareket eden bebek, ailenin geleceğinin garantisiydi. Bebeğe bir şey olmasın diye dikkat ediyor, kontrolleri sabırsızca gün sayarak bekliyorlardı. Mülteci-

lerin duyduklarına ve oturum alma hesaplarına göre eğer prosedürleri devam ederken orada doğururlarsa, çocuk o ülkenin vatandaşı olacak, aileye de oturum vermek zorunda kalacaklardı.

Devran gidince sessizliğin kıymetini bilerek, günü düşünmek isteyerek uzandım, içeri iki kişi daldı. Erkeğin Türkiyeli Kürt, kadının Ermeni olduğunu, dört yıl evvel mülteci kampında tanışıp hemen sevgili olduklarını daha doğru dürüst tanışmadan öğrendim. Yapışkanlık derecesinde ısrarla odamdan çıkarıldım. Odalarına götürüldüm.

Oda Türkiye'den gelenlerle doluydu. İnce, uzun bedenli, kaşık kadar yüzlü Maral, yemeğe geç kalanlara anaçça kızdı. Seydo "Yengenizi kızdırmayın," dedi. Yüzü gür sakal ve bıyıktan seçilemese de, gözleri muzipçe ışıldıyordu. Odada en gencimiz Ertan'dı, on altı yaşındaydı ve anlattıklarına göre üç yıldır oralardaydı. Herkes gibi o da kaçak gelmişti. Kolları, ellerinin üstü yara içindeydi. Seydo "Bu jiletçi," dedi. Ertan'ın kavga ederek, küfrederek, suçlayarak, öfkesini boşaltmaya çalıştığı bakışlarından belliydi. Seydo ona sahip çıkıyor, hafta sonları evine götürüyor, öğütler veriyormuş. Bunları söylerken Ertan'ın ensesine şefkatle vurdu. Sandım ki Ertan sinirlenecek, bağıracak ya da mahcup olacak, sessizce çıkıp gidecek. Oysa Ertan, genç yüzüne hiç uymayan, horlanmaya alışkın bir ifadeyle sırıtıyordu. Seydo ve Maral dört yıl sonra, tam oturum alacakken yaptıkları yasadışı işlerden dolayı yakalanmış, tekrar günlük imzaya tabi tutulmuşlar. Yine yasadışı yollarla tuttukları evleri varmış. Hafta sonu giderken Ertan'ı da götürüyorlarmış. Yasadışı işlerinin ne olduğunu sormuyorum. Görünüşe göre Seydo Ertan'ı çocuğu gibi kolluyor, iyileşmediğine tanık oldukça sinirleniyor, "Senin yerinde olsam, kolumu değil göğsümü jiletlerdim," diyor.

Odadakilerin birbirlerinin ağzından laf kapma, birbirleriyle alay etme, birbirlerine laf sokuşturma yarışını izledim. Anlattıklarına ve olaylarına yabancıyım ama aynı dili konuşmak, azınlık olmak, olaylarının içine dahil edilmeme neden oluyordu. Maral Seydo'yu sürekli azarlıyor. Seydo, alttan alıp gülüyor. Maral, Seydo'nun karısını boşamak istememesine öfkeleniyordu. Ortak bir konumuz olsun diye,

"Bende Şivan'ın kaseti var, getiriyim de dinleyelim," dedim.

"Biz Şivan'ı sevmek," dedi Seydo. Şaşırdım.

"Neden?"

"O karısını boşadı." Daha yeni tanıştığım halde ülkesinde altı çocuğu ve karısı olduğunu, sevgilisiyle yaşadığını gizlemeyen, tam tersi övünerek söyleyen Seydo'nun gerekçesine elimde olmadan güldüm.

"Senin yaptığın ne? Karını, çocuklarını Türkiye'de bırakmış, burada Maral ile yaşıyorsun," dedim.

"Ben karımı boşamadım, ömrümün sonuna kadar o benim karımdır, onu severim, buraya gelsin onunla da yaşarım," dedi. "Maral başka, o başka" diye ekledi. Maral sanki Seydo'yu dövecekmiş gibi üstüne yürüdü. Yorulduğum için tartışmayı heyecanlı yerinde bıraktım. Seydo canına minnet bildi, haklı olduğunu heyecanla savunurken cümlesini bitirmeden, sofranın ne zaman hazır olacağını sordu.

Tekrar hep bir ağızdan konuşma ve gürültü başladı. Turgut asabi, hiç konuşmuyor. Eroin kaçakçılığından altı yıl cezaevinde yatan Ali, Almanya'da resmen evli olmasa da dört çocuğu olduğunu ve Hollandalı sevgilisini övünerek anlatıyor. Örf ve adetleri aşmış, yasakları ve kınamaları yıkmış, gülüyorlar. Hollandalı sevgilisi geldiğinde Ali başkasıyla birlikte diye odada ne varsa kırmış dökmüş. Eroin kaçakçılığı yaptığı için pişman olduğunu sakınmadan söylüyor. Turgut

ona ters ters bakıyor. Yaşamlar örneklerle anlatılmaya, Maral hazırlığına devam ediyor. Yemeğe kalmak istemiyorum, Devransız odama, özlediğim sessizliğe gitmek istiyorum. "Odamda telefonum kaldı, alıp geleyim" diyerek kalkıyorum. Benimle birlikte Turgut da kalkıyor. Bana yapılan ısrarın ona yapılmaması gözümden kaçmıyor, ben yeniyim, ilgi ondan diye düşünüyorum. Odadan çıkınca, Turgut,

"Dikkatli ol. Hiçbiri beş para etmez. Oturum için örgütümüzün adını kullanıyorlar. İnsan yokluğundan katlanıyorum, benden söylemesi, uzak dur onlardan," diyor. Biraz önceki içli dışlı sıcak ortamın beş para etmezliğini düşünerek odama giriyorum.

Aradan yarım saat geçmeden tekrar davet ediyorlar ısrarla beni, gitmek zorunda kalıyorum. Seydo kafama sokmam için, "Bizde öyle sizin gibi ben yedim yok. Buradayız hepimiz hep beraber benim odamda yiyeceğiz. Birbirimize yardımcı olup sahip çıkacağız," diyor. Sonunda geç vakit, yalnız kalma hevesiyle kalkıyorum oradan.

Oda kapımın önünde bir grup kadın, erkek, çocuk yerlere oturmuş, gülüp konuşuyorlar. Girmek için kapıdan çekilmelerini işaret ediyorum. Üstünde atlet, altında kısa şort olan adam dilenci taklidi yaparak "sigarette, sigarette" diyor. Kapının önünde oturan kadına abanarak kapımı açıp, üstünden atlayarak içeri giriyorum. Çocuklar ağlıyor, kapılar tekmeleniyor, kavga ediliyor, gülünüyor. Sinirleniyorum, ağlıyorum, uyuyamıyorum, okuyamıyorum, Hollanda televizyonunu izleyemiyorum. Güzel Devran o gece de gelmiyor ama gece üçte Maral geliyor. İnsansızdık ve birbirimizle samimi olmalıydık. Samimi olmanın göstergesi, istediğin zaman birbirinin odasına dalmak, istediğin kadar kalmak, istediğini istediğin uzunlukta anlatmaktı. Ortalığı toplamış, çay servisini yapmış olan Maral derdini anlatmaya gelmişti.

İyi de etmişti. Hiç olmazsa anlamadığım dildeki kavgaları dinlemekten kurtulmuştum.

Kocası ölmüş, anası ve babası o kocaya kaçınca yok hükmüne geçmişler, o da buraya gelmiş. Seydo ile dört yıldır birliktelermiş. Seydo iyi niyetli, fedakâr, cömert, yakışıklı ama safmış. Maral olmasa herkes onu kullanırmış. Bütün saflığına ve fedakârlığına rağmen karısından, çocuklarından asla vazgeçmiyormuş. Çocuklarını getirmeye çalışıyormuş, peşinden de karısını getirecekmiş. O zaman yine yalnız kalacakmış. Ondan vazgeçemiyormuş. Markette karşılaşmışlar, Seydo eline dokunmuş ve gülmüş. Ayaküstü sohbet etmişler, hemen Maral'ı evine davet etmiş. İlk tanıştıkları gün sevişmişler. Seydo güzel sevişiyormuş. Maral'ın cinsel organındaki kalp şeklinde bıraktığı kıllara bayılmış. Karısı ile böyle sevişemiyormuş. Karısına 'sen de böyle yap' diyemezmiş. Maral'ın sevişmesine tapıyormuş ama bir türlü 'karımı boşarım' demiyormuş, 'karım gelince birlikte yaşarız' diyormuş. Tanışalı bir gün olmadan mahremini rahatça anlatmasına şaşarak, aşk hikâyesini sanki dünyada sadece kendisi yaşamış gibi uzun uzun anlatmasını bıkarak dinliyorum. Gitmesini istediğim için soru sormuyor, dinlemediğimi hissettirmeye çalışıyorum. Ama onun için önemli olan benim dinlemem değil, onun anlatması.

Gürültüler azalıyor, Maral sabaha karşı gidiyor ve uyuyorum. Sabah Devran geliyor. Doktorda afspraak'ı[5] varmış. Afspraak kâğıdını almaya gelmiş. Kısa açıklamasından sonra tekrar uyuyorum. İki saat sonra ağlayarak geliyor. Ne olduğunu soruyorum. Kızaran burnunu çekip, gözyaşlarını sinirle silerken, kızı olacağını öğrendiğini söylüyor. "Kocam kızımla ikimizi keser, öldürür. Ne yapacağım?" diyor. Ben

5 Randevusu

teselli sözleri ararken "Gelen posta listesinde adını gördüm," diyor. Doğacak kızı ve kendi yaşamı konusunda panik içindeyken, günlük yaşama ani dönüşü, yarınsız günü yaşamaya çalışması şaşırtıyor, gülümsetiyor. Yüzümü yıkamadan şiş gözlerle çıkıyorum. Mahkeme bildirimi sanıyorum. Zarfı parçalayarak açıyorum. Nazan'ın,

"Düşün ki gelmişler
Oturmuşlar yanına,
dilini bilmezler
konuşamazlar
Anlatamazlar dertlerini!
Sen anlat onlara sevgili arkadaş.
Düşün ki sen burada değilsin,
bu dilini bilmediğin topluluk senin yanında
Uçuşan kelebeklere
bakacaksın bu günlerde
ağlamaklı bulutlara bir de
bir de
aynaya
hem de öyle bir bakacaksın ki
bütün çizgilerin
Aynada."[6]

diyen şiiri ve sevgi sözcüklerini, bir koltuğun köşesine kıvrılmış huzurlu beyaz kedili kart bana getiriyor. İçinde yalnızlıkların, köksüzlüklerin, umutsuzlukların, umutların büyüdüğü bu küçük Avrupa ülkesinde ilk defa mutlu oluyor, kuş olup uçmak, insan olup sabretmek, mücadeleci ruhumu yüklenip direnmek istiyorum. Karta Nazan'a sarılır gibi sarılıyor, kediyi bağrıma basıyorum. Karnım aç ama mutluyum.

6 Nilüfer Akay'ın şiiri

***

Ben gidip gelene kadar odamdaki boş iki yatak dolmuş. Birine Togo'dan gelen Mavianna, diğerine Afrika'nın hangi ülkesinden geldiğini bilmek, adını öğrenmek istemediğim koca popolu yerleşmiş. Mavianna ile aynı dili konuşmadığımız halde anlaştık, koca popolu ile anlaşamadık çünkü o Mavianna ve benim tüm yiyeceklerimizi yiyor, giyeceklerimizi giyiyor, kendininkileri saklıyor. Mavianna'nın yastığına el koydu. Daha yeni geldiği halde odamız koca popolunun arkadaşlarıyla doldu. Odada ondan başka kimse yokmuş gibi gece yarılarına kadar arkadaşlarıyla oturuyor, gürültü yapıyor. Koca popolu tanıdığı bir grupla gelmiş olacak ki kimseye minneti yok. Onlar gelince Devran sanki odadan tamamen gitti. Ancak yatmadan yatmaya geliyor, erkenden de gidiyor. Mavianna ile birbirimize gülümsüyor, yakın olmaya çalışıyoruz. Ona sabah polise gidip imza vermesi gerektiğini, bilmiyorsa yardımcı olabileceğimi işaretlerle söyledim. Gece sabaha karşı koca popolunun misafirleri gittiğinde üzgün, umutsuz uykuya daldım. Sabah erkenden kolumdan, "polis, polis" diye sarsılınca yatağımdan düşecekmiş gibi fırlayıp kapıya çıktım. Mavianna'nın şaşkın bakışlarından, evimizin basılmadığını, Mavianna'nın polise gitmek için uyandırdığını anladım, yüzümü soğuk suyla yıkayıp kendime geldim. Mavianna'nın yeni geldiğini bildirmek için polise gittik.

Mavianna'nın yemek yaptığı zamanı koca popolu nasıl anlıyor bilmiyorum ama tabağı masaya koyunca o da kapıdan içeri girip masaya oturuyor. Mavianna üzgün yüzüme bakıyor, sofraya beni de çağırıyor. Her seferinde reddediyorum. Ben onun sofrasına oturmadığım için o da benim soframa oturmuyor. Benim onların yediklerine, yeme şekillerine alışmadığım için sofrasına oturmadığımı bilmiyor. Lapa

haline getirdiği pirinci, tencereden elleriyle alıyor, avuçlarında sıkıyor, hazırladıkları sosa batırıp yutuyorlar. Koca popolu Mavianna'nın yemeğini yiyince bana dönüp "sigara" diyor, verdiğim sigarayı ağzına götürüp yakmam için eliyle çakmak işareti yapıyor.

Devran'a, hamile olduğu için kocasının yanına taşınma ve ayda bir imza hakkını elde ettiği akşamdan bildirildi. Sevinmesini bekleyen görevlinin yüzüne karşı ağladı. Dünyanın tüm renk ve çeşitleriyle karşılaşmaya alışkın tepkisiz görevli ağlamasının sonunu beklemeden robot gibi çıktı. Devran tekrar tekrar "Burada özgürdüm, ne yapacağım şimdi?" derken ben özgürlüğün değişen mekân ve yere göre anlam yüklendiğini düşündüm. Mülteci kampında özgürlüğü bulmuş ve kocasının yanında kaybedecek olan Devran'la benim anladığım özgürlük ne kadar farklıydı.

Kocası onu almaya gelmeden eşyalarını toplamaya başladı. Bir yandan çantasını dolduruyor bir yandan da "Ben ne yapacağım? Kızım olunca onu da beni de öldürecek," diye yakınıyordu. Kocası gelince hızla eşyaları taşıdı, yüzüme bakmadan "Bicyclemı sana bırakıyorum," deyip odadan nemli gözlerle çıkıp gitti. Arkasından yeterince düşünüp üzülemeden Maral ağlamaklı içeri girdi.

Bu defa "Bize gidelim," demeden anlatmaya başladı. Hafta sonunda yine Seydo ile tartışmışlar. Seydo kapıyı çarpıp gitmiş. Kampa yalnız gelirken uzun yürüme yolunda eşyalarıyla yorulmuş. Belki Seydo'ya veya arabalı birine denk gelirim diye on adımda durup etrafına bakınıyormuş. Tren istasyonu ile kampın arası yayan bir saat sürüyormuş. Etrafına bakınırken bir araba onu geçtikten sonra durmuş, sonra geri geri gelmiş. Tanıdık diye koşmuş binmiş ki, tanıdık değil Avrupalı biriymiş. Avrupalılar yardımseverdir diye düşünmüş. Adam ona bir şeyler söylüyormuş ama o anlamıyor-

muş. "Gulden mi istiyorsun?" diyerek para göstermiş, adam "No no," demiş. Kampa yaklaşırken önünü gösterip "Seksüel masaj," demiş. Maral "Stop, stop!" diye bağırmış. O arada kampı geçmişler. Daha araba durmadan kapıyı açıp dışarı atmış kendini, adam da küfrederek çantasını savurmuş arkasından. Kampın içinde kimsesiz kadınları götürüp satmak için bunlar hep geziniyormuş. Ben yalnızmışım, dikkatli olmalıymışım. Seydo duymamalıymış. Polise gidip şikâyet etmiş. İfadesini alacak ve fotoğraf göstereceklermiş.

***

Maral titreyerek ağlarken görevli gelip daha önce talep ettiğim iki kişilik odalardan birine taşınabileceğimi söyledi. Maral ile birlikte eşyalarımı taşıdık. Odada beni genç, güler yüzlü Kosovalı Julyette karşıladı, yatağımı gösterdi, tokalaştık ve gitti. Julyette odaya akşamdan akşama geliyordu. Erkekler fahişe olduğunu söylüyordu. Kimse bir şey görmemişti ama duymuşlardı. Mülteciler için oda sadece yatmak ve dinlenmek içindi. Sabah yataktan kalkan kendi ülkesinden olanların yanına gidiyor, birlikte yemek yiyor, geziyor, dedikodu yapıyor, anılarını anlatıyordu. Julyette de onlardan biriydi. Övülen, hayran olunan, kıskanılandı. Bozuk dişlerin insana bu kadar yakışacağını düşünemezdim. Birbirinin üstüne binmiş dişler, çıktıkları diğer dişin üzerinden geriye dönüp adeta kahkaha atıyordu. Konuşmadan el kol hareketleriyle anlaşıyoruz. Çok anlaşmamıza da gerek yok. Ne o benim, ne de ben onun neden geldiğini, dini inancını, siyasi görüşünü sorguluyoruz. Sadece birbirimizi görünce gülümsüyoruz. Odaya az uğradığı için minnet duyuyorum ona.

Geçen gün kamptan çok uzaklaştım. Yolu bulmak için girdiğim her sokak çıkmaza girdi. Her çıkmaz sokakta hava

biraz daha karardı, ben paniklemeye ve korkmaya başladım. Kamptan uzaklaşma, etrafındaki köyün içinde gezinme, tek tük insanları, hayvanları izleme isteğimi engelleyemiyorum. O zaman uzaklaşmamanın yollarını aramalıyım diye düşünerek kendime nedenler yaratıyorum. Günlük imzamı öğleye doğru atıyorum ki, ormana gidecek uzun vaktim olmasın, eğer gidersem imza saati bitmeden dönmek zorunda kalayım.

Julyette kalkıp, kahvaltısını yapıp gittikten sonra kitabım varsa okuyor, ya da yatakta lisan çalışıyorum. Öğleye doğru yataktan çıkıyor, yere bakarak, ağaçları, gökyüzünü görmeden imzamı atıp dönüyor, kahvaltıya oturuyorum. Sonra ben odalarına gitmesem de mutlaka, uykudan yeni uyanan Türkiyelilerden biri uğruyor, oturuyor ya da beni yanlarına çağırıyorlar.

Julyette'nin AZC'ye transferi çıktı. Akşamdan hazırlandı; sakin, dingin, düzenli, tepkisiz.

Sabah vedalaştık. Yerine Etiyopyalı, zayıf, güler yüzlü bir kadın geldi. Dans eder gibi veya varlığından hiç kimsenin haberdar olmasını istemez gibi yürüyor. Birbirimizle işaretlerin arasına serpiştirdiğimiz, orada duyduğumuz birkaç Hollandaca, İngilizce sözcükle anlaşmaya çalışıyoruz. Odaya nadir geliyor, bazen ağlıyor. Çocuğunu yolda gelirken kaybetmiş. Ölmemiş, çalınmış ya da kaybolmuş. Böyle olaylar çok oluyormuş.

Maral ve Seydo her gün bunaltacak kadar ısrarla yemeğe çağırıyorlar. Bağırmak, yeter artık demek isterken, nasıl olduğunu anlamadan kendimi odalarında, dalga geçen, azarlayan sohbetlerin arasında bazen sessiz, bazen de onlara uyarak oturur buluyorum. Odama gitmek için her teşebbüsüm ısrarla karşılaşıyor. Onlar sabaha kadar oturuyor, akşama kadar uyuyorlar. Israrlarına direniyor, tükettiğimiz gün

ertesi güne atlamadan, sabah kan vermeye gideceğim diye çıkıyorum. Maral kendisini uyandırırsam birlikte gidebileceğimizi söylüyor. Seviniyorum.

Aslında randevum geçen haftaydı. Kan vereceğim adresi arayarak, kaybolarak buldum. Belirttikleri saatler arasında bekleme salonunda oturdum fakat çağrılmadım. Herkes gidince gelip elimdeki randevu kâğıdına baktılar ve vaktin geçtiğini söyleyip bugüne randevu verdiler. Bekleme salonunda olduğumu haber vermem gerekiyormuş. Sinirlenemeden, söylenenlere "okey, okey" veya "alsjeblief"[7] diyen tüm mülteciler gibi iki sözcüğü mırıldanarak çıktım. Dilsizliğime üzüldüm, yol boyunca kimsesizliğime ağladım.

Maral ile ertelenen randevuya gitmek için yola çıktık. O, Seydo'sunu, tanımadığı adamın arabasına binmesini yeniden anlatırken, daha önce saatlerce aradığım adresi on beş dakikada buldum. Bekleme salonunda sessiz otururken, tüm sessiz oturanlar gibi anlamadığımız konuşmaları can kulağı ile dinledik. Herkesin gözü içimizde güzellikte birinci olan kadındaydı. Uzun boylu, dal gibi ince, sarışın kadın, gür bal rengi saçlarını şelaleden akan gürültülü sular gibi belinden aşağı sarkıtmış, yer yer dalgalanan, içlere kıvrılan saçlarından kalçalarına doğru parıltılar saçmıştı. Gözlerini açıp kapadıkça kirpikleri, tarihi eser müzesinin kapısını aralıyormuş gibiydi. Müzenin kapısından içeri baktığımızda hüzün, 'benim yerim burası değil' diyen kırılganlıkla bizi karşılıyordu. Üstündeki pardösü aralanınca, fileli çorabı kısa eteğinin altından gözüktü. Pardösüyü çıkarınca göğüsleri ve karnı inceliğine isyan ederek dışarı fırladı. Hemşirenin sorularına tedirgin, buğulu sesiyle yanıt verdi. Maral eğilip, "Ülkesinde doktormuş, şimdi AİDS olmuş, üstelik hamile,"

7 Lütfen

dedi. Maral'ın sınavlarda heyecanlanıp daha az puan alarak hak ettiği yere girememiş bir öğrenciden bahseder gibi anlatmasına, güzel doktorun AİDS olması gerçekliği karıştı. AİDS'linin yanında oturan, çocuğu ile oynayan çocuk anneye baktım.

Gelişmemiş ufak bedenini kaplayan siyah ten, birini bu kadar mı güzelleştirirdi! Evcilik oynar gibiydi. Narin parmaklarıyla çocuğunun dudağına dokunuyor, gözleriyle gülüyordu. Büyüdüğünü göstermek için etrafındakilere ciddi ciddi baktı, arkasını dönüp çocuğunu emzirmeye başladı. Maral, "Daha on dördünde yok, nasıl doğurdu acaba?" diye sordu, gözlerimi çocuk annenin narin sırtından alamadan "Bilmem," dedim.

Dönüş yolunda Maral kaçırılma hikâyesini tekrar anlattı. Kampa dönünce Devran'ın bıraktığı bisikleti aradık, bulamadık. Çalınmış galiba. Ali bana kullanmayı öğretecekti.

***

Ertesi gün Seydolar uyurken Ali geldi. "Hava güzel, hadi gezelim," dedi. Gezmeye Turgut'u da çağırdım ama o öfkeyle, "Ben gelmiyorum, senin yerinde olsam gitmem," dedi. Ali, arasının bozuk olduğunu, Turgut'un kaprisli, kompleksli olduğunu söyleyip, "Hani cezaevinde zor yatanlar vardır ya onlardan işte," dedi.

Alilerin köyünde iki aile varmış. Babası her baba gibi otoriter, sinirli ve sertmiş. Diğer ailenin dört çocuğu varmış. Kız çocukları rakam dahi etmediği için aile ferdi olarak sayılmıyormuş. Diğer ailenin en küçük çocukları haylazmış ve annelerini dövüyormuş. Ali'nin babası annesini döven komşu oğluna çok kızıyormuş ve bir gün yan yana olan tarlada onu yalnız bulunca tartaklamış. Ali'nin babası her

yere silahlı gidermiş. O gün de silahını ağacın altına bırakmış. Tokatlanan genç silahı görmüş ve Ali'nin babasını arkasından vurarak kan davasını başlatmış. Komşu aile kan davasından kurtulmak için gece yarısı eşyalarını toplayıp Suriye'ye kaçmış. Suriye'de Ali'nin ablası yaşıyormuş. Telefon olmadığı için arayıp kan davalarının başladığını haber verememişler. Ablası köylümüz gelmiş diye sevinerek yola çıkıp evlerine davet edecekken, selamlarını almayınca, kan davalarının başladığını anlamış ama emin olmak için kocasını köylerine yollamış. Kocası bir gece ve gündüz yürümüş, olayı öğrenmiş. Ali'nin amca çocukları ve enişte kalaşnikoflarını alarak ailenin peşine düşmüş. Biraz aradıktan sonra aileyi akrabalarının evinde sofra başında bulmuş, taramışlar. Ailenin en büyük ağabeyi ölmüş, kardeşlerin ikisi yaralı kaçmış. Kaçanlardan biri Ali'nin babasını vuranmış. Delikanlı Ali'nin ailesinden köyde kim kaldıysa bulmuş taramış. Bu da yetmemiş, Suriye'de kavga ettiği birini daha taramış. Ancak filmlerde görülür sandığım sahneleri, olağan bir şey gibi anlatması, gerçekliğini kaybettirdi, güldüm. Neyse her şeyi taramaya alışan bu çocuğun peşine bu defa Suriye devleti düşmüş ve yakalamış. Asılacaklar arasında adını duyunca Ali'nin amcası manzarayı kaçırmamak, kendi elleriyle asmayı talep etmek için meydana erkenden gitmiş. Devlet sandalyeyi devirene para verdiği için bir çingene önce davranıp, parayı almış. Asılacaklar önce sigara içiyormuş. Ders olsun diye asıldıkları yerde sabaha kadar bekletiliyorlarmış. Kan davalı oldukları aileden böylece tek kardeş kalmış. Mersin'e yerleşmiş, çiftlik almış, evlenmiş barklanmış. Yerini öğrendiklerinde Ali Almanya'daymış. Babasının intikamını almaya doyamadıkları için ağabeyi ile uzun uzadıya sen öldüreceksin, ben öldüreceğim tartışması yapmışlar. Sonra Ali'nin öldürmesine karar vermişler. Öldürdükten sonra

gelip Avrupa'da uygarca yaşayacakmış. Valizini hazırlamış, biletini almış gidecekken annesi "Adam öldü, gelme," diye telefon etmiş. İnanmamış araştırmışlar. Adam satın aldığı tarlayı ilaçlarken ölmüş. Bunlar adamı kendilerinin değil ilacın öldürmesine içerlemişler. "Cahillik işte!" dedikten sonra, silahlarla büyümelerini, uçan kuşu vurduklarını anlattı. "Eğer kan davalı olduğunun peşine düşmezsen bizim oralarda adamdan sayılmazsın," dedikten sonra arkadaş olmamızı istedi. Arkadaş olduğumuzu söyledim. Böyle değil daha ileri arkadaş olmalıymışız. Kampta kadınsız yaşanmıyormuş. Hem yaşadıklarımızı kimse de duymazmış. Beni küçük düşürmemek için sır tutarmış. Zaten kadınlar güçsüz yaratıklarmış, onları mutlaka bir erkeğin koruması gerekirmiş. Etrafımızda kimse duymayacağı için çekinecek kimse de yokmuş. Turgut'un neden arkadaş olmamıza karşı çıktığını anlamıştım. Demek ki benimle ilgili planlarını oda arkadaşı Turgut'a da anlatmıştı. Sorunun kimsenin duyup duymaması olmadığını, canım sıkılıyor diye bir erkekle birlikte olmayacağımı, konuştuklarımızın aramızda kalmasını, hiç konuşmamış sayılmasını söyledim. Hayatını yaşamak istiyormuş. Karısının da ondan bıkmış olacağını hayatını yaşamak isteyeceğini varsaymasını söyleyince sinirlendi. O böyle bir şey düşünmez ve yapmazmış, değerliymiş. Sinirlenip onu bir daha görmek istemediğimi söyledim. Ben erkek kızmışım, aferin banaymış ama fikrimi değiştirsem her zaman onu arayabilirmişim. "Ben erkek kız değilim, erkek siz olduktan sonra olmak da istemem," dedim, anlamadan baktı, odama döndüm. Demek ki günlerdir sevgilisi Miki'nin deli olduğunu, intihar edeceğini, eğer ederse o bunaktan kurtulacağını söylemesinin nedeni beni ayartmaya çalışmasıymış diye düşündüm. Polise Miki'nin kendisini tehdit ettiğini iddia ederek şikâyet ettiğini duyunca şaşmadan ede-

medim. Ülkesinde kan davasının kahramanı olmak isteyen bu adam, Hollandalı bir kadının maskarası olmuştu. Öfke içinde odamın kapısına geldiğimde Maral'ı elinde birtakım eşyalarla kapıda beklerken buldum.

Bir şey anlatmadan, kendimi toparlamaya çalışarak kapıyı açtım.

"Bunlar burada kalsın diye getirdim. Bizim oda kontrol edilecek diye duyduk," dedi. Eşyalara baktım. Halka halka sucuklar, çeşit çeşit peynirler... Çalıntı oldukları besbelli, Maral sırıtıyor.

"Hemen bunları al çık. Şikâyet etmeyeceğim ama bir daha odama gelmeyin!" dedim. Bana yaptıkları iyilikleri sıralayacakken kapıyı kapatıp kilitledim. Kapı tekrar vurulmaya başladı, açmadım ama seslenince oda arkadaşım olduğunu anladım. Kapıyı açtım oda arkadaşımın arkasından Seydo içeri girdi. O da bana saygı duyduğunu, burada yaşamak, ailesine para yollamak, ev tutmak için istemeden hırsızlık yapmak zorunda kaldığını, başım sıkışınca onları aramamı, hiç kimsenin bana bir şey yapmasına müsaade etmeyeceğini söyledi. Kızgın ve yorgun sustum, çıksın diye açtığım kapıda Turgut bekliyordu. İçeri girmeden bunların hepsinin fırsatçı ve işbirlikçi olduğunu, PKK'nın adını kullanarak oturum almaya çalıştıklarını, Seydo'nun hırsız, Ali'nin uyuşturucu taciri, Ertan'ın serseri ve uyuşturucu bağımlısı olduğunu söyledi ve Ali'nin hakkımda ileri geri konuştuğunu, küçük Ertan'ın bile arkamızdan dalga geçtiğini ekledi gitti.

***

Transfer haberiyle gideceğim yerin bilinmezliği, yalnızlığı, dört ay sonra ilk defa ailemi aklıma getirdi. Arayıp aramamakta tereddüt ettim. Acaba ben de onların aklına ge-

liyor muydum? Onlar beni merak edince arayacak yerleri yoktu ama ben onları merak edince arayabilirdim. Telefon kulübelerinin olduğu yere gittim, uzayan kuyrukta bekleyenlerle sanki önemli işimiz var da aksamış gibi söylendik. Aslında işimizin olup olmaması değildi bizi söylendiren, beklemekti. Beklemek... İnsanı değersizleştiren, sonrasına hemen geçmek istediğimiz hal...

Kampta "Yarın gidiyorum," diyeceğim kimsem yok. Her ayrılık yalnızlığıma eklendiği, her yalnızlığım ayrılığı çoğalttığı için ailemi aramak istediğimi biliyorum. Yalnızlığı özlüyorum, bulunca seviniyorum; ama o beni sevmiyor, karşılıksız aşk gibi. Yalnızlığı özledikten sonra birlikte olunca, su gibi içiyorum, bir saniyesini boşa geçirmek istemiyorum. Hayallerimi kanatlarıma takıp gidiyorum istediğim yere, istediğim zaman. İstediğim kadar kalamayacağımın tedirginliği hayallerimi çabuk kurduruyor ama olsun "az olan çoktur" denir zaten. Beklemek ve bilinmezlikle yalnızlık birlikte gelince korkuyorum, yalnızlığın en koyusunu yaşıyorum. Korkumu gizlemek, üstünden atlamak, yüzüne bakmamak için çaresizce kim aklıma gelirse arıyorum. Bu işin en kötü yanı, beni istemediğini sevmediğini, yok saydığını bildiğim halde hep aklıma ailem düşüyor ve bilinmezlik beklemekle yanıma gelip, "hadi, hadi" diye eteğimden çekiştiriyor. "Bir saniye" deyip, aramayacağımı, unutacağımı defalarca kendime tembih ettiğim halde arıyorum. Onlarsız olmak, ayakkabının altında yer, yerin üzerinde asfalt, asfaltın altında hiç canlı yok demek. Üzerinde yürüdüğüm cam zeminden bana bakıyorlar ve tepeden bakarak değil de aşağıdan bakarak beni kimsesizleştiriyorlar. Transfer kâğıdımı aldığımda kimsesizliğim beni odada bulmasın diye ailemi aramak istedim. Sıranın çokluğunu bahane ederek aramaktan vazgeçecekken sıram geldi. Birkaç hamleden sonra telefon evimizde "kim-

se yoook, kimse yoook" diye çaldı. Ahizenin kaldırılmayıp, "alo" sesini duymayacağımdan emin olunca yalnızlığımı hissetmek, üzülmek için daha çok çaldırdım.

Odama döndüğümde Etiyopyalı, sessiz yürüyen kadın beni sevinerek karşıladı. Transferimin çıktığını öğrenmiş; eşyalarımın bir kısmını ve yiyeceklerin tümünü ona bıraktım. Sevinçlerin en güzeli olan şaşkınlıkla bir kez daha sevindi. Yüzünü üzgün hale getirdi, beni işaret etti, "no, no" dedi. Bıraktığım yiyecekleri işaret etti, duvarda asılı olan dünya haritasından ülkesinin yerini gösterdi, sınırlarını çizdi, yiyecekleri gösterip "allemaal"[8] dedi. Karnını gösterdi, içeri çekti, "bijna tien maand geleden"[9] dedi. "Nu"[10] dedi karnını şişirdi. "Water"[11] dedi, suyu kafasına dikti lıkır lıkır içti. "Kinder de weg"[12] dedi, ağladı... Birkaç sözcük ve hareketle anlaştık. Anlamadıklarımı yorumlarla tamamladım. Bence neden üzgün olduğumu sordu, kampın çok güzel ve rahat olduğunu söyledi. Burada yemek, su varmış. Çamaşır makinesini yeni görmüş. Bu yaşa kadar kullandığı sudan daha çok su kullanmış, yediği yemekten daha çok yemek yemiş, doktoru ilk defa görmüş. Ona bıraktığım yiyeceklerle ülkesinde yüz kişi doyarmış... Çocuğu kaybolmuş. Kaçırılmış... Öldürmüşler...

8 Hepsi
9 Yaklaşık on ay önce
10 Şimdi
11 Su
12 Çocuk gitti

8

Başka yerde buradan çok uzak! Çok geç! Belki de asla!
Bilmem nereye kaçıyorsun, bilmezsin nereye gidiyorum zira,
Sen, ey sevmek istediğim, sen ey bunu bilen!

- Charles Baudelaire

Çok yağmur yağıyordu ve sürekli ıslaktı bu ülke. Yağmur bütün ayak izlerini öncesi, tarihi, sahipleri yokmuş gibi her gün siliyordu. Damlalar ne kadar iri ve seri düşerse düşsün, birikemiyordu. Yerdeki taşlar damlaları düşmeden yolda karşılıyor, içine çekiyor, yok ediyordu.

Yağmurun sesinden uyumadığımı sandım, tan ağarırken kalktım. Hiç görmemişim gibi izledim yağmuru. Kampla vedalaşmak için üstüme hırka alıp kapının önüne çıktım. Yağmur suyuyla yüzümü yıkamak istedim. Elimi uzattım, düşen damlaları ardından gelenler avucuma vurarak çıkartıyor, yerine geçiyor, sonraki damla da onu çıkartıyordu. Yapraklarını, dallarını nerdeyse tüm kampın üzerine sermiş ağaçlara, yere döktüğü kızıl, sarı yapraklara baktım. Bu kampta daha

önce Nazi askerlerinin kaldığı söyleniyordu. Acaba, onlar da sabah kalkıp böyle gerinmiş, yağmuru, yaprakları izleyip sonra da katliam yapmaya mı çıkmışlardı? Filmlerde gördüğüm manzaralardan birini yaşıyordum. Kara hava, kara taş, kara ev içimi kararttı, özlemlerim büyüdü.

Saat sabahın onu olmasına rağmen, iç karartan alacakaranlıktaki bulutlar yağmura doyamamış hâlâ "Birazdan sizi de ıslatacağım," diye tehdit ediyor. Verdikleri eşyaları teslim ettim, kestikleri parayı aldım. Ellerim boş kalsın diye, kol çantamı sırt çantama koydum, bel çantamı taktım. Sırt çantama acil gerekli olacakları doldurdum. Transfer olacak kafileyi kamptan dolmuş aldı ve en yakın durağa bıraktı. Kafiledekilerin hepsi adeta yürüyen eşya! Tarif edildiği gibi Gilze Rijn'de indik. Oradan s-Hertogenbosch, Amsterdam trenine bindik. Amsterdam'dan aktarma yapıp Asendelft'e gidecektik.

Tren tıklım tıklım dolu. Boşlukta tutunacak yer arayarak duruyorum. Zor durduğumu gören birisi yerini verdi. Hepimizin ilk ezberlediği hazır cümle "Dank u wel"i ben de söyledim. Daha sonra öğreneceğiz fiilin birinci, ikinci tekil ve çoğul şahıslarının cümle içindeki yerlerini. Bana yer veren, tren sarsılınca kucağıma oturdu ve "alstubileft" dedi. Ben yanıt vermeyince tekrar "alstubileft" dedi, ısrarlarına dayanamayıp söyleyecek söz ararken, "dank u wel" ağzımdan yine çıktı. Bel çantamın üzerinden kabanımı kapattığım için hamileyim sanmış ve yerini vermişti, sarsıntıyla çocuğumun üzerine oturduğu için de paniklemişti. Ben de çocuğumun üzerine oturduğu için teşekkür etmiştim. Önce sessiz, sonra sesli gülmeye başladım. Gülmemin çıkaracağı sesi engellemek için ağzımı kapatıp dışarı bakmaya çalıştım ama olmadı, deli sansınlar diye içimden geldiği gibi koyverdim kahkahamı.

Bize verdikleri yol tarifi eskiymiş Zandaam'a gittik. Zandaam otobüsleri oradan geçmiyormuş, insansız yürüyen eşyalarla karşıya geçip, başka otobüse binip iki durak sonra indik. Saatler süren yolculuktan sonra geldik. Burada Delft bizi asacak ve şehrin adını sanki biz Asandelft koyacaktık.

Koyunlar gibi en öndekini takip ediyoruz. Kimse gideceği yeri bilmiyor. Kara tuğlalı evler şehri iyice karartmış. Çatısı sivri evlerin aralarından eşyalarımızı ve kendimizi sürükleyerek geçirip, lağım kokusuna doğru ilerliyoruz. Evlerinin önüne çıkmış Hollandalılar yürüyen eşyalara, ülkelerini pisletmeye gelenlere kızgınlıkla bakıyor. Hollanda'nın böyle kaç tane daha mültecilere ayrılmış lağım kokulu yeri var bilmiyoruz. Alışmamız gerektiğinin bilinciyle, kokuya meydan okuyarak, burunlarımızı kapatmadan, eşyalarımızla bizi uçuracak rüzgâra direnerek ilerliyor ve akan lağımın üstündeki köprüden geçiyoruz. Türkiye'deki depremzedeler için yapılmış, üzeri naylonla kapatılmış, rüzgârda uçmak için gürültüyle sallanan tek katlı, sıra sıra dizilmiş prefabriklere ulaşırken, gözaltında birlikte kaldığımız küçük kızı, her renkten çocukların arasında görüyorum. "Rittemales unos nırbas" diye bağırıyorum, sesime bakıp oyununa dönüyor. Dört ayda unutmuş olamayacağını düşünerek, yanına gidip kolundan tutuyor, "Çözdüm sonunda, sabrın sonu selamettir," diyorum. Unutmamış ama yaşaması gereken günlerin üstünde atlayarak büyümüş.

"Seni kandırmak için öyle dedim, sabrın sonu selamet değil," diyor. İçime sokarcasına küçük bedenine sarılıyorum, o bana sarılmıyor. Kollarımdan kurtulup prefabriklere doğru annesine haber vermeye koşuyor.

Adımız, (ı) lar (i) olarak, (ü) ler (u) olarak, (g) ler gırtlaktan (h) çıkarılarak okunuyor. Bana Sevinc Kuscu dediler. Gerçek ad ve soyadımı unutursam, yaşadıklarımı, ailemi

unutur, yeniden yaşama başlarım diye düşünürken, Sevinç Kuşçu'nun ben olduğumu anlamam, soğuk havada başımdan buz gibi su dökmelerine neden oldu. Duygularım çatıştı, önce dondum, sonra saçımdan terler damlamaya başladı. Parmaklarıma bağladıkları ağırlıktan kurtulup, elimi kaldırıp "ben" işareti verdim. Oysa onlar gibi gırtlaktan konuşmak, ben Tulay Heidik olmak istiyorum demek istedim, diyemedim. Giriş işlemlerimiz yapıldı, odalara dağıtıldık.

Odalar dört kişilik, her blokta yüz kişi yaşıyor ve yedi blok var. Ayrı ayrı ülkelerden gelen, ayrı dilde konuşan, yedi yüz ayrı karaktere; insan uğultusu, küfür, soğuk, rüzgârın çatıyı alıp götürme isteği karışıyor. Birlikte yaşayacağız.

İranlı Perya'nın odasına Türkiye'den gelen iki kızı ve beni veriyorlar. Türkiye'den gelen kızlar ağlamaklı, kızgın. Benimle konuşmuyorlar, ben de onlarla konuşmuyorum. Bir süre sonra başka odaya gidiyorlar.

Perya'nın babası doktormuş ama şimdi cezaevindeymiş. Annesi muhasebeciymiş. Ailenin tek çocuğuymuş. Babasını yıllardır göremiyormuş. Kimi politik gazetelere rejimi eleştiren yazılar yazdığı için tutuklanmış. Perya etine dolgun, beyaz tenli, üzüm siyahında saçlı ve Türkan Şoray gözlü. Tanıştıktan sonra gidiyor.

Eşyalarımı yanıma koyup, açlığımın, susuzluğumun farkında olmadan yatağıma uzandım. Külçeleşmiş duygularım yorulunca, karşılaştığı, yaşadığı hiçbir şeye şaşırmıyor; çünkü daha önce benzer yerleri görmüş, öfkelenmiş, ağlamış, gülmüş ama bu son sandıklarını tekrar yaşayınca, daha ne kadar yaşayacağını bilemeyince yorulmuş, bıkmış.

Perya sarsarak uyandırdı ve tane tane konuşmaya başladı. Sadece "Go to Erzurum" dediğini anladım. Yataktan kalk işareti yapınca da, odada Erzurumlu biri yaşıyor ve bu yatağın onun olduğunu, başka yatağa geçmem gerektiğini

söylüyor sandım. Sonra anladım ki Aslı odalarına çağırıyormuş. O da "Aslı rom" demek isterken "Erzu rum" diyormuş. Günün hayal kırıklıkları, yorgunluğu, yoğunluğu üzerine gülmek iyi geldi. Üç prefabrik aşağıdaki Aslı'nın odasına gitmek için kalktım.

Kısa yol, blokların önünde biriken, volta atan yetişkinler ve koşan, ağlayan çocuklarla dolu. Odalar burada da sadece yatmadan yatmaya gidilen yerler. Uzanmak, dinlenmek, okumak gelen gidenden, gürültüden dolayı mümkün değil. Her renkten çocuklar kaynaşmış, okulda veya kampta öğretilen Hollanda'nın gırtlaktan çıkan kaba dilini, boş ve öğrenmeye aç zihinlerine büyüklerini imrendirecek hızlılıkla doldurmuş. Lisan sorununu kısa sürede çözen çocuklar, anne babalarına tercümanlık yaparken onlardan utanmaya, onları küçümsemeye ve dinlememeye başlamışlar bile. Tercümanlığını yapmak için doktora birlikte gittikleri büyüklerinin tüm cinsel, psikolojik, bedensel sorunlarını biliyorlar. Şimdi anne babalarının dilleri olmalarının acısından utanır ve susarken, biraz büyüyünce onlara başka acılar yaşatarak intikamlarını alacaklar. Uzaklaşma, reddetme böyle başlıyor. Ülkemde dilini konuşamayanları düşündüm. Ne kadar dayak yerlerse yesinler, öldürülürlerse öldürülsünler, yok sayılırlarsa sayılsınlar varlar ve dillerini konuşamasalar da düşünüyor, üzülüyor, yalnızlaşıyor, isyan ediyorlardı.

Aslı kollarını açarak yarı yolda karşıladı beni. Bloklar arasındaki kısa yol boyunca birbirimize sarılıp, daha sonra uzun uzun anlatacaklarımızın ana başlıklarını dillendirdik ki, sonra detaylara geçtiğimizde unuttuklarımızı hatırlatalım.

Aslı iki çocuğuyla yaşadığı tek odayı, araya perde takarak ikiye bölmüş. Kampın küçük pencerelerindeki mavi, beyaz çizgili tek model perdenin yerine, çiçek desenli elbisesini bozarak yaptığını takmış, lambanın etrafına kâğıttan fırfır

asmış, prefabrik duvarı kapatmak için tablo, yapma çiçek... çöpten ne bulunduysa çakmış. Odaya, süslerine tek tek baktım. Ne yaparsa yapsın oda emeğini boşa çıkarırcasına, dışarıdaki gürültüyü, kavgayı, küfrü içeri taşıyor, süsler zavallıca sallanıyordu. O güçlü olmak için emeğine bakıyor, seviniyordu. Bense odamı sahiplenmeyecek, tek çivi çakmayacak, süs asmayacak, her an gidecekmiş gibi ayakkabılarım ayağımda bekleyecektim.

Gözaltından çıktıktan sonra neler olduğunu, onları bir tane OC var sanarak akşama kadar nasıl beklediğimi anlattım. Onlar da kendilerini anlattı. Büyük kızı, bal rengi saçlarını yüzüne akıtmış ve dondurduğu güzel gözleriyle konuşmamızı dinliyor. Her şeye uzak kalmak için mesafeli duruyor. Şaka yaparak, sarılarak, güzelliğine iltifat ederek çizgisini geçmeye çalışıyorum. Soğuk, resmi, kısa sözcüklerle beni ve başkalarını çizginin dışına itiyor. Kocası karısından daha çok sıkıntı çektiğini belirtmek için yaşadıklarını tekrar anlatıyor. Anlattıkça rahatlayacağını sanıyor ama tam tersi daha çok huzursuzlaşıyor. Kapıları sürekli açılıp kapanıyor, oda doluyor, boşalıyor. Kısa sürede aynı odaya verildiğimiz Türkiyeli kızların soğukluğunun, şaşkınlığının nedenini ben de öğreniyorum. Kızlar lezbiyenmiş ve dört kişilik odaya verilince şaşırmışlar. Aslı ile yemek hazırlamak için mutfağa gidiyoruz.

Prefabrik binanın mutfak bölümünde, yemek pişiren, bulaşık yıkayan kadınları kocaları ya da tanıdıkları bekliyor ki sarkıntılığa uğramasınlar. Büyük ocakların altına yapılmış, ancak on kişinin eşyalarını zorlukla sığdıracakları dolaplara kim daha güçlüyse onun yağları, tencereleri, tavaları konuyor. Diğerleri ya atılıyor, ya da kullanılıyor. Yemek yapan kadının, yanından geçen erkek için sarkıntılık yapmak, taciz etmek olağan bir durum. Şikâyet edildiğinde, dar ortamda

ellerin kalçaya dokunması, omuzların göğse çarpmasının normal olduğu söyleniyor.

Aslı ile önce ocaklardan birinin boşalması için sıra bekledik. Sıra geldi, yağı ve tuzu odada unutmuş, almaya gitti. Ben ocak sırasını vermemek için bize en çok söylenen, ilk öğrendiğimiz sözcüğü, "wachten"ı sürekli tekrarladım. Arkadaşım koşarak geldi, patatesleri, köfteleri kızarttı. "Salatayı odada yapayım," dedi. Salatayı yaparken elini yıkamak için tekrar mutfağa gitmek zorunda kaldı. "Eziyet olsun diye böyle yapmışlar, odalara bir lavabo koymak çok mu zordu?" diye söylendi.

Banyo ve tuvaletleri mültecilere paylaştırmışlar, neredeyse yirmi kişiye bir tuvalet ve banyo düşüyor. Üzerimize zimmetledikleri eşyalardan biri de banyo, tuvalet ve oda anahtarları. Anahtarlar sürekli yanımızda olmalı ve kaybetmemeliyiz. Ayrıca tuvalete her gidişte tuvalet kâğıdını götürmeli ve getirmeliyiz. Banyonun bir yanına, boydan boya, köylerde hayvanların yemleri için ahırlara koydukları yalakları yerleştirmişler. Yüksekten akan soğuk su ellerini yüzlerini yıkayanların üstlerini ıslatıyor, etraf sümük, balgamla renk değiştirmiş. Banyodan odamıza giderken giyinik olmak zorundayız. Temiz giysilerimiz, koyacak yer olmadığı için mutlaka ıslak ve pis yere düşüyor. Banyoya girmeden önce askı görevini görecek, ayrıca üşüyerek hızla sabunlanırken tacize uğramayalım diye güvenlik görevini yapacak birini bulmamız gerekiyor. Sıranın çokluğu, suyun kışın bile ancak ılık akmasına yetiyor. Banyonun soğuk denecek kadar ılık suyu her dört dakikada duruyor, sabunlu yüzümüzdeki gözlerimizi aralayarak dört dakika için tekrar musluğun başına taktıkları düğmeye basıyoruz.

Aslıların gün boyunca açılıp kapanan kapısı, mesaisine tekrar başladı. Aynı prefabrikte kalan dört çocuklu Kader

ve üç kızı, transseksüel Banu, Hüseyin Devrimcihüseyin, Kahramanmaraş'tan gelen üç çocuklu aile ve iki çocuklu kardeşi, Aslı'nın OC'den tanıdığı homoseksüel Sercan, Sercan'ın tanıdıkları olarak odaya çağrılan lezbiyen kızlar, destursuz girip çıkan komşular, dışarıda oynayan çocuklar, çocukların su içmeye gelen arkadaşları ve yazar olduğunu söyleyen kadın, odayı kapalı sinema haline getirdi. Yatakların üzerine, odada bulunan ve yan odadan getirilen sandalyelere yan yana dizildik, genellikle hep bir ağızdan, dışarıdan gelen gürültüyü bastırarak konuştukça konuşuyoruz. Yazar kadın odada çok yer kaplayan, en gerekli eşya olan masanın köşesinde defterini açmış, elinde kalem yüzümüze bakmadan, hadi konuşun da sizi yazayım, der gibi oturuyor. Banu kadını göstererek gülüyor, fısıldayarak "Bu da yazarım diye yalan söylemiş herhalde, sanki oturumu biz vereceğiz, yazar bu kalabalıkta ne yazar ki?" diyor.

Kalender, karısı Kader'in, kızlarının odadan çıkıp gezmelerini, ona karşı çıkmalarını kabullenemiyor, sözünü dinletmek için onları dövüyor. En küçük çocuğu olan oğlunun ona yardımcı olacağının hayaliyle, hangi hızla büyüdüğünü anlamak için her gün boyunu ölçüyor. Bugün gürültümüze katılmıyor.

Bir köşede durdum, konuşmaları dinliyorum. Üç çocuklu ailenin gelini kayınvalidesini anlatıyor. Kayınvalidesi onların Hollanda'da mutlu olmadıklarını, onu özlediklerini duymak istiyormuş. Kayınvalidelerini üzmemek için rahat olduklarını, kardeşleriyle de yakın komşu olduklarını söylüyorlarmış. En sonunda kayınvalide, "Oooh, siz orada keyif çatın, ben burada perdeleri yıkayayım, temizlik yapayım!" diye patlamış. Kayınvalide sabaha kadar uyumaz, pencereden dışarı bakarmış. Bu sayede bir gece hırsız bile yakalamış. Gün ağarmaya başlayınca gelinlerinden birinin kapı-

sının ziline basar, diğerine terlik fırlatır, yan apartmanda oturan gelini için de yoldan geçen birine seslenir, "Evladım bacaklarım tutmuyor, şu zile basar mısın?" dermiş. Gelinler uyanıp yanına geldiğinde hiçbir şey yapmamış gibi davranırmış. Takdir alan torununa, "Onda ne var ben de alırım, sen kafayı çalıştırmıyorsun, tembel!" diye kızarmış. Gelin anlattıklarına gülündükçe yeni hikâyeler anlatıyor.

Hüseyin Devrimcihüseyin Türkiye'den gelen aileleri bilinçlendirmek için, elle yazdığı dergiyi dağıtınca, Hüseyin'in maceralarına sıra gelsin diye, nişanlısını ne zaman getirteceğini sordular. Hüseyin dergiyi unuttu, sanki hayalindeki pembe panjurlu evine bakıyormuş gibi duvara bakarak, "Öyle saçları var ki, tarağı tepesine bırakınca hiçbir yere takılmadan su gibi kucağına iniyor. Öyle gözleri var ki, bakınca köyümün dağını, kayasını, uçan kuşunu, akan deresini görüyorum. Öyle boyu var ki, selvi ağacının yanında durunca aralarında iki parmak var sanıyorum," diye anlatırken, biraz önce kayınvalidesini anlatan gelinin kocası, "OC'de Hüseyin ne zaman direniş çağrıları yaptığı dergiyi dağıtsa, biz hemen nişanlısını soruyorduk. Kaçmış gelmişiz buraya, tuvalete bile anahtarsız gidemiyoruz, direnin diyor," demesi ikili konuşanları, topluca gülenlere kattı.

Hüseyin dalmış gitmişken, Banu, Aslı'nın annesiyle yaptığı telefon konuşmasına takılmıştı. "Ben annemin sesini on üç yıldır duymuyorum, başka bir ülkede olduğumu bile bilmiyor," dedi. Herkes bir anda sustu. Susanlar annesini düşünmeye başladı. "Ben de geldiğimden beri görüşmüyorum, neler yaşadığımdan haberleri yok," demeyi çok istedim, diyemedim. Çocukları olanlar, "Hadi ara, ne olursa olsun ana başkadır," diye Banu'ya ısrar ettiler. Aramaya gitti. Yarım saat sonra geldi, istenmemeye alışkın "Annem 'senin gibi evladımız yok,' deyip telefonu kapattı," dedi. Israr

edenler teselli sözcükleri ararken, soracak soru bulamazken o herkesin aklından geçeni tahmin etti; "Aklım ermeye başlayınca anladım erkek olmadığımı. Kızdılar, dövdüler ama ben yine de gizli gizli sutyen takıp içini doldurdum, kadın iç çamaşırı aldım, erkeklere âşık oldum. Ortaokula giderken okul yönetimi ve birtakım aileler çocuklarının terbiyelerini bozduğum için okuldan atılmamı sağladılar. Ailem benden utandı, evimden, mahallemden kaçtım. Büyüten, emek veren, ana dediğim kadın, bana fahişeliği öğretendi. Sevgiyi o verdi. Polis yakaladı, dövdü, omzumu kırdı. Arkadaşlarımız kayboldu, öldürüldü, kaza dediler. Kimse onları arayıp sormadı. İkinci annem beni kaçak ameliyat ettirmek için, paralarını doktorların ayağına döktü. Bodrum gibi soğuk bir yerde ameliyat oldum. O kadar zordu ki. Cinsel organımı kestikten sonra, oraya vajina görüntüsü vermek için kocaman boru taktılar, aylarca kaldı, acıdı, yara oldu," diye anlatırken Hüseyin nişanlısını düşlemek için konuşmayı bölmeden odadan çıktı. Banu,

"Ezilenler için dergi çıkartıp dağıtıyor ama dinleyemiyor. Biz onlar gibi sermayeye düşman olup düzeni değiştirmek istemedik, sadece yatağımıza, döşeğimize, duygularımıza karışmasınlar istedik," dedi. Hüseyin'i savunmak için,

"Sermayeye karşı çıkmak kötü bir şey mi?" diye sordum.

"Kötü demiyorum. Sermayesini kaybetmemek için sahipleri her şeyi yapar, sonuçta zarar vermek istediğiniz dünyanın sahipleri. Oysa bizi düşman belleyecek, zarar verdiğimiz kimse yok demek istiyorum."

Türkiye'nin rengini, muhaliflerini, azınlık olmanın acısını yaşayanları ilk defa bir arada konuşurken görüyorum. Kimse birbirine karşı önyargılı değil. Hoşgörülerini koşulların zorluğu adeta zirvelere taşımış. Kader merakla tüm detayları soruyor. Banu hepsine çekincesiz yanıt veriyor.

"Oturum alırsam, önce lisan sorunumu çözecek, sonra de evleneceğim," diyor.

Herkes için basit, sıradan bir durum olan kadın olmak, evlenmek, onun için ulaşılmaz, uzak bir hayal.

"Ben ailemden o kadar baskı görmedim, çünkü hiçbir şeyin farkında değillerdi. Ta ki evden ayrılıp sevgilimle yaşarken evimiz ırkçılar tarafından basılıp, dayak yiyip ölümden dönene kadar," diyor Sercan. Lezbiyen kızlar ve ben sessiz, ortama ısınmaya çalışarak, konuşulanları dinliyoruz.

Günün yorgunluğu konuşulanlara ilgimi kaybettiriyor, başıma ağrı saplanıyor, Banu'nun kadın olmak istemesi gibi basit ama olması mümkün olmayan hayalim, sessizlikte uzanmak sadece. "Yorgunum," diyerek kalktığımda saat gece biri gösterse de çoğu mülteci için gün daha yeni başlıyor. Aslı hava almak için benimle odaya kadar geliyor.

Oda boş. Perya arkadaşına gitmiş. Aslı "Aaa ne güzel yalnız kalacaksın" dedikten sonra bir şey deyip dememek arasında kalıyor. Perdeyi aralıyor, dışardaki adamları göstererek,

"Sana yeni yazdığım 'Kocaların Sivrisinek Masalı' öyküsünü okuyayım mı?" diyor.

Aslı'nın gözaltında kaldığımız süre boyunca insanlar konusunda yaptığı değerlendirmelerini, esprilerini düşünüyorum. Yazıyor olması şaşırtmıyor da onca kalabalık, iş güç arasında nasıl yazdığı şaşırtıyor.

"Oku," diyorum gülerek.

Elini göğsüne sokup önce naylona, sonra mendile sarılmış öyküsünü çıkartırken, utangaç gülümsüyor,

"Aslında kendi kocamı yazdım ama hepsi bir olduğu için diğerlerini de kattım," diyor.

Çıkardığı düzgünce katlanmış kâğıdı incitmeden açıyor. Titrek, heyecanlı sesiyle "İlk defa sana okuyorum," diyor. Okumaya başlıyor.

"KOCALARIN SİVRİSİNEK MASALI"

Burada kocalar "Bunların sorumluluğu size ait, karınızı kollayacak, çocuklarınızı büyütecek, iş güç sahibi yapacak, vatana ve kendine hayırlı evlat yetiştireceksin" diyenlere söz verdikleri, sözlerini tutamadıkları, tutamadıklarını kabul etmedikleri için saati her zamanki gibi sabah altıya kuruyorlar.

Onlar için kalkmaktan daha önemli olan, uyanmayı düşündükleri saati kurmak. Bu yeni değilmiş, kamplarda yıllardır böyleymiş. Yıllardır saatin alarmı altıda çalar, onlar en erken dokuzda kalkarmış. Dokuzda kalktıklarında ya hastanede, ya da başka bir yerde çok önemli işleri var demekmiş.

Saat altıda alarm çaldığında, "Erkenden iş görüşmesine gideceğiz ama gitmesek de olur. Şimdiye kadar kaç defa gittik, hiçbiri olmadı. Sabah sabah bir sürü sorgu sual, sonuç sıfıra sıfır elde var sıfır. Hadi oldu diyelim, kazandığımızla ailemizi geçindirmemiz mümkün mü? Çalışsak da çalışmasak da nasıl olsa şimdiki gibi yaşayacağız. En iyisi kendimizi ezdirmemek! Sanki çalışmak için değil, suçlu olduğumuz için iş görüşmesine gidiyoruz. Bir tafra bir tafra, nerdeyse daha uykumuz açılmadan dövecekler," diye düşünüyor ve tekrar yatıyorlar.

Yani kocaların bir kısmı yıllardır, nedenler bulma işinde çalışıyor. Kendilerini buna o kadar kaptırıyorlar ki, yılları, buldukları nedenlere karılarını, kardeşlerini, analarını, babalarını, çocuklarını inandırma çabasıyla geçiyor ve nedenler bulma işinde çalıştıklarını hiçbiri kabul etmiyor.

Alarmı kapattıktan sonra saat ona kadar yatarlar. Yatakta gerinebildikleri kadar gerinirler. Eşlerinin her zamanki gibi bir onlara, bir saatte baktıklarını göz kapaklarının arasından ince çizgide görürler.

Kadınlarının gözlerini her sabah ilk böyle görüyorlar. Önemsemiyormuş gibi davranıyorlar ama korkuyorlar. Her şeyden korkuyorlar son günlerde. Niçin korktuklarını da bilmiyorlar.

Yüzlerini, saçlarını karıştırdıktan sonra korkularını lavaboya bırakmak için yataktan kalkıyorlar. Soğuk suyun "Korkmayın bir şey yapamazlar, onlar da burada yalnız," demesini isteyerek avuçlarına doldurup yüzlerine vuruyorlar.

"İnsanlık ölmüş ya! Aynı anadan doğduğumuz, aynı evde büyüdüğümüz, mirasları birlikte yediğimiz, kardeşimiz, suratından düşen bin parça olan karılarımız, çocuklarımız bizi küçümsüyor," diye kendi kendilerine her gün söyleniyor, avuçlarını tekrar suyla dolduruyor, "Akşam utanmadan bir de bize akıl veriyorlar telefonda götü boklu kardeşlerimiz. Efendim onlar nasıl başkalarının ağız kokusunu çekiyorsa biz de çekmeliymişiz. Bizim yüzümüzden huzurları kalmamış. Başımızın çaresine bakmalıymışız. Onlardan artık para istememeliymişiz. Babamız hepimize aynı parayı vermiş ama onlar çar çur etmemiş. Kıymetini bilmişler... Daha neler neler..." diye düşünürken yüzlerine birkaç defa suyu vurunca bir gariplik olduğunu anlıyorlar. Her seferinde sanki yüzleri küçülüyor.

Aslı okumaya ara veriyor. "Allah aşkına yalan mı söylüyorum, saat kaç olmuş, inanmıyorsan gel de bak, kocalar ne yapıyor," deyip dışarıyı gösteriyor.

Araladığı perdeden, prefabrik binaya yaslanmış, sokak lambasının ışığı alnına vurmuş, elindeki değnekle olmayan toprağı karıştıran düşünceli, baktığım her saniyede hızla küçülen kocaları ben de görüyor, pencereden çekilip yatağa oturuyorum. Aslı bir süre daha baktıktan sonra perdeyi kapatıp, okumasına kaldığı yerden devam ediyor.

"Ellerini yüzlerine götürdüler. Y[illegible]inin daha da küçül-

düğünü hissettiler. Panikle aynaya baktılar. Baktıkça hızla yüzleri küçülüyor. Avuçlarını suyla doldurup yıkadıkları yüzleri bir avuç kaldı, avuç içi kadar kaldı. Ellerinde kalan su damlasının içine yüzleri düştü. Yüzleri düştü ama yine de her şeyi görüyorlar. Kafalarında kaşları, gözleri, ağızları burunları var ama yüzleri yok. Yüzleri olmayınca kaşları, gözleri, burunları, kulakları, saçları dağılıyor, yok oluyor. 'Böyle olamaz herhalde, ayna bize şaka yapıyor' diye düşünüyorlar. Hepsi de karılarının uyuduğundan emin olmak istiyor."

"Biraz uzun, devam edeyim mi?" diye kesti yine okumasını.

"Benim işim yok, güzel gidiyor, oku," dedim. Aldığı iltifattan memnun, başlarkenki heyecanı geçmiş okumaya devam etti.

"Karıları uyuyordu. Erkekler sessizce yüzlerini gizlemek için kafalarına havlu örtüp koyunlarına girdiler. 'Ne oluyor yav?' dediler.

Evet dertten kafayı yiyorlar. Erkek cinsinin üzerine bu kadar da gidilmezdi ki... İşte olacağı buydu. Şimdi yüzleri olmadan ne yapacaklar? Kendilerini vazgeçilemez sanırken, atsan atılmaz, satsan satılmaz oldular. Vakit geçtikçe kaybolan yüzlerine, küçülen ve yok olan organlarına minnet duyuyorlar. Artık kimse onlara bir şey söyleyemez. Herkes üzülmemeleri için ilgi göstermek zorunda kalacak. Hesapları buydu.

Kafalarına çektikleri yorganın arasından karşılarında duran aynaya baktılar. Büzüşen kıvrımların arasında kalan yüzlerini çıkarmaya çalıştılar, çıkaramayınca vazgeçtiler. Kafalarını aynaya eğdiler, yüzleri yere düştü. Yüzleriyle birlikte gözleri de düşünce aramak iyice zorlaştı. Gözleri peş peşe kapağına ayna monte edilmiş gardrobun altına yuvarlanıp gitmişti. Ellerini soktular ama dolap yere yakın oldu-

ğu için gözlerine ulaşamadılar. Kenarda duran ayda yılda bir kullandıkları yün çırpma çubuğu akıllarına geldi. Belki de gözlerini çıkarmak için orada duruyordu. Çubukla gözlerinin sıkıştığını düşündükleri köşeye vurdular. Sese eşleri uyandı. Yere yatmış yüzünü arayan kocalarına tepkisiz baktılar, arkalarını döndüler.

Eşlerinin onları görünce bağırıp çağıracağını, ağlayacağını, herkesi uyandırıp yardıma çağıracağını düşünüyorlardı, hiçbiri olmayınca sinirlendiler.

"Siz ne biçim kadınsınız, yüzümüz yok, görmüyor musunuz? Arıyoruz bulamıyoruz, yardım etmiyorsunuz," dediler. Eşler sakin,

"Sizin yüzünüz zaten yoktu. Sadece yüzsüz olduğunuzu yeni görüyorsunuz," dedi.

Yüzü olmayan adamları yaşamları boyunca hiçbir şey bu kadar hiddetlendirmemişti. İstenmediklerini, sevilmediklerini biliyor ama yok olmalarının istendiğini bilmiyorlardı. Vazgeçilmez sandıkları kendilerinden herkes, özellikle eşleri vazgeçmişti. Hem de onlara harcamaları için para getirmiyorlar diye. İntikam almayı nasıl hiçlendilerse aynı şekilde hiçleyerek istediler.

"Siz kendinize bakın. Bizden iyi misiniz? Aynaya hiç baktınız mı? Sizin de göz kapaklarınız, kaşlarınız, kirpikleriniz yok. Yüzünüzdeki deliklerde nereye gideceğini bilmeyen iki nokta aynı yerde dolanıp duruyor," dediler.

Kadınlar yüzleri olmayan kocalarına acıyarak,

"Biz sizin gibi hem kel hem de fodul değiliz. Aynaya ihtiyacımız yok. Yüzünüzü yıkarken organlarınız gittiği halde utanmadan her yere ayna döşüyorsunuz. Matah bir şeymiş gibi yüzünüzü kaybedeceğinizi bile bile gittiğiniz her yere aynayla gittiniz ama bir kere olsun kendinize bakmadınız, utanın be adamlar!" dediler.

"Bizim aynaya bakmaya ihtiyacımız yok, sizin gibi sinsi, içten pazarlıklı değiliz," dedi adamlar.

"Sinsen ne olur, sinmesen ne olur," dedi kadınlar ve arkalarını dönüp uykularına kaldıkları yerden devam etmek istediler ama devam edemediler," dedi, sesi indi, dertlendi, sakinleşti. "Sonra her zamanki gibi oldular," dedi. Aklı odasında oturan misafirler ve kocasında kaldığını hissettiğim için bitirmeden kestiğini anladım.

"Onca şeyden sonra nasıl her zamanki gibi?" diye sordum. "Her zamanki gibi... Aşklarına, evliliklerine, mutluluklarına kaldıkları yerden devam etmeye karar verdiler," dedi sustu.

Aslı'nın anlatımına kapılmış giderken sözcüklerinin ani frenine şaşırdım.

"Anladın mı masalı?" dedi.

Anlattıklarının sağlamasını yapmam için beni sözsüz bırakıp uzun uzadıya sustu. Kocaların yüzlerindeki çizgilere, gözlerindeki öfkeye, düşen omuzlarındaki yenilgiye bakarak sağlama yaptım.

"İşte şimdilik böyleyiz. Kaldığımız yerden devam ediyoruz ve hiç baş başa kalamıyoruz. Kocam günden güne daha sinirli oluyor. Geçen gün sevişelim rahatlasın istedim. Çocuklar üstte olurlarsa görmez, uyuyunca duymazlar diye yataklarımızı ranza haline getirdik, küçük kız üstümüze düştü," dedi. Yazdığı öyküden anlattıklarına gülerek çıkıp, yaşamın gerçeğine döndük.

"Kızlar bugün burada kalsalar," diye sıkılarak ekledi. Kocasına telefon etti. "Fark ettirmeden pijamalarını alıp gelsinler," dedi.

Büyük, güzel kız yaşadıklarına teslim olmuşluğun durgunluğu ve soğukluğuyla söylenenlere itaat ederek, hiç soru sormadan yatakların birine yattı. Küçük kız ablasının karşı-

sına, yakınıma yatmaya hazırlanırken beni soru yağmuruna tuttu. Neden benim odamda yatıyorlarmış, daha ne kadar bu kampta kalacakmışız, Türkiye'ye ben ve onlar ne zaman gidecekmişiz, Türkiye'de de böyle bir arada mı yaşayacakmışız... Önce sabırla, sonra bıkkınlıkla yanıt verdim sorularına. Derince uyumak, sessizlikte uzaklaşmak isterken, üstümüzdeki naylonu sökmeye çalışan rüzgâr, ordu olacak kadar birikmiş, sözleşmiş, güçlü köpeklerin hep birden havlaması gibi ses çıkarıyor. Perdeyi kaldırıp bakmaya korkan çocuklarız şimdi, duymamak için kafalarımızı kucaklarımıza gömüyoruz. Küçük kız "Korkuyorum," diyerek yanıma geldi. Gücümüze güç katmak için sıkıca birbirimize sarıldığımızda, büyük kız kafasına sardığı battaniyenin arasından yalnız baktı. Küçük kız tekrar "rittemales unos nırbas değil" dedi. Gürültüden uzaklaşsın diyerek günlerce bu sözün anlamını düşündüğümü anlattım. Nerden aklına geldiğini sordum. "Anneannem, annem ona dertlendiğinde, babam işsiz kaldığında hep 'Sabrın sonu selamettir kızım,' derdi. Oradan aklımda kaldı. Hollanda'ya gelince her şeyi tersten okuyorlar sandım. Ben de tersten okumaya başladım," dedi. Bir süre sonra kızlar uykuya daldılar. Büyük kız sanki "Burayı hiç sevmiyorum, istemiyorum" diye sayıkladı. Kızların uykunun düzenlediği nefeslerini dinledim. Yorgun olmama rağmen uyuyamadım. Kolumu küçük kızın başının altından usulca çekip, boş olan yatağa geçtim. Uykusuzluk yorgun, tahammülsüz, sinirli yaptı beni. Aslı sabah kahvaltıya çağırdı ama gitmedim.

***

Çocuklar gittikten yarım saat sonra lezbiyen kızlar ağlayarak odama geldi, kapıyı arkadan kilitledik.

İki güzel bekâr kızı görünce, dillerini bilmedikleri birta-

kım adamlar laf atıp, taciz etmişler. Kızlar COA'ya[1] şikâyet etmişler. Adamlar kapılarını tekmelemişler, pencerelerine, duvara, kapıya işemişler. Tekrar şikâyet etmişler, görevliyle odalarına doğru gelirken on-on beş erkek kapılarının önünde toplanmış, görevlinin yanında onları dövmüş. Bu defa mültecilerin haklarını koruyan VVN'ye şikâyet etmişler. COA görevlisi kadın şikâyete kızıp "Onlar kuyruk sallamasa kimse bir şey yapmaz, kızlar geldikleri gün 'burada yakışıklı erkek var mı?' diye sordular," demiş. Kızlar bu defa polise şikâyet etmişler. Polis, COA'nın erkek görevlisinin ifadesine başvurmuş. Görevli "Hayır erkek sormadılar, ben İstanbul'u gördüm güzel şehir, çok beğendim," dedim, onlar da sadece 'evet' dediler," demiş. Gülgün,

"Biz birbirimizi seviyoruz, birlikte yaşlanmak istiyoruz, bunu ailemizden, arkadaşlarımızdan, tanıyanlardan saklamak zorunda kalıyoruz. Rahat yaşayalım diye her şeyi göze alarak buraya geldik. Burada dayak yediğimiz yetmemiş gibi, odamıza gelen Türkiyeliler 'Bir şey duyduk, dilimiz söylemeye varmıyor' diyerek lezbiyenliğimizin hırsızlık, haydutluk, katillik gibi olduğu imasında bulunuyorlar. Biz ne yaptık? Başkasının döşeğine yorganına karışıyor muyuz? Kime ne? Özgürlükler Avrupa'sı bu mu?" diyerek kapıya, duvara tekme attı.

Gülgün'e göre daha uzun olan, kusursuz ve sıcak güzelliğini başına bela olacağını düşünerek gizlemeye çalışan Nazlı, Gülgün'ün omzuna elini koydu, içinde kopan fırtınaları sessizleştirip, patlayacağı güne dingin bıraktı.

COA görevlisi çirkin sarı kadın ifadelerini geri almaları için baskı yapmış. Perya odaya gelmediği için kızlar iki gece odamda kaldı.

1 Mülteciler kampı genel merkezi

Çiçek, su, yemek, arkadaş, dost, ana, baba, kardeş, geçmiş, gelecek, bugün, yarın, uyumamalarım, içtiğim uyku ilacı, telefonda duyduğum ses, mektup anlamsızlaştı. Sadece uyumak, hiç uyanmadan uyumak hepsinin yerine geçmek istedi. Sanki kara sevdaya tutulduğum, bana uygun görülmeyen birinin peşinden gitmek için engel olanları, gitmemi istemeyenleri elimin tersi ile itiyor, dünyayı karşıma alıyormuşum gibi kararlı, odamdan sessizce çıktım. Bilmediğim sokaklara daldım. Çığlıklarım boğazımdan çıkmak isteyerek birikti. Yanımdan bir kız koşarak geçti. Köprünün başına geldim. Sular gürül gürül akarken "atla atla" diyerek beni çağırıyor. Suyun çağıran sesinden başka bir şey yok yeryüzünde. Beni alıp götürmesini diliyorum. Çığlık çığlığa bağırıyor, ağlıyorum. Önce gözyaşlarım buluşuyor gürül gürül akan suyla. Aralarında hiçleşip yok oluyor, benim gibi. Biri dokunuyor, tüm dokunuşlara küs olduğum için korkuyorum. Ben korktukça dokunan el kenetleniyor koluma, sanki o da başkasından yardım istiyor beni tutmak için. Kızın ağlayan üzgün gözleriyle karşılaşıyorum. Sonra başkaları geliyor. Beni tutan kız üşüyor. Diğer gelenlere bırakıp hızla koşarak uzaklaşıyor. Başkaları evlerine götürüyor, su veriyor. Gitmek istiyorum, bırakmıyorlar. Polis geliyor. Üzerimi arayıp kimliğimi buluyor, kampa geri götürüyor. Aslı geliyor, sarılıyoruz. "Çok kötüyüm" diyorum, bana çok kötüyüm demenin yasak olduğunu bilerek. Bağırarak birlikte ağlıyoruz. Doktor geliyor, nabzımı dinliyor, iğne yapıyor. Odama gidip yatıyorum. Derin uyuyorum.

Uyandığımda hiçbir şey olmamış gibi umut arayarak yaşamaya devam ediyoruz. Yeni açılan AZC'yi görmek için Aslı ile birlikte yola çıkıyoruz. Yeşilliklerden geçiyoruz, yol kenarındaki böğürtlenleri topluyoruz. AZC'yi beğeniyoruz, oraya gitmenin hayallerini kuruyoruz. Akşam döndüğümde

Perya'yı erkek arkadaşıyla odada buluyorum. Geç vakte kadar oturuyorlar. Perya sevgilisinin bu saatte gidecek yeri olmadığını söylüyor. Arkadaşlarıma gittiğimde istediği kadar kalabileceğini ama ben odada olduğum zaman kalamayacağını, sadece bir defa olmak üzere bugün kalabileceğini İngilizce bilen Nazlı'nın aracılığı ile anlatıyorum. "Tamam," diyor. Ertesi gün, birkaç gün kalmak için Nazan'a gidiyorum.

***

Başlangıçlar ve bitişler genellikle unutulmaz. Nazan'ın İranlı arkadaşı Niyoosha da benim için öyle oldu. İlk karşılaştığımda Nazan'daydım. Kapının zili çaldı. Açtığımda ince, uzun boylu, kara gözlü, dalgalı saçlı bir kadınla karşılaştım. Nazan'ın anlattıklarıyla kafamda resmini çizdiğimin aynı kişi olması şaşırtmadı. Yeni tanıştığım Niyoosha'yı bir dostumla yıllar sonra yeniden karşılaşmışız gibi özlediğimi hissettim. O da beni özlemiş. Bazen de tam tersi oluyor, bir zamanlar çok sık görüştüğüm birini yıllarca görmesem de özlemiyorum.

Başka ülkelerin dilini bilmek, o ülkelerden arkadaşlar edinmek, arkadaş zengini olmak para zenginliğine benzemez. Değişmez, doğru sandığın alışkanlıkların, gelenek göreneklerin, yaşamının engellerinin, başka kültürler içinde varlığı, anlamı olmadığını görünce; direndiğini, bozduğunu sandığın dayatılanlarla karşılaşırsın. Sadece karşılaşmakla da kalmaz, sen fark etmeden, içine nasıl yerleştiğini görürsün. Farkında olmadan suyuna katılan zehirli ilacın, gittikçe içinde büyüttüğü tümör gibidir. Sökülüp alınması kolay değildir. Mutlaka izi kalacağını hep bilirsin.

Niyoosha, çözdüğümü sandığım, baş edemediğim, aşamadığım sorunlarımı arkadaşlığı, sıcaklığı, doğallığı ve mü-

tevazılığı ile çözüp elime verdi. Üstünü kapatmaya çalıştıklarımı "Kokarsa koksun, sonra geçer," diyerek açtı...

Niyoosha'nın kızı Yasaman'ın doğum günü var. Çocukların sesi her zamanki gibi büyüklerin sesini bastırıyor. Güç onlarda. Belli ki doğdukları andan itibaren sesleriyle varlıklarını kanıtlamaya, yaşamda kendilerine yer açmaya çalışıyorlar. Sesleri kapının, pencerenin aralıklarından apartmanın merdivenlerine taşıyor, sokağa çıkmaya çalışıyor.

"Ayyy geç kaldık, ayıp oldu," diyorum. Niyoosha,

"Neden ki?" diyor. Neden ayıp olduğunu açıklamıyorum. Gerçekten de ayıp olduğunu düşünse "Evet, öyle oldu," diyeceğini biliyorum. Başlıyorum neden geç kalmanın ayıp olduğunu düşündüğümü düşünmeye.

Niyoosha ile muhabbetlerimiz hep böyle başlıyor. Ben; misafirlere hizmet edilir, kapının zilini çalan tanıdıklar buyur edilir, sevmediklerinle karşılaşınca hasbıhal edilip arkasından konuşulur, evin her zaman temiz, düzenli ve emre amade olmalıdır, aile içinde kötü yaşasan da dışarıdan hep iyi ve mutlu gözükmelisin, âşık olduğunu belli etmemelisin, aşkını ilk olarak erkek açıklamalı, sevgini, ilgini saklamalısın; ailenin mevcudu düşünülerek yemek hazırlanılır, aynı saatte işe gidecekler evden birlikte çıkar, kalanlar birlikte yemeğe kahvaltıya otururlar, ortak yaşayanlardan kimin misafiri gelirse gelsin diğerleri güler yüzlü olmalı, hoş geldin demeli ikramlarda bulunmalı... gibi öğretilmiş alışkanlıklardan söz ettikçe veya söylemediğim halde ayıplara, olmalılara, yapmalılara göre davrandıkça, o "neden?" diye sorar. Şimdiki gibi sorduktan sonra başka şeyler anlatmaya geçer ama ben hep "neden?" sorusuna takılıp kalırım. Kimin bu kuralları neden icat ettiğini çözmeye çalışırım. Çözdüklerimi Niyoosha'ya söyleyemem çünkü onun böyle soruları yok. Sevmediği biriyle ayıp oluyor diye konuşmaz. Evi her

zaman emre amade değildir; mutluysa mutludur, mutsuzsa mutsuz. Onda kaldığım sürece eğer istiyorsak birlikte kahvaltıya oturduk, o an kahvaltı yapmak istemeyen yapmadı. Odasına çekilmek isteyen istediği anda çekildi, isteyen temizlik yaptı, ortak arkadaşlarımız olmak zorunda değildi...

Yasaman'ın doğum günü için Niyoosha eve palyaço getirtmiş. Palyaço çocukları güldürmek için kendini paralarken, kızlar korkup ağlıyor, oğlanlar palyaçonun yüzünü açmaya, palyaço korkan kızları susturmaya çalışıyor, en sonunda sinirlenip çocukları azarlıyor. Oğlanlar çok eğleniyor, kızların korkusuna büyükler de gülüyor. Eğlencenin ortasında, kahkahalar almış başını giderken, Niyoosha "Bak gördün mü hiç ayıp olmamış, ayıp senin kafanda, bizim farkımızda bile değiller, herkes nasıl gülüyor, hadi biz de gülelim," diyor. Palyaçonun güldürme mesleğini yapamayışına, zorda kalmış haline gülüyoruz.

Gülmeler devam ederken, Niyoosha'nın çocukluğuna benzeyen iri kara gözlü Yasaman, dalgalı üzüm karasında saçları, pembe prenses kıyafeti, kafasında taç, elinde sihirli değneğiyle, korkuyla masanın altına giriyor.

"Yasaman palyaçodan çok korktu," diyorum. Yasaman'ı masanın altından çıkarmaya çalışıyor, korkmaması gerektiğine ikna etmeye uğraşıyorum ama o Türkçe bilmiyor. Ben Yasaman'la uğraştıkça o panikle ağlıyor. Niyoosha,

"Sen eğlenmene bak. Yasaman doğmadan önceki hayatında gerillaydı. Cezaevinden kaçtı ve çok saklandı. Bir gün dışarıda parkta oynayan, bisiklet süren, bira içen gençleri sarı başlar şikâyet etmiş. Polis geldi, Yasaman siren seslerini duyunca kendisi için geldiler sandı, ağlamaya başladı. Büyüyene kadar bu saklanmaları, polisi görünce ağlamaları devam edecek. Büyünce cezaevinden kaçalı çok olduğunu nasıl olsa anlar," dedi.

Akşama doğru Nazan'la gitmek için kalkarken Niyoosha "Sen nereye?" dedi. "Senin kafan ayıplar konusunda çok karışık, asıl şimdi yaptığın ayıp. Nazan kaç defa akşama erkek arkadaşının geleceğini söyledi. Sen onların yanında ne yapacaksın, kız seninle Türkçe, onunla Hollandaca konuşacağım diye parçalansın mı?" dedi. Oturdum.

Herkes gittikten sonra mutfaktaki tabaklar, bardaklar, yerdeki İran halısı, çocukların getirdikleri hediyelerin parlak kâğıtları, sağa sola dağılmış terlikler, ayakkabı tekleri... de gitmek için kapıya yönelmişlerdi. En son misafir çıkınca, eğilip terlik ve ayakkabıları düzene sokmakla işe başlamak istedim. Niyoosha,

"Onları bırak," dedi. "Sana neeeee, sana neeeee!" demesini umarak,

"Çok dağınık," dedim. O da üstüne basa basa,

"Sana neeee, sana neeee! Bugün onlar da biz de çok yorulduk, yarın düzenleriz," dedi. İçim rahat etmedi ama evet, bana neydi.

Yasaman da dağınık eşyalar gibi, bizim gibi çok yorulmuştu. Niyoosha, Yasaman'ın yatağının üzerindeki giysileri bir el darbesiyle aşağı attı. Yasaman, pembe prenses resmi olan yorganın altına, pembe çarşafın üzerine pembe pijamalarını giyerek girdi. Önceki yaşantısında gerilla olsa da, yılgınlığa kapılmış olacak ki, bu yaşantısında prenses olmaya karar vermişti. Niyoosha kızına masal okurken ben dağılmamış tek yer olan balkona çıkıp, evin önünden geçen tramvaya yetişmeye çalışanları izlemek istedim.

"Yasaman masal anlatmanı istiyor," dedi Niyoosha.

"Ben Hollandaca bilmiyorum, nasıl anlatayım?"

"Sen anlat o anlar. Masallar müzik gibidir, biri anlatır ama herkes istediği gibi anlar. Çocuklar için önemli olan ne anlattığın değil, nasıl anlattığındır. Yasaman senin güzel

anlatacağını bildiğine göre belki de önceki dünyada dava arkadaşıydınız," dedi.

Yasaman beni dinlemek için gözlerini kapadı. Uzun kara kirpiklerini okşadım. Sinirli cezaevi görevlilerinin, komik arkadaşlarımın taklidini yapıp, özlediğim ülkemi, anadilin önemini, yersiz yurtsuzluğu, kamp yaşantısını bazen üzgün, bazen neşeli anlattım. Uyudu diye odadan çıkarken,

"Nog en keer,"[2] dedi.

Her, "Nog en keer" dediğinde başka beni anlattım. En sonunda geç vakitte uyudu. Niyoosha salonu oturulacak hale getirmiş, şarap açıyordu. Balkonda yan yana oturduk.

Şah Muhammed Rıza Pehlevi yönetiminin baskılarının, yolsuzluklarının, gün güne artan işsizliğin protesto edildiği sıralarda Tudehlilere sempatisi varmış. İran'da İslami Humeyni rejiminin iktidara geleceğini, daha ağır işkenceler göreceklerini hiç düşünmemiş, hatta Rıza Pehlevi rejimine karşı zaman zaman Humeyni yanlılarıyla birlikte mücadele etmişler. İslami rejim iktidara gelince arkadaşları idam edilmiş, ağır işkence görmüş. Babası da Rıza Pehlevi zamanında albay olduğu için tutuklanmış, dört yıl cezaevinde kalmış, devrimcilerle birlikte işkence görmüş. Niyoosha üniversiteyi Türkiye'de okumak için İzmir'e gelmiş. Öğrenciliği sırasında Yasaman'ın babasıyla tanışmış. Aşk dolu günler yaşamışlar, sonra birlikte Hollanda'ya gelmişler. İran'a bir daha hiç gitmemiş. Yasaman'ın babasından Hollanda'da ayrılmış. Türkiye'de bitirdiği üniversiteyi Hollanda'da yok saymışlar. Okumamak diye bir seçeneği olacağını hiç düşünmemiş. Benim gibi gezmemiş, hem okumuş hem çalışmış. Başka ülkelerdeki benzer hayatlarımızı düşünürken,

"Eğer ülkende yaşadıklarını buraya taşırsan bunalırsın ve

2 Tekrar, yeniden

bunalımın sana burayı yaşanmaz hale getirir," dedi.

"Unutayım mı?" dedim.

"Hayır, unutamazsın ama birlikte yaşamayı öğrenip, önünde engel olmalarını engelleyebilirsin,"

"Nasıl?"

"Oku, dil öğren," dedi bir daha bu hatırlatmayı yapmamak üzere derince sustu.

Sarhoş olana kadar içip, gecelerin insanlara ve özellikle kadınlara yasaklandığı karanlıkta koşmak istedik.

Yasaman yorgun ve derin uyuyordu.

"O artık sabaha kadar uyur," dedi. Gürültü yapmadan ayakkabılarımızı giydik, kapıyı yavaşça açtık, koşmaya başladık. Antrenmansız olduğum için arkada kaldım. Devriye gezen polis otosu koşuş hızımıza göre bizi korumak için peşimizden geliyor, arkamızdan "gecenin bu saatinde koşmak sakıncalı," diyordu. Oto önümde durdu, polisi takmadım, arabanın yanından sıyrılıp Niyoosha'ya yetişmeye çalıştım. Dönüşte polisler arabadan indi, "Sizi evinize götürmemiz gerekiyor," dedi. Niyoosha, "Yaklaştık, gideriz, siz peşimizden gelin," dedi. Gecede koşmak özgürlüktü, peşimizden sessiz, bize bir şey olmasın diye polislerin takip etmesi haktı. Eve yorgun döndük. Uykuya geçeceğimiz sırada telefon çaldı. Niyoosha'nın Farsça üzgün, kırgın cümlelerini duydum, ağlıyordu yataktan kalktım. Ahizeyi kapattı. Yabancı ülkede ahizenin dostluğu ve düşmanlığını yaşamış, her ikisine de çok tanık olmuştum. Ahizenin diğer ucundakilerin yanında olmak ister ama asla olamaz, sadece anılarla yanlarına giderdin.

"Annem ölmüş," dedi. Birbirimize sarılarak ağlamadık; o tek başına ağladı, ben yanında durdum.

"Annem sana benzerdi. Senin gibi karnından güler, karnından üzülürdü. Gülünce karnı şişer, üzülünce sıkılmış limon gibi sönerdi, sen de öylesin," dedi.

Öz annesi ölünce babası, çocuğu olmayan ve bana benzeyen anneyle görücü aracılığıyla evlenmiş. Anne olarak onu biliyormuş. Sevmiş, korumuş sekiz kardeşi, en çok da son numara olan Niyoosha'yı sevmiş. Annesi, babasından sadece bir şey istemiş. Babasının beslediği kuşları kafesten çıkarıp, avucunda tutup, gökyüzünü gösterip, uçun gidin diye bıraktığında ona kızmamasını. Babası da hiç kızmamış. Annesinin kuşlara düşkünlüğü, üzüntümüzü, sevincimizi saklamamız benzediğine göre, belki de annesi ile akrabaymışım. Gün sabaha dönerken, "Sen git yat," dedi. Gitmediğimi görünce, "Ayıp olmaz, anneme benzesen de onu tanımıyorsun, benim kadar üzülemezsin, şimdi onunla anılarımızı yalnız düşünmek, yalnız ağlamak istiyorum," dedi.

Cenazeye katılmak için İran'a gidecek. Elçilikte nikâhsız hem de Türkiyeli bir babadan çocuğu olduğu için azarlamışlar. Nikâhsız çocuk sahibi olmak zina sayılıyormuş ama o artık İranlı değilmiş. Vizeyi alabilmek için sessizce dinlemiş söylediklerini.

Yasaman'la kalacağım, babası her gün gelecek. Yasaman babasının her gün gelip onunla oynayacağını duyunca annesi neden üzgün, İran'a neden gidiyor sormuyor, ilgilenmiyor, mutlu mu mutlu. Sabah evin yanındaki kreşe götürecek, akşam alacağım. Babası masallar anlatıp uyutacak.

İran'da tanıştığın insana nereli olduğunu sormak çok ayıpmış. Erkekler, kendilerini çok beğenir ve övermiş. Bazıları liseyi bitirmemiş olsalar dahi rahatlıkla üniversite mezunuyum derlermiş. Anneler kızlarına, ablalar kız kardeşlerine, "Kokularla yıkanacaksın, mis gibi olacaksın, erkeğin yanında saçını öyle bir savuracaksın ki yüzüne değmeyecek ama kokuların yakınından geçecek, akıllarında kalacak," diye öğüt verirmiş. Tabii başlar örtüldükten sonra saç savurma işinin yattığını gülerek hatırlıyoruz.

Niyoosha en çok, tanıştığı insanların, mühendis, öğretmen, doktor... diye kariyerlerini söylemelerine sinirleniyor, kendisinin de öyle tanıştırılmasını istemiyor. "Terbiyesizler, oturup sohbet edeceğiz, sanki ona ev yaptıracağım, hemen mühendis olduğunu söylüyor," diye kızıyor.

İşte buydu Niyoosha. Hollanda'da kaldığım süreçte içimdeki demirleri söktü, bana özgürlük verdi. Onu hep sevgiyle, dostlukla, minnettarlıkla hatırlayacağım.

***

Kampı unutmadım. Odamda Perya ve ben varız. Pijamalarımı giyip yattım. Perya o gün odadan hiç çıkmadı.

Nazlı ve sevgilisi Gülgün "Odalarına gidip geliyor, sofralarına oturuyoruz. Yalan söylemek, Kalender Ağabey'i kandırmak istemiyoruz. Neden geldiğimizi sorup duruyor. Görüşürse görüşür, görüşmezse görüşmez; ama bizi bilsin istiyoruz. Yalnız gitmeye çekiniyoruz, sen de yanımızda ol," diyorlar.

Kalender nasıl karşılayacak ben de merak ediyorum. Kalabalık oldukları için onlara iki oda vermişler. Karısı odanın birini misafir odası yapmış. Karı koca çocuklarla aynı odada yatıyorlar, kızlar ergenliklerinin başında ama anneyi hiçbiri ikna edemiyor. Dar kafası neyi emrediyor, neye takıyorsa Kader onu yapıyor. Yemek yiyor, çay içiyoruz. Kalender yanına gittiğimiz için sevinçli. Kızlar sesleri titreyerek lezbiyen olduklarını söylüyorlar, ya bir yerden duyduğundan, ya da burada aklına gelmeyenleri gördüğünden, tanık olduğundan olgunlukla, "Bana açıklama yaptığınız için teşekkür ederim; ama sizin yaşantınız beni ilgilendirmiyor, nasıl istiyorsanız öyle yaşamak hakkınız," diyor. Şaşırıyoruz. Biz bu yanıta kendimizi kurmamıştık. Konu çabuk kapanıyor.

Odamıza gitmek için kalktığımızda Kalender arkamdan kolumu "Sen kal," diye çekiyor. Kızlar kapıdan çıkar çıkmaz panikle "Bu nasıl oluyor?" diye soruyor. "Ne bileyim, onlara uygarca, akıllıca yanıt verdiğine göre biliyorsun herhalde," diyorum, gülüyoruz.

Aslı ile yedek tabak almak için odama geliyoruz. Perya'nın yatağına sanki asansör takılmış. Çarşafla her tarafını örtmüş. Ne olduğunu anlamaya çalışıyor, önce el kol hareketiyle, sonra fısıldayarak konuşuyoruz. Yatağın altından gelecek, bizi korkutacak sesi bekliyoruz. Ses yok. Bakmaya karar veriyoruz. Sessizce yaklaşıp çarşafı kaldırıyoruz. Perya'nın sevgilisi... Gece orada kaldığına göre, tanımadığım bir adamın önünde pijamamı giyinmiş, onunla aynı odada uyumuştum. Derdimizi nasıl anlatacağımızı düşünürken Perya geliyor. Aslı, Nazlı'yı tercüman olarak çağırıyor. İyi niyetimi kullandığını, yaptığının çok ayıp olduğunu söylüyorum. Perya özür diliyor. "Sevgilimin oturumu, kalacak yeri ve işi yok," diyor. Arkadaşlarımda kalacağım zamanı söyleyeceğimi, o zaman gelip kalmasını, ben odadayken kalmasının uygun olmadığını söylerken, Kader ağlayarak, sinirden kızarmış, nefesi kesilmiş hışımla odaya giriyor.

Kötü bir şey olmuş. Mahkemeden haber bekliyorlardı acaba ret mi geldi, yoksa Kalender yine dövdü mü? Kalender'e daha önce yaptığının çok ayıp olduğunu söylemiştik. O da tahammül edemediğini, kampın it kopuk, tanımadık bir sürü adamla dolu olduğunu, karısının ve kızlarının odada durmadıklarını, başlarına bir iş gelecek diye korktuğunu, ne yapacağını şaşırdığını söylemişti. Kaygılarına hak verdiğimiz ama çözümün dayak olmadığı konusunda ikna ettiğimizi sanıyorduk. Biz de çocukları kontrol edecek, uyarmaya, anlatmaya çalışacaktık. Kader ağlarken, Nazlı doktorda randevusu olduğu için gitti. Aslı ile aynı anda Kader'e,

"Ne oldu, bu halin ne?" diye sorduk.

"Siz beni ayırıyor, benden gizli iş çeviriyor, hakkımda dedikodu yapıyorsunuz," dedi. Donup kaldık. Aslı her zamanki gibi, herkesi ve her şeyi idare ettiği ustalıkla onu da idare ederek,

"Saçmalıyorsun. Neden seni ayırıp dedikodu yapalım ki?" dedi. Kader olanları anlattı. Mahcup, sessiz ağlamasına devam etti ama hakkında yorum yapmayalım diye Aslı odadan çıkana kadar oturdu, sonra peşinden gitti.

Kader, Aslı'ya her gidişimde yolumu kesiyor, bazen nerdeyse sürükleyerek beni odalarına götürüyor, Aslı'ya gitmemi engellemek için bitiremeyeceğim yiyecekleri masaya dolduruyor, yatsıya kadar oyalamak için önce çay, sonra yemek yapıyor. Konuşacak konu bulamıyorum. Tanıdığım, tanımadığım herkesin hakkında dedikodu yapıyor. Kontrolüyle beni bunaltıyor. Kendisine minnet duyayım diye her akşam yemek yolluyor. Aslı'nın odasına girdiğim an peşimden o da giriyor. Saatlerce bizimle oturuyor ki ondan izinsiz hiçbir şey konuşmayalım. Kocası kızmasa, çocuklarının açlığını umursamayacak ama kocasından korkuyor. Son zamanlarda ona görünmeden Aslı'ya gitmeye çalışıyorum. Gizlice onların bloğuna bakıyor eğer o kapının önündeyse saklanıyor, o içeri girince sessizce kapısının önünden geçiyorum. Aynı blokta o bir numarada, Aslı beş numarada kalıyor. Bazen görünmeden geçtiğim için sevinecekken birden kapıyı açıyor. Yine de bu denli kıskandığını bilmiyordum. Artık yolumu kesince nispet yaparak, "Aslı'ya gidiyorum," diyeceğim.

9

Beni bekleyen, tanıyan kimse yoktu. İki saat kadar sokaklarında yalnız başıma yürüdüm. Bir daha hiçbir zaman o sokakları öyle görmedim. Her kapıdan alev fışkırıyor, her köşetaşı kıvılcımlar çıkarıyor, her tramvay üzerime bir itfaiye arabası gibi geliyordu.

- Walter Benjamin

Kampı bırakıp kaçmak, döndüğümde de yerinde bulamamak istiyorum. Hava güzel, Aslı'yla Amsterdam'a gidip gezmek istiyorum, "Çocuklar okuldan gelecek, yemek yapılacak, para yok, sen git," diyor. Banu ile birlikte gitmeye karar veriyoruz. Giyinmeye gidiyor. Üstünde sadece bir sutyen, altında da iç çamaşırını gösteren ince bir pantolonla geliyor. "Seninle böyle gitmem, giyinmeye gittin, soyunup geldin," diyorum. Pantolonunu değiştiriyor, üzerine yelek alıyor. Sohbet ederek gidiyoruz. Yaşamından, umutlarından bahsederken "Öfff bunaldım!" diyerek yeleğini çıkarıyor. Etrafında oluşan kaçamak ve dik bakışlar onu mutlu ediyor. Daha kadınsı olmaya çalışırken abartıyor. "Sesim beni ele veriyor, şöyle konuşsam olmaz mı?" diyerek sesini kısıyor. Çok iyi

Hollandaca bildiğini söylüyor, tüm mülteciler gibi her duyduğuna "ja ja" veya "dank u wel" diyor. Yol boyunca ben dışarı bakıyorum, o kendine bakanlara bakıyor. Trendekilerin ilgisini topladığına emin olunca, transseksüel olduğu anlaşılmasın diye sesini kısarak "Amsterdam'da bira içelim," diyor.

Tüm kadınları kıskandıracak duruluktaki, pürüzsüz yüzüne, biçimli burnuna, tenine uygun sarı saçlarına bakıyorum. Kadın olarak tek kusuru sesi ve büyük ayakları. Yine sevgilisinden bahsediyor, "Evlensem mi acaba?" diye soruyor. Yanıt vermiyorum. Çünkü neredeyse sabahladığımız her gece Banu'nun evlenme meselesini saatlerce konuşmuştuk. Sevmediği biri ile evlenmemesi, biraz beklemesi, adamı iyice tanıması, oturum alınca, ayakları üzerinde durunca karar vermesi gerektiğini tan ağarana kadar, birbirimizin ağzından sözcükleri kaparak anlatmıştık. Her seferinde sabaha karşı uykusu gelip yatacağı zaman, "Onunla evlenmek istiyorum ama parası yok, âşık değilim, olsun o bana âşık, çok da kıskanç. Belki evlenirim, belki de evlenmem," diyor ve odasına gidiyordu. Uzatmadan "Sevmiyorsan evlenme," diyorum. "Evet, evlenmeyeyim," diyor. Trenin yanından geçen mısır tarlalarına, yer yer mor, beyaz, sarı, kırmızı halı gibi düzenli serilmiş lale bahçelerine bakıyoruz.

"Ben birkaç gün OC'de iken lale bahçelerinde çalıştım, çok zor" diyor. Şaşırıyorum.

"Kampta yaşayanların çoğu gidiyordu ben de gittim. Akşama kadar eğilerek, çamur içinde çalışıyorsun en fazla yirmi euro veriyorlar. Köle gibisin; konuşmak, sigara içmek, belini doğrultmak yasak. İlk gün elim su topladı, ikinci gün daha az çalıştım. Başımızda duran, 'Sen bir daha gelme' dedi, ikinci günün parasını da vermedi. Hollandalıları bizim gibi çalıştıramadıkları için hep yabancıları topluyorlar," diyor. Susuyoruz.

"Aslında ikinci gün az çalıştığım için değil, diğer erkekler bana çok baktığı için istemedi. Her yeni gidenin eli su topluyordu. Ama birkaç gün sonra alışılıyordu. Gerçi ben de ikinci günden sonra gitmeyecektim, bari paramı verseydi," diyor.

***

Amsterdam, kanallar şehri Venedik'ten daha çok kanalı, köprüler şehri Paris'ten daha çok köprüsü, yarım milyon bisikleti ve bisiklet hırsızları olduğu için övünüyor. Şehrinin turistine, yabancısına yerlisine, "O kadar bisiklet hırsızım var ki bana yetmiyor. Hırsızdan bile bisikletim çalınıyor," diye yakınıyor.

Amsterdam, ismini Kuzey Denizi'ne dökülen Armstel Nehri'nden almış. Hollanda'nın kıymetlisi, canı, en kalabalık şehri ve başkenti. 12. yüzyılda balıkçı köyü olarak kurulmuş ve Avrupa'nın gözdesi olmuş. Yeşilliği, suyu, tarihi binaları ile insanların ayıplarına, günahlarına, alışkanlıklarına kafa tutarak, adeta "Doğru olan özgür olandır, özgür olan benim," diyor. Özgürlüğe bağrını açıp, turistleri çağırırken mültecilerinden habersiz; sırtını dönmüş, suyun içine, yumuşak ve nemli zemine kurulmuş oturuyor.

Prinsengracht, Herengracht, Keizersgracht ve Singel kanalları yollarında yürüyenlerin önüne köprülerini açıyor. Suya kazık çakılarak üzerine inşa edilmiş binalar, önüne eğilerek kanallara bakıyor. Eşyalar çatılardaki çengellere takılan urganlarla yukarı çekilirken duvarlara çarpmasın diye eğik yapılmış binalar. Amsterdam su seviyesinin altında, kanallarının üzerinde yüzerek, köprüleriyle merkezi birbirine bağlayarak, herkesi büyülediği gibi beni de büyülüyor.

Trenden indikten sonra yerli, yabancı tüm turistleri çağıran bu şehre, içinde barındırdığı yüz renkten, milletten

insanların arasına bir renk de biz katmak isteyerek Dam Meydanı'na doğru yürüyoruz. Meydanın etrafını sarmış birahanelerden birine oturuyoruz. Oturduğumuz birahane Red Light Street'in (Kırmızı Fener Sokağı) Dam Meydanı ile kesiştiği yer. Kırmızı Fener Sokağı tek sokakla kalmamış, etrafına genişleyebildiği kadar genişlemiş. Hollanda'nın turistik yerleri tanıtılırken Avrupa'nın en büyük fuhuş merkezlerinden biri olarak övülüyor. Liman kenti olan Amsterdam'da denizcileri hatırlatması için sokağa bu ad konulmuş.

Üç katlı, birbirine paralel kanalların etrafına yapılmış evlerin genellikle alt katlarında sadece iç çamaşırıyla vitrinde duran her renkten, her tipten onlarca kadın, yoldan geçen erkekleri çağırıyor ya da cansız mankenmiş gibi vitrinde duruyor. Binaların üst katlarında normal yaşantısını sürdüren, işine gidip gelen, çoluk çocuklu aileler oturuyor. Alt katlarında kadınların satılması onları ilgilendirmiyor ve bu bir uygarlık göstergesi gibi algılanıyor. Para kazanmak, uzaktaki ailesine para göndermek için işyerine bisikletiyle gelen kadınlara sık sık denk gelmek mümkün. "Kiralık Oda" tabelalarına o sokaktan her geçişimde şaşarak bakıyorum. Amsterdam'ı gezdirmek zorunda kaldığım misafirlerimi herkes gibi ben de oraya götürüyorum. Çocuklu aileler, gençler, yaşlılar; geç saatte ise en çok yabancı erkekler sokaktan su gibi akıyor. Turistler kanalların üstündeki güzel köprüde, evlerin sürekli yanan, sokağı kırmızıya boyayan ışığında fotoğraf çektiriyor. Sokağı çeviren restoranlar, barlar, kafeler, hediyelik eşya satan dükkânlar, seks shoplar çok fazla müşteri beklemiyor, neredeyse her saat, her tür insanla dolu. Kırmızı Fener Sokağı'ndan ne zaman geçsem, gönülsüz çalışan kadınların, gelip geçen binlerce insanı izlerkenki yalnızlıklarını düşünüp ürküyorum.

Banu, "Seks müzesine girelim," diyor. Merak ettiğim halde girmeye cesaret edemediğim yere Banu'nun indirimli alışveriş merkezine girer gibi yolunu kırması peşine takılmama neden oluyor.

Biletlerimizi alıp müzenin içine doğru ilerliyoruz. Kenarda ayakta, pejmürde pardösülü bir adam sanki bilet kontrolü yapacakmış gibi duruyor. Biletlerimiz görünecek şekilde elimizde önünden geçerken, paltosunu açıyor ve bir metreye yakın cinsel organı gürültüyle çıkıyor. İkimiz de korkuyla sıçrıyoruz; sonra insanların geçişine göre ayarlanmış bir heykel olduğunu anlıyor, müzeyi gezdiğimiz sürece halimize gülüyoruz.

Fotoğraf makinesi yeni icat edildiğinde çekilmiş çeşit çeşit fotoğraflar, sex aletleri, cinsel organ heykelleri... Cinselliğin doğallığını ve tarihselliğini bilsin diye bazı aileler yanlarında çocuklarını da getirmiş. Çocuklar izliyor, anne babalarına soruyor, onlar da sanki çocuk kurtuluş savaşını merak ediyor gibi, ciddi, kahramanca, bu savaşta biz de vardık edasıyla anlatıyor. Sergilenen cinsel organlar aşırı kıllı.

Müze gezintisinden sonra Dam Meydanı'nı çevreleyen birahanelerden birine oturuyoruz.

Banu biralarımızı beklerken, ben Dam Meydanı'nda geziniyorum. Elini yüzünü metal grisine boyamış sabit duran adam, önüne koyduğu aynı renkte şapkasına para atılınca cana geliyor, göz kırpıyor. Adamın sabitliğini bozmak isteyenler, karşısına geçmiş onu konuşturmaya, güldürmeye çalışıyor. Kimileri de ne kadar sabit kaldığını belgelemek için kameraya alıyor. Donmuş adamın sabitlik süresini ölçmek için bekleyenler, şakalaşarak bir saatlerine, bir adama bakıyorlar. O ise sadece önündeki küçük tahta sandığa para atanlara tek kaşını kaldırarak göz kırpıyor, sonra eski donmuş haline dönüyor.

Başka alanda bir genç, topunu bacaklarında, kollarında gezdiriyor, top vücudunda gezerken o ağaca çıkıyor, iniyor, dinlenirken bile ayağında uzun süre topu düşürmeden sektiriyor.

İnsanların halka yaptıkları başka grubun içinde bir adam tek tekerlekli bisikletinin üstüne çıkıyor, dik duruyor, ayaklarıyla zıplatıyor, ters biniyor.

Başka köşede bir grup genç Brezilya'da yaşayan Afrikalı kölelerin isyanını, mücadelesini simgeleyen capoeira dansı yapıyor. Birbirlerine vurmadan, dokunmadan elleri, ayakları, bıçakları diğerinin gözlerinin önünden hızla teğet geçtikçe kalabalık alkışlıyor.

İzleyicisi olmayan uzak bir köşede gelin elbisesi giymiş kımıldamadan duran kıza doğru ilerleyip, üzgün yüzüne bakıyor, yanında ben de cansızmışım gibi duruyorum, yere serdiği duvağına elli cent atıyorum.

Uzaktan, erkeklik organını ve büyüttüğü göğüslerini sergileyen mayosuyla Amsterdam'ın özgürlük simgesini görüyorum. Onu günün herhangi bir saatinde, herhangi bir sokakta görebilirsiniz. Yanımdan pateniyle özgürlüğün peşinden yetişmeye çalışır gibi hızla geçip gidiyor.

Banu'nun yanına döndüğümde, boş sandalyelerin erkeklerle, masanın üzerinin de bira bardaklarıyla dolduğunu görüyor, onu sevdiği erkeklere emanet edip ayrılıyorum.

Bu güzel şehirle kaynaşmak için en büyük parkı olan Vondelpark'a yürüyorum. Köpekler koşuyor. Parkın etrafını yürüyüşe çıkanlar nefes nefese turlarken, ayağında paten olanlar koşanları geçiyor. Tembellik yapmak isteyenler çimenlere uzanmış, müzik dinliyor. Gösteri yapanları izliyorum. Yürüyenlere katılıyor, parkın etrafını turluyor, Film Müzesi'nin önünden, terasında oturmuş bira, kahve içenlerin bakışlarından geçiyor, Leidseplein'e çıkıyorum. Durakta

gelip geçen tramvaylardan birine binecekmiş gibi duruyor, binip inenleri seyrediyorum. Şehrin geceye dinç girmek için dinlenen kulüplerini, sinemalarını, akşam sarhoş olacak gençlerini, yankesicilerini tanımak istiyorum.

İçimden Amsterdam'ın parklarını, müzelerini koşarak gezmek geliyor. Museumplein'e çıkıyorum. Yarım saat içeri girmek için bekliyor, günüm bitecek diye huzursuzlaşıyor, RijksMuseum'e giriyorum.

RijksMuseum, Hollanda'nın en büyük klasik sanat müzesi. İçinde Frans Hals, Rembrandt gibi ünlü Hollandalı ressamların eserleri var. Frans Hals'ı tanıtan yazıda sadece rakamları anlıyor ve 1580-1666 yılları arasında yaşadığını varsayıyorum. İçeri girmek için beklerken önümdeki Türkçe konuşan kızları takip ediyorum. Resim öğrencileri olmalılar. Konuşmalarına kulak misafiri oluyorum. Uzun boylu olanı "Hals Haarlem'de yaşamış. Yoksulmuş. Fırıncıya borçlarını ödemek için düşkünler yurdunun yönetim kurulu için yaptığı portreden biraz maaş bağlanmış da onunla geçinmiş," diyor. "Evet ya, o zamanlar fotoğraf makinesi daha yokmuş, onun için sadece zenginler resimlerini yaptırabiliyorlarmış ve günümüze onlar kalmış" diyor arkadaşı. Subayların olduğu portrenin önünde dururken kızlara "Bu resim neyi anlatıyor ?" diye soruyorum. Uzun boylu olanı, "Aziz Giorgio Birliği'nin subaylarının ziyafetini çizdiği yağlıboya. Bak ayakta duran, kadehini kaldırmış, asteğmen nasıl da gururlu duruyor. Kostümü nasıl da canlı. Fotoğrafını çektirmiş gibi. Saçlarını karmaşık ve doğal yapmak için fırçayı rastgele savurmuş," diyor. Kıza şaşkınlıkla bakıyor, anlatmasa öylesine bakıp gidecekken saçların arasına dalıyorum. Kızların az vakitleri varmış. Aldıkları dersleri gereği Rembrant van Riyn'in fotoğraflarına da bakmaları gerekiyormuş. Ben de onlarla birlikte duvar büyüklüğünde portrelerdeki incileri

kopup etrafa saçılacakmış gibi canlılıkla duran kadınların, komik yakalı erkeklerin olduğu resimlerin önünden geçiyorum. Rembrant'ın yaptığı bir portrenin önünde duruyoruz. Uzun boylu kız arkadaşına, "Hocamızın neden 'gidin bakın' dediğini anladım. Fark ediyor musun içtenliği ve doğallığı? Hals'ınki çekilmiş fotoğraf görüntüsü verirken Rembrant'ınki insan kişiliğini yansıtıyor. Sanki bize bakıyor. Nasıl da acılı, sıcak ve yalnız," diyor. Kızların anlattığı gibi bakınca ben de acıyı, sıcaklığı ve yalnızlığı görüyorum. Kızlarla birlikte daha sonra tek tek resimleri anlatacak biriyle gelmek, tüm gün gezmek için ben de çıkıyorum. Fakat benim vaktim var. Kızlardan ayrılırken "Van Gogh Müzesi'ne de bakacağım, neye dikkat edeyim?" diye sordum. Az konuşan kısa boylu kız "Kullandığı saf renklere, fırçasını düz ve nokta şeklinde vuruşuna," diyor.

Müze çıkışındaki tabelaları da takip ederek Van Gogh Müzesi'ne giriyorum. Müzelerde fotoğraf çekmek yasak! Saf renkler kullandığı, nokta ve düz fırça vuruşlarıyla yaptığı resimlerdeki değişik teknik hemen fark ediliyor. Tembihledikleri gibi bakarken fırça vuruşlarına duygularını nasıl kattığını, sarıp sarmaladığını görüyorum. Arles'teki odasını çizdiği resmine duygularının içine girmek isteyerek bakıyorum. Duvarlar solgun menekşe rengi. Döşeme kırmızı tuğladan, Yatağı ve iskemlesi sarı tonunda, çarşaflar ve yastığı limon yeşili. Örtüsü kırmızı. Pencere yeşil. Tuvalet masası portakal, leğen mavi, kapılar leylak rengi. Sarı iskemlesine oturup dinlenmiş, oturduğum görülmesin diye, teftişe gelen görevliyi görünce dışarı çıkmış gibiyim. Oradan çıkıp Yahudi komşum Anne Frank'ın evine giriyorum. Katliamdan kurtulmak için ailece gizlendikleri, anılarını yazdığı, savaş bitecekken öldürülen genç kızın şimdiki kalabalıktan haberi yok. Anne Frank'ın duygularının üstünde gezinen

insan selinden kaçarak uzaklaşıyorum.

Amsterdam'ın meydanlarında, alışveriş merkezlerinde, caddelerinde her ülke kendi mutfağını sergiliyor sanki. Gezmekten acıkınca patates "beni yiyin" diye nerdeyse her köşede, her yemeğin yanında duruyor. Fransız, İtalyan, Asya, Meksika, Çin mutfakları sıraya durmuşken önlerinden geçiyor, yağsız, kontrol edilmiş lezzetli etinden ekmek arası döner alıyor, yanına ayran istiyorum. Döner, ekmek, ayran yabancılığımı unutturuyor. Karnım doyunca alışveriş caddesi olan Kalverstraat'ı boydan boya yürüyor, vitrinlerine bakıyorum. Türkiye'ye turist olarak giderken tahtadan yapılmış pabuçlardan alıp, ister duvara assınlar, ister giysinler, ister yaksınlar diye herkese dağıtacağım.

Amsterdam'ın parklarında çimenlere uzanıyorum, sokaklarında geziniyorum; dilsiz, insansız, köksüzüm. Uçsuz bucaksız okyanusun kenarındaki karıncalardan biriyim yine. Çocuklar bile uzak bana. Onlar da biliyorlar kimsesizliğimi. Her telefon kulübesinin önünden geçerken inatlaşıyorum kendimle. Aramayacağım. Ailemi, ülkemi, dilimi özlediğimi kendime itiraf edemesem de özlüyorum. Geniş bir mezardayım ve papatyanın yapraklarını tek tek koparıyorum, gömüleceğim, gömülmeyeceğim diyerek.

Hollanda'da park ve parklarda su çok. Ülke suyun içine inşa edilmiş. İnşaat yapacakları yeri kazınca su çıkıyor. Sevgilinin saçını geriye atar gibi yanına, arkasına açtıkları kanallara suyu akıtıyorlar. Evlerin kanala bakması, kanallarda birbirlerinin peşine takılmış ördeklerin gezmesi, kafalarını suya batırıp çıkartmaları, her zaman karşılaşılan manzaralardan.

Akşam olmasın, kampa dönmeyeyim, kimseyi görmeyeyim, duymayayım diye zamanı dondurmak istiyorum. Koşan çocukları ve köpekleri, hızla geçip giden bisikletlileri, öpüşen sevgilileri, piknik yapan aileleri, birbirini parktaki

göle atmaya çalışan gençlerin şımarık çığlıklarını dondurmak... Vondelpark'a döndüm, çimenlere uzandım, gözlerimi kapadım. Uyumuşum.

Orman içinde, göl kenarında annemle birlikte oturduğumuz küçük bir kulübemiz varmış. Bilmediğim bir nedenden dolayı evden uzaklaşmam gerekiyor. Köpeğimi bırakacak yer bulamıyorum. Anneme yalvarıyorum, beni seviyorsan hatırım için benim yerime ona bak diye. "Ben onunla uğraşamam, beni korumaz, yararı olmaz, şimdi bile komşunun kapısından gelmiyor; utanmaz, büyük küçük dinlemeden erkeklerle cilveleşip duruyor, yarın bir gün karnında sayısız piçle gelir, onlar bizim gibi tek tek doğurmuyor," diyor. "Ne olur!" diye yalvarıyorum. Yufka yürekli olduğunu göstermek için, "Öfff tamam," diyor sonra pişman olup "konuş onunla. Eğer bana yardımcı olacak, beni koruyacaksa burada kalabilir," diye ekliyor. Köpeğimin kollarından tutup kaldırıyorum. Onu götüremeyeceğimi, annemle kalacağını söylüyor, annemi üzmemesini istiyorum. Gözlerimin içine acıklı acıklı bakıyor. Annem söylediğine pişman olmuş, köpeğimi istemediğini göstermek için kırmızı valizini kapıya koyuyor. Valizden kemikler, peşinden koştuğu toplar, kapı komşu sevgilisinin vesikalık fotoğrafı... etrafa saçılıyor. Annem kulübemizin önünden bizi kovarken uyanıyorum.

Üşümüşüm. Sanki parkın girişinde dört yol ağzındaki telefon kulübesi, tepesini oynatarak gel işareti yapıyor. Önce aldırmıyorum, başkasını çağırıyor sanıyorum. Yakınlarımda benden başka kimse yok ama yine de bakınıyorum. Sonra "Ben mi?" diye bağırıyorum. "Kaç saattir sana sesleniyorum, haber yolluyorum, duymuyorsun," diye söylenmesine suçlulukla boyun eğiyorum. "Kulübeler dolu," diyorum, birini hemen boşaltıyor, kolumdan tutup içine atıyor, elime jetonu tutuşturuyor, numarayı çeviriyor, ahizeyi kulağıma tu-

tuyor. Annemin "alo, alo" diyen sesini duyuyorum. Kulübe "Hadi konuş," diyor yumuşak. "Anne," diyorum. Okuldan gelmişim de kapıyı vuruyormuşum gibi "Kızım sen misin?" diyor. Sesi önce başkasına sonra bana geliyor. "Evet." "Nasılsın iyi misin?" "İyiyim." Heyecanlandığını, sevindiğini sesinde hissetmek istiyorum, hissedemiyorum, ben de heyecanlanmıyorum, kapatıyorum. Bir şeyi çok düşünüp hayal kurunca beklediklerim çoğalıyor. Yaşadıklarım, hayallerime uymayınca duygularım saklanıyor veya cebimden düşüyor. Anneme yaşadıklarımı anlatmak istiyordum. Sesimi duyunca "yavrum, kuzum..." demesini bekliyordum. Ben duygularımı hep cebimde taşırım, çıkarması kolay oluyor. Size de öyle oluyor mu?

Artan jetonlarıma bakıyorum. Tam çıkacakken, sıra bekleyen siyah tenlinin diğer kabine yöneldiğini görüyorum, kulübe sessiz sitemsiz beni izlerken başka bir numarayı çeviriyorum. Kalbim duruyor, sonra durmak istemediğini belirtmek için hızlı hızlı çarpıyor, sonra yavaşlıyor ama nefesim gidiyor, geldiğini belli etmek için derin derin içine hava alıyor, derken tüm duygularımı, organlarımı, düşüncelerimi birbirine karıştırıp dolaştıran sesi duyuyorum. Arayanın ben olduğumu söylemek istiyorum. Ses "alo, alo" diyor, karşılık gelmeyince, "Sevgi sen misin?" diyor. Karışmış duygularıma takılıp, alt üst olarak süzülerek gelen ses benim değil ama "evet" dediğini duyuyorum. Evet'le birlikte onun sesi de gidiyor, sonra geliyor. Konuştukça açılıyor. "Nasılsın? Merak ettim seni. Arayabileceğim bir numara da yok. Seni bulacağım bir numara ver," diyor. Numaraların duygusuzluğunun, dağılan sesimi toparlayacağına güvenerek cep telefonumdan tek tek okuyorum. İyi olduğumu, uğraştığımı söylüyorum. Yalnızlıkta boğulduğumu, onu özlediğimi, geldiğime pişman olduğumu söylemiyorum. "Sen nasılsın?" diyorum.

"Sana bir şey söylemek istiyorum" diyor, susuyor. Suskunluk beni reddetmesinin haklılığını tartıyor, düşünüyor ve ifade etmek için daha önce defalarca yaptığı provanın tecrübesiyle "Biliyorsun sen gitmek zorunda kalınca ayrıldık. Herkes iyi. Seni merak ediyoruz," diye devam ederken birden "ben evleniyorum," diyor. Ondan sonra anlattıklarını anlamıyorum. Jetonlarım bitene kadar hayırsızca beni yok eden sesin, haklılığını kanıtlamak için kurduğu cümlelerinin çaresizliğini, bencilliğini dinliyorum. Jetonlar bitiyor, ses de gidiyor. Uzakta olunca her şey bu kadar basit. Jeton veya kontör yoksa hiç kimse yok, sorun da yok. Verdiğim numaradan ararsa ulaşamasın diye telefonumu kapatıyorum. Yürüyorum, yürüyorum, yürüyorum. Ayaklarım, bacaklarım duygularımı yorup unutturana kadar yürüyorum.

Parklar ıssızlaştı, sokaklar yoruldu, insanlar evlerine çekildi, siperlerinde yatıyorlar. Ertesi gün için güç biriktirilmeli. Benim ertesi günüm yok sanki. Issızlık istediğim dinginliği sunuyor. Üzgün ve mutluyum. Enine boyuna her şeyi düşünebilir, düşünürken yaşar, ağlayabilir ve sesli sesli söylenebilirim şimdi. Bir köşede, kanalların açtığı yolda, suya kafasını iyice sokmuş söğüt ağacının altına saklanıyorum. Köpek sürüleri veya herhangi bir haşerenin musallat olacağı aklıma gelmiyor. Yeter ki insanlar görmesin. Parkı en son terk eden, alkollü genç grubu oluyor. Gece devriye gezen polisler yanlarına yaklaşıyor, söğüt dallarının arasından şimdi dövecekler, tekmeleyecekler, alıp götürecekler endişesiyle bakıyorum. Sohbet edip gülüyorlar. Gençler "okey okey" diyor. Aslında arada bir sürü şey konuşuluyor ama sadece okey'i anlayabildiğim için diğerlerini duyamadığımı sanıyorum.

Gençler de gidiyor. Artık düşünebilir, kızabilir, ağlayabilirim. Ertesi güne kalanlar olmadık yerde karşıma çıkmamalı. Sesimi titretip, gözlerimi, sözlerimi doldurmamalı. Yasımı

tutmaya başlamadan önce aranıp aranmadığımı merak ederek telefonumu açıyorum. Konuşmanın ardından sadece iki kez o aramış. Başka merak edenim, arayanım soranım yok. Kimse bilmeyecek bugünümü. Kamptakiler arkadaşıma gittiğimi, arkadaşlarım da kampta olduğumu sanacak. Bugünü çaldım herkesten ve saklayabildiğim kadar saklayacağım.

Erkeklerle pencereden konuşabildiğimiz, havalandırmada görüşebildiğimiz günlerde onun ve benim yalnızlığım karşılaştı, birbirine âşık oldu. Sevmek, sevilmek istiyorduk. Doğru, eğri insan testi yapacak malzeme yoktu. Duyguların hepsi güçlü kuvvetliydi orada. Yıllar uzadıkça insanlar zayıflayıp inceldikçe duygular güçleniyor, serpiliyor, yaşamın anlamı ve nedeni yerine geçiyordu. Koğuşlarımıza döndüğümüz günlerin gecesinde bakışırdık pencereden, birbirimizin koynunda yatmak istediğimizi ima ederek. Her sesi, her nefesi ayrı yorumlayacak, üzerine saatlerce, bazen günlerce düşünecek zamanımız vardı. Yaşamın ağırlığını, sorumluluğunu paylaşamadığımız böyle zamanlarda küserdik, barışınca yaşayacaklarımızı düşleyerek. Onun tahliyesi geldi aniden. Oysa biliyor, bekliyorduk üzerinde "tahliye" yazan kâğıdın ona çoktan verilmesi gerektiğini. Üzülürken gülüp "Senin adına sevindim," dedim. O da beni bırakıp, dışarıdaki zamana akıp gitmek isterken gitmenin ağırlığından bahsedip, ne olursa olsun beni bekleyeceğini söyledi. F tipi için operasyonlar o gittikten sonra başladı. O gitti diye insanlar yakıldı, tek tek hücre yapmak için cezaevinin duvarları dozerlerle yıkıldı sanki. Şans oyunlarından medet umarak yorumlar yaptım kendime. Operasyonlarda olmadığı için iyi ki önceden gitti de yaşamadı diye kendimi teselli etmeye çalışırken, yalnızlığı midemin kasılmasında, gözümün fersizliğinde hissettim. Bana haber yollayıp mektup yazarken, seni seviyorum derken, bitimsiz grevler sürerken, bırakılı-

verdim olmayan evinin gönül kapısına. Şehrine geldiğimde yaralı, zayıf bedenime gözlerime bakarak, ince yün çırpma çubuğuna sarılır gibi sarıldı. Ayrılmak istemeyen vücudumuz beynimize yumruk attı "Hele bir gece olsun kalacak yeriniz yok sizin" diye. Bir gece kaldık onun bulduğu, başına bir iş geleceğinden korkanın evinde. Ev sahibinin, "Sadece bir gece" diye defalarca tembih ederek, arka arka yürüyerek, parmağının uzaklaşıp kayboluşuna baktık kimsesiz. Sonra sarıldık birbirimize. Kemik kalmış yüzümü avuçlarının arasına alıp baktı fersiz gözlerimi arayarak. Öperse dağılacak sandığı dudaklarımdan, kırılıp yatağa saçılacak bedenimden uzak durdu o bir günde. Konuşmadık yaşamamıza dair. Aldığı yemekleri yedirdi ve sarıldık, sarılmalara doymak isteyerek. Doyamadan ayrıldık.

Ailemin yanında bir süre kaldıktan sonra okula veya iş aramaya gidiyorum diyerek döndüm onun şehrinde bulduğu başkalarının evine. Evlerin kimi insanlı, kimi insansızdı. Birbirimizi yaşamak isterken, başkalarını da yaşadık alenice. Etlerim dolmaya başladığında vücuduma, aradı hazineyi elleriyle. Kaybolduk birbirimizde arsızca, susuzca. Dolaştık, açamadı kimse bizi. Dolaştıkça acıktık, acıktıkça doymadık birlikte olduğumuz gecelere. Ailesi onun arkasında olup, yaşamını kurmasına yardım etmek isterken, içerdekiler öldürülüp operasyonlarda devletin malına zarar vermekle suçlanırken, onun beraat kâğıdını tutuşturdu eline postacı. Ben ondan uzak, şefkatsiz, istemeyen ana kucağı, baba ocağında beklerken öldürdükleri, yaktıkları insan sayısını az bulan mahkeme, beni de onlara katmak için depremzedelere para toplama cezasının yanına, devlet malına zarar verme cezasını da kattı. İşte ayrılık hikâyemiz böyle başladı. "Benimle gel" dedim, çok istedim, sitem ettim, ağladım, yalvardım. Ben buralarda dilimle, etimle, so-

kaklarla, insanlarla, tabelalarla, şehrin ışıklarıyla, yazılarla, haberleri veren spikerle, tren, otobüs biletleriyle, indirim kartlarıyla, yemek tatlarıyla, sohbetlerle yalnızken, ayrılık kararımızın geçerliliğini anlayamamıştım. O ise kaybettiği zamanı yakalamak için yaşadıklarımızı anılar sandığına atmış, özlediği evliliğe, birlikteliğe kavuşmak için hızla, panikle yol almıştı.

Yıllardan bir gece çaldığım çatısız gecemden korkmamak için, kapüşonumu geçirip kucağıma gömdüm başımı, nefesimle ısıttığım kendimle konuştum durmadan. Kızdı, öfkelendi, hırslandı duygularım. "Sen görürsün, nasıl da pişman olacaksın bize yazık ettiğine!" derken bir yanım, diğer yanım iyi olmasını, mutlu olmasını diledi.

Aydınlanmaya başlayan tan, lambaları söndürdü. Etrafımdaki sınırlar yavaş yavaş silindi. Savaştan zaferle çıkmış gelmişken, bisikletle parktan hızla geçenlerden kimileri, alaca karanlıkta parkta oturan bana merakla bakıp yollarına devam ettiler. Tutup kollarından, dillerini bilip anlatmak istedim gece gördüklerimi, duyduklarımı. Güneş ısıtmak için fersiz doğduğunda uyudum evim bellediğim söğütün saçlarının altında. Öğleye doğru çıktım siperimden, yaralı düştüm kamp yollarına.

***

Sıcak trende dalmışken, "Asandelft" diyen mekanik kadın sesini işittim. Lağım kokusunu ciğerlerime çekerek kampa yürüdüm. Küçük çocuk "İntervumuz geldi!"[1] diye bağırarak bana doğru koştu. Çocuğun konuşan ağzına baktım, intervu sözcüğünü geri yollamak, beyninden silmek isteyerek.

1 Dava görüşmesi, ifadeye çağırma

O hızlı hızlı anlatıyordu. "Önümüzdeki ayın on yedisinde intervuya çağrıldık, oturum verirlerse eğer rittemales unos nırbas olacak," dedi. Sarıldım sıkıca. Tekrar anladım, çocukların da, çocukluğun da yaşadığın yere, çağa göre değiştiğini. Ruhların hızla büyüyüp, bedenlere küçük gelmesini; Filistin'de savaşan, Türkiye'de göbeğinin açılmasına aldırmadan taş atan çocukları düşündüm.

Aslı'yı beni beklerken buldum. "Kader görmesin," diyerek kolumdan içeri çekti. Dalgın heyecanla anlatırken, anlattığına inanmak için yapay sesini açtı, olmayacağını bildiği hayallerini kurdu. "Kız bakarsın kocaman bir evimiz olur, bırakmam seni buralarda," dedi. Hayalinin içine dahil olup onun sevincine ortak olayım diye düşündükçe açıldı hayaller, açıldıkça çoğaldı. Birden "Hepsi boş, bize oturum vermeyecekler, buralarda sürünmeye takatim kalmadı artık," dedi az önceki coşkulu ses. Umudun tükendiği yeri görünce, tekrar umut kapısı açmak için, "Boş ver, dünyanın sonu değil ya," dedim sonra söyleyecek söz bulamadım "yeter ki sağlıklı olalım," diye ekledim. Konuşmaları dinleyen kocası, "Oturum verirlerse bu odanın üstüne oda yapacağım, dubleks kamp inşa edeceğim," deyince defalarca dinlediğimiz hayaline yine gülümseyecekken, "Oturum verdiklerine bakıyorum da, buraya uyan biziz, hiç işe yaramaz zencilere neden verirler anlamıyorum," demesi imdadımıza yetişti, başladık tartışmaya. Oradan geçtik milliyetçiliğe.

Söylediğine pişman edene kadar, aklımıza gelen çıktı ağzımızdan. "Öyle demek istemedim, derdimi yanlış anlattım," deyince sustuk, dinlendik azıcık.

Anlatmadım Aslı'ya sokakta yaşayanlar için her gün, yaşamayanlar için hiç, benim için tek olan gecemi. Yorgunum diye odama gitmek istediğimde, perdeyle böldüğü yeri göstererek,

"Geç yat orada, yemek hazırlayayım ben de" dedi. İkiletmeden beni çağıran yatağa geçtim, gürültüye aldırmadan yattım. Kader'in "Odasında yok, yine arkadaşına gitti," diyen meraklı sesini duydum.

Ertesi gün Banu'nun oturumu geldi. Akşam kutlama yapılacak yine Aslı'nın odasında. Aslı koşturacak, çay yapacak, espri yapacak.

Herkes Banu'yu hafif bir kıskançlıkla kutladı. O başka olasılığı düşünmediği için mutlu olmadı. Amsterdam'dan ev çıkmasını istediğini ama çok beklememek için başka yerleri tercih edeceğini söyledi çatlatmak istercesine bizi. Sevindiğimi ve fedakâr bir arkadaş olduğumu hissettirmek için sekiz saate yakın sandalyede oturdum. Dışarıda hava güzel ama çıkayım, gezeyim, odama gideyim deme cesaretini bulamadım. Aslı'nın coşkusu, Banu'nun açık sıcaklığı, Kader'in ısrarla çay veya kahve vermek istemesi, Çakal'ın asalaklığına bakmadan herkesi eleştirip yermesine "yeterrrr" diye bağırmak isterken sandalye kollarımdan bağlanmışım gibi oturmama neden oldu. Sanki başıma çekiçle vuruyordu. Kimseye bir şey demeden, vedalaşmadan, başıma inen darbelerden kaçmak istedim. Bacağım zıplatmaya başladı. Sık sık tuvalete gidip gelerek darbeleri savuşturmaya çalıştım. Aslı'nın yan komşusu Afganistan'dan gelen kadın yolumu kesti.

Hollanda'ya gelmeden önce kaçak yaşadığı sırada Türkiye'de kaldığı için Türkçeyi öğrenmiş. "Neden sıkılıyorsun buradan?" diye sordu. Şaşkın yüzüne baktım. "Sen seviyor musun?" dedim. "Seviyorum" dedi sinirli ve kendime değil ona üzülmemi isteyerek. "Bana hep burada verdikleri iki odada dört çocuğumla ömür boyu kalacağımı söyleseler de sevinirim. Sadece çalışmamaktan sıkılıyorum," dedi. İbretlik hayat hikâyesini anlattı.

Afganistan'da erkekler çalışmazmış; savaşa gider, ölürlermiş. Ülkesinin az geliştirilmiş bir bölgesinde oturuyorlarmış. Kocası askere çağırıldığında gitmemiş, kaçak duruma düşmüş. Kocalar askere gidip ölünce geride kalan karılarını, kızlarını üst düzey yöneticilik yapanlar isterler ya da kaçırırlarmış. Üst düzeyde olmak duruma göre değişirmiş. Türkiye'de muhtar konumunda olan bile orada üst düzey sayılırmış. Kocasız kadınlar evden çıkmaz ama evde köle gibi çalışırmış. Kilim dokurlarmış çoğunlukla. Bunların oturdukları bölgede elektrik yokmuş. Kızlar okula gitmezmiş. Bir yere giderken burka giyip yüzlerini kapatırlarmış. Topuklu ayakkabı giymek bile yasakmış. Askerler gördükleri kızı kaçırırlarmış. Onun da şimdi burada okuyan büyük kızına göz koymuşlar, erkeksiz oldukları için korkudan evden çıkmıyor, gezmeye düğüne gidemiyorlarmış. Kızı, dört kadını olan yaşlı bir adam istemiş. Bu arada kocası gizli saklı eve uğruyor ve olanları öğreniyormuş. Sonra varını yoğunu satarak yurt dışına kaçmak için bazı adamlara para yedirmiş. Her şeyi arkalarında bırakarak kaçmışlar. Burada kızı istediği gibi giyiniyormuş, kollarını, başını açıyormuş ve kaçırılacağım diye korkmuyormuş. Dersleri de çok iyiymiş. Çocuklarının dördü de okuyabildiği kadar okuyacakmış. Akşam kocası işten gelince hiçbiri dışarı çıkamıyor, komşuya gidemiyormuş, kimse de onlara gelemiyormuş ama onun kocası Afganistan'ın en iyi erkeklerindenmiş. Oturumu olmadığı halde kaçak çalışıp onlara bakıyormuş. Yolumun kesilip bunların anlatılması beni utandırıyor ama yine de kampta yaşamaya dayanamıyorum.

Birkaç gün sonra Hüseyin Devrimcihüseyin'in oturumu geldi. Kader'le benim transferim Amsterdam'daki prefabrik olmayan De Klenke kampına çıktı. Nazlı ilticasını geri çekti. Annesinden sonra ablası da kanser olmuş, üstelik

metastaz yapanından. Sevgilisi Çakal, gitmiyor. Onu mecburen hepimiz çekiyoruz. İçki, kumar, kadın her şey var. Beslenmek için kaç kaloriye ihtiyacımız olduğu hesap edilerek verilen harçlıklarımız sadece aç kalmamamıza yetiyor. Çakal aldığı parayla hemen kumar oynuyor. Diğer haftaya kadar sofra sofra geziyor, borç para istiyor. Herkese bir kulp takıyor, kimseyi beğenmiyor. Nazlı'nın, ablası kanser olduğu için değil, ondan kurtulmak için gittiği dedikodusu günlerimizi alıyor. Bir süre sonra Çakal iş buluyor ama aldığı parayı kumara verdiği için bıkıp usanan çevresi daralıyor, dağılıyor. Hatta bir gün çıldırmış, idare binasının camlarını yumruğu ile aşağı indirmiş, camlar yere saçılmış, etrafındakilere öfkeyle batmış ve Çakal'ın bileğini daha önce intihar etmeye çalıştığı atar damarından kesmeye çalışmış. Çakal camlara, kesilen damarının hesabını sormak için belki de olmak istediği erkekler gibi küfür ettiğinde Kalender, arkadaşını bu tür durumlardan kurtarmaya alışık tecrübesi ile yanına gitmiş, "...ananızı, bacınızı s...rim, a...ınıza korum!" diye bağıran Çakal'ın omzuna elini atmış, "Tamam sakin ol sonra birlikte yaparız," diye teselli etmiş. Bu teselli günlerce, aylarca hatta yıllarca güldürecek bizi. Kalender'in "Nasıl yapacaksa?" demesi daha çok gülmemize ve birbirimize defalarca anlatmamıza neden olacak.

İki kardeş aile hâlâ bekliyor. Birinin çocuğu bunalıma girmiş, Kurtlar Vadisi'nin öldürme sahnelerinden birini tekrar tekrar izliyor, anne ve babasına "Büyüyünce ben de sizi öldüreceğim," diyor. Elini yara edene kadar sürekli çamaşır suyu ile yıkıyor. Yaşamdan alamadığı intikamını kamptaki çocuklardan, büyüklerden almaya çalışıyor. Çocukları sıkıştırıp dövüyor, odalarına gelen misafire terlik fırlatıyor. Okula giderken sokakta yalnız karşılaştığım bir gün ondan korktuğumu gizlemek için "Ne yapıyorsun?" diye sordu-

ğumda bisikletini üstüme sürmüş, beni kanala düşürmeye çalışmıştı. Ailesi çocuklarının kafayı yediği bahanesi ile oturum almaya çalışıyor. Doktora gittiklerinde akıllı davranırsa diye korkuyor, çocuk kötü oldukça övünüyor, oturumlarının garanti olduğuna inanıyorlar. Büyük çocuklarının sinmişliği ailesi tarafından küçükten korunmayışına değil, akıllı uslu olduğuna yoruluyor. Küçüğün adı psikopat, büyüğünki akıllı kalıyor. Psikopata tüm çocuklar diş biliyor. En sonunda aralarında ona ders vermek için anlaşıyor hep birlikte sıkıştırıp, kafasını yarıp gözünü patlatana kadar dövüyorlar. Çocuklardan dayak yiyen Psikopat artık kimseye bulaşmıyor, tüm hayallerini büyüyeceği zaman için kuruyor. Dayak yemesine ailesi dahil tüm büyük ve küçükler seviniyor, dayağın cennetten çıktığına tekrar ikna oluyorlar. Psikopat ise büyüyünce gazetelerde, televizyonlarda, büyük bir olayla çıkacağının hayalini kuruyor, olayın ne olacağına karar vermek için şimdiden düşünüyor.

Kader'in kızları büyüyor, gelenek göreneklere düşkün babalarını anneleriyle birlikte çıldırtmaya çalışıyor. Kalender umut isteyerek umutsuzca çırpınıyor, çırpındıkça şaşırıyor, en çok kendisine karşı gelen büyük kızını ve karısını dövüyor. Etrafı onu eleştirmeye başlayınca başkalarıyla kavga ediyor, yaralanıyor, canı acıyor ve kendini geçici olarak daha iyi hissediyor. Kavgaları gittikçe çoğalıyor ve polis devreye giriyor. O büyük kızı ve karısıyla uğraşırken, küçükleri gözden kaçırıyor. En küçükleri olan erkek çocukları küfrettikçe, kavga ettikçe Kalender oğlu için umutlanıyor. Kader'in kocası ile yatmamak için kurduğu kumpasları artık bilmeyen yok ve hiçbir kadın demek ki sevmiyor, istemiyor, zorla yatmamalı diye düşünmüyor. Çünkü o kadar gerginlik iş güç arasında tabii ki istemeden de yatılırdı. Kocasını sevmediğini sadece kendi biliyor; başkalarına tuzak kurarak, sinsi-

lik, dedikodu yaparak, kıskanarak isyanını ifşa ediyor fakat kimse anlamıyor.

Banu ve Hüseyin oturum aldıktan sonra Hollandalı oldum havasına girmiş ortalarda görünmez olmuşlar. Banu'yu en son yine Aslıların odasında "Tuvalete giderken bana sarkıntılık yaptılar" diye ağlamaklı şikâyete geldiğinde görmüş, "Güçlü kuvvetlisin, bize şikâyete gelene kadar bir tane çaksaydın," dediğimizde "Nasıl yapayım, bana vururlarsa burnum düşer, göğüslerim patlar," demesine gülmüştük. Siz hiç şaşırarak güldünüz mü ya da güleni gördünüz mü bilmiyorum. Gülme öyle hale geliyor ki içine kızgınlık, gözyaşı, öfke ve bizi enayi mi sandın, giriyordu.

10

Zincirlerimizi götürürüz kendimizle birlikte; tam bir özgürlük değildir kavuştuğumuz; döner döner bakarız bırakıp gittiğimize; onunla dolu kalır düşlerimiz.

- Lucretius

Ekin'i ziyarete gideceğim. Fakat Hollanda sınırları dışına çıkmam yasak. Yasağa uymadığımız takdirde yakalanırsak ceza alacağımız veya ülkemize iade edileceğimiz söyleniyordu ama henüz bu cezanın uygulandığına tanık olmamıştık. Eskiden sınırda kontrol oluyormuş ama o zaman bile ara yolları bilenler yakalanmadan gidip geliyorlarmış. Şimdi ise sadece şüphelendiklerine kimlik soruyorlarmış. Bu riski göze alacaktım. Yer yer hızlı trenle, yer yer aktarmalı gidip gelebilecek kadar param vardı. Bilet istemeyi, gideceğim yeri söylemeyi öğrenmiştim. Kendimi ırmağa atmak istediğim zaman geçmişti.

Biletimi Nazan'la birlikte aldık. Aktarmaları karıştırıp ortalıkta kalıp polis müdahalesine neden olmayayım, vu-

kuatsız gideyim diye Nazan her detayı bana anlattı. Avrupa disiplini böylesi durumlarda çok işe yarıyordu. Aktarma yaptığım peronlardan hangisine geçersem geçeyim, tren tam elimdeki tarifenin saatinde geliyor ve dakika sektirmeden de hareket ediyordu.

Mülteciler uyurken şafak vakti sırt çantama yağmurluk, kazak, çorap koydum. Burada işe gidenlerin yaptığı gibi kahverengi lezzetli ve yumuşak dilimlenmiş ekmeklerden dördünün arasına tadını çok sevdiğim pindekaas'ı[1] sürdüm, diğer dördünün arasına da kaşar peyniri koydum. Ayrıca bir bıçak, açılmamış pindekaas, küçük paket kaşar peyniri ve geride kalmasını istemediğim ekmekleri aldım. Kampın boklu deresinin üstünden burnumu tutmadan geçerken fark ettim ki insan mutlu olunca pis kokuyu da hissetmiyor. Kokudan herkesin aynı şekilde rahatsız olmamasının sırrını da kendimce çözdüm.

Asendelft'den Amsterdam'a gideceğim, oradan aktarmalı trenlerle biletimdeki tarife göre aktarma yaparak yol alacağım. Aktarma yapmak detaylı biletin olduktan sonra çok kolay. Numaralar her dilde aynı.

Aslı dahil kamptan hiç kimseye Almanya'ya gideceğimi söylemedim. Sırrı sır yapan, paylaşılmaması, onunla baş başa kalınması, zaman zaman "beni buradan çıkar" demesini kulak tıkayarak, kapısını kilitleyerek susturmaya çalışmaktır. Ben de öyle yaptım.

Trene bindikten sonra sadece aktarmaların birinde kafam karıştı. Tren bekleyenlerin Türkçe konuştuklarını duyunca düşünmeden "Türk müsünüz?" diye ilk sorumu sordum. İkinci sorum "Beş numaralı peron neresi?" olacaktı ama "Hayır biz Kürt'üz," denilince utandım ikinci soruyu sora-

1 Fıstık ezmesi

madım. Ülkemde kurduğum cümlelerin içinde "Türk müsünüz?" sorusunun olmadığını o an anladım.

Trenin camına kafamı yasladım. Şimdi trenin içindekiler yoktu, camdan hızla akıp giden dışarısı vardı ve hiçbir şehrin bu kadar üşüdüğünü görmemiştim. Toprak giymesi istenen beyaz örtüyü giymemiş, örtü üstünden sıyrılıp yanına düşmüş, omuzları, göğüsleri açılmıştı. Çam ağaçları büzüşerek yapraklarını gövdelerine yapıştırmışlardı. Kayalar birbirine sokulmuş, yer yer kremsiz kalan el gibi çatlayıp kanamıştı. Orman olmaları için dikilen fidanları anneleri çağırıyordu. Tabelalar yalnız, uzaklarından geçen arabalardaki yolcuların kendilerine bakmalarını diliyordu. Trenin hızla geçtiği yollardaki duvarların hiçbirinde "bel fıtığı tel..." yazmıyordu. Soğuktan sadece elektrik taşıyan direkler memnundu. Sürekli kendilerini kışın ısıtmak, yazın serinletmek için ben varım diye övüyorlardı. Yön gösteren tabelalar beni şaşırtmak için yan veya ters dönmüştü. Güneş önüne geçen kara bulutlarla tek başına savaşıyor, katman katman kara bulutların arkasında "buradayım" diye kısık sesiyle gündüze sesleniyordu. Gündüz ise her zamanki gibi kim ne derse desin, kim ne isterse istesin umursamıyor, nöbeti devredeceği geceye doğduğu yerden, yolunu bilerek yürüyordu. Soğuktan boyu kısalmıştı ama şikâyetçi değildi. Nasıl olsa uzayacağım güveni içindeydi. Babasının okumasını istediği, prensesim diye büyüttüğü kızı gibi şımarık ve tembeldi. Işığının önüne kim geçerse geçsin ses çıkarmıyor, kara bulutlara, rüzgâra, yağmura, soğuğa tepeden bakıyordu.

İçerdeyken üyesi olduğum iddia edilen örgütten hiç kimsenin olmaması yıllarımı yalnız ve kimsesiz yapmıştı. "Keşke" derdim, "keşke içerde sayıca çok olan başka bir örgüt adına suçlansaydım." Ailem nerdeyse hiç arayıp sormadığı,

yalnızlığıma yalnızlık eklediği için kimsem olmadığı gibi param da olmazdı. Cezaevinin yemeğine talim ediyordum, diğer komündekiler yaptıkları yemeklerden komşuluk hatırına bana da veriyorlardı ama günlerden bir gün ben onlara hiçbir şey ikram edemiyordum.

Ekin ile bu ikramlarda yakın olduk. Büyük komünün içinde büyük olmadan sessiz, inançlı, kararlı yaşayanlardandı. Tüm yemek ikramlarımı o yapardı. Güler yüzlü, hayat doluydu; iddiasız gibi görünen ama iddialı bir güzelliği vardı. Ya da bana öyle geliyordu. Bir gün gülerek, "Bu böyle olmuyor, bizim komüne gel de böyle her gün ayağına kadar onca yolu arşınlatıp yemek getirtme," dedi. İkramlardan utandığımı hissedip böyle bir yol bulmuşlardı. Sevinmiş, şaşırmış, sözcüklerim saklanmışken birden sarılıp ağlamaya başlamıştım. O gün ne çok ağlamıştım. Sonraları sanki tüm gözyaşlarımı o gün dökmüşüm gibi uzun süre ağlamamıştım. Ekin'le günden güne yakınlaştık. Beni sahiplendi, etkiledi, güçlendirdi.

Operasyonlar sonrasında süresiz devam eden açlık grevlerinde Wernicke-Korsakoff hastalığına altı yüz civarında insan yakalanmış ve "iyileşmesi mümkün olmayan hastalık" teşhisi konularak özel af ile serbest bırakılmıştı. Doktorlar açlık grevi sırasında insan vücudunda B1 vitamin depolarının tükendiğini, vücutta B1 yoksa saf şekerin zarar verdiğini söylüyordu. 1996'daki açlık grevi sonrasında Wernicke-Korsakoff hastalığına yakalanmaya yanlış müdahalenin yol açtığını öne sürüyorlardı. B vitamininin genel olarak sinir sisteminde çok önemli bir rolü vardı. Grev sırasında B1 vitamini alınması, grev süresince sinir sistemini koruyor, açlığa dayanıklılığı artırıp, ölüm sürecini uzatıyor aynı zamanda da aylarca açlık grevinde olanların aç durmadıkları, yedikleri propagandasına neden oluyordu.

Devlet üçüncü yılını dolduran, ekipler halinde süren, operasyonlarla 107 kişinin ölümüne neden olan, gündemden kalkmayan F tipi cezaevi protestolarıyla baş edemediği için, şartlı salıverme yolunu seçmişti. Operasyonlar sırasında devlet malına zarar vermekten tutuklu yargılananların tutuksuz yargılanması kararı alıp (ben bunlar arasındaydım), hasta olanlarla birlikte serbest bırakıp, tekrar toplayacağı günlere yatırım yapmıştı.

Bir süre sonra, adli tıp kurumlarının verdiği Wernicke-Korsakoff teşhisli hastaların raporları değiştirilerek yeni raporlar yazılmış ve serbest bırakılanlar tekrar toplanmaya başlanmıştı. Oysa Wernicke-Korsakoff'a yakalanan hastanın dengesi bozuluyor, görme ile ilgili sorunları oluyordu. Bunlarla idare edilebilse bile hasar alan beyin tamir edilemiyor, silinen hafıza yerine getirilemiyor, yeni hiçbir şeyi beyin kaydetmiyordu. Hasta anlık yaşıyor, üretim yapamıyor, okuduğu bir şeyi anlasa bile sayfanın sonuna geldiğinde başını unutuyordu. Öğreniyor, unutuyor, tekrar öğreniyor, tekrar unutuyordu. Ve tedavisi mümkün değildi, bu da ömür boyu hastayı bakıma muhtaç duruma getiriyordu. Hastalar beş-altı yaşından sonraki yaşamlarını hatırlamadıkları için hastalık genellikle "çocuklaşma" olarak ortaya çıkıyordu. Wernicke aşamasında hafıza kaybı daha hafif yaşanırken, hastalığın ilerlediği Korsakoff sürecinde daha derin hafıza kayıpları gözleniyordu.

Ekin de "iyileşmesi mümkün olmayan hastalık" teşhisi konularak serbest bırakılanlar arasındaydı ve benim gibi tekrar alınmak istenince Almanya'da yaşayan ablasının aracılığı ile yurtdışına çıkmıştı. Oysa adli tıp kurumu başkanı "Verdiğimiz raporların arkasındayız," demişti.

Ekin, çıktıktan sonra uzun süre tedavi gördü. Gözlerini hiç açık tutamıyor, sürekli başı dönüyor, zor duyuyor, zor

yürüyordu. Hastalığı henüz Wernicke aşamasında olduğu için tedaviye olumlu yanıt vermişti fakat sevdiği, Korsakoff hastalığına yakalanmış, her şeyi unutmuş, bakıma muhtaç hale gelmişti.

Ekin, Stuttgart'a gelmişti. Birkaç defa telefonlaştık. Tam olmasa da oldukça iyileştiğini söyledi. "Yalnızım, gel" demişti. Ben de yalnızdım ve gitmek istiyordum.

Operasyonlar, ardından da açlık grevine başlamak, dayak ve hakaretler, yanımızda arkadaşlarımızın peş peşe ölümüne tanıklık etmek, yıllarca yirmi dört saat bir arada kalmak paylaştıklarımızı çoğaltmış, kopamayacak bağlarla birbirimize bağlanmamıza neden olmuştu.

Şartlar değişince kimimiz yaşadıklarından kaçmak ister gibi kaçıp gitmiş, çevresini, ilgi alanlarını değiştirmiş, ya da değiştirmek zorunda kalmış, yaşadıklarını gömdüğünü sanarak yoluna hiçbir şey olmamış gibi devam etmişti. Yaşanan zorlukların inkârı mıydı bu?

Trenle geçtiğimiz şehirlerde arabalardan başka hareket eden canlı yoktu. Titreyen şehirlerin binalarının dışı buzlanmıştı. Kar gözüken dağlarda, beyaz çarşafı düzgün sermek için, uzakta birkaç ağaç kümesi ucundan tutmuş çekerken yırtmıştı. Bazı benzin istasyonlarının sahipleri nasıl olsa giden gelen yok diye, istasyonun arkasındaki tek katlı evlerine girip sıcak yataklarına yatmıştı. Yolu düşüp benzin alacaklar, mahalle bakkalını çağırır gibi evin camına vuruyor, işletmeciyi uyandırıyorlardı. Benzinini hızla alıp gitmek isteyen kamyonlar, diğer arabaların üstlerine sürüyor, sağa sola kaçışmalarını gördükçe neşeleniyordu. Tren hızla giderken gördüklerimi kaçırmayayım, beynimin "unutulmayacaklar odasına" kaydını yaptırayım diye yüzümü cama dayadım. Cam, çocukken olduğu gibi burnumu ve dudaklarımı düzleştirdi. Bir daha görmeyecekmişim gibi bakarken

hayallerim ve gerçek birbirine karıştı, oturduğum koltuktan ormana kaçtım.

Yeşil boşluktan içeri girip yere oturdum, kaşarlı ekmeğimi yedim, meyve suyumdan içtim. Ormanın içine doğru gittikçe yok oldum, sadece gölgem yürümeye, düşünmeye, hareket etmeye başladı. Gölgem ağaçların gölgesine karıştı; sarıldı, ayrıldı, inatlaştı. Orman kollarını açtı, bağrına bastı, sıkıca kucakladı beni. İnsanlar sıkı kucaklayınca hep ne yapacağımı, nereye bakacağımı şaşırırdım güçlü kolların arasında sıkıştırılan gövdemi kurtarmak için çaktırmadan sarılanı iterdim ama ormanın kucaklamasından duygulandım, hüzünlendim, için için ağladım.

Hollanda'nın düzlüğünden sonra Almanya'nın girişi de düzlükleriyle karşılamış fakat Stuttgart'a doğru yol aldıkça, önce az yüksek olan karlı dağlar, sonra kalem gibi ucunu sivriltmiş, gökyüzünü delerek içine girmiş, görkemli, hareketsiz duruyordu. Kimi dağlar gökyüzünden ve kendi doruğundan kurtulmuş, aniden önünde açılan yeşil çukurun içine düşmüş, düştüğü yeri yeşile bulamaya çalışırken, peşinden bulutlar gelmiş ve dağın yere düşen başını beyaza boyayarak kapatmış gibi bulutlar arasında kaybolmuştu.

Tren hızlı gittikçe, yavaşladıkça, aktarmalar yapıldıkça Ekin yaklaşıyordu. Nazan şüpheli insanlar arasında yer almamam için beni güzelce giydirmişti. Şık elbiseme uygun makyajım, kara kafalı olsam da şüpheleri uzaklaştırmamı sağlamıştı. Polislerin kuşkucu gözleri bana değmemiş ama ileride oturan özgür giyimli iki yabancı gence değmişti. Gençler anlamadığım sinirli ve akıcı Almancalarıyla hızlı hızlı konuşuyorlardı. Trendekiler sanki horoz dövüşünü seyrediyor gibi tartışmayı ilgiyle izliyorlardı. Gençlerin ağızlarından çıkan faşist sözcüğüne yakın sözcük onlara sempatiyle bakmama neden olsa da dilsizlik ve oturumsuzluk

yüzünden hiçbir şey duymamış gibi hareket ettim. Ekin'in yakınlaşan sesi heyecanlandırdı ve en nihayet sekiz aktarma sonunda istasyondan oraları biliyormuşum gibi emin adımlarla çıktım. Küçük şehrin yolunda, bisikletle geçenleri, istasyondan çıkanları kısa süre sonra arkamda bıraktım. Nasıl bir Ekin'le karşılaşacağımı bilemediğim için heyecanımın yerini korku aldı; geri dönmek, istasyon görevlisine "Ben, gitmek istediğim yeri çok düşünmemek, düşünürken vazgeçmemek, korkmamak için istasyonda yaşamak istiyorum. Bana bu konuda yardım edin," demek istedim. Görevlinin "Saçmalamayın öyle şey olmaz. Zaten herkes istediği yere gidemesin, düşünürken korksun ve vazgeçsin diye istasyonları uzağa yapmışlar. Haydi, biletinize göre gidin. Buralarda fazla dolaşmayın," dediğini varsayarken "Sevgiiii..." diyen içli sesi işittim. Bana şimdiye değin hiç kimse böyle seslenmemişti.

Ekin bana doğru yalpalayarak ördek yavrusu gibi gelirken eniştesi "Hoş geldin" deyip küçük valizimi elimden aldı. Ekin'e doğru koştum. Birbirimize hasretle ve yalnızlık kaynağıyla lehimlenmek isteyerek sıkıca sarıldık. Geri çekildik yüzlerimize bakıp tekrar sarıldık, sonra tekrar. Sarılmalarımızdan fırsat buldukça, "Ayyy inanamıyorum, hiç aklımıza gelir miydi, Almanya'da sen ve ben..." dedik. Bunu derken birbirimizi inen coplar, aç ve kuru vücutlar arasında gördük.

Arabada arkaya yan yana oturduk. Ablası ve donattığı masa coşkuyla, misafirperverlikle karşıladı bizi. Yine yan yana oturduk. En son gördüğümden beri oldukça düzelmişti. Evde ayak altında gezip ilgi bekleyen minik kızı hepimiz başımızdan savmaya çalıştık. Biz başımızdan savmaya çalıştıkça o hakkı olan ilgiyi almak için şımardı, ağladı, küstü, oyuncaklarını yere çaldı, saklandı... en sonunda bizden umudu keserek uykuya daldı. Abla çocuğu yatağına götür-

düğünde, enişte sessizce ortalığı toplayıp dubleks evin alt katını bize bırakarak, ortak sohbetleri ertesi güne havale ederek karısıyla odasına çekildi. İkimiz de yalnız kalacağımız bu anı bekliyorduk.

Ben beni, o kendini anlattı. Anlatırken terk eden, terk ettiğimiz sevgililerimizi yok saydık önce. Sevgisizliğimizin üstünden atlayıp geçmeye çalıştık. Ölüm oruçlarını, operasyonlarda yaşanan acı tatlı anıları konuşuyor ama bir türlü sevdiğini soramıyordum. O da anlatmak istiyor fakat anlatamıyordu. Derken içtiğimiz güzel şarap bizi sırlarımızın kapısına getirdi. Cesaretimi toplayıp, sırlar kapısını aralamak isteyerek, kapının önünde çok beklersem içeri girmekten çekineceğimi bilerek aniden arkadaşlarımızdan birini soruyormuş gibi, "Özgür nasıl?" diye sordum.

Sustu, sustu, sustu...

"Bilmiyorum, herhalde benden daha iyi," dedi. Şarap kadehini avucunda yassılaştırmak ister gibi yuvarlıyor ve gözünü kırpmadan bakıyordu. Kadeh parçalansa, eline batsa acı hissetmeyecek gibiydi.

"Bize ne çok acı yaşattılar, öldürdüler, öldüremediklerinin yaşadıklarını sildiler, yaşayanları sakat bıraktılar. Yaşayarak tanık olanların boyunlarına acıları ağır bir yük olarak bağlayıp yaşama tedirgin, tehditkâr bıraktılar," dedi. Taşıyamadığı, yanına yöresine gelip, yakasına yapışmış duygularını kovmak ister gibi, mekanik, duygusuz bir sesle güçlü görünmek isteyerek kadehi masaya bıraktı, boşta kalan kolunu kanepenin başlığına "rahatım" demek isteyerek attı.

"Beni ve yaşananları hiç hatırlamıyor, yüzü yaşlı ama ruhu, davranışları, kurduğu cümleler küçük bir çocuğunki gibi. Beynine yaşadıklarımızı sokmak için elinden tutup anlattım, anlattım... Kabul etmedim unutmasını, önceleri yeniden başlamayı başarabilirim sandım, umudum kesilip,

lime lime olup döküldükçe ben de uzaklaştım. Bazen 'Sen anlattıkça hatırlar gibi oluyorum, hatırlamayı çok istiyorum fakat hatırlamıyorum,' diyor ertesi gün yanına gittiğimde bana yeni görüyormuş gibi çocuksu, uzak bakıyordu."

Teselli sözcükleri aramadık.

"Özgür'ün bakımıyla şimdi kim ilgileniyor?"

"Ailesinin ekonomik durumları bize göre daha iyi. Anne ve babası yaşıyor. Annesi ben gidip gelip Özgür'ün kafasına inatla girmeye çalışırken bizi yalnız bırakıyordu. İlginç bir kadındı. Yanımızda hiç oturmadı, aramıza girmedi. Sadece Özgür'ü görmeye gittiğim son gün beni yanına çağırdı. 'Kızım, kuzum yeter artık, yoksa yetmedi mi?' dedi. Ben, 'yetmedi' deyip bağırmaya hazırlanmışken, 'Bak kuzum, yavrum, tekrar topluyorlar sizi, o cehennemin ateşine atmak için. Artık Özgür'den ne kendisine, ne sana, ne başkasına hayır var. Onun sorumluluğunu almaya mecbur değilsin. Ararsın sorarsın. Biz bakarız ona. Git buralardan, şanslı mısın, şanssız mısın bilmiyorum ama aklın beynindeyken, kalan aklının kıymetini bilerek git ve kendine bir yaşam kur,' dedi. Özgür'ü koluna girerek yanıma getirdi. Özgür yine beni, bir gün önce anlattığım aşkımızı, davamızı, ölüm orucunu, ölüm orucunda yitirdiklerimizi, ailesini... unutmuş geldi. Arkamı dönüp çıktım oradan, bir daha da gitmedim."

"Onu bıraktığın için kendini suçluyor musun?"

"Evet."

"Suçlama," dedim ve bir daha konuşmadık. Saatlerce yan yana durduk. Uykumuz gelmedi. Yalnız kalmak istedik, birbirimizin yanından kalkıp yataklarımıza gidemedik. Yan yana, birlikte, yalnız... gün ağarana kadar oturduk. Gün ağarıp da operasyon olmayacağını anlayınca yataklarımıza gittik ama ertesi güne geçtiğimiz halde hiç uyumadık. Hiç uyumadığımız, uyuyamadığımız günlerimiz o kadar çoktu ki!

Üç gün kaldım. İki gün uyumadık. Konuştuk, sustuk, konuştuk. Özgür'ün sayfasını başka bir aşkın kapatacağını sanmış. Özgür'ü artık Özgür'de bulamayacağını anlayınca, yaşadıklarımızı anlayan ya da anladığını sanan başkalarında aramış aşkı. Saygı duyan, hayran olan, yaşadıklarımızı yaşamayan birinde Özgür'ü bulacağını düşünmüş kısa süre. Aslında tam da ne düşündüğünü bilemiyormuş. Sevgi ve ilgi açığını, ona hayran olan bir devrimciyle kapatmaya çalışmış ama yakınlaşamamış, hissedememiş. Kendine nedenlerini çok sormuş.

"Buldun mu?" dedim.

"Açlık grevlerinde, ölümden dönmelerde yanımda değildi, yaşadıklarıma hayranlık duydu ama anlamadı beni. Bize dokunmanın dokunulmazlığını kestiremedi. O ısrar ettikçe ben uzaklaştım, o geldi, ben gittim, o geldi ben yittim..." dedi.

Almanya'ya hem ondan hem de devletten kaçmak için gelmiş. Ben de ona kamp yaşantımı, ülkemde bıraktığım evlenmek üzere olan sevgilimi anlattım ama parkta geçirdiğim yalnızlığımın en koyu kara gecesini anlatamadım.

Ertesi gün kalabalık geçti. Avrupa'da yaşayan yabancıların kimilerinin oranın bireysellik kültürü hoşuna gitmiş, ya da imdadına yetişmişken, kimileri de oraya geldikleri zamanlarda Türkiye'de kalan çokluk kültürünü yaşatıyordu. Bilmiyorum, belki de misafir trafiği az, yalnızlıkları çok olduğu için öyleydi. Tanımadığım on-on beş kişi hoş geldine gelmişti, evlerine davet edenler oldu. Ertesi gün döneceğimi bilenler gideceğim ana kadar benimle ilgilendi. Israrla para ve hediye verdiler.

İmzaya yetişmek için üç gün sonra [illegible] dokuz saatlik yarma yaparak dönüş yolunu tuttuğumda sanki eksik kalan geçmişimin açığı dolmuştu. Mutluydum.

Dönüş yolu boyunca tren bazen yorgunluktan sallanarak yavaş, bazen son durağa yetişip bizi döktükten sonra yatıp dinlenmek için hızlı gidiyordu. Kara Tren Gelmez M'ola türküsünün sürekli dakikasını saptırtmadan, yolu gözlenmeden gelen bu trenlere değil, sevdiklerinden haber getirecek sandıkları, ayda belki de yılda bir gelen ülkemin trenine söylendiğini tekrar anladım.

Sokaklar gece uyumalarını yavaş yavaş terk ederken, anılarını da terk ediyordu. Kimileri neşeli, alkolün sorumsuzluğuna bırakmış geceyi, kimileri ertesi güne taşıyordu sorunlarını. Gölgeler büyüyüp küçülürken geçiliyordu ertesi güne. Sokak aralarından tek tek insanlar çıkıyor, güneş doğmaya başlayınca insanlar çoğalıp, üzerinde yürüdükleri, ayaklarını vurdukları asfaltın uyanmasını istiyordu. Asfalt ayakların çıkardıkları sese, yüzüne su serpilmiş gibi uyanıyor, üzerinden geçecek araba tekerleklerini, egzoz dumanını işkence sırasını bekler gibi bekliyordu.

Rüzgâr esiyor ama papatyaları koparamıyordu. Bir el hareketiyle önlerine gelmiş saçlarını beyaz ve büyük yapraklarıyla geriye atıyordu. Ormanların ortasından geçen kara yolda, gecede ilerledik. İnsanların dizlerine vurarak kıracak hızla girdik son istasyona. Gecelerinden birkaçını daha çaldığım, kokular içindeki kampa girdim.

***

Kampa girmemle çoğalmışlığım ve mutluluğum bitti. Ekin ve beni yalnız bırakmayan yakınları, yakınlarım uzakta kaldı yine. Meydana dikilmiş bir ağaç gibiyim şimdi. Acılı, yaralı herkesi gözleyenim. Sevilmediğim, istenmediğim duygusu yine ele geçirdi benliğimi. Baltayla kesilip, yaralanıp, yok olacağım günü korkarak bekliyorum. Zaman

zaman kollarımı, dallarımı keserek buduyorlar umudumu, mutluluğumu yontuyorlar. Tekrar mutluluk damarım kurudu, özsuyum yok oldu.

Kampın kapısında, tan ağarırken yolumu gözleyen Kader'le karşılaştım. Sabahı bekliyormuş. Koşarak yanıma geldi. Kaç gündür nerde olduğumu, ne yaptığımı sormasını beklerken kendini anlattı.

"Sevmiyorum ve yalnız kalmak istemiyorum onunla. Akrabayız diye verdiler beni. Şimdi dört çocukla ne yaparım. Güzel giysi giyemiyorum. İlk yıllar o giydirmiyordu, şimdi benim içimden gelmiyor. Onunla aynı odada kalmamak için, iki odadan birini misafir odası yaptım, dört çocukla kendimizi tek odaya hapsettim, cahillik sözleri işitip, inadımdan dayaklar yedim. Dışarının gürültüsü yetmiyormuş gibi, altımızı hapsettikleri o iki odadan ve ondan kurtulmak için başkalarının odalarına, yaşamlarına dalıyorum. Çamaşırları makineye gece atıyor, karşısına geçip gecenin gitmesini isterken pervanenin dönüşüne bakıyorum. Gençleri izliyorum hayranlıkla. Kollarına bakıyorum, beni sardıklarını düşünerek. Kızlarımın büyüdüğünü inkâr ederken, en küçüğü büyüyor her gün. Büyüdüğünü görmemek için altında bisikletle kampta gezmesine övünüyoruz, 'erkek kızımız bizim' diyerek. Tek oğlumuz ise özgürlüğümüz oldu. Kızlarım ve ben, odadan çıkıyoruz ona bakmak için. Yemek öğünlerinde kim oğlana tabağındakileri yedirmek için dışarı önce çıkıyorsa o özgür oluyor. O koşarken, biz de tabakla peşinden koşuyoruz, oynadığımızı varsayarak. Geridekilere bulaşık kalıyor. Biliyoruz en çok kadirlik büyük kıza oluyor. Ortancanın hep dersi var. Ders çalışıyor diye övünüyoruz. Karnesini görene kadar da övüneceğiz. Ben oğlanın ve komşuların peşindeyim gün boyu. O zaman en çok büyük kız babasına karşı geliyor, benden sonra da dayağı o yiyor."

Kader'in arkasında konuşmasını sessizce dinleyen Kalender umutsuzca "Savunma hakkımı istiyorum," diyor. "Ben yargıç değilim," demek isterken yargıç seçiyorlar beni kendilerine.

"Dört çocuğuma bakamadım ülkemde. Dövdüler, sövdüler, yaktılar evimizi ve geleceğimizi. Ailemi korumak ve kollamak için aldım geldim buraya. Odamdan dışarı çıkmak istemiyorum. Konuşacağım, dertleşeceğim kimse yok. Çocuklarım ve karım da odaya girmek istemiyorlar. Gün boyu dışarıda ne yapıyorlar, kime bakıyorlar, kimi yakıyorlar diye düşünürken suçüstü yakalıyorum onları. Karım başkalarının odalarında, kızlarım köşe başlarında erkeklerin yanında. Çalışmak istesem iş yok. Gideceğim, bildiğim yol yok. Kilitli tutmak isterken onları odada, ben kalıyorum tek başıma. Buraları duymaz olaydık. Duymaz olup da gelmez olaydık," diyor.

***

İdare binasından çıkan görevli, transfer kâğıdımı verirken mahkeme günümün belli olduğunu sevinerek söylediğinde kamp kokmuyordu. Resmi kıyafet içinde, renkli giysileri özleyerek vücudu tutuklu kalan görevlilerin sevineceğini, güleceğini, sakin konuşacağını düşünememiştim o güne kadar. Ama kâğıdı uzatan adam gülüyordu, ben de gülerek aldım. Eşyalarımı topladım.

Aslı ve ailesi interview'larından hemen sonra beğenmediğimiz, bok kokan kampın dışına valizleriyle ve iki çocukla konmuş, duvarları gürültüyle sarsılan, lanet ettikleri yere özlemle bakar olmuşlardı. Herkesin akıl verdiği ama oturum vermediği o günlerde kiliseye müracaat etmişler ve misafir olarak Zandaam'a yerleştirilmek için hazırlanıyorlar-

dı. İstenmedikleri kamptan daha güzel bu Allah'ın evinde kendilerine yaşam kurmaya çalışırken, yaşadıklarının kendilerini ne kadar dağıtacağını, ne kadar toplayacağını bilemiyorlardı. Çocuklar okula gidiyor, Hollandacayı su gibi konuşuyordu. Aslı dili herkesten önce çözmüştü. İş ve okul hayatına gönüllü dernekleri de katıyordu, entegre sorununu hallettiğini görüp oturum versinler diye. Kocası kendisinin önüne geçmiş, koşar adım giden ailesini yanına çekmek için tuttuğu iplerle, ailesini boğuyor, en çok da Aslı'nın ipini çekiyor, nefes aldırmadığını fark etmiyordu.

Duruşma günümün belli olduğu müjdesini vermek için Aslı'nın odasına doğru giderken, büyük kızıyla karşılaştım.

"Gel seninle biraz konuşalım," dedim.

Kampın yakınındaki yeşil, boş araziye gittik. Geniş gölgeli ağacın altındaki banka oturduk.

"Annem eşyaları topluyor, bugün kapıya konacağız. Bizi kilisenin misafirhanesine yerleştireceklermiş," dedi. Sustu. Konuşma bitti. Odalarına birlikte sessizce yan yana yürüyerek girdik.

Aslı eşyaların arasından,

"Mücadele etmenin ve etmemenin bütün yolları ölüme çıkıyor. Savaş isteyenler, öldürme ve ölme hastalığını düşmanlarına ve birbirlerine bulaştırıyorlar. Savaşa karşı olanlar ölerek ve öldürerek savaşı protesto ediyorlar. Biliyorum burada bu koşullarda kalırsak yarısı ben, yarısı babaları olan çocuklarımı ve kocamı kendi savaşımda kaybedeceğim. Kalmadan gidersek başarısız olacağız, parçalanacağız. Çocuklarımı savaştan korumak için istasyonun emanet kasasına bırakacağım. Geri dönemezsek orada havasız, aç, susuz altlarını pisleterek ölecekler diye korkuyorum. Dehşet içindeyim. Senin gibi ağaçlara, kanallara, kara binalara... parçalarımız takıldı ve bir daha toplayamayacağız. Ölüm oru-

cunda olanlar, direniş destanlarıyla ölümlerini bulaştırmak için birbirlerini ziyaret ediyor. Sen de bize bulaştırmak için ziyaretimize geliyorsun. Taşıyıcısın. Hiç mi sevmedin, düşünmedin. Beni sevmediysen kızlarımı da mı düşünmedin. Bak büyük sana benzedi, bazen senin gibi konuşuyor," dedi.

Taşıyıcı olduğuma ama bulaştırıcı olmadığıma ikna etmeye çalıştım onu. Kocasına, kendi devletine, Hollanda devletine, çocuklarına, akrabalarına, buradaki komşularına, Türkiye'deki tanıdıklarına, çantasını almak için peşinden gelen, onu yerlerde sürüyen hırsıza, devlet koruyucularına... kızgındı. Onlara kızamadığı için bana söyleniyordu. Ona zarar vermeyeceğimi, yardımcı olmak istediğimi göstermeliydim.

"Çocukların havasız kalmalarına müsaade etmem, gider çıkartırım kasadan," dedim.

"Yapar mısın?"

"Yaparım," dedim. Sarıldık birbirimize.

"Yerleşelim, sen de gelir kalırsın bizimle," dedi.

"Kalırım," dedim.

"Bunaldım, dışarı çıkıp bize ayrılmış mülteci havasından alalım," dedi.

Kadınlar evlerin içinde çalışırken, kocalar köylerdeki gibi, dam altına toplanmış, ellerindeki çöple önlerindeki toprağı karıştırarak düşünüyorlardı.

Asendelft kampından da dağıldık. Her dağılışta arkamızda birilerini bırakıyor, birilerini topluyorduk. Aslı beni, ben onu bırakmadım ama yanımda olmasını istemediğim Kader'le Amsterdam'daki De Klence kampına birlikte gittik.

11

De Klence kampı, her ırktan insanlarının arasına rahatlıkla karıştığım Amsterdam'da. RAI metro durağına yakın. Kampa girince Amsterdam'dan ayrıldım. Gezdiğim, parklarında yattığım, kulübelerinden telefon ettiğim, marketlerinden alışveriş yaptığım şehirle kampın hiç benzerliği yoktu. İçinde "en güvenli" olarak bilinen cezaevini barındıran Amsterdam sırtını bize dönmüş. Biz kendimizi ona saydırmak, sevdirmek için karşısına geçip gülmeye, şaklabanlıklar yapmaya çalışıyoruz.

Burası prefabrik değil. Çatı üstümüzden uçmayacak, rüzgâr korkutmayacak, yağmur gürültüyle yağmayacak, su başımızın bıngıldağına bizi çıldırtmak için sürekli damlamayacak.

Bina yedi katlı. Giriş katı idari işler için ayrılmış. Onun üstü çamaşırhane. Ben dördüncü kattayım. Güneye bakan cephelerine içinde tuvalet ve banyo olan geniş odalar; kuzeye bakan cephelerine bir oda, bir salon, koridoruna da tuvalet, banyo inşa edilmiş. Kaç tane bu şekilde oda yan yana dizilmiş bilmiyorum. Her katta ortak kullanabileceğimiz büyük, birkaç ocaklı mutfak var. Beni kuzeye bakan yere verdiler.

Görevliyle odama doğru çıkarken teneffüslerdeki okul

koridorları gürültüsü ile karşılaşıyorum. Bu okulun öğrencilerinde yaş sınırı yok. Yediden yetmişe herkes var. Çocuklar ağlıyor, ergenler varlıklarını hissettirmek için koşuyor, gençler bakışıyor, yetişkinler birbirlerinin dedikodusunu yapıyor. Kadınlar yine yemek yapıp bulaşık yıkıyor. Erkekler kadınları da, orada bulunan diğer erkekleri de beğenmeden oturuyorlar.

Ayrı dili konuşan üç kişiyle salonda kalacağımı söylediler. Diğer küçük odada Moğolistanlı bir kadınla kızı yaşıyormuş. Siyah tenli görevli, ağlamaklı gözlerime baktı. Rustig[1], deyip elini beni rahatlatacak şekilde yelpaze gibi indirip kaldırdı. El kol hareketi ve arada kullandığı sözcüklerden diğer üç kişinin anne-kız ve İranlı biri olduğunu anladım. Anne-kız imzadan imzaya geliyormuş. İranlı kız ise eşyalarını bırakıp gittikten sonra bir daha görünmemiş.

"Yaşasın oda bana kaldı!" diyerek görevliye sarılacakken, içeri yaşlı bir kadın ayağını sürüyerek girdi.

"Sen yalnız mısın?" dedi. Odayı beğenmeyerek inceledi.

"Kimden kaçıp geldin? Yoksa bir oğlanın peşine takılıp geldin de, o da seni bıraktı mı?"

Odamda sakin oturacağım, lisan çalışacağım, kitap okuyacağım derken destursuz içeri girip sorguya çeken teyze, sorularına yanıt vermeden kendini anlatmaya başladı. Mülteci olalı iki yıl olmuş. Yan odada kalan ana- kız ise dört yıldır mülteciymiş. Ooooo daha ben yeniymişim. Çok sürünürmüşüm buralarda.

Mahkemeye çıkmışlar. Oturum alamamışlar. Hollanda'da çocukları varmış. Gidin onların yanında kalın demişler ama onlar ayrı ev, maaş, sigorta istiyorlarmış. Tuncelililermiş. Memleketlerinde polis de, jandarma da dirlik vermemiş.

1 Rahat, sakin ol

Her Allahın günü evlerini basıyor, çocuklarını soruyor, hakaret edip dövüyorlarmış. Dağdakilere yiyecek veriyorlar gerekçesiyle, evde kuru diriden ne kadar bulunduracaklarına devlet karar veriyormuş. Peş peşe sorduklarını daha cevaplamadan, yorumlarına itiraz edemeden, çekiştirilerek odalarına çay içmeye götürüldüm.

Binanın koridoruna açılan tek odada kalıyorlardı. Koridordaki konuşmalar, fısıldamalar, odanın içindeydi.

"Burası değişikmiş," dedim.

"Kimi sizinki gibi, kimi de böyle. Biz de koridorlu oda istedik ama yokmuş. Hem böyle daha rahat edersiniz dediler."

Teyze dinleyip dinlemediğimi umursamadan hayallerinden bahsederken, karşısına çay içmesi, onu dinliyor gibi yapması için bedenimi oturttum.

"Kızım şeker istiyor musun?" sesiyle umutsuz teyzenin odasına döndüm.

Oda, sakinleri gibi karmaşık ve eşyalarla dolu. Çöpten topladıkları küçüklü büyüklü kırlentler, kimonolu bebekler, boy boy matruşkalar, elde yapılmış boncuklu duvar süsleri, işlemeler, su ısıtıcı, tost makinesi, televizyonun üzerindeki parlak, ciyak mavi örtü, renk renk, büyüklü küçüklü bardaklar, çeşit çeşit poşet çaylar... nereden çıkıp nereye geldiklerine şaşırmış amca ve teyzenin izlerini taşıyordu.

Hollanda'da ayda bir çıkarılmasına izin verilen, ihtiyacı olanların alması için bir hafta sokakta kalan ev eşyalarından tüm mülteciler gibi taşıyabildikleri kadar taşımışlardı.

Atılan eşyalar arasında neler yoktu ki... Koltuklar, televizyonlar, bilgisayarlar, süs eşyaları, fırın, ocak, yatak, kilim, giyecek... Çöpe atılan eşyalar, bitpazarlarındaki esnafın orijinal dedikleri eşyaları çöpten topladıkları söylentisini doğruluyordu. Çalışmayan biri rahatlıkla evini kurardı. Zaten çoğu da öyle yapmıştı.

Eşya toplama işi uzun süre bağımlılık yapıyordu. Kurtulmak için oturumunun, işinin, gelirinin iyi olması gerekiyordu. İnsanlar, odaları dolup taşana, eşyaları koyacak yer bulamayana kadar toplamaya devam ediyordu.

Mülteciler geceleri bisikletleriyle gruplar halinde çıkıyor, topladıklarını ertesi gün odalarına seriyor, tamir olacakları tamir ediyor, olmayanları toplamaya çıkmayanlara hediye ediyorlardı.

Bir sonraki eşya toplama zamanına kadar bisikletlerinde koyacak yer olmadığından alamadıkları eşyaları tek tek rengine, modeline, nerede gördüklerine kadar tarif ediyor, bir daha görürlerse kesin alacaklarını söylüyorlardı. Biri skoda araba ayarlamaları gerektiğini ifade ederken, içlerinden gerçekçi olanı, "Önce ehliyet almak gerek" diyerek hayalleri yarım bıraktırıyordu. Nerdeyse bütün mülteci erkekler Avrupa'da nasıl ehliyet alındığını, cezaları, kuralları öğrenmişti. Bildikleri konuda açılan sohbete, hepsi aynı anda konuşarak katılıyorlardı. Bu toplu konuşma bir süre sonra onları yoruyor, anlamsızlaşıyordu. İçlerinden biri "Ahh bir oturum verseler, eşyaya para vermeye hiç gerek yok. Evimizi topladıklarımızı satarak güzelce geçindiririz, hatta hatta izin verseler kamptaki odalarımızın üzerine iki kat daha çıkarız," deyince tekrar geceye dönüyor, birbirlerini nasıl kaybedip aradıklarını, girdikleri sokakları birbirine benzediği için nasıl karıştırdıklarını, kaybolduk diye panikledikleri anlatıyorlardı. Tuncelili teyzenin kaybolma macerasını anlatarak, başka sohbete geçilecekse ara veriyor, geçilmeyecekse yaşamlarının en anlamlı gününü, işe yaradıklarını hisseden erkekler tekrar anlatırken, kadınlar yine mutfakta yemek yapıyorlardı.

Bütün mülteciler kendi ülkelerinden gelenlerle arkadaş oluyor, kamplarda birbirlerini buluyor, irtibatlarını kopar-

mıyor en çok hangi şehirde dışarıya ev eşyası konuyorsa oraya misafir oluyorlardı. Tabii en renkli ve çok eşya Amsterdam'da konduğu için, ya kaçak olarak, ya da misafir girişi yaparak, odası müsait olanda kalıyorlardı. Misafir kalacakları odada boş yatak bulunması ve misafir edenin form doldurması gerekiyordu.

Eşya toplayacakları soğuk bir gece yaşlı teyzeye gelme dedikleri halde teyze gitmiş ve birbirine benzeyen sokakların arasında kaybolmuştu. Gece boyunca aramışlar, amcaya haber vermemişler fakat donacağından korkarak polise haber vermişlerdi. Polisler önce amcayı sorguya çekmişler, sonra teyzeyi aramaya çıkmışlar. Okuma yazması olmayan teyzeyi sabaha karşı sokağa bırakılmış bir küvetin içinde, üzerine yine terk edilmiş bir kilimi serip büzüşmüş halde bulmuşlardı. Sabaha karşı haberi olan amca,

"Bu kadın neden beni dinlemiyor, çöpe gitme derken gitti, buraya gelmeyelim, memleketimizde başımıza ne gelecekse gelsin, öleceksek toprağımızda ölelim, derken geldi," diye ağlamıştı.

Yaşlı amca karısı gibi sorguya çekmez, her karşılaşmamızda "Kızım buralara tek başına gelmişsin, yabancılık çekme. Bizi anan baban bil. Bize ihtiyacın olduğunda gece gündüz deme kapımızı çal e mi," diye tembihlerdi.

Amcanın durgunluğu, gözlerindeki hasret içimi eziyordu.

Çoğu zaman teyze başka odaları, çamaşırhaneyi gezmeye çıkınca gidiyor, konuşmadan yanında oturuyordum. Birbirimize susarak baktığımız bu dokunaklı zamanlarda, amca konuşmak, anlatmak istiyor, anlatamıyor ve "Ah kızım, keşke gelmeseydin buralara," diyordu. Böyle zamanlarda yerimden güç bela kalkıyor, kampın yakınında bulunan büyük parkta yürüyebildiğim kadar yürüyor, gölde kano yapanları izliyordum. Acaba oturum alacak mıyım? Ala-

caksam ne zaman? Kamplarda daha ne kadar kalacağım? gibi soruların cevapsızlığı beni öfkeli, sabırlı, meraklı yapıyordu.

***

Değişimi, yalnızlık korkusunu gizlemenin bendeki yolu yürümek, yürümek, yürümekti... Yürüdüm, yürüdüm, yürüdüm... Yürüdükçe döktüm kaygılarımı, cevapsız sorularımı. Avrupa'nın cimri güneşi tenime değince yaşam güzelleşti, mutluluk geldi yanıma oturdu. Kolumu omzuna atıp arkadaşça dokunup sohbet etmek isterdim. Mutluluğuma dokunmadan, saklamak istercesine kollarımı kavuşturdum. Ekin'le geçirdiğim günleri, konuştuklarımızı tekrar tekrar düşündüm. Unutmamak, konuşulduğu gün gibi kalmasını sağlamak için her gün düşünüp tazeleyecek, anılar odasına kaldırmayacaktım. Bakalım günlük kaygılar, yaşananlar, anılar onu köşeye itmek, eskitmek için ne kadar musallat olacaklar.

Hollanda'da yürünen her yol bir süre sonra mutlaka bir ırmak kenarına ulaşıyor, etrafına yerleştirilmiş banklardan birine oturup dinlenmeni istiyordu. Ben de kano yarışları yapılan ırmağın kenarına çıktım, fakat bankların hepsi dolmuştu. Çimenlere oturdum. Tuttukları takım kazanınca sevinçle "oleyyy" diye bağıran, birbirlerine sarılan, alkışlayan insanların sevincini kıskandım, onlardan biri olmak istedim. Uzun uzun onları izledikten sonra, sanki tutuğum bir takım varmış gibi, olmadık yerde ayağa kalkıp, "oleyyy" diye bağırıp alkışlayınca yakınımdaki çoluk çocuklu aile garipseyerek baktı, ben de sırıttım. Kısa süre sonra "yalnız değilim"li mutluluk oyunundan sıkıldım. Sonuna kadar izlemeden, önemli işim varmış gibi aceleyle odama döndüm.

İçeri girip kapımı kapatacak; anılarımı, mutluluğumu, değişimi ve yalnızlığı, ha deyince ulaşamayacağım, gözümün göremeyeceği bir yere -dolabın üzerine, yatağın altına, katlanmış bir giysinin içine- saklayacakken Moğolistanlı Tas kolumdan tuttu. Sinirli ve seri konuşuyor, söylediklerini anlamıyorum. Kolumdan çekerek tuvalete götürdü. Sifonu çekti, su boşalınca tekrar doldurdu, tekrar çekti. Ben de kolumu onun parmakları arasından sertçe çektim, odama girdim, kapıyı yüzüne aynı sertlikle kapattım. Anılarımı, mutluluğumu gizlemek için koşarak geldiğim odamda duramadım, ne dediğini öğrenmeliydim. Odamdan çıktım, Lale ile burun buruna geldik. Bana geliyormuş. "İsabet oldu," dedim. Yan odadaki kadının söylediklerini anlamadığımı, bana bağırıp çağırdığını anlattım. Birlikte Tas'ın kapısına dayandık. İçeri girecekken bizi dışarı çıkarttı ama açılan aralıktan kanepeye uzanmış, atletli adamı gördük. Tas görüp görmediğimizden emin olmadığı için tedirgin bize baktı, odama girdik.

Söylediklerini Lale bana çevirecekti, tartışmaya başladılar. Sesleri yükselip alçalırken, ben merakla Lale'ye ne olduğunu sorup durdum. Lale, Tas'la tartışma hızını kesmeden,

"Manyak kadın odaya gizlice erkek almış, COA'ya şikâyet etmeyesin diye, suçunu seni korkutarak bastırmaya çalışıyor. Bahane olarak da biraz önce tuvaletten sifonu çekmeden çıktığını söylüyor," dedi.

Odama girip, anılarımı saklayıp, yalnızlığımı yaşayacakken iftiraya uğrayınca sinirlendim, daha önce yuttuğum kabahatlerini tek tek saydım.

"Yalan söylemesin, sabahtan beri odamda yoktum, daha yeni geldim ve tuvaleti bugün hiç kullanmadım, suç bastırmasına gerek yok, beni rahatsız etmediği sürece misafiri beni ilgilendirmiyor," dedim.

Ben söylenirken Lale ile Tas bağrışıyorlardı. Asıl konunun "ben" olduğumu unutup kavga ettiklerini görünce araya tekrar girmeye çalıştım. Geçen gün çok gürültü yaptıklarını, kızının saatlerce ağladığını, onun hıçkırıklarını dinlediğimi ama kapılarına dayanmadığımı, eğer kızını bir daha ağlatırsa şikâyet edeceğimi. Çok istiyorsa, ben gürültü yapınca onun beni, o gürültü yapınca benim onu görevlilere şikâyet edebileceğimizi, o zaman her şeyin ortaya çıkacağını söyledim. Kızını neden ağlattığını çok merak ettiğimi ekledim.

Tas odasına girdi. Lale,

"Söylediklerinin hepsini çevirmedim, eğer 'misafirin beni ilgilendirmez' dersen sürekli kim olduklarını bilmediğin adamlar gelir," deyip gülerek ekledi,

"Tas'ı 'Tülay Abla'yı kızdırma, o deli. Ne yapacağı belli olmaz, sizin kapınıza hiç dayanmadıysa, korktuğu veya sindiği için değil, sorun çıkmasın diyedir. O, cezaevinde yattı, sonra buraya kaçtı' diye korkuttum."

"Keşke korkutmasaydın," dedim. Tas'ın kötülüğüne beni ikna etmek için,

"Tas'ın yanındaki kız onun değil, köle olarak getirmiş, her işi ona yaptırıyor, odasına bir sürü adam geliyor, böylelerini ezmezsen sen ezilirsin," dedi. Kapı komşum hakkında bu kadar şeyi bilmesine şaşırdım.

"Bunları nereden biliyorsun?"

"Sadece ben değil, senin dışında herkes biliyor."

Kampta değişik ülkelerden gelenler, konuşamadıkları halde birbirleri hakkında her şeyi biliyorlardı. Gelenlerin her biri sanki ülkelerinin en kötü kahramanlarıydı. Anlatılan hikâyelerde baş aktörler, kocalı veya kocasız kadınlardı. Kocaların her türlü kötülüğü yapacak cins ve güçte olduğundan korkuluyor, dedikoduları "duyarlarsa" endişesiyle az yapılıyor veya hiç yapılmıyor, onlardan uzak duruluyordu.

Tas, çok iş yaptırıyor, dövüyordu; ama kız sanki ikizi gibi kendisine benzediğinden, köle olarak getirdiği dedikodusuna yapanlar dahi inanmıyordu.

Tas'a ağzının payını ve bizi korkutamayacağı duygusunu verdikten sonra Lale ile sohbet etmeye çalıştım. Lale, ilgi alanından Tas çıkınca kendi dertlerine dönmüştü. "Burayı ve ailemi sevmiyorum, okulda başarısızım ve okumak istemiyorum. İnsanlar çok kötü. Sadece iyi konuşuyorlar. Geçen gün, burada yaşayan akrabamıza gittik. Benden iki yaş büyük oğulları var. Üniversitede okuyor. Karşılaştıkça bakışıyor, birbirimize dokunuyorduk. Bir kere baş başa kalmıştık. Ona ailemi, yaşadıklarımı anlatmıştım. Başımı omzuna yaslayıp ağlamıştım. Saçlarımı okşamış, üzülmememi, zamanla her şeyin güzel olacağını, ailem değerimi anlamıyorsa, anlayan birinin mutlaka çıkacağını, sabırlı olmamı söylemişti. Bu gittiğimizde kardeşinin kız arkadaşı geldi. Gözümün önünde kız ona dokundu, eğildi beli açıldı, düşük pantolonundan iç çamaşırının arkası gözüktü. Kısa eteği ile bacaklarını açıp oturdu, pembe külotunu sergiledi. Beni odada yalnız bırakıp birlikte gittiler," dedi. Ben, başarısızlığının doğal olduğunu, okumaktan vazgeçmemesi gerektiğini, ayrıca bir külotun peşinden gideni bırakmak gerektiğini söyleyecekken, ağlamaya başladı, titrek çıkan sözcüklerini düzeltmek için yutkundu,

"Babam kötü biri değil. İşi gücü yok. Akşama kadar sandalyede oturuyor, içeri giriş çıkışlarımızı sayıyor. Başımıza kötü bir şey gelecek diye korkuyor, korktuğu için dövmeye başlıyor. Dayak sırasında annemden sonra ben varım. Bir odada akşama kadar babamdan korkarak kalmak istemiyorum," dedi. Teselli etmek için sözcük ararken elimi tuttu,

"Bana yardım et. Eğer Türkiye'ye kaçamazsam ilk fırsatta kocaya kaçacağım, yaşamın anlamı kalmadı, intihar etmek istiyorum," dedi. Burnunu çekti, gürültülü sildi.

"Sakın intiharı düşünme. Türkiye'ye yalnız gitme. Seni yollamaya benim gücüm yetmez. İstersen babanla konuşur, yanıma gelmen için ondan lisan çalışacağız diye izin alırım," dedim.

Odadan çıkacağı için sevindi. Babasının beni kırmayacağını biliyordu.

"Senin yanında olduğumu söyleyip, kitaplarımı alıp geleyim," dedi ve gitti.

Ben daha onu düşünüp üzülemeden, "Babam alışverişe gitmiş, annem burada olduğumu söyleyecek," diyerek döndü.

Daha kitabın kapağını açmamıştık ki, Lale'nin küçüğü ve daha küçüğü,

"Babam seni sordu. Öldürecekmiş," diyerek odaya daldılar, göğüslerini "ohhhhh" diye sıvazladılar.

"Kıskanç köpekler, çıkın gidin!" diye kovdu onları Lale.

Kardeşler, sürekli dayak yediği için Lale'yi küçümsüyor ama babasına karşı gelebildiği için de kıskanıyorlardı. Öğretmen olarak Lale'yi seçmemi engellemeye kararlılar.

Kitabın sayfalarını açıp, kalemi elimize aldık, bu sefer de çamaşırlarını makineye atan anneleri, çamaşırhanede beklemek istemediği için geldi. Lale,

"Çamaşırlar yıkanmadan biri çıkartıp kendi çamaşırlarını koyarsa, bizimkileri alıp giderse, içinde yeni pantolonum var," diye annesini yollamaya çalıştı ama o gevezeliğini sürdürdü. Ders çalışmamızı engellemek için, akşama ne pişireceğini, dersimizin ne zaman biteceğini, annemin beni arayıp aramadığını... aklına ne gelirse sordu. Kardeşlerin kıskançlığını anlamaya çalışırken, annenin kıskançlığının bana mı, kızına mı olduğunu ayırt etmeye çalıştım. Kader yanıt vermediğimiz sorularını sıralarken, biz cümle kuruluşlarını öğrenmeye çalıştık. Uzun süre sonra,

"Şimdiye kadar yıkanmıştır," deyip gitti.

"Artık bunlara dayanamıyorum," dedi Lale. Pencereden dışarıya kafesteki kuşun gözleriyle, kaçmak, uçmak hayalleriyle bakarken, annesi tekrar iki tabak yemek ve çöpten buldukları ayna ile geldi.

Kader'e kızının duygularından haberdar olsun diye öğüt vereyim, kızına sahip çıkmasını söyleyeyim istedim. "Lale'yi babası neden dövüyor?" diye sordum, sorduğuma pişman oldum. Lale'nin açığını yakalamışçasına sevindi, sevincini gizlemek için sinirli sinirli,

"Baba değil mi, döver; ders çalışacağım diye gelip sana onu mu şikâyet ediyor?" dedi. Kader kızını kolundan tutup iterek, sürükleyerek odadan çıkartmak isterken, ben onun kolundan tutup odadan çıkarmak, suratına tokat atmak istedim. Lale'nin gözünden yaşlar, boğazının düğümünü çözüp döküldü. Lale ağlarken, diğer iki kız kardeş,

"Annemiz burada mı?" diye geldi. Birbirlerini şikâyet ederek kavga etmeye başladılar. Kavga kısa sürede kızıştı, birbirlerinin ağzına yüzüne vurmalar, saçlarını yolmalar, küfürler odamı ele geçirdi. Lale "Ders çalıştırmamak için böyle yapıyorsunuz," diyerek kavgaya karıştı. Tepişen dört ayak birden annenin ve Lale'nin de onlara katılmasıyla sekize çıktı. Herkes birbirini tek otorite gördükleri babalarına şikâyet etmekle tehdit etti.

Kendimi tutamayıp, "Çıkın dışarı!" diye bağırdım. Oda benimdi. Hiçbir şey yapmamışlar, birbirlerine kötü söz söylememişler, küfür etmemişler gibi dondular. Su gibi temiz ve masumken onları kovmuşum gibi, kötülüğümü Lale'ye kanıtlamak için "Bizi kovuyor musun?" diye üçü birden sordu. "Evet" dedim. Bir saniye önce saçını yoldukları, duygularını darmadağın ettikleri Lale'ye,

"Bizi kovan birine nasıl ders çalıştırırsın?" diye sordu-

lar. Lale'den gelecek cevaba baktılar. Lale çaresizce, kafasını pencereye çevirdi. Hepsi birden çıkarsa yeteri kadar etkili olmayacağını hissederek tek tek kapıyı çarptılar. Lale arada kaldı. Çaresiz masaya açılmış kitap ve defterlerini toplayıp "Sonra görüşürüz ben gelirim abla, bunlar hep böyle," dedi ve gitmek istemeyerek yavaş adımlarla çıktı.

Kader bir süre sonra sinirlenip kızlarıyla gittiğine pişman olmuş, elinde yemek, sucuk, salamla kapımı çaldı. Kapıyı bedenimle kapatabildiğim kadar kapattım, elindekileri almadım. İçeri girmeye kararlı, o da bedeniyle kapıya dayandı, ısrar etmeye başladı. İçeri giremeyeceğini anlayınca "Küs müyüz?" diye sordu. Yüzsüzlerle uğraşmak, onlar gibi olmak çok zordu. "Küsüz bir daha odama gelme" demek isteyen sesim, "yok" dedi ve bedenim yana çekildi. Odama adımını attı, dağınıklığı toplamaya başladı. Yatağımın üzerinde duran hırkamı eline alınca, biraz önce "yok" diyen sesim öfkelendi, "Bırak!" dedim. Elinden hırkamı almaya çalıştım. Hırkam ikimizin arasında, kopana kadar uzamaya karar vermiş, bir onun, bir benim çekişime bakıyordu. Kader, dikkatimi dağıtmak için,

"Beni Türkiye'deki komşularım çok severdi, ben çok iyi bir insanım, çok becerikliyim, istediğim yemeği yaparım. Komşularım her gün beni arıyor, 'gel' diye haber salıyorlar," dedi. Hırkamı elinden alınca onu döveceğim. Çekişirken, masamın üzerinde duran, birikmiş sigara izmaritlerini gördü, hırkayı bıraktı, ben geri geri sendeledim. İzmaritlerime dokunmaya cesaret edemedi.

"Ben çok hassas ve duygusalım," dedi. Asendelft'teki komşularının "ayy gitti de kurtulduk!" dediklerini söylemek istedim, "kim, ne zaman, yüzleştir, yüzüme karşı da söylesinler, beni çekemiyorlar..."ı duymak istemediğim için söylemedim.

"Karşıdaki yaşlı teyze var ya, çok huysuz. Çocukların seni neden yanına almıyorlar diye iyilikle sordum. Bana demediğini bırakmadı. Bana neymiş, ben ne karışırmışım, kendi çocuklarıma bakmalıymışım. Bir daha odalarına adım attığımı görürse bacaklarımı kıracakmış..." diye devam edip oturmaya hazırlanırken,

"Ben alışveriş yapacağım," deyip odadan çıkmasını isteyerek kapıyı açtım. Odamı ona bırakıp gitmemi beklercesine durdu. Sinirli, "Hadi işim var!" dedim.

"Bekle yalnız taşıyamazsın, sana ortanca kızı yollayayım," diye ısrar etti. Sert,

"İstemiyorum," dedim. Gönülsüz çıktı.

Kötü davranmaktan, kovmaktan, konuşmamaktan anlamayan birine ne yapılabilirdi?

***

Lale, markete giden yolun kenarındaki banka oturmuş, birini bekliyor. Bu biri, çaresizlikle kendini kollarına atabileceği herkes olabilir. Bakıştığı kamp görevlisi, ben, öğretmeni, komşusu, arkadaşı... Şansına ben çıktım, yanına gidiyorum. Yanılmışım. Tepkisiz. Yüzüme bakmıyor. Konuşmadan bir süre yan yana oturuyoruz.

"Nasılsın?" diyorum. Sanki başkasını sormuşum gibi,

"İyi," diyor. Güldürerek yumuşatırsam, konuşuruz diye, gözlerinin baktığı boşluğa kafamı sokup,

"Yanında oturan ikinci seni değil, birinci seni soruyorum," diyorum.

"Kötü," diyor.

"Sevdiğini, sevenini, umudunu mu bekliyorsun?" diyorum.

"Evet, gitsen iyi olur," diyor.

"Onu seviyor musun?" diyorum. Korlaşmış, kızarmış

gözlerini soğutmaya çalışan nemiyle bakıyor. Dokunsam, sarssam, yüzüne tokat atsam, en ağır, tamirsiz sözleri sıralasam ağlamayacak.

"Yanlış yapıyorsun, yağmurdan kaçarken doluya tutulacaksın."

Sinirleri bozuk gülüyor. Öfkesi ele geçirmiş. Tüm kararları o alıyor. Öfkesi başkalarına olsa belki biraz sakinleşecek ama en çok kendine öfkeli onun için de en çok kendinden intikam almak istiyor.

"Ha yağmur, ha dolu, ne fark eder ıslandıktan sonra?" diyor.

Gülüyoruz. Gülünce yumuşadı sanıyorum.

"Sevmediğin biriyle evlenme, sen akıllısın, doğru karar vermediğini biliyorsun," diyorum.

"Doğru, eğri ilk defa karar verip direttiğim tek konum bu. Beni kamptan, kampın kavgalı odasından, baba dayağından, kardeş kalleşliklerinden, anne kıskançlığı ve aptallığından o kurtaracak. Sonrası Allah kerim anladın mı? Umut. Allahhhh kerim! Her neyse, sen karışma ve git yanımdan," diyor. Sözcükleri kafama sokmam için üzerine basa basa sıralıyor. Biraz daha konuşursa, tekrarlarsa bağırmaya başlayacak, çıldıracak sanıyor, susuyorum. Sevgili geçinen Türkiyeli kamp görevlisi, kampın içinde gezerken hiçbir mülteciyi nasıl görmüyorsa, şimdi de Lale'nin yanında oturan beni öyle görmüyor. Koridoru doldurmuş, bağıran, ağlayan çocukları, annelerini, babalarını izin verseler gözünü kırpmadan tepeleyecekmiş gibi kafası yukarıda görmeden geçip giderdi. Lale'yi eline düşmüş çaresiz, her şeyini arkasına bakmadan heba edecek bir genç kız mı sanıyor, yoksa seviyor mu? Yanıtı; yürüyüşü, konuşması, dokunması verecek.

"Ne o kız, çok mu özledin, yokluğuma dayanamadın mı?" diye sırıtarak Lale'ye doğru yürüdü.

Lale hızla yanımdan kalktı, biraz önce onu ele geçiren öfkesini gizleyip gülerek, hatta şımarıkça,

"Eveeeeet," dedi. Başkalarının onları görmesini isteyerek adamın boynuna sarıldı.

Onlar uzaklaşırken ben her çaresizliğimde, yalnızlığımda, umutsuzluğumda yaptığım gibi yoldan geçenlerin kaçı kamp yönüne, kaçı şehir merkezine doğru gitti; kaçı erkek, kaçı kadın; kaç Almanya plakalı araba kamp yönüne, kaçı şehir merkezine geçti diye yorulana kadar saydım. Sayılar tükendi, yeni sayılar üretip takatim kesilip odama gittiğimde sızma kıvamına gelene kadar devam ettim.

***

Hafta sonuna Aslılar gelecek. Görevlilerden izin aldım. Beşimiz aynı yerde kalacağız.

Alışveriş yaparken yardım için Kalender geldi. Kızları ve karısını anlatmak, özellikle Lale'ye iyi davranmasını söylemek istedim, söyleyemedim. Niye bu kadar alışveriş yaptığımı sordu. Ben sessiz kalınca, sorduğunu unuttu. OC'deki arkadaşlarını özlediğini söyleyip, gülmek ve güldürmek için anılar anlattı.

Kardeşlerden biri yurt dışına çıkmaya karar verince, ağabeyi de peşlerinden çocuklarını alıp gelmiş. İfadesini de küçük kardeşinden gizlemiş. Ağabeyi otuz iki yeni yapılmış dişini göstererek, işkencede karısının ve onun dişlerini döktüklerini iddia etmiş. Çünkü dişlerini karısı ile birlikte yaptırmışlar. Polise işkencede her ikisinin de aynı sayıda dişinin kırılması inandırıcı gelmemiş. Kardeşe, "Ağabeyin hiç gözaltına alındı mı?" diye sormuşlar. O da ağabeyinin gözaltına alındığını söylediği yorumunu yaparak "Evet" demiş. "Peki, hiçbir yerinde işkence izi var mı?" diye sormuşlar. Ağabeyi-

nin her akşam dişlerini uzun uzun fırçalayışı aklına gelmiş, "Dişleri kırılmıştı galiba" demiş. "Karısına işkence yapıldı mı?" diye sormuşlar. "Onu hatırlamıyorum" demiş. "Yani karısı ile birlikte gözaltına alındığını, ikisinin de tüm dişlerinin döküldüğünü bilmiyor musun?" diyerek dalga geçmişler. Anlattığına gülebildiğimiz kadar güldük. Gülmek için durduk, sonra tekrar güldük. Devrimciler nasıl bakmalı taklidi yaptı. Çatık kaşlı ve ciddi durmaya çalıştı. Gülmediğimi görünce güldürmek için anlatmaya devam etti. Geçenlerde çöpe çıktıklarında, bir Hollandalı etraflarında dolanmış. Sonra "Nerelisiniz?" diye sormuş. Ülkesinde can güvenliği olmasa da, göçe zorlansalar da Türkiyelilerin çöpe çıktığını söylememek için, "Marokkaan"ım demiş. Adam korkup hemen kaçmış. Bu sempatik adama, karısını, kızını dövmesini yakıştıramadım.

"Lale çok kötü, neden böyle yapıyorsun?" diye aniden sordum. Kızıp bağıracağını, yardım etmek için taşıdığı eşyalarımı bırakacağını sanırken,

"Ne yaptığımı ve yapacağımı bilmiyorum. Kampta her çeşit insan var. Başlarına bir şey gelecek diye korkuyorum ama koruyamıyorum. Anneleri çocuklarını koruyan, kollayan, olgun biri değil, onlar gibi gözü hep odanın dışında. Yoksa içlerinde en sevdiğim ve güvendiğim oğlandan sonra Lale'dir," dedi. Biraz önce gülen, espri yapan adam gitti, yerine çaresiz bu adam geldi. Kampa doğru sessiz, torbalarımızla yürüdük.

Aslıların geleceğini Kader duymasın diye Kalender'den de gizledim. Oysa kampta karşılaşmamaları mümkün değil. Neyse, gizleyebildiğimiz kadar gizleyip, Kader bizi yakalamadan sohbet edebileceğimiz kadar edeceğiz.

Kirli çamaşırları makineye attım. Hazırlık yapmak için odama çıktım. Çamaşırlara bakmak için indim ki, biri he-

men çıkarıp kenara koymuş kendininkini atmış. Ben de onunkini çıkardım, kendiminkini attım. Çamaşırlarımı çıkaran esmer genç geldiğinde, o benim, ben onun çamaşırlarını çıkardığımız için kendi dilimizde kızarak, küfür ederek kavgaya tutuştuk. Boşalan başka makineye o çamaşırlarını tekrar attı ve iki saate yakın, mevzimizi terk etmeden, makinenin yuvarlak camını izleyerek yan yana oturduk.

Aslılar geldi, daha içeri girmeden Kader yakaladı, ısrarla kollarından çekerek, kızlarını da ısrar etsinler diye yardımına çağırarak onları odalarına götürdü. Küçük odada cümbür cemaat yemek yedik, çay içtik. Sonra hep birlikte çöpten eşya aramaya gittiler. Aslı ile bakışarak, Kader'in dedikodusunu yapacağımız, sohbet edeceğimiz zamana kadar sabırlı olmaya karar verdik. Onlar gelene kadar uzandım.

Yağmura yakalanmışlar bir saat sonra geldiler. Kader hemen üzerini değiştirip, yanımıza geldi ve bizi konuşturmamak için gün ağarana kadar oturdu. Saatlerce üçümüz hiç konuşmadan durduk. Arada sırada tek tek pencereye gidip, günün ağarmasına ne kadar kaldığını anlamaya çalıştık. Kader'in önce büyükten küçüğe yaş sırasıyla kızları, sonra uykum geldi diyerek oğlu geldi annelerini çağırdı, babalarının kızdığını söyledi, bağırdı çağırdılar ama o direndi. Kapım hiç kapanmadı, gürültü eksik olmadı. Bu defa haklı olarak Tas bağırdı çağırdı ama Kader direnişine devam etti. Çocukları çağırmaktan yoruldu, yattılar. Gün ağarınca o da sessiz, ikramsız oturmaktan yorulmuş olacak ki, bir şey demeden çıkıp gitti. Arkasından kapıya tekme attım, küfür ettim.

Sabah erkenden çocukları da alarak Aslı ile odamdan kaçtık. Akşama doğru kampa döndük. İçeri görünmeden girecekken, Kader saklandığı yerden çıktı. "Neredeydiniz?" diye hesap sormaya kalkınca sinirlendim ve onu odamdan kovdum. İlk defa birini kovuyordum. Kovulmak kadar kov-

mak da zordu. Daha önceden saatlerce söyleyeceklerimi düşünmüş, yığınla cümle kurmuştum ama anlamayacağını görünce kurduğum cümleleri unutmuştum. Öfkeli ve kısık sesimle sadece, "Bir daha benim odama adım atmayacaksın tamam mı?" dedim. Aslılar bir gün daha kalacaklardı ama gitmeye karar verdiler. "Sen bize gel, daha rahat ederiz," dediler.

Kader yine yemek getirdi bu defa ısrarlarına dayanıp almadım. Teyzenin dedikodusunu yapmak istedi. "Bana anlatma," dedim. "İstemiyorsan gelmem," dedi. "İstemiyorum, gelme!" dedim. Ondan sonra yolda görünce konuşmadım. Rahatladım ama Lale de ders çalışmak, odasından kaçmak için bir daha gelemedi. Daha sonra Lale'nin Türkiyeli kamp görevlisiyle sevgili olduğunu, köşe bucakta öpüşürken Kalender'in yakaladığını, onu ve karısını dövdüğünü, karısının ve kızlarının can güvenliğimiz yok diye polise şikâyet ettiğini, görevlilerin çocukları ve Kader'i başka yere transfer ettiklerini duydum.

12

Hazırım kanat çırpmaya, "Dönsem" derim,
"dönsem geriye."
Bir an daha kalırsam burada,
korkarım hiç dönemem diye.

- Gerhard Scholem

Hayallerimi unuttum. Gerçeği unuttum. Gerçekteki Kader'i, kızlarını, Kalender'i, yaşlı teyzeyi, amcayı unuttum. Kimseyle görüşmüyorum. Odama girip yatıyor, çıkıyor geziyorum.

Geçen gün yataktan hiç kalkmadan yatıyordum. Hava kararmaya başlamıştı, herkes akşam yemeğini yiyecekken ben daha kahvaltı yapmamıştım. Kapım yumruklandı ve "polis polis" diyen sesler geldi. Camdan atlasam kaçabilir miydim acaba, sert zemin bacaklarımı kırar mı? Kararsız kaldım ama kapıyı da açmadım. Ateş edip beni de öldürsünler diye kapının ardında ses çıkarmadan durdum. Kendi aralarında konuştular. Sonra anahtarla kapıyı açtılar. Elbise dolaplarının arkasına saklandım. Beni bulunca şaşırdılar.

Sakin olmamı işaret ettiler. Bir sürü soru sordular, anladığıma da, anlamadığıma da yanıt vermedim.

Odamda kaldığı varsayılan İranlı kızı arıyorlarmış. "Hiç geldi mi?" diye sordular. Birkaç gün evvel gelip eşyalarını alıp gittiğini gördüğüm, sorduklarını anladığım halde yanıt vermedim. Soruyu iyi anlayayım diye, Lale'nin sevgilisini tercüman olarak getirdiler. Ona da yanıt vermedim. Şokta olduğuma kanaat getirip psikiyatriste sevk ettiler.

Tas'la son kavgadan sonra selamlaşmaya başladık. Birkaç kere odama soğuk çaylarından getirdi. Depresyona iyi gelir, uyku yaparmış. Barıştıktan sonra odama girdiğimi her gördüğünde elini ağzına götürüp "sigarette" diyordu. Kendisinin de ülkesinde politik olduğunu, üç yıl cezaevinde yatıp işkence gördüğünü Hollandaca fiilsiz sözcükler ve tariflerle anlattı. O politik olduğuna göre ben ona sigara vermeliydim. "Geen probleem"[1] diyerek verdim. Sigara istemeye geldiği bir gün Mısırlının beni çok beğendiğini, arkadaş olmak istediğini söyledi. Gerçi ülkesinde five tane çildirini varmış ama önemli değilmiş. Eğer arkadaşım olursa yalnızlıktan ve sinirli olmaktan kurtulurmuşum. O bana bunları anlatırken, ben de ona kızını çok dövdüğünü neden öyle davrandığını sordum. Kızının söylediğini sanarak sinirlendi. "O söylemedi, sesleri duydum," dedim. Kim ne derse desin kızını dövmekten, her işi yaptırmaktan vazgeçmedi. Bir gün kızını mutfakta gözü morarmış ağlayarak yemek pişirirken görünce idareye şikâyet ettim. Tolk[2] tercüman aracılığıyla anlattıklarımı dinleyen görevli, daha önce de bu konuda şikâyet geldiğini, ilgileneceklerini ama oturumları olmadığı için çocuğu anneden alamayacaklarını, ancak

1 Problem değil
2 Telefon

gidip anneyi uyarabileceklerini söyleyince, dinledikleri için teşekkür etmeden odadan çıktım.

***

Bugün mahkemeye çıkacağım. Bugün hangi gün bilmiyorum. Heyecanlı da değilim. Nazan yalnız bırakmamak için yanımda olacak. İyi ki öyle karar vermişiz. Çünkü avukat tercüman ayarlamamış. Savunmasını da büroda unutmuş.

Mahkeme salonları bizimkiler gibi görkemli değil. Görkemsiz olması binanın yapısından kaynaklanmıyor. Bina görkemli ve çoğu binalar gibi işlemeli. Hâkimin tepeden sallanıyor gibi değil de, birkaç basamak yüksekte oturması, yanında sadece iki kişinin olması, savcının bizimle aynı hizada ama az mesafede oturması, odanın küçüklüğü görkemsiz yapıyor. Sanki herhangi bir evin biraz genişçe salonunda muhabbet ediyoruz. Bu samimiyet ve boş vermişlik beni sadece heyecansız yapmadı, oraya başkasının duruşmasını izlemeye gelmiş, olanları anlamaya çalışan gazeteci ya da stajyer avukat gibi davadan uzaklaştırdı.

Biz iddia makamından çoğuz. Nazan, ben, avukatım bir taraftayken, biraz uzağımızda savcı tek başına duruyor. Birbirimize ters ters bakmıyoruz. Hatta salona girerken avukatımla selamlaşıp kısaca konuştular. Cinsiyet olarak da eşitiz. Hâkim, Nazan ve ben üç kadınız. Savcı, hâkimin yanında oturan ve avukatımla da üç erkek onlar. Hangi cephede yer alacağımı bilemedim. Kadınlar cephesinde mi, düşmanlar cephesinde mi? Olması gerektiğini daha önce bildiğim, gördüğüm cepheler boş ve terk edilmişlerdi sanki. Ne ülkemdeki gibi savcı düşmandı, ne de hâkim erkekti. Güzel güzel tebessümlü sohbet ediyorlar. Nazan bana tercüme ediyor.

Hâkim savcıyı sürekli azarlıyormuş. Savcı dediyse, ülkemizdeki gibi düşünmemeliymişim. Bakanlığın görevlendirdiği bir memurmuş. Savcı benim durumumun uluslararası insan hakları sözleşmesine uymadığını iddia etmiş. Avukat da uyduğunu iddia etmiş. Hâkim önce avukatı azarlamış. Uluslararası sözleşmeye uyuyordu da neden dilekçende yazmadın diye. O da yazdığını ama yazıcısının bozuk olduğu için çıktı alamadığını söylemiş. Sonra savcıyı azarlamış. Savcı uluslararası sözleşme dışında özel durumu olanlara oturum verildiğini ağzından kaçırmış. Hâkim avukatımla, "Bak bilmiyorsan öğren, istediklerine oturum veriyor, istemediklerine vermiyorlarmış," diyerek dalga geçmiş. Avukatım çok sevinçli. Kesin oturum alırmışım. Lehime olan bir duruşma gerçekleşmiş. Kırk beş gün içerisinde hâkim görüşünü bakanlığa bildirecekmiş. Verilecek karar bakanlığın insafına kalacakmış.

Bakanlığın insafı Hollanda ve Avrupa'nın yabancı politikasına bağlı. Artık yabancıları istemiyorlar. Onlara yük oluyorlarmış. Vasıfsızların yapacağı ağır işleri, ucuz yapan insanlarla doluymuş ülkeleri. Islak toprağın içinde bayılana, hasta olana kadar güzel laleleri ucuza toplayacak o kadar çok insan varmış ki. Neden bu çoklara yenilerini katsınlarmış.

Her yerde durum aynı. Türkiye'de vasıfsız işleri önce köyden göç edenler yapardı. İnşatlarda türkü söyleyerek onlar çalışırdı. Onlar, çocukları ve torunları kent yaşamına uyum sağlayınca, sıra yeni göç eden Kürtlere geldi. Hem de burada "pis Türk" dedikleri gibi, "pis köylü, pis Kürt" diye diye.

Dünya ters dönüyor. Türkiye'deki seçimlerde umulmadık şekilde yüzde 35 oyla AKP birinci parti oldu. Amerika Irak'a saldıracak. Çeçenistan'daki İslamcılar işkenceleri protesto için tiyatrodakileri rehin aldılar. Putin tiyatroya ze-

hirli gaz bombası attırdı, Çeçen gerillaları ve tiyatro izleyenleri, toplam yüz kişiden fazla insanı öldürttü. Hollanda'nın faşist partisinin başkanı Pim Fortyn öldürüldükten sonra partisi inişe geçti. Oysa yabancıların hepsi Pim Fortyn öldürünce korkmuştu. Neyse altından yabancı biri veya örgüt çıkmadı. Akli dengesi bozuk biri çıktı da herkes sevindi.

***

Kampın etrafında, Hollanda'nın şehirlerinde, okyanusunun kenarında, sokak aralarında, marketlerinde, gösteri yapılan alanlarında, kafelerinde, evlerinde... günlerce gezindim, gezerken mahkeme kararını bekledim bazen sabırlı, bazen sabırsız.

Ben gezerken Avrupa aileleri parça parça etmiş, hepsini bir köşesine atmıştı. Güçlü olduklarını, tapıldıklarını sanan erkeklerin ezberini bozmuştu. Karılarını, çocuklarını ezen, koruyan erkekler dilsizliğin, çaresizliğin içine düşmüş; güçleri ve baskıları yok olunca tanınmamışlar, çocuklarından bile aşağı görülmüşler, terk edilmişler ve her yer onlarla dolmuştu.

Terk edildiklerini kabullenmedikleri için bilmiyorlardı. Kendilerini vazgeçilmez sayıyor, onlardan vazgeçen karılarına, çocuklarına güçleri yetmiyordu, yetmemeyi kabullenemiyorlardı.

Önce öfkelendiler, eşlerinden intikam alırcasına başka kadınlarla yatmak istediler. Dilleri ve paraları olmadığı için arzuladıkları kadınlar onlarla yatmadı ve topluca değersizliklerini haykırdılar. Bu ülkenin kadınlarıyla da erkekleriyle de kontak kuramadıklarında anladılar düştükleri yalnızlığın derinliğini. Çıkmaya çalışırken suçlu aramaya başkalarından başladılar. Suçladıkları, hakaret ettikleri,

korkutmaya çalıştıkları yakınlarının umurlarında olmadıklarını kabul etmediler. Acıtmak isterken başkalarını, kendileri acıdı, yoruldu, kapandı...

Kaybetmişken her şeylerini, kaybettiklerini kabullenememek eşlerini yargılamaya, yok etmeye, onlardan intikam almaya zorladı. Yollarının dönüşünde olduklarını bilmiyorlardı. İlerisi yoktu, ya da çoktu.

Vazgeçemedikleri Avrupa kollarını, bacaklarını parçalamıştı, içlerine siyanür dökmüştü.

Daracık odada çocuklarıyla kaldıkları günlerde, çocuklarının, kendilerinin yükünü, parçalanan yaşamlarını kadınların sırtına yüklemişlerdi. Kapalı odada işe yaramadıklarını bilen kocalar bunaldıkça kadınlara çatmış, tüm ağırlıklarıyla dağdan aniden düşen kaya gibi üzerlerine düşmüş onları ezmişlerdi. Ne düştüklerini, ne ezdiklerini görebilmişlerdi. Gördüklerindeyse inkâr etmişlerdi.

Erkekler; ağırlıklarını bilmiyorlardı. Eşlerinin onları uysallıkla taşımasını görevleri sanıyorlardı. Oysa kadınlar dört elle kavradıkları, sırtlandıkları yüklerin her adımda katlandığını, canlarının acıdığını, yorulduklarını hissediyordu. Beklemedikleri bir anda kocalarını sırtlarından atmış, ayakkabılarını üzerine silmiş, hızla uzaklaşmışlardı. Erkekler, kadınların pişman olup döneceğinden emin, arkalarından bakarken, onlar ellerinden tuttuğu çocuklarıyla el bile sallamadan gittiler. Erkekler, kaybettiklerinin ardından ne kadar uzun süre bakarlarsa baksınlar, gidenler uzaklaştıkça küçüldüler, sonra yok oldular, dönmediler.

Dönmeyecekleri erkekler tarafından anlaşıldığında kadınlar çok yol almıştı. Peşlerinden gitme, tamir etme hakları yoktu artık erkeklerin. Kadınlar giderken kocaları gelecek diye arkalarına bakmış mıydı acaba? Şimdi yetişmeleri, kollarından tutup yollarından çevirmeleri, af dilemeleri müm-

kün değildi. Geç kalmışlardı, hem de çok geç.

Başlangıç ve bitiş noktasında duruyorlardı. Bitmişken başlatmak istemek yarım, acılı ve buruktu. Başlarken bitirmek istiyorlardı ama bitiremiyorlardı.

Küçük odalarında yalnızken, karılarının mutfağa çocuklara, oturum prosedürüne, dil öğrenmeye koşturmasını yeni görüyor, bunalımlarını karılarını aşağılayarak atlatmaya çalıştıklarını fark ediyorlardı. Kadınlar çıkışı yaşamlarını değil, onları terk ederek bulmuştu.

Onlar nasıl bulacaktı?

***

Nazan'la balkonda oturuyoruz. Gökyüzünün bu kadar sakin ve pürüzsüz mavi oluşuna çok denk gelmiyoruz. Yüzümüzü güneşe döndük, gözlerimizi kapadık.

Nazan ilk defa kendi mülteciliğini anlatıyor. Cuntadan sonra bir tanıdığın aracılığıyla Turgut Reis'ten Yunanistan'a geçmişler tekneyle. Liman kenti olan Lavrion'da kalmışlar. Lavrion'un karşısında Makronisos adası varmış. Cunta zamanında komünistler kalmış orada. Cezaevinin o zamanki komutanı sonra Lavrion'un komutanı olmuş.

Lavrion'da Türkiyelilerin Despino adında bir tercümanları varmış. Arnavut, Rus, Macar, Suriyeli mülteciler de varmış ama o dönem Türkiye'den gelenler daha çokmuş.

Lavrion kampı uzunlamasına iki katlı bir binaymış. Karşıda idare binası varmış. Giriş yan taraftanmış. İdare binasının karşısında mülteciler kalıyormuş. Üst kat tek tek odalardan oluşuyormuş. Alt katta da odalar varmış ama daha azmış. Alt katta spor yapılacak, genişçe bir hol varmış. İdare binası ile aralarında kalan boşlukta mülteciler bir araya geliyormuş. Adli suçlu mülteciler hırsızlık yaptıkları

için halk mültecileri sevmiyormuş. Siyasi mültecilerin de Lavrion halkı ile bağlantısı yokmuş. Fakat Atina'daki solcularla bağlantıları varmış. Atina'da Yunanistan Komünist Partisi'nin binasının alt katında bazı büyük örgütlerin yeri varmış. Kamptaki odalarda örgütler ayrı ayrı kalıyormuş.

Yunanistan'da Kayseri, Yozgat, Fethiye, Hatay, Trabzon ve İstanbul'dan İkinci Dünya Savaşı sırasında kaçan çok Yunanlı varmış. Türkiye'den kaçan Yunanlıları orada da halk istememiş. Birbirleriyle kaynaşamamışlar. Kendi aralarında Türkçe konuşuyorlarmış. Yunanca öğrenmek istemiyorlarmış. Yunanca öğrenenlere "Gayari kafali,"[3] diyorlarmış.

Selanik'te bir köyün adı Giriya Virisi imiş. Yani Soğuk Çeşme. Soğuk Çeşme köyünden gidenler oraya yerleşmiş.

Onun zamanında kampta üç yüze yakın mülteci varmış. İç çamaşırı, sigara, sabun; sabah, öğle, akşam yemeği veriliyormuş. Kamp tarafından verilen sigaraları bazıları büfeye verip başka sigara ile değiş tokuş yapıyormuş.

Yunanistan hükümeti mültecilere göçmen pasaportu veriyormuş. Bu pasaportla 1982-1984 yılları arsında Avrupa'da gezme hakkı varmış.

O da Hollanda'ya iltica etmeyi düşünen arkadaşları gibi Yunanistan'ın verdiği geçici pasaportu mülteciliğe başvururken imha etmiş. Hollanda'ya yeni geldim demiş. Şimdiki gibi o zaman da ilk giriş yaptığın ülkede kalınıyormuş.

Yunanistan hükümeti zaten bunu bildiği için geçici pasaport veriyormuş; mülteciler burada kalmasın, sadece geçip gitsinler diye. Bütün ülkeler gibi onlar da yabancıları istemiyormuş.

Hollanda'da o zaman oturum almak kolaymış. Cuntadan kaçtığına dair bir tanık yeterliymiş. Şimdiki gibi kamplar

3 Geri kafalı

yokmuş. Müracaat edip beklemen gerekiyormuş. Hollanda'ya gelenlerle komün hayatı yaşamışlar bir süre. Birlikte yemek yapıp, birlikte yemiş, birlikte gezmişler. Markete giderlermiş mesela ama ne alacaklarını bilmezlermiş. Şimdiki gibi Türk marketleri yokmuş o zaman. Sonra yavaş yavaş ayrılmışlar birbirlerinden. Kimi okumuş, kimi çalışmış, kimi oturum alınca devletin verdiği sosyal yardımla geçinmiş gitmiş. Yaşadıklarını sayıklar gibi anlatırken,

"Siz son tekne kazıntılarısınız. Sizden sonra Türkiye'den gelen hiç kimseye oturum vermeyecekler gibi görünüyor," diyor. Susuyoruz.

***

Aslı birkaç kere aradı ısrarla davet etti. Kaplumbağa gibi evim sırtımda bana kapılarını açanlara gidiyorum. Yaşamlarına dahil oluyorum. Bu göçebelik beni yordu, bıktırdı... Akşama doğru Aslı'ya gideceğim.

Güneş batarken yola çıkıyorum. Zaandam tren istasyonunda Aslı beni karşılıyor. Kilisenin verdiği ev istasyona çok yakın.

Fikret birkaç gün Kalender'in yanında kalacakmış, onun için beni ısrarla çağırmış. Kalender oğlunu alıp geri dönmeye karar vermiş ama birileriyle kavga ettiği için aldığı ceza onaylanmış, önce onu çekecek, sonra gidecekmiş. Ayağına bağladıkları kelepçe ile takip ediyorlarmış. Günde bir saat alışveriş etmek için dışarı çıkma hakkı varmış, onun dışında hep odada olmalıymış. Hollanda'ya üç kız, bir eş vermiş; ama umudunu yüklediği oğlunu almak istiyormuş. Odasında yalnız kalıyormuş. Bileklerini kesmiş.

Lale kamp görevlisi Türk'le evlenmiş ama çok mutsuzmuş. Diğer kızlar başlarına buyruk geziyormuş. İnanmayacakmı-

şım ama Kader'in Hollandalı bir sevgilisi varmış. Geçen gün Aslılara gelmiş. Görsem tanımazmışım. Artık uzun elbiseler değil yırtık kot pantolon giyiyor, bandana takıyormuş. Hiç kimse ve dedikodular artık onu ilgilendirmiyormuş. Sevgilisi gözünün içine bakıyormuş. Otur deyince oturuyor, kalk deyince kalkıyormuş.

Kilisenin mültecilere verdiği tarihi bina, istasyona yürüyerek beş dakikalık mesafede. Aslılara iki oda bir salon vermişler. Banyo, tuvalet içinde. Evini süsleyebildiği kadar süslemiş. Mutfak aşağı katta ve ortak. Bina kimse yokmuş gibi sakin. Kalabalıkta yaşamaktan kurtulan mülteciler gürültü yaparlarsa odaları ellerinden alınacakmış gibi sessizler. Aslı ile mutfağa yemek yapmaya iniyoruz. El çabukluğu ile marketten aldığı hazır patatesleri ve köfteleri kızartmaya çalışıyor. Yağı tencereye koyuyor, dalıp gidiyor. Yağdan dumanlar çıkıyor.

"Neden bu kadar dalgınsın?" diyorum.

"Fikret'le anlaşamıyoruz. Artık onun gerginliğine tahammül edemiyorum. Çocukları alıp dönmeyi düşünüyorum. Kızlarım da dağılıp gidecek ve geç kalacağım diye korkuyorum. Şimdiden Türkçe konuşmayı unuttular. Okulda mülteci oldukları duyulmuş ve arkadaşları onlarla konuşmuyormuş. Büyük kızın yakın arkadaşı bir kere bize geldi, ailesi bir daha yollamadı. Bize oturum vermeyecekler. Yakında buradan da kovulacağız. İyi kötü bir yaşam kurarım. Annem gel diyor. Buralarda böyle sürünene kadar annemin evinde yaşarım. İş de bulurum, geçinip giderim diye düşünüyorum. İlk defa sana söylüyorum. Ne dersin?" diyor.

"Sen bilirsin," diyorum. Yanan yağı döküp konuşmadan patatesleri köfteleri kızartıyoruz.

Ertesi gün erkenden yola çıkıyoruz. Bergen Op Zoom'da Sercan'a gidiyoruz.

Sercan'ın evi bir oda, salon, mutfak, banyo ve tuvaletten ibaret. Eşyaları yeni, ev ferah ve sakin. Açık renklerle döşediği evin temizliği hoş geldin diyor bize. Sercan maharetli gelin gibi yaprak sarması dahil çeşit çeşit yemek yapmış. Yanından geçince kapağı açılan çöp tenekesi hoşuma gidiyor. Mutfak küçük, sürekli yanından geçiyoruz. Akşama polis sevgilisi de gelecekmiş. Asılan yüzümü görünce,

"Surat asma bizim polisler gibi değil," diyor.

"Homoseksüel olduğunu işyerinde biliyorlar mı?" diyorum.

"Tabii, burada normal karşılanıyor. Geçen gün kayınvalidem ve kayınbabam yemeğe geldiler. Ben oğullarını sevdiğim için, onlar da beni çok seviyor," diyor. Gülerek,

"Kız sizin işiniz çok zor. Ben cennete düştüm! Herkes top valla. Senin burada hiç şansın yok," diye bana takılıyor. Hollandalıların artık çoğalmasının mümkün olmayacağından, ilerde sadece yumurtalarını satacak, karınları kiralanacak birkaç tane damızlık kadın kalacağından bahsediyoruz, gülüyoruz. Aslı durgun, suskun, bizi dinlemiyor. Kendine "Türkiye'ye dönmek istiyorum," diyor. Bunu ne kadar çok tekrarlarsa o kadar ikna olacak, kuşkularını yenecek sanıyor.

"Ben Türkiye'yi unutacağım, unutmak zorundayım. Özledim ama gitmeyi hiç düşünmüyorum. Kız kardeşimi özlüyorum sadece. O da yakında ziyaretime gelecek. Evlenmeyi düşünüyorum. Ama kararsızım. Hangi cinse âşık olduğum, yatağımı, evimi kimle paylaştığım bu ülkeyi ilgilendirmiyor. Türkiye'de insan katil olabilir, yolsuzluk yapabilir, yalan söyleyebilir, dolandırıcı olabilir ve affedilir. Ama kendi cinsinden birine âşık olamazsın. Olursan eğer önce ailen, sonra herkes her şeyi diyebilir ve yapabilir," diyor Sercan.

Hollanda'da birbirimizden başka yakınımız yok. Sohbet-

lerimiz bizi Banu'ya götürüyor. Sercan, "Banu oturum aldıktan sonra bir defa görüştük," diyor. Ben genellikle Utrech'te arkadaşım Nazan'da kaldığımı, imzadan imzaya kampa gittiğimi, arada sırada odamda kalsam da kimseyi görmeden çıktığımı anlatırken, Banu'nun da Utrech'te oturduğunu söylüyor. "Telefonu bende var, şu kızı arayalım bakalım ne yapıyormuş," diyerek arıyor.

Hepimizin parası kısıtlı, onun için kontörümüzü idareli kullanıyoruz. Sercan kısaca konuştuktan sonra telefonu bana veriyor. Banu çok seviniyor. Sercan'da toplandığımız için kıskanıyor.

"Ben de Utrech'te yaşıyorum. İşyerime uğra," diyor.

Hollanda'da işyerleri ziyaret edilmiyor. Çalışanlar işyerlerinde telefonla tanıdıklarıyla konuşamıyor. Çalışma saatleri düzenli. Günlük mesai yedi saati geçmiyor. Mağazalar, marketler akşam altı veya yedide kapanıyor. Perşembe günü dükkânlar akşam dokuza kadar açık olduğu için Hollandalıların da eğlence günü. Ülkemin dükkânlarında, çalışanlarının bir türlü bitmeyen mesailerini düşünüyorum.

"Ziyaret serbest mi?" diyorum.

"Serbest," diyor. Adresini soruyorum. Gülerek,

"Utrecht otobanı," diyor. Birlikte gülüyoruz.

"Kız deli, sen fahişelik yapmamak için buraya gelmedin mi? Oturumunu da aldın," diyorum.

"Buraya umudumu bıraktım. Çok az para veriyorlar. Kaşım düştü, göğüslerim söndü, sesimi inceltmem gerek. Ayrıca parayı çok seviyorum ve bildiğim tek iş bu," diyor. Telefonu kapattıktan sonra sessiz ve durgun duran Aslı da Banu'nun işyeri esprisine bizimle birlikte gülüyor. Bize katılmasına seviniyoruz. Onu durgun görmeye alışık değiliz. Aslı,

"Hüseyin Devrimcihüseyin'den haberi olan var mı?" diye soruyor.

"Sevdiği gelmiş yanına ve dünyayı gözü görmüyormuş. Umarım sonları iyi olur," diyor Sercan.

Sonra Aslı'ya sarılıyor.

"Üzülme her şey olacağına varır, su akar yolunu bulur," diyor.

Kızlar bahçede hamakta sallanıyor. Aslı beynini dolduran Fikret'ten ayrılma Türkiye'ye dönme düşüncesinden kurtulmak için, tanıdıkların akıbetini soruyor.

"Gözaltında birlikte kaldığımız kan davalı, yüzü çizik olan biri vardı ya, kilisedeki karşı komşumuz ile birlikte AZC'de kalmışlar. Ülke ülke gezinip iltica ediyormuş, hep gözaltında kalsın ve onu bulamasınlar diye. Fakat hasımları onu bulmuş. Öldürülmesi an meselesiymiş," diyor. Kan davalının gözaltındayken Hollanda'ya yeni geldim dediği halde yaptığı tercümanlığı anlatıp güldük. "Aaa sen nasıl anladın görevlinin dediğini?" diye sorunca, "On gündür buradayım anlamaz mıyım?" dediğinde on günde biz de konuşulanları anlayacağız sandığımızdan bahsederken telefonum çalıyor.

Arayan Devran. Aylar sonra ondan haber aldığım için seviniyorum.

Devran'ın korktuğu olmuş. Kocası kızını hiç sevmiyor, ikisini de dövüyormuş. Kızını hiç kucağına almamış. Babası evde olunca 'gözüm görmesin' dediği için odaya saklanıyorlarmış. Seydo onların mahallede oturuyormuş, birkaç kere karşılaşmışlar. İşittiği dedikodulara bakılacak olursa Seydo hırsızlığa devam etmiş. İşi o kadar abartmış ki, çaktırmadan sucukları, salamları, sigaraları yürüttüğü saf ve iyi niyetli market sahibi iflas ettiği gibi Seydo'ya da borçlanmış. Ama başka bir yerden daha çalayım derken yakalanıp sınır dışı edilmiş. Maral onu yakalatan market sahibi ile yaşıyormuş. "Karına ve çocuklarına buradan değil, git ülkende sahip çık" diyen Maral intikamını almış. Kapı çalınıyor.

Bir kadın çocuğu ile içeri giriyor. Sercan'ın,

"Bu halin ne?" diyen sesini duyuyorum. Devran biraz daha konuştuktan sonra "Kontörüm bitiyor," diyor, Birbirimizi daha sık arayacağımızı söyleyip telefonu kapatıyoruz.

Çocuğu ile gelen kadının yüzü çürümüş, gözü morarmış ve ağlıyor. Önce su içiriyoruz.

Gülender Gaziantepliymiş. Ankara'da Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde okumuş. Ailesi varlıklıymış. Okulu bitirince iş bulamamış. Ailesinin beyaz eşya dükkânında çalışıyormuş. Sevgilisi onu terk edip başkasıyla evlenince o da arkadaşının tanıdığı, Hollanda'dan gelen, yakışıklı, turizm acentesi sahibi olduğunu söyleyen şimdiki kocasıyla tanışmış. Nişanlanmış. Eski sevgilisiyle yolda karşılaştığında konuştuğu için nişanlısı onu bir kere dövmüş ama sonra pişman olmuş, yalvarmış o da affetmiş. Onu çok sevdiği için kıskandığına ikna olmuş. Evlenip Hollanda'ya gelmiş ki, turizm acentesi olduğunu söyleyen adam aslında taksi şoförüymüş. Yalan söylemesini kabullenmiş bir de çocuğu olmuş ama adam onu hamileyken bile dövüyor, evden dışarı çıkarmıyormuş. Kursa kendisi bırakıp alıyormuş. Evde yalnız kaldığı zaman internetten Amerikalı yaşlı bir adamla tanışmış. Adam Amerika'ya gelmesini istiyormuş. Kocası onu okula bıraktığı bir gün, çocuğunu okula bırakarak Amsterdam'da akrabalarının yanına kaçmış, vize için başvuruda bulunmuş. Adres olarak Sercan'ınkini vermiş. Çocuğuna dayanamamış tekrar dönmüş. Çocuğun aşı kâğıdı olmadan Amerika'da kreşe okula kayıt yaptırması mümkün değilmiş. Ev doktoruyla konuşmuş. Olanları anlatmış. Doktor anlayış göstermiş ve aşı kâğıdını vermiş. Hollanda'da oturumu olduğu için vizeyi vermişler. Ama dün kocası öldüresiye dövmüş, o da çocuğu alıp kaçmış. Uçak bileti iki gün sonraymış. İki gün Sercan'da kalabilir miymiş?

Amerika'ya gidince kadın hakları için mücadele edecekmiş. Lisan öğrendiği okulda sınıfında Saniye adında biri varmış onu da kurtaracakmış. Saniye'yi ailesi Hollanda'ya gitsin diye bir adamla evlendirmiş. Kocası evden çıkarmıyormuş ve çok hastaymış. İki yıl sonra ölmüş. Saniye'nin bu arada bir oğlu olmuş. Bu defa kaynı ve eltileri "dul kadın" diye onu eve hapsetmişler, üstünden kapıyı kilitlemişler. Akrabaları Saniye'yi hapsetme görevini oğlu on dört yaşına gelene kadar sürdürmüşler, sonra oğluna devretmişler. Kendi başına on yedi yıldır markete dahi gitmemiş. Kursa gitme mecburiyeti çıkınca eltileri ile gelmiş. Gülender'le gizli gizli konuşmuş, telefonlaşmışlar. Gülender kurtulduktan sonra, onu da kurtarmaya söz vermiş. Sözünde duracakmış. Yaşadıklarını ve Sercan'ı unutmayacakmış.

Gülender kendi yaşadıklarını, Saniye'yi anlattıkça sakinleşti.

"Amerika'daki adama nasıl güveniyorsun?" diye soruyorum.

"Artık kimseye güvenmiyorum ama ne yapabilirim ki? Benim yaşımda bir kızı var onunla iyi arkadaş olduk. Kadın sığınma evine gitsem bulur öldürür bizi, buradan gideceğim," diyor.

Gülender iki gün Sercan'da kalacak. Biz akşama gitmeye karar veriyoruz. Sercan'ın polis sevgilisi Gülender'in onda kalabileceğini söylüyor. Ertesi gün Zaandam'a geçiyoruz. İki gün sonra Gülender'i yolcu etmek için havaalanına biz de gidiyoruz. Kocası gelip bulacak diye korkarak gözcülük yapıyoruz. Gülender uçup gidiyor.

Kocası onu çok aramış. Kurs arkadaşlarının hepsini araştırmış. Kocasının taksici arkadaşları Gülender'i valiziyle Bergen Op Zom'un tren istasyonuna kadar getirdiklerini söylemiş. Sercan'la arkadaş olduğunu öğrenmiş ve evini bulup gelmiş. Sercan kapıyı açınca tehdit etmiş, hakaretler yağdırmış. "Bir Türk nasıl top olabilir?" diye bağırırken, Sercan'ın

polis sevgilisi üniformasıyla kapıya çıkıp, adamı azarlamış, polisten paparayı yiyince korkmuş, Sercan'ı bir daha rahatsız edememiş ama kurstakilerin hepsini özellikle Türkiye'den gelenlerden çocuğu olanların çocuklarını kaçıracağını, onlara da evlat acısını yaşatacağını söyleyerek tehdit etmeye devam ediyormuş.

Aslı kararını verdi. Çocuklarıyla geri dönüş için müracaat edecek. Fikret'e ayrılmak istediğini söylemiyor. Fikret Hollanda'da kalacak oturum almaya çalışacak. Oturum alınca eş birleşiminden onları da yanına alacak. Başarısız olup geri dönmek, "Her giden kalırken, orada da tutunamadı," dedirtmek istemiyormuş. Başaracak ve herkesi mahcup edecekmiş. Onun da ahtı buymuş! Aslı "Bu salakları da havaları öldürecek," diyor, gülüyoruz.

Kampa imzaya gittiğimde Kalender'e uğruyorum. Odasında yalnız oturuyor. Kızlarından, yaşadıklarımızdan, birlikte gittiğimiz kurslardan bahsediyoruz. Aynı ses tonuyla "ik ben Daniel" diyen kasetten sonra öğretmen tek tek "ik ben Tulay... İk ben Kalender..." dememizi istediğinde Kalender'in kasette konuşanın ses tonuyla "ik ben Daniel" demesine öğretmenin "no no" diye anlatma çabasını, Kalender'in anlamazlıktan gelmesine sınıfça gülmemizi anlatıp gülüyoruz. Kalender "Burası bana çok ders verdi, zor ve pahalı öğrendim," diyor. İmzaya geldiğimde yine yanına uğrayacağımı söylüyorum.

Haftalık imzadan sonra, duyduklarımı, yaşadıklarımı düşünerek, bitmeyen yollarını metro istikametinde takip ederek şehir merkezine yürüyorum. Ülkemde hapishaneden başka gideceğim yer olsa ben de geri döneceğim ama yok. Hollanda'nın en korunaklı dedikleri, tel örgülerle çevrilmiş çok katlı hapishanesinin küçük pencerelerine, bakan birini görürsem el sallayayım diye bakıyorum. Bazı gönüllülerin

hapis olma duygusunu yaşamak için misafir olduklarını duyduğumdan, ben de bir iki gece misafir olmak istiyorum.

***

Bir hafta sonra Aslı'yı buruk kırık yolcu etmeye gidiyoruz. Uçak saatini beklerken hiç kimse konuşmuyor. Büyük ve güzel kızı saçlarını valizinin önüne sarkıtmış kulpu ile oynuyor. Küçük kız unutmamak için babasını seyrediyor. Fikret durup durup, "Bu ayrılık çok sürmeyecek, tekrar geleceksiniz," diyor. Küçük kız "Sen de bizimle gelmeyecek misin, hâlâ sabrın sonu selamettir mi diyorsun?" deyip babasına sarılıyor.

Ayrılık vakti geldiğinde ağlıyor, el sallıyor, gülümsemeye çalışıyoruz. Onları buraya umutla getiren uçak, hüzünle kalkıp, Türkiye'de bekleyen anne-babasına dört saat sonra ulaştıracak ve bizi üzerken onları sevindirecek. Fikret'e bize takılması için ısrar ediyoruz. "Eve gidecek, geride kalanları toplayacak, düşünecek, ağlayacağım. Bunları yalnız yapmalıyım, şimdi ne siz bana gelin ne de ben size geleyim," diyor.

Sercan'la önce kampa gidecek, ben imzamı verdikten sonra ona gidip rezil olana kadar içeceğiz. İmza saati akşam beşte bitiyordu ve ben beş dakika kala yetişmiştim. Memur yüzüme baktı,

"Köksüz, sana oturum verildi, bakalım ne yapacaksın?" dedi.

Heyecansız, sevinçsiz tekrarlamasını isteyerek görevliye kımıldamadan baktım. Görevli müjdelerin ilk duyulduğundaki inanılmazlığına alışkın, "Oturum verildi" diye tekrar etti. Bugün mesai bittiğini yarın uğramamı, yapacaklarımı konuşmamız gerektiğini anlatırken, sayısız "Okey, okey..." dedim. Başka söz aklıma gelmedi. Sadece uçmak, Aslı'ya ye-

tişmek oturum haberini vermek istiyordum. Sercan'a boğacakmış gibi sarıldım. Birlikte birkaç kez yerimizde zıpladık.

Aslı'nın Türkiye'ye inmesine daha çok vardı. Nazan'ı aradım, telefonu kapalıydı. Evimizi aradım, yabancı ve yaşlı bir ses açtı.

"Başın sağ olsun kızım, sen gittikten sonra iyice çöktü, her tarafını sarmış, yapacak bir şey yoktu," dedi.

"Ne diyorsunuz anlamıyorum," dedim.

Annem mi, babam mı ölmüştü, haberi duymak istemiyordum. Jetonum bitti, ahize elimde kaldım.

Sercan, "Kötü bir haber mi var, ne oldu?" diye soruyordu.

"Başım sağ olacakmış," dedim.

Elini omzuma attı, kulübenin dışındaki banka yan yana oturduk.

"Kim ölmüş?"

"Bilmiyorum."

"Ben jeton almaya gidiyorum, burada bekle."

Koşarak karşıya geçti, hızını kesmeden markete doğru koştu. Kalkıp koşmak, ne kadar telefon kulübesi varsa sökmek, bütün jetonları, telefonları yok etmek istedim. Benim sesim onlara ulaşamıyorsa, onlarınki de bana ulaşamayacaktı. Sesin gidip gelmesini engelleyemezsem kaybolmalıydım. Yerimden kalkamadım; kollarımdan, bacaklarımdan, gövdemden, kalbimden banka çivilenmiştim.

Ördekler yüzdükleri kanaldan paytak paytak yürüyerek, sıra sıra dışarı çıktılar. Öndeki liderlerini takip ederek yanıma geldiler, onlar da baş sağlığı dilediler ama kimin öldüğünü söylemediler. Beni kendime getirmek, Sercan'ın koşarak geldiğini haber vermek için çırpındılar, beni ıslattılar.

Sercan jetonu uzattı, çivilenen kolumu kaldıramadım. Elimi açıp cep telefonumu aldı, evin telefonunu buldu, kulübeye girdi, numaraları çevirdi. "Ben Sevinç'in arkadaşı-

yım," dedi ve sanki bir ömür süren konuşmayı o dinledi, ben bekledim.

Konuşma bitti, yanıma oturdu. Ben sormaya o söylemeye korktuk.

"Babam mı?" dedim.

Kafasını salladı. Yan yana öylece gece yarısına kadar, Sercan "Artık gitmemiz gerekiyor, son otobüs saati geliyor," diyene kadar oturduk.

KAPININ DIŞINDA

PAMUK YILDIZ

"Mülteci veya sığınmacı: Dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm gören veya göreceği korkusu ve endişesi taşıyan, bu sebeple ülkesinden ayrılan/ayrılmak zorunda bırakılan ve korkusu nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen, iltica ettiği ülke tarafından endişeleri haklı bulunan kisi."

Pamuk Yıldız bu kez de siyasi düşünceleri neden Hollanda'ya iltica etmek zorunda kalan Türkiyel hikâyesini anlatıyor. Geldikleri ülkedeki hayatın mülteci kamplarında kabul edilmeyi bekleyen öte insanların hikâyeleriyle birlikte.

20.00 TL

THG
6850507
BPL

ISBN 978-605-85967-2-6

9 786058 596726

ayizi kitap